

พุทธศาสน์ยাত্রาจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ

ဣဒ္ဓဗာဏ္ဏိယာတြာဘူဝုဒ္ဓံဣဒ္ဓဗူဒ္ဓံဣဒ္ဓဗူဒ္ဓံ

Buddhasatrayatra from Lanna to Buddhist Holy Places

คสออบ ๓๐ ปี
มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย
(วิทยาเขตเชียงใหม่)

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
เอกสารวิชาการ ๓๐ ปี มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ ลำดับที่ ๒

พุทธศาสตร์ยัตราจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ

ISBN: 978-616-300-126-9

ผู้จัดพิมพ์และเจ้าของ

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

กรรมการที่ปรึกษา

พระธรรมมังคลาจารย์

พระเทพโกศล

พระเทพมิ่งคลาจารย์

พระโพธิรังสี

พระครูโฆสิตปริยัตยาภรณ์

พระครูพิพิธสุตาทรร, ดร.

พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี, ดร.

พระครูธีรสุตพจน์

ผศ.ดร.พูนชัย ปันธิยะ

ดร.อัญชลี กีบบัณฑิต

นายปั่น อะทะเทพ

พระเทพวรสิทธาจารย์

พระเทพปริยัติ

พระราชาสิงหาวรมุณี

พระศรีสิทธิเมธี

พระครูปริยัติยานุศาสน์, ดร.

พระครูปริยัตติยานุศาสน์, ดร.

พระมหาดวงจันทร์ คุตตลีโล, ดร.

พระทีปย์นาครณ์ ขยาภินนุโท

ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัจย์

ผศ. เอื้อง ปั่นเหน่งเพชร

นายบุญนาค เนียมமாக

กรรมการกลั่นกรองเอกสารวิชาการ (Peer Review)

ดร. พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์

บรรณาธิการ พระนคร ปณฺญาวชิโร

กองบรรณาธิการ

นายศิรินทร์ หินคง

นายจิตตกร จันท์ศิลป์

นางสาวราตรี วงค์เครา

นายภัชรบด ฤทธิเต็ม

นายบุญมี แก้วตา

นายณัฏพงศ์ บุญตัน

นายอภิชาติ โทธิพฤกษ์

นายพัลลภ หารุคำจา

นางสาวไข่มุก วรรณประทีป

พิสูจน์อักษร นางสาวอิสริพัชร จงเปี่ยมบรรชัช

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน ๒๕๕๗

จำนวน ๒๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์แม็กซ์ พรินต์ติ้ง (MaxxPRINTING™)

๑๔ ถ.สายน้ำผึ้ง ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

E-mail: info@maxx.me โทร. ๐๘๙-๖๓๕๖๔๑๓, ๐๕๓-๒๒๑๐๙๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำอัญมโทนาพจน์	๕
บทบรรณาธิการ	๑๔
ตอนที่ ๑ ให้ความรู้ ปูพื้นฐาน	๑๗
ตามรอยพระพุทธศาสนาจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ	๑๘
พระนคร ปณณวชิโร (ปริงฤทธิ์)	
สังฆเวชนียสถาน ๔ ที่กัลบุตรควรไปดู	๓๑
พระครูสมุห์มานิตย์ ญาณธโร (สีทะ)	
พระปลัดประจวบ วุฑฒิจาริ (ทุนผลงาม)	
สังฆเวชนียสถาน ๔ คืออะไร ?	๕๕
นายจิตตกรกร จันทรศิลป์	
อินเดีย: เมืองแห่งธรรมะ สัปปายะแสงสว่างบุญ	๕๙
กรัณท์รัตน์ สุทธิพรมณีวัฒน์	
ฟองแก้ว บัวลูน	
ตอนที่ ๒ จากคำเล่าขาน สู่ประสบการณ์จริง	๗๕
สะพานก้องส่องแดนพุทธภูมิ	๗๖
พระตาล ญาณธโร	
วิจัยได้ประจักษ์	๘๘
พระวิจัย อธิธิโก (ชัยเจริญวรรณ)	
ครั้งหนึ่งในชีวิตกับการจาริกแสวงบุญ	๙๖
ณ พุทธสังฆเวชนียสถาน อินเดีย-เนปาล	
นางเสาวภา มณีเชษฐา	
ความรู้เชิงประจักษ์ พุทธสังฆเวชนียสถาน	๑๐๘
นางนิตา ตั้งวินิต	

ประสบการณ์ล้ำค่าในแดนภารตะ	๑๑๓
นางสาววราลี ตั้งวินิต	
ความประทับใจในดินแดนพุทธภูมิ	๑๒๐
นางสาวอิสริพัชร จงเปี่ยมบวรชัย	
เสน่ห์อินเดีย - เนปาล ตำนานชีวิตที่ยากจะลืม	๑๒๙
นางสาวศรีไพร จันทรเชียว	
กำไรชีวิตในแดนพุทธภูมิ	๑๓๖
นายศิริศักดิ์ นันตี	

ตอนที่ ๓ ธรรมะอยู่ในสรรพสิ่ง รู้แจ้งยิ่งด้วยปัญญา	๑๔๗
แด่ผู้มีคุณ: พระพุทธบิดาผู้ประเสริฐ	๑๔๘
พระदनัย คุณสมปนโน (บุญชัย)	
ก่อสร้างทางบุญ คำจูนพระพุทธศาสนา	๑๕๔
ว่าที่ร้อยตรีศราวดี เมืองอินทร์	
บทเรียนล้ำค่าในแดนพุทธภูมิ	๑๖๘
ฐิติรัตน์ วชิษฐ์พลพงศ์	
ท่องแดนพุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย - เนปาล	๑๗๗
นางนภาพร วิจารณ์ปรีชา	
ย่อโลกไว้ในสังเวชนียสถาน	๑๘๓
น.ส.ธนัลภร สิ้นพรพญา	
การพิจารณาใจตัวเองภายใต้ความเป็นอินเดีย	๑๘๙
นายชิษณุพงษ์ พิบูลย์	

ภาคผนวก

รายชื่อคณาจารย์และนิสิตที่ทัศนศึกษาแดนพุทธภูมิ	๑๙๖
แผนที่ชมพุทธวิปัสสนาพุทธสถานสำคัญสมัยพุทธกาล	๑๙๘
บริเวณวัดพระเชตุพนมหาวิหาร	๑๙๙
ภาพการทัศนศึกษาเชิงประจักษ์ของคณะนิสิตพุทธศาสตร์	๒๐๐

อนุโมทนาพจน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นมา (เดิมเรียกชื่อว่า วิทยาลัยสงฆ์ล้านนา) โดยความร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ นับว่าทุกท่านได้เล็งเห็นคุณูปการในการพัฒนาการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และบุคคลทั่วไป ก้าวอย่างมาถึงปัจจุบัน พุทธศักราช ๒๕๕๗ ครบรอบ ๓๐ ปี แห่งการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ อันเป็นสถาบันการศึกษาาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่มีพันธกิจอันสำคัญในการสนับสนุนการศึกษา วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการและศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ดำเนินตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน การสร้างประสบการณ์นอกห้องเรียน การเรียนรู้จากสถานที่จริง โดยการจัดทัศนศึกษาสัมมนาวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ตามโครงการนำนิสิตปริญญาโทและปริญญาเอกทัศนศึกษา - สัมมนาวิชาการ ณ พุทธสังฆเวชนียสถานประเทศอินเดีย - เนปาล เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และบำเพ็ญบุญตามรอยบาทพระศาสดาอีกโสดหนึ่ง ทำให้เกิดทัศนคติและจิตสำนึกที่ติดตลอดถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น

ในโอกาสที่สำคัญนี้ โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้านและศูนย์บัณฑิตศึกษาฯ ได้มีการจัดทำหนังสือ “พุทธศาสตร์ยาตราจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ” อันเกิดจากความรู้ ประสบการณ์ และความศรัทธาของคณาจารย์ นิสิต และผู้ร่วมเดินทางไปทัศนศึกษาฯ ในแดนพุทธภูมิ ณ ประเทศ

อินเดีย - เนปาล แล้วยนำมาเล่าด้วยการเขียนเชิงวิชาการและเชิงประสบการณ์
เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้แพร่หลาย ซึ่งสามารถบูรณาการกับการ
พัฒนางานด้านการเรียนการสอนหรือการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงขออนุโมทนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระราชสิงหรมณี)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

อนุโมทนาพจน์

การเดินทางของคณะพุทธศาสตร์ยาตราจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ นับเป็นประสบการณ์ที่น้อยคนจะมีโอกาสได้สัมผัสดินแดนอันเป็นประวัติศาสตร์ของการกำเนิดพระพุทธศาสนา ขอแสดงความยินดีกับคณาจารย์-นิสิตทุกท่านที่ได้ร่วมเดินทางครั้งนี้ โดยเฉพาะนิสิตที่ได้รับโอกาส ได้ศึกษาเรียนรู้จากสถานที่จริง หลังจากที่ได้ศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแล้ว จึงมีโอกาสดำเนินข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยตนเอง นับได้ว่าเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สมบูรณ์ จนมีความซาบซึ้งในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น นอกจากนี้ประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงตามหลักสูตรพุทธศาสตร์แล้ว ประสบการณ์อื่นๆ ที่พบเห็นวิถีชีวิตของชาวภาคตะขิงเข้าใจว่า ทุกคนคงได้ประสบการณ์ที่หาค่ามิได้ เพราะประเทศอินเดียถือว่าเป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่ และเป็นแหล่งกำเนิดของสัตตบุรุษมากมาย นอกจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่คุณท่านเห็นเป็นชีวิตที่มีทั้งร่ำรวยและยากจน นั้นเป็นภาพที่คนบ้านเราไม่ค่อยได้พบเห็นบ่อยนัก สามารถนำมาเป็นคติสอนใจตัวเองได้เป็นอย่างดี สังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่งนั้น แต่ละแห่งย่อมเป็นที่เตือนสติและได้แสดงซึ่งความเคารพอนุโมทนาของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จึงขอแสดงความยินดีกับคณะยาตราจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิที่มีโอกาสเดินทางไปศึกษาแล้วนำเสนอบทความ โดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อบ้าน ฝ่ายวิจัยและวิชาการ สำนักวิชาการ และศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้จัดเป็นทำหนังสือเผยแผ่ในโอกาสครบรอบ ๓๐ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

(พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี,ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่

อนุโมทนาพจน์

"สังฆเวชนียสถาน ๔ ชีวิตดีต้องมีหลัก" คือ ได้กราบไหว้เต็มกาย ได้ฟังธรรมะ บรรยายเต็มสองหู ได้ดูเต็มสองตา ได้สวดมนต์บูชาเต็มปาก ได้ของฝากเต็มกระเป๋ ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าอย่างเต็มใจ

ข้อความที่กล่าวมานี้เป็นเพียงผลพลอยได้จากการไปกราบไหว้พระ ๔ สังฆเวชนียสถาน แท้ที่จริงเป้าประสงค์ที่แท้จริงก็เพื่อยึดหลักชีวิตที่ดีงาม ๔ ประการ ๑. หลักการเกิด ๒. หลักการเรียนรู้ ๓. หลักการเป็นอยู่เพื่องาน ๔. หลักการวาง ฐานชีวิตก่อนตาย

- ลุมพินี สถานที่ประสูติ เป็นหลักการเกิด เกิดมาต้องเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขเหมือนพระพุทธเจ้า

- พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ เป็นหลักแห่งการเรียนรู้ ชีวิตที่ดีต้องเรียนรู้จนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย

- สารนาถ สถานที่แสดงปฐมเทศนา เป็นหลักแห่งการงาน ต้องทำงานทั้งส่วนตนและส่วนรวมให้ดีเหมือนที่พระพุทธองค์ทรงทำ

- กุสินารา สถานที่ปรินิพพาน เป็นหลักการวางฐานชีวิตก่อนตาย ทุกชีวิตต้องตาย แต่ก่อนตายอย่าได้เกิดความเสียดายว่าสิ่งนี้ฉันยังไม่ได้ทำ "ตายทั้งที ปิดบัญชีชีวิตให้ได้"

สังฆเวชนียสถาน ๔ หลักการดำเนินชีวิตที่ดี ด้วยเหตุนี้ศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จึงได้จัดโครงการ "ทัศนศึกษาพุทธสังฆเวชนียสถาน ๔ ตำบล อินเดีย-เนปาล" เพื่อให้บัณฑิตและคณาจารย์ ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเชิงประจักษ์ ณ แดนพุทธภูมิ อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความศรัทธา พุทธิปัญญา รัก หวงแหน และภาคภูมิใจในพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่โบราณกาล

ขออนุโมทนา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต ศูนย์บัณฑิตศึกษา และ
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับรวบรวมความอันเกิดจาก
ประสบการณ์ในการเดินทางไปทัศนศึกษาสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล แล้วจัดพิมพ์เป็น
หนังสือร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสครบรอบ ๓๐ ปี แห่งการสถาปนา มจร.วิทยาเขต
เชียงใหม่ หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจ
ด้วยสารานุกรมธรรมสืบไป

(พระมหาดวงจันทร์ กุตตสีโล,ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

คำนิยม

กลางปีการศึกษา ๒๕๕๕ คณะจารย์ศูนย์บัณฑิตศึกษาฯ นำโดยผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ (พระมหาดวงจันทร์ คุดตาสีโล, ดร) ได้ตกลงกันว่า ในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ จะพานิสิตปริญญาโท -ปริญญาเอกไปเคาท์ดาวน์ (Count-down) ที่ต้นพระศรีมหาโพธิ์ พุทธคยา ประเทศอินเดีย จากนั้นก็มอบหมายงานให้เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษาฯ ประสานงานในประเทศ และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ ประสานงานในต่างประเทศ เพื่อความสะดวกและให้ลงตัวมากที่สุด

ในที่สุดก็ได้ “โครงการทัศนศึกษา-สัมมนาวิชาการ ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย-เนปาล” ระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ – ๘ มกราคม ๒๕๕๖ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของศูนย์บัณฑิตศึกษาฯ ที่มีความประสงค์ให้นิสิตปริญญาโท-เอก ก่อนเป็นมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ต้องมีโอกาสไปไหว้ “พ่อ” สักครั้งในชีวิต

ความประทับใจอื่นๆ จะขอยกไว้ จะพูดถึงวันเคาท์ดาวน์ (๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕) เดิมที่ตั้งใจจะไปสวดมนต์ นั่งสมาธิฉลองส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ ณ ควงไม้พระศรีมหาโพธิ์ พุทธคยา แต่เส้นทางการบินของคณะเราจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเส้นทางเพราะสายการบินไม่เอื้อ คณะของเราลงที่สนามบินเดลีได้ไปเสวนาและเยี่ยมชมที่มหาวิทยาลัยเดลีก่อน (๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๕) จากนั้นมุ่งสู่เมืองอัคระและสังกัสสะโดยลำดับ (๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕)

ประมาณ ๒-๓ ทุ่ม คณะของพวกเรายังอยู่บนรถบัสมุ่งหน้าสู่เมืองสังกัสสะ ความคิดผุดขึ้นมาว่า ขณะที่ทั่วโลกเฉลิมฉลองความสุข เนื่องในเทศกาลส่งท้ายปีเก่า - ต้อนรับปีใหม่เอิกเกริกอย่างเต็มที่ มีพลุ มีไฟ มีดนตรี มีแสงสีทั่วทุกมุมโลก แต่พอมองไปข้างรถ บรรยากาศผู้คนชาวอินเดียระหว่างเส้นทางเดินกันขวกไขว่ บ้างก็กินจาปาตี บ้างก็ดื่มกรัมจัย บ้างหาผักผลไม้ บ้างก็เทินเถาตไข่ขายให้ผู้คน

ผู้สัจจรไปมา ล้วนเป็นภาพแสดงวิถีชีวิตตามปกติ ไม่มีขึ้น ไม่มีลง ไม่มีความหมาย
สำหรับวันส่งท้ายปีเก่า – ต้อนรับปีใหม่เหมือนที่ชาวโลกเขาฉลองแต่อย่างใดเลย
คณะของเราโดยการนำของท่านผู้อำนวยการวิทยาลัย เอาวิกฤติเป็นโอกาส
ให้คณะสวดมนต์ทำวัตรเย็นบนรถบัส เสียงสวดพร้อมเสียงรถยนต์ประสานได้
บรรยากาศไปอีกแบบหนึ่ง สองข้างทางมีตมิดเมื่อออกจากหมู่บ้านชุมชน ถือเป็นโอกาส
นั่งสมาธิไปในตัวได้อีกด้วย ในที่สุดคณะของพวกเราก็ได้ “Count – down”
ส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ ที่เมืองสังกัสสะนครอันเป็นเมืองที่พระพุทธองค์
เสด็จลงจากสวรรค์ดาวดึงส์ พวกเราถือโอกาสมาอยู่ ณ ดินแดนศักดิ์สิทธิ์ตรงนี้
เพื่อรับ “พุทธพร” ที่พระพุทธองค์ ทรงเปิดโลกครั้งกระโน้นซะเลย !!

(ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์)

รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่
เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

คำนิยม

แม้ว่าจุดประสงค์หลักของพระพุทธศาสนาคือการทำความหลุดพ้นจากความทุกข์ แต่ก็เชื่อว่าทุกคนสามารถทำได้ ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมอีกชุดหนึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้รู้เท่าทันความทุกข์และสามารถอยู่กับความทุกข์อย่างไม่ทุกข์ หลักธรรมเหล่านั้นสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในชีวิต การศึกษาพระพุทธศาสนาให้ได้ผล จะต้องเป็นการศึกษาที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ลำพังแต่เพียงความรู้อย่างเดียวไม่สามารถที่จะให้ถึงความดับทุกข์ได้ เมื่อศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาต้องนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาแล้วนั้นมาปฏิบัติด้วยจึงจะได้รับผลแห่งการศึกษาและปฏิบัตินั้น

การที่นิสิตแห่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ไปทัศนศึกษาที่ประเทศอินเดียซึ่งเป็นต้นกำเนิดแห่งพระพุทธศาสนานั้น เป็นการนำเอาหลักความรู้ที่ได้ศึกษาแล้วในชั้นเรียนลงไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง เพราะอินเดียนั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมของที่สุดแห่งที่สุด ดังที่ กฤษณาวตีย์ ได้เขียนเอาไว้ในหนังสือชมรมนักศึกษาไทยในอินเดียน่า

อินเดียคือดินแดนถิ่นพระเจ้า อินเดียมีหลายเผ่าหลายศาสนา

อินเดียมีแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ชื่อว่าคงคา อินเดียคือภูผาหิมาลัย

อินเดียคือที่สุดแห่งที่สุด อินเดียคือเมืองพุทธอันยิ่งใหญ่

อินเดียมีสาวสวยกว่าประเทศใด อินเดียแล้งน้ำใจจึงขทาน

อินเดียคือที่สุดของปัญหา อินเดียคือภูมิปัญญามหาศาล

อินเดียคือบ่อเกิดศรัทธาธาร อินเดียคือตำนานอารยธรรมแห่งโลกา

ถึงแม้จะมีถ้อยคำอีกมากมายที่จะพูดถึงอินเดียได้ ตามแต่มุมมองของแต่ละคน สำหรับคนที่ไปเที่ยวอินเดียมาแล้วจะมีเรื่องเล่าจากอินเดียอย่างไม่รู้จบ แต่สำหรับคนที่เคยใช้ชีวิตอยู่ที่อินเดียกลับไม่มีเรื่องเล่าใดๆ ของอินเดียเลย เพราะเมื่อได้ใช้ชีวิตอยู่อินเดียนั้นเข้าใจถึงวัฒนธรรมของอินเดียแล้วก็ไม่มีคำพูดใดๆ อีกเลย

หวังว่าการไปทัศนศึกษาอินเดียในครั้งนี้ จะจุดประกายความรู้ให้กับนิสิต
ทางพระพุทธศาสนาแห่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
เชียงใหม่ทุกท่าน และขอให้ทุกท่านได้นำความรู้ที่ได้จากการไปทัศนศึกษาใน
ครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติ และขอให้ทุกท่านได้รับผลแห่งการปฏิบัตินั้นทุกท่านเทอญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์
ภาคปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทบรรณาธิการ

หนังสือพุทธศาสตร์ยาตราจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ เป็นเอกสารวิชาการที่บูรณาการความร่วมมือกันระหว่างศูนย์ศึกษาพระพุทธรักษาประเทศเพื่อนบ้าน ฝ่ายวิจัยและบริการ สำนักวิชาการ กับศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ได้รับจัดโครงการทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการ ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย-เนปาล ระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ - ๘ มกราคม ๒๕๕๖ เพื่อสานสัมพันธ์ทางพระพุทธรักษา ศิลปวัฒนธรรมระหว่างล้านนากับอินเดีย-เนปาล และส่งเสริมให้นิสิตมีกระบวนการเรียนรู้เชิงประจักษ์ในพุทธสังเวชนียสถาน มีวิสัยทัศน์ มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธรักษามากยิ่งขึ้น

คำว่า พุทธศาสตร์ หมายถึงความรู้ทางพระพุทธรักษา แต่ในที่นี้หมายเอานิสิตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เมื่อจบการศึกษาแต่ละระดับแล้วจะมีชื่อปริญญาว่า พุทธศาสตรบัณฑิต (ปริญญาตรี) พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปริญญาโท) และพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ปริญญาเอก) ส่วนคำว่า ยาตรา หมายถึงการเดินทางไปเป็นคนละหรือเป็นกลุ่ม ดังนั้นคำว่า พุทธศาสตร์ยาตราจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ จึงหมายถึงคณะนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่เดินทางไปทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการด้านพระพุทธรักษา ศิลปวัฒนธรรมในประเทศอินเดีย-เนปาล

นิสิตที่ร่วมเดินทางไปทัศนศึกษาในครั้งนี้ ได้ศึกษาวิชาการด้านพระพุทธรักษาตามากพอสมควร บางรูป/คน เพิ่งจะเดินทางเป็นครั้งแรก บางส่วนเคยไปมาแล้วแต่เกิดความประทับใจจึงเดินทางไปอีก ในจำนวนผู้ร่วมเดินทางทั้ง ๔๑ รูป/คน ประกอบด้วยคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต ซึ่งแต่ละรูป/คนเมื่อได้ไปนมัสการสังเวชนียสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธรักษา ตลอดจนจนถึงได้ชมสภาพสังคม วิถีชีวิตของชาวอินเดีย-เนปาลแล้ว ต่างก็มีความ

ศรัทธา มีทัศนคติ มีความประทับใจที่หลากหลาย จึงได้กลั่นกรองออกมาเป็นบทความที่สะท้อนมุมมองและอารมณ์ของแต่ละรูป/คน นอกจากนั้นยังได้เสนอเกร็ดความรู้บางประการที่ประโยชน์ต่อการศึกษารียนรู้และอาจเป็นแรงบันดาลใจสำหรับท่านที่สนใจอยากจะเดินทางไปจาริกแสวงบุญในประเทศอินเดีย-เนปาลอีกด้วย

จากการประเมินผลการทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการในครั้งนี้ มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๕๖ ของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด

ผลการประเมินโครงการ / กิจกรรม สรุปได้ดังนี้

รายการ	จำนวน	X	S.D	แปลผล
การประชาสัมพันธ์โครงการ	๔๐	๔.๕๑	๐.๗๒	มากที่สุด
ระยะเวลาในการจัดดำเนินการโครงการ	๔๐	๔.๕๖	๐.๕๕	มากที่สุด
ชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกเดินทาง	๔๐	๔.๗๗	๐.๔๓	มากที่สุด
การดูแลเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่	๔๐	๔.๘๕	๐.๓๗	มากที่สุด
การให้ความรู้จากวิทยากร	๔๐	๔.๙๒	๐.๒๗	มากที่สุด
การได้รับความรู้จากการไปทัศนศึกษาในครั้งนี้	๔๐	๔.๘๗	๐.๓๔	มากที่สุด
การลำดับสถานที่ในการทัศนศึกษา	๔๐	๔.๗๒	๐.๕๑	มากที่สุด
ระยะเวลาในการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้	๔๐	๔.๕๙	๐.๕๐	มากที่สุด
ความประทับใจจากการไปทัศนศึกษาตลอดการเดินทาง	๔๐	๔.๙๙	๐.๔๑	มากที่สุด
ความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง	๔๐	๔.๕๙	๐.๕๙	มากที่สุด
รวม	๔๐	๔.๖๑	๐.๕๐	มากที่สุด

ในส่วนข้อเสนอแนะนั้น ผู้ตอบแบบประเมินต้องการให้มีการจัดโครงการทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการแบบนี้อีก คิดเป็นร้อยละ ๘๕ นอกจากนั้นยังให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่น่าสนใจดังนี้

๑. ควรจัดทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการ ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย-เนปาล ในช่วงประมาณเดือน ตุลาคม-พฤศจิกายน เพราะถ้าจัดในเดือนธันวาคมสภาพภูมิอากาศจะหนาวเย็นมาก ทำให้ผู้เดินทางมีโอกาสเจ็บป่วยได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคในการทัศนศึกษาด้วย

๒. ควรมีเวลาทัศนศึกษาพุทธศาสนสถานสำคัญแต่ละแห่ง ๑ วัน เพื่อให้มีสัปดาห์ได้ศึกษาเรียนรู้และจัดเก็บข้อมูลอย่างละเอียด

๓. ควรเพิ่มสถานที่ทัศนศึกษา เช่น ถ้ำอชันตา อะโหลล่า สถูปสาถุจี สถานที่บำเพ็ญทุกรกิริยา เป็นต้น

๔. ควรจัดทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการในประเทศอื่นที่มีพระพุทธศาสนา เช่น ศรีลังกา ธิเบต อเมริกา เป็นต้น

๕. ควรจัดทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการเช่นนี้อย่างต่อเนื่องทุกปีๆ ละ ๒ ครั้ง

๖. ควรเชิญชวนผู้ที่เห็นความสำคัญและมีจิตกุศลร่วมบริจาคสมทบทุนในโครงการทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการต่างประเทศ

๗. ควรมีเวลาทัศนศึกษาที่พุทธคยามากกว่าเดิม เพื่อให้มีสัปดาห์ได้มีเวลาสวดมนต์ทำสมาธิได้ต้นพระศรีมหาโพธิ์มากขึ้น

จากผลการประเมินดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการในครั้งนี้มีผลต่อการศึกษาเรียนรู้เชิงประจักษ์ของนิสิตได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่ จะได้นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะดังกล่าวไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป เพื่อให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพและนิสิตมีคุณภาพมากขึ้น

คณะผู้จัดทำ หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะอำนวยประโยชน์ให้ท่านผู้อ่านได้มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิประเทศอินเดีย-เนปาลเพิ่มขึ้น และน้อมใจไปนมัสการสังเวชนียสถานสักครั้งหนึ่งในชีวิตตามพระพุทธดำรัสที่ตรัสเชิญชวนในมหาปรีนิพพานสูตร

พระนคร ปญญาวิโร

บรรณาธิการ

ภาคที่ ๑

ให้ความรู้ ปุพื้นฐาน

ตามรอยพระพุทธศาสนาจากล้านนา สู่แดนพุทธภูมิ

พระนคร ปณฺญาวิโร (ปรั้งฤทธิ์)
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นล้านนาได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างล้านนากับอินเดียที่มีมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะด้านพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้กำเนิดขึ้นในประเทศอินเดีย แล้วเผยแผ่เข้าสู่อาณาจักรล้านนา อันเป็นผลมาจากการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ ณ โอศกการาม เมืองปาฏลีบุตร ประเทศอินเดีย เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๔ โดยมีพระโมคคัลลีบุตรติสสะเถระเป็นประธานและมีพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นองค์อุปถัมภ์ การสังคายนาครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่มีการส่งพระธรรมทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศอินเดียในคราวเดียวกันถึง ๙ สาย โดยเฉพาะสายที่ ๘ และสายที่ ๙ นี้ นับเป็นสายพระธรรมทูตที่สำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาได้เข้ามาประดิษฐาน ณ อาณาจักรล้านนา กล่าวคือพระโสณเถระและพระอุตตระเถระพระธรรมทูตสายที่ ๘ ได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ ได้แก่ดินแดนในแถบประเทศไทย พม่า ลาว เขมร เวียดนาม และมาเลเซีย นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า ศูนย์กลางของสุวรรณภูมิอยู่ที่จังหวัดนครปฐม โดยอ้างอิงหลักฐานทางโบราณคดีที่ขุดพบได้แก่ แผ่นหินศิลาแกะสลักรูปพระธรรมจักรและกวางหมอบ พระเจดีย์ที่กระจายตามพื้นที่ใกล้เคียงมีลักษณะคล้ายกับสถูปสาญจีที่พระเจ้าอโศกมหาราชสร้างขึ้นในประเทศอินเดีย เป็นหลักฐานแสดงถึงการเริ่มต้นเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ภายหลังจากดินแดนเหล่านี้มีชื่อเรียกว่า อาณาจักรทวารวดี ซึ่งมีอาณาเขตกว้างขวางในภาคกลางของประเทศไทย

ตั้งอยู่ท่ามกลางพม่า ลาว เขมร เวียดนาม และมาเลเซีย ในสมัยนั้นมีชาวมอญ และเขมรอาศัยอยู่จำนวนมาก คำว่า ทวารวดี^๑ เป็นชื่อที่ ยอร์ช เซเดส์ และ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพใช้เรียกอาณาจักรบริเวณภาคกลางที่มี โบราณสถานคล้ายกันเช่น อุทอง ราชบุรี นครชัยศรี ลพบุรี เป็นต้น ต่อมาได้มีการ ขุดพบเหรียญที่จารึกด้วยภาษาสันสกฤตว่า *ศรีทวารวดี ศิวปุณณะ* แปลว่า *พระเจ้า ศรีทวารวดีผู้มีบุญอันประเสริฐ* นับตั้งแต่นั้นมาคำว่า ทวารวดี จึงกลายเป็นชื่อ อาณาจักรเมืองโบราณในภาคกลางของประเทศไทยที่หลายฝ่ายยอมรับ

ศิลาแกะสลักรูปพระธรรมจักรและกวางหมอบ

(ขอบคุณภาพจาก <http://www.thaigoodview.com/node/156671>)

^๑ <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=45535>. (๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓).

เหรียญที่ค้นพบจารึกด้วยภาษาสันสกฤตว่า ศรีทวารวดี ศวรปุณยะ
(ขอบคุณภาพจาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=45535>)

ในส่วนของอาณาจักรล้านนาปรากฏหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรว่า^๒ รับพระพุทธศาสนาครั้งแรกผ่านอาณาจักรทวารวดี เมื่อ พ.ศ. ๑๒๐๔ โดยพระนางจามเทวี พระธิดาแห่งกษัตริย์เมืองละโว้ (ลพบุรี) อาณาจักรทวารวดีซึ่งเป็นเชื้อสายมอญหรือรามัญ เสด็จขึ้นมาครองเมืองทริภุชชัย (ลำพูน) ทรงนำพระสงฆ์ผู้รอบรู้พระไตรปิฎกมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย ดังนั้นพระพุทธศาสนาที่เข้าเผยแผ่ในอาณาจักรล้านนาในยุคแรกนั้นเป็นพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ซึ่งสืบทอดมาจากการสังคายนาครั้งที่ ๓

ในส่วนของพระธรรมทูตสายที่ ๙ ที่มีพระมหินทเถระเป็นหัวหน้าได้เข้าไปเผยแผ่ในเกาะลังกาทวีปหรือปัจจุบันเรียกว่า ประเทศศรีลังกา จนพระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงและได้เผยแผ่เข้าสู่อาณาจักรล้านนาถึง ๒ ครั้ง กล่าวคือ

^๒ พระรัตนปัญญาเถระ. ชินกาลมาลีปกรณ์. แสง มนวิฑูร แปล พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรมศิลปากร: กรุงเทพฯ. ๒๕๐๙. หน้า ๙๐-๙๒.

พ.ศ. ๑๙๑๒ พระสุมนเถระจากสุโขทัยได้นำพระพุทธศาสนาแบบมอญหรือรามัญจากเมืองพินซึ่งสืบทอดมาจากลังกามาเผยแพร่เป็นครั้งที่ ๒ เรียกว่า *เถรวาทลัทธิลังกาวงศ์เก่า* ต่อมา พ.ศ. ๑๙๗๓ พระมหาญาณคัมภีร์และคณะได้เดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ประเทศศรีลังกาแล้วก็นำวิธีคิดวิธีปฏิบัติแบบลังกามาเผยแพร่ซ้ำอีก เรียกว่า *เถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ใหม่* จนพระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงในอาณาจักรล้านนา เรียกได้ว่าพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองในล้านนานั้นคือ *เถรวาทลัทธิลังกาวงศ์* เหตุที่เรียกเช่นนี้เพราะล้านนาได้รับพระพุทธศาสนาผ่านประเทศศรีลังกาถึง ๒ ครั้ง ซึ่งเป็นช่วงหลังพุทธกาลกว่าพันปี และเป็นช่วงเวลาที่พระพุทธศาสนาได้แตกออกเป็นหลายนิกาย แต่นิกายหลักมี ๒ นิกาย คือ นิกายมหายานหรือนิกายอาจริยวาทซึ่งปัจจุบันมีประเทศจีนเป็นศูนย์กลาง กับนิกายหินยาน หรือเถรวาท ซึ่งเดิมอินเดียเป็นศูนย์กลาง แต่เมื่อพระพุทธศาสนาสูญจากอินเดีย ประเทศศรีลังกาจึงเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทแทน แม้ในช่วงแรกอาณาจักรล้านนาจะได้รับพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากอินเดียผ่านอาณาจักรทวารวดี แต่ก็ได้กลืนกลายเข้ากับลัทธิลังกาวงศ์ใหม่จนสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่าย สามารถทำสังฆกรรมร่วมกันได้อย่างสนิท

ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแพร่เข้าสู่ล้านนา ดินแดนแห่งนี้ก็ได้รับวัฒนธรรมบางอย่างมาจากอินเดียอยู่ก่อนแล้ว ดังปรากฏนักรบวชประเภทฤๅษีในล้านนา ซึ่งไม่ใช่ชนักรบวชในพระพุทธศาสนา แต่เป็นนักรบวชโบราณประเภทหนึ่งในอินเดียที่มีมาก่อนพุทธกาล มักปลีกตัวอยู่ในป่า และแต่งคัมภีร์พระเวทเชื่อว่าเป็นคัมภีร์ที่เกิดจากการได้ยินได้ฟังจากเสียงทิพย์หรือเสียงสวรรค์ (ศรุต) แล้วจดจำถ่ายทอดสืบต่อกัน (สมฤติ) ตำนานมูลศาสนาฉบับล้านนา^๓ ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวว่า ก่อนที่พระนางจามเทวีจะขึ้นมาครองเมืองหริภุญชัยนั้น บริเวณนี้มีกบฏบุตร ๕ คน ได้ออกบวชเป็นพระภิกษุ แต่ภายหลังเกรงว่าจะพลาดพลั้งละเมิดพระธรรมวินัยซึ่งมีหลายข้อ จึงลาสิกขาออกบวชเป็นฤๅษีแล้วแยกย้ายกันบำเพ็ญพรตตามสถานที่ต่างๆ ประกอบด้วย วาสุเทพฤๅษี

^๓ พระพุทธญาณ. *มูลศาสนา ล้านนล้านนา*. บำเพ็ญ ะวิน ปริวรรต. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๓๘. หน้า ๘๘.

พุทธชฎิลฤๅษี อนุสิสฤๅษี สุกกทันตฤๅษี และสุพรหมฤๅษี แต่วาสุเทพฤๅษีและ
สุกกทันตฤๅษีมีบทบาทในการสร้างเมืองหริภุญชัยและได้เชิญพระนางจามเทวีจาก
เมืองละโว้ขึ้นมาปกครอง แต่ในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ ผู้แปล (แสง มนวิฑูร)
ได้ตั้งข้อสังเกตว่า^๔ สุกกทันตนั้นน่าจะเป็นคฤหัสถ์ที่ลาสิกขาแล้วไปอาศัยที่เมือง
ลวปุระ (ละโว้) ได้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างวาสุเทพฤๅษีกับกษัตริย์แห่งเมืองละโว้
ถ้าหากยึดตามคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์และตำนานมูลศาสนาฉบับล้านนาดังกล่าว
จะเห็นได้ว่ามีร่องรอยของพระพุทธรูปที่อาจเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนแห่งนี้
ก่อนหน้าที่พระนางจามเทวีจะขึ้นมาแล้ว ในท้องถิ่นลำพูนยังมีตำนานเล่าว่า
ฤๅษีทั้ง ๔ คน ได้สร้างพระรอดซึ่งเป็นวัตถุมงคลที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำพูนด้วย

ฤๅษี ๔ คนกำลังปลุกเสกพระรอด
ภาพจิตรกรรมวัดมทาวัว จังหวัดลำพูน

นอกจากนั้นยังมีเครื่องเทศบางอย่างที่มีถิ่นกำเนิดในอินเดีย ที่ชาวล้านนา
นำมาใช้ปรุงอาหารและปรุงยาสมุนไพร มีกลิ่นหอมฉุนและรสเผ็ดร้อน เช่น
พริกไทยดำ ไม้หอม ไม้แก่นจันทร์ เป็นต้น เครื่องเทศเหล่านี้เป็นสินค้าสำคัญที่ชาว
อินเดียนิยมนำไปค้าขายในต่างแดน ตามพุทธประวัติก็มักกล่าวถึงพ่อค้าชาวอินเดีย

^๔ พระรัตนปัญญาเถระ. ชินกาลมาลีปกรณ์. แสง มนวิฑูร แปล พิมพ์ครั้งที่ ๒. อ่างแก้ว.
หน้า ๙๒.

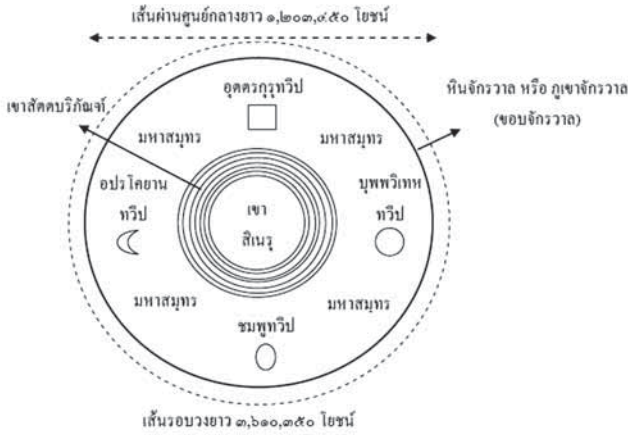
นิยมออกเรือทางทะเลไปค้าขายในต่างแดน เช่น ซาดกเรื่องพระมหาชนก เป็นต้น อีกอย่างหนึ่งในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช^๕ ได้ทำสงครามกับชาวกาลิงคะ (แคว้นกาลิงคะ เป็นอาณาจักรโบราณทางตะวันออกของอินเดีย) จนมีคนเสียชีวิตจำนวนมาก ชาวกาลิงคะบางส่วนได้อพยพหนีภัยสงครามมาทางเรือมุ่งสู่ดินแดนสุวรรณภูมิและหมู่เกาะอินโดนีเซีย ดังนั้นชาวกาลิงคะที่อพยพมานี้จึงได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาเผยแพร่จนมีบทบาทในดินแดนสุวรรณภูมิและอาณาจักรล้านนา ชาวสุวรรณภูมิและชาวล้านนาค้นเคยกับชาวอินเดียเป็นอย่างดีถึงกับเรียกชาวอินเดียว่า *แขก* ภายหลังเมื่อพระโสณเถระและพระอุตตรเถระนำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่จึงทำให้ยอมรับนับถือได้อย่างรวดเร็ว

ชาวล้านนารับรู้ถึงความมีอยู่จริงและมีความศรัทธาต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จึงดำเนินชีวิตประจำวันด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แล้วยังมีคติแบบอินเดียพร้อมกับสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมลักษณะต่างๆ ที่สอดคล้องกับคตินั้น กล่าวคือชาวล้านนามีคติว่า ดินแดนล้านนาเป็นส่วนหนึ่งของชมพูทวีป ซึ่งคติชาวอินเดียถือว่าจักรวาลนี้มี ๔ ทวีป ได้แก่ ปุพพวิเทหทวีป อมรโคยานทวีป ชมพูทวีป และอุตตรกุรุทวีป ใน ๔ ทวีปนี้มีเขาสิเนรุเป็นแกนกลาง มีเขาสัตตบริภัณฑ์ล้อมรอบ ๗ ชั้น และมีมหาสมุทรสีทันดรคั่นกลาง ชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล^๖ หมายเอาประเทศอินเดียที่เป็นมหาชนบท ๑๖ แคว้นใหญ่ ได้แก่ อังคะ มคธ กาสี โกลส วัชชี มัลละ เจตี วังสะ กุรุ ปัญจาละ มัจฉะ สุรเสนะ อัสดกะ อวันตี คันธาระ และกัมโพชะ ปัจจุบันไม่ได้หมายเอาเฉพาะประเทศอินเดียเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงเนปาล บังคลาเทศ อัฟกานิสถาน และปากีสถานด้วย เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๖๓ พระสิริมงคลจารย์ พระเถระนักปราชญ์ชาวล้านนาได้รจนาคัมภีร์จักรวาทพิพัตต์ด้วยภาษาบาลีกล่าวถึงจักรวาลตามคติอินเดียโบราณดังกล่าว ภายหลังได้มีนักปราชญ์ชาวล้านนาได้นำอนุภาคของคติจักรวาลมาแต่งเป็นคัมภีร์ต่างๆ เช่น

^๕ พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๓๖. หน้า ๓๗๘.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระเพิ่มเติม ช่วงที่ ๑) พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑. หน้า ๗๙-๘๐.

โลกวิทู สังขโลก โลกจักรุ โลกคัลลนหลงโลก เป็นต้น จึงทำให้ชาวล้านนาได้รับคติ สืบมานี้ จนถือว่าชมพูทวีปนั้นหมายรวมถึงดินแดนล้านนาและโลกมนุษย์ทั้งหมด ด้วย ดังคำอุสสาว (คำเกี่ยวสาว) ของชายหนุ่มล้านนาสำนวนหนึ่งว่า^๗

แผนผังแสดงจักรวาลตามคติอินเดียโบราณ

ภาพแสดงทวีปทั้ง ๔ ในเอกสารพิบสาอักษรธรรมล้านนา (ขอขอบคุณภาพจาก กรมศิลปากร. สมุดภาพไตรภูมิฉบับอักษรธรรมล้านนา และอักษรเขมร. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร หอสมุดแห่งชาติ. หน้า ๓๙)

^๗ อุดม รุ่งเรืองศรี. วรรณกรรมล้านนา อัดสำเนา ปรับปรุงครั้งที่ ๓. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๔๔. หน้า ๕๙.

สาวเหียวสาว อ้ายมาฟู้น้อง หวังเป็นคู่ป๋อง ฮ่อมแพง
 ยามเดือนส่องฟ้า ดาวก็ดับแสง พี่เหลียวคอยแยง เคหาแห่งเจ้า
 พี่บ่ฮักไผ่ เท่านายน้องเหน้า ในโขงชมพู โลกนี้

อธิบายความคือ ชายหนุ่มบอกหญิงสาวว่า น้องหญิงเอ๊ยที่พี่มาพูดกับน้องนี้ ก็หวังที่จะขออยู่เป็นคู่เคียงรัก เมื่อยามดวงจันทร์ส่องแสงสว่างทั่วท้องฟ้า ดวงดาวไม่มีแสง แต่พี่ก็ยังคงเฝ้าดูบ้านของน้อง ในบริเวณชมพูโลกนี้ พี่ไม่รักใคร่เท่ากับน้อง ดังนั้นคำว่า ชมพูโลกนี้ จึงหมายรวมถึงดินแดนล้านนาและโลกมนุษย์ที่เราอาศัยอยู่ทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับไตรภูมิภพหรือไตรภูมิพระร่วง^๔ วรรณคดีเก่าแก่สมัยสุโขทัย เมื่อ ๖๐๐ กว่าปีก็กล่าวถึงชมพูทวีปว่าเป็นที่อยู่ของมนุษย์เช่นกัน เมื่อชาวล้านนามีคติเกี่ยวกับจักรวาลเช่นนี้ จึงสร้างวัดโดยจัดวางแผนผังคล้ายกับจักรวาล เช่น เจดีย์เป็นสัญลักษณ์แห่งเขาพระสุเมรุ อันเป็นศูนย์กลางของจักรวาล วิหารและรูปปั้นสัตว์ป่าหิมพานต์เป็นสัญลักษณ์ของชมพูทวีป บริเวณวัดที่ถมด้วยทรายเป็นสัญลักษณ์ของทะเลสี่พันดอน สัตตภัณฑ์เป็นสัญลักษณ์ของภูเขาสัตตปริภันท์ เป็นต้น

เหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดียหลายเหตุการณ์ แม้ชาวล้านนาในอดีตจะไม่เคยเดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียมาก่อน แต่ก็รับรู้เหตุการณ์ผ่านการบอกเล่า แล้วถ่ายทอดลงสู่วรรณกรรม เช่น การทำลายต้นพระศรีมหาโพธิ์และมหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สะเทือนใจพุทธศาสนิกชนในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก นักปราชญ์ชาวล้านนาที่ได้ศึกษาจึงได้แต่งวรรณกรรมพระพุทธศาสนาล้านนาสำหรับให้ประเทศนี้ให้ชาวล้านนาฟัง เรียกว่า คัมภีร์ธรรม โดยสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าวเพื่อสื่อความหมายให้ชาวล้านนาได้รับรู้เป็นอุทาหรณ์ ดังความตอนหนึ่งของคัมภีร์ธรรมมาลัยโผดโลกที่นิยมเทศน์ในงานบำเพ็ญกุศลศพ กล่าวถึงพระมาลัยไปโปรดสัตว์นรก ก่อนจะเหาะกลับโลกมนุษย์ พระยายมราชได้ขอร้องให้พระมาลัยไปบอกเหล่ามนุษย์ให้รับเร่งทำบุญ รักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา จะได้ไม่ตกนรก พร้อมกับ

^๔ พระมหาธรรมราชาที่ ๑ ญาณิไทย. ไตรภูมิภพหรือไตรภูมิพระร่วง พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา. ๒๕๓๕. หน้า ๒๕๐.

บอกว่า อย่าได้ตัดไม้ศรีมหาโพธิ์ (ต้นศรี) อย่าทำลายพระเจดีย์ อย่าทำร้ายภิกษุณี
อย่าทำร้ายพระพุทธรูปเจ้าจนพระโลหิตห้อ ดังความว่า^๙

“...ขอนิมนต์พระเป็นเจ้าจูงได้ผายแผ่ เอาคานี้ไปบอกแก่**ชาวชมพู**
อย่าให้อาณาจักรได้ทำปาณาติบาต อย่าเข้าอำนาจแห่งต้นมหา มีใจโมหาโลก
อำเอาของท่าน อย่าเหล้นชู้จากผัวเมียตนอย่าจู่ร้ายคำสนคำส่อ อย่าตีแม่
น้ำเหล้าล่อยามา อย่ากวนเกาตาซีตีพราหมณ์ อย่าเฝ้าหมาดำพ้อตีแม่
อย่าได้ตัดไม้ศรีมหาโพธิ์ อย่าม้างแก้วโกฐูเจดีย์ อย่ากระทำร้ายแก่
ภิกษุณี กระทำให้อเลือดตีนพระเจ้าออก...”

การตัดไม้ศรีมหาโพธิ์ การทำลายพระเจดีย์ การทำร้ายภิกษุณี และ
การทำร้ายพระพุทธรูปเจ้าจนพระโลหิตห้อนั้น ปกติชาวล้านนาไม่ทำอยู่แล้ว อีกทั้ง
ยังให้ความเคารพบูชาอย่างสูงสุด ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ชาวล้านนานิยมเรียกสั้นๆ ว่า
เค้าศรี (เค้า-สะ-หรี) เป็นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ถือเป็นบรมโพธิ์ ชาวล้านนา
จึงถือคติว่า เป็นเจดีย์ประจำปีเกิดของผู้ที่เกิดในปีมะเส็ง (ปีไล่-งูเล็ก) นอกจากนั้น
ยังมีคติความเชื่อเกี่ยวกับต้นศรีมหาโพธิ์หลายประการ เช่น ประเพณีแห่หรือทาน
ไม้เค้าศรี การแกะพระพุทธรูปจากไม้ศรี การเสี่ยงทายเหตุการณ์บ้านเมืองจาก
ลักษณะของต้นศรี ดังพิบบ้านทีกไว้ว่า^{๑๐}

“...สัพพะเคราะห์โภย(ภัย) จังไรจันทาน เเคราะห์บ้านเกินเมืองและ
อุบาทว์ ๑๒๐ จำพวก มีอัญญอุบาทว์เป็นต้น คือว่า น้ำขุ่นน้ำแดง เจ็อกรุ่ง
รูปทังหลาย อันบ่เป็นมงคล หากปรากฏในอากาศกลางหาว ดาวบิน
ผีพุ่งไต้ ไบสรี (ต้นโพธิ์) ขอดเป็นสลวย(กรวย) เทื่อออกในตนพุทธรูปเจ้า
และเจดีย์...”

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ต้นศรีมหาโพธิ์ถือเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์
หากใครทำลายถือเป็นสิ่งอัปมงคล(ขีด) แต่เหตุการณ์ตัดไม้ศรีมหาโพธิ์ที่ปรากฏ

^๙ คัมภีร์ธรรมลานกระดาศ เรื่องมาลัยโศคโลก. เชียงใหม่: ธาราทองการพิมพ์. ม.ป.พ.

^{๑๐} สรัสวดี อ๋องสกุล (ปริวรรต). รวมเรื่องเมืองเชียงใหม่ **หลักฐานประวัติศาสตร์ล้านนา**
จากเอกสารคัมภีร์โบราณและพิบบาน. เชียงใหม่: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๓๔.

ในคัมภีร์ธรรมมาลัยโผดโลกดังกกล่าวเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจริงในประเทศอินเดียกล่าวคือ ต้นแรกที่ตรัสรู้ หลังพุทธกาลได้ถูกนางมहिสุนทรี พระมเหสีของพระเจ้าอโศกมหาราชทำลาย ต้นที่ ๒ ที่แตกหน่อจนเจริญเติบโต ถูกพระเจ้าสาสังการซึ่งนับถือศาสนาฮินดูทำลาย

ส่วนการทำลายพระเจดีย์ ทำร้ายภิกษุณี และทำร้ายพระพุทธเจ้านั้น ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาล้านนา พระพุทธเจ้าไม่เคยเสด็จมา ส่วนภิกษุณีนั้น แม้จะมีบางทศนะที่เห็นว่าในล้านนามีร่องรอยว่ามีภิกษุณี โดยอ้างอิงหลักฐานจากโบสถ์สองสงฆ์ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ และโบสถ์ภิกษุณีที่วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร จังหวัดลำพูน แต่ก็ยังไม่ใช่ข้อสรุปที่ชัดเจน เพราะในเอกสารประวัติศาสตร์ล้านนาไม่ปรากฏชื่อ บทบาท และการดำรงอยู่ของภิกษุณี จึงยังต้องเป็นประเด็นศึกษาในเชิงลึกต่อไป แต่ที่คัมภีร์ธรรมมาลัยโผดโลกนำมาถือนั้น เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศอินเดียที่ถูกคนต่างศาสนามารุกรานคือ ชาวฮินดูได้ทำลายต้นพระศรีมหาโพธิ์ทั้งตัดทั้งเผา และกองทัพบุสลิมได้บุกเข้าทำลายมหาวิทยาลัยนาลันทา ทำลายวิหาร เจดีย์ เสาภูกี้โรงเรือน ฆ่าภิกษุ ทำร้ายภิกษุณี จนมรณภาพจำนวนมาก บางส่วนก็หลบหนีไปยังดินแดนต่างๆ แต่การทำร้ายพระพุทธเจ้าจนพระโลหิตห้อ (โลหิตุปบาท) นั้นก็เป็นเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาลที่พระเวทที่ตกลงก่อนหินบนภูเขาคิชฌกูฏหมายจะปลงพระชนม์ จนสะเก็ดก่อนหินกระเด็นถูกพระบาททำให้พระโลหิตห้อ เหตุการณ์เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย แต่ถูกถ่ายทอดลงสู่วรรณกรรมพระพุทธศาสนาล้านนา เพื่อเป็นอุทาหรณ์เตือนใจให้ชาวล้านนาช่วยกันธำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

การจำลองพุทธสถานซึ่งเป็น ๑ ในสังเวชนียสถาน ๔ จากอินเดียมาไว้ในล้านนาก็ปรากฏเช่นกัน กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๑๙๙๘ พระเจ้าติโลกราช^{๑๑} กษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย องค์ที่ ๑๐ ทรงปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ ณ อารามเทพปพพตา

^{๑๑} จรี สุนทรสิงห์ (บรรณาธิการ). สมโภช ๕๕๐ ปี วัดเจ็ดยอด (โพธารามมหาวิหาร). เชียงใหม่: ดาเวคอมพิวกราฟิก. ๒๕๔๘. หน้า ๗-๑๓.

ซึ่งได้รับกล้าพันธุ์มาจากคณะสงฆ์ที่ไปศึกษาจากลังกานำโดยพระมหาญาณคัมภีร์ เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ต้นนี้ หลังจากนั้นอารามนี้จึงได้ชื่อว่า วัดมหาโพธาราม ปัจจุบันเรียกว่า วัดเจ็ดยอด ต่อมาจะได้จำลองพุทธศิลปกรรมจากพุทธคยา ประเทศอินเดียมาประดิษฐานอีก คือสร้างสถานที่พระพุทธรูปประทับเสวยวิมุตติสุข ๗ แห่งหลังตรัสรู้แล้ว เรียกว่า สัตตมหาสถาน ซึ่งอาจสร้างเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒,๐๐๐ ปีแห่งการตรัสรู้ก็เป็นได้ ประกอบด้วย

๑. ปฐม โพธิปลงกัม พระโพธิบัลลังก์ซึ่งมีพระพุทธรูปปางมารวิชัยประดิษฐานอยู่ ปัจจุบันคือพระเจดีย์ที่มี ๗ ยอด สร้างติดกับต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็นสถานที่ประทับนั่งตรัสรู้แล้วทรงพิจารณาปฏิจสงมุขปาทตลอด ๗ วัน

๒. ทูติย อนิมิสสู อนิมิสเจดีย์ มีพระพุทธรูปยืนลีลาพระเนตรและหย่อนพระหัตถ์ซ้อนกันที่ท้องน้อยทั้งสองข้าง ประดิษฐานทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพระเจดีย์เจ็ดยอด

๓. ตติย จงกมเสฏฐัน บริเวณเสด็จจกรม มีพระพุทธรูปลักษณะเดินจกรมประดิษฐานอยู่ทางทิศเหนือของพระเจดีย์เจ็ดยอด

๔. จตุตถ รัตนขรั บริเวณเรือนแก้ว ทรงพิจารณาพระอภิธรรมตลอด ๗ วัน มีพระพุทธรูปลักษณะพิจารณาธรรมประดิษฐานอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพระเจดีย์เจ็ดยอด

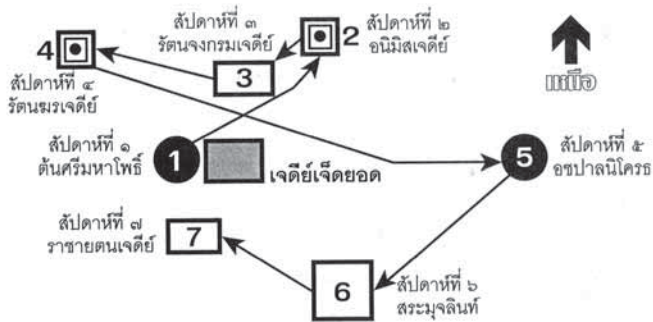
๕. ปณจมี อชปาลนิโครธ บริเวณต้นอชปาลนิโครธ (ล้านนาเรียก ไม้ลุง) มีพระพุทธรูปลักษณะห้ามมารประดิษฐานอยู่ทางทิศตะวันออกของพระเจดีย์เจ็ดยอด

๖. ฉฐฐ มุจลินทลพจ บริเวณโคนต้นจิก มีพระพุทธรูปลักษณะนั่งสมาธิมีนาคขดวง ๗ ขดปกกันพระเศียร ประดิษฐานข้างสระมุจลินท์ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพระเจดีย์เจ็ดยอด

๗. สตตม ราชายตนิ บริเวณโคนต้นเกดราชายตนะมีพระพุทธรูปประทับนั่งลักษณะยื่นพระหัตถ์ขวารับเอาผลสมอที่พระอินทร์ถวาย ประดิษฐานทางทิศใต้ของพระเจดีย์เจ็ดยอด

พระเจดีย์เจ็ดยอดและต้นศรีมหาโพธิ์วัดเจ็ดยอด

แผนที่แสดงที่ตั้งลัทธิมหาสถานวัดมหาโพธารามหรือวัดเจ็ดยอด

จากประวัติการสร้างวัดมหาโพธารามหรือวัดเจ็ดยอดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาที่พระเจ้าติโลกราชทรงเลื่อมใสในนั้นเป็นพระพุทธศาสนา ลัทธิลังกาวงศ์ใหม่ที่พระมหาญาณคัมภีร์และคณะไปสืบทอดมาจากลังกา ซึ่งเป็นช่วงเวลาพระพุทธศาสนาเรืองแสงมาเกือบ ๒,๐๐๐ ปี การสร้างลัทธิมหาสถาน เพื่อเป็นอนุสรณ์การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็จำลองมาจากเหตุการณ์ในพุทธประวัติ และพุทธศิลปกรรมจากพุทธคยา ประเทศอินเดีย ถึงจะไม่เหมือนของจริง แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างเป็นรูปธรรม

แม้พระพุทธศาสนาจะเข้ามาประดิษฐานในอาณาจักรล้านนาภายหลังพุทธกาลถึงพันกว่าปี ซึ่งเป็นช่วงที่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียได้เข้าสู่ยุควิฤต เพราะในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๗ มีศัตรูเข้ารุกราน พร้อมกับฟื้นฟูศาสนาฮินดู ศาสนาเชน และเผยแพร่ศาสนาอิสลาม จนปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ พระพุทธศาสนาที่อินทรธานไปจากอินเดีย^{๑๑} ประเทศศรีลังกาจึงเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาในกายเอชวาทแทน พระพุทธศาสนาจากลังกาได้เผยแพร่เข้าสู่อาณาจักรล้านนาถึง ๒ ครั้ง ทำให้แนวคิดและวิถีปฏิบัติแบบลังกาจะมีอิทธิพลต่อชาวล้านนามาก เช่น เรียกผ้าจีวรว่าผ้าลังกา การสวดมนต์แบบลังกา การจารคัมภีร์ใบลานแบบลังกา เป็นต้น

ปัจจุบันการศึกษาพระพุทธศาสนาไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่เพียงเอกสารตำรา และคำบอกเล่า (มุขปาฐะ) เท่านั้น เพราะโลกปัจจุบันได้พัฒนาวิทยาการไปมากแล้ว เราสามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้มากขึ้นเช่น เครือข่ายออนไลน์ เป็นต้น แต่ถ้าหากต้องการศึกษาด้วยประสบการณ์จริงก็สามารถเดินทางข้ามประเทศไปได้ในระยะเวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมง ดังเช่นโครงการทัศนศึกษา-สัมมนาวิชาการ ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย-เนปาล ของนิสิตบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ในครั้งนี้ เป็นการเดินทางเพื่อศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียกว่าเป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ ทำให้ได้รู้ ได้เห็น ได้สัมผัส ในสิ่งที่ไม่มีในตำราและคำบอกเล่า ทำให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ได้รอบด้านมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ขนิยายที่แต่งขึ้นอย่างที่นักวิชาการหรือคนนอกศาสนาบางคนวิพากษ์วิจารณ์ แต่พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างของมนุษย์ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจนถึงจุดสูงสุดแล้ว คือสามารถกำจัดกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งมนุษย์ทุกคนก็สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ไปถึงจุดสูงสุดนี้ได้ โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบชีวิตที่ดีที่สุุดและสมบูรณ์แบบที่สุุด

^{๑๑} พระราชธรรมนิเทศ. อ่างแล้ว. หน้า ๒๖๑.

สังเวชนียสถาน ๔ ที่กุลบุตรควรไปดู

พระครูสมุห์มานิตย์ ญาณธโร (สีทะ)
พระปลัดประจวบ วุฑฒิจาริ (ทุนผลงาม)

ในมหาปริณิพพานสูตร^๑ ซึ่งเป็นพระสูตรว่าด้วยการเสด็จดับขันธปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุดสำหรับเหล่าพุทธศาสนิกชนที่จะต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจให้แจ้ง ตอนหนึ่งพระอานนท์ได้ทูลถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อก่อน ภิกษุทั้งหลายผู้จำพรรษาในทิศทั้งหลาย มาเฝ้าพระตถาคต ข้าพระองค์ทั้งหลาย ย่อมได้พบ ได้ใกล้ชิดภิกษุทั้งหลายผู้เป็นที่เจริญใจ ก็เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จล่วงลับไป ข้าพระองค์ทั้งหลายจะไม่ได้พบ ไม่ได้ใกล้ชิดภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นที่เจริญใจ (อีก)”

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้มีพระดำรัสกับพระอานนท์ในกรณีนี้ว่า

ภาพแสดงสถานที่สังเวชนียสถาน และพระดำรัสพระพุทเจ้าแก่พระอานนท์

^๑ ที.มท/๑๐/๑๕๔.

จากพระดำรัสดังกล่าว พวกเรานิสิตพุทธศาสน์มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จึงสนใจจาริกแสวงบุญในสังเวชนียสถานดังกล่าว เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียนนอกตำรา เป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ ความรู้ที่ได้รับคือความรู้จากตำราผสมกับความรูที่เป็นประสบการณ์จริง ทำให้เราเรียนรู้ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาได้รอบด้านมากขึ้น

เมื่อเราเดินทางจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ไปถึงดินแดนพุทธภูมิแล้ว จึงได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะสังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่ง มีประวัติและสภาพโดยทั่วไปดังนี้

ลุมพินี : สถานที่ประสูติ

ณ จุดที่เป็นที่ตั้งเสาศิลาจารึกพระเจ้าอโศกมหาราช ถือเป็นจุดศูนย์กลางของสังเวชนียสถานที่แห่งนี้ เสาศิลาจารึกเป็นเสากลมประดิษฐานอยู่ในจุดที่ตั้งสวนลุมพินีวัน กึ่งกลางระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวทหะ ในครั้งพุทธกาลพระนางสิริมหามายาได้ประสูติพระราชโอรส “สิทธัตถะ” ใต้ต้นสาละ ณ สถานที่แห่งนี้ เมื่อวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (วันวิสาขบูชา)

เสาศิลาจารึกพระเจ้าอโศกมหาราช ณ อุทยานลุมพินีวัน ประเทศเนปาล

อุทยานลุมพินีในปัจจุบัน เรียกว่า รุมนินเด อยู่ในเขตประเทศเนปาล มีบริเวณกว้างประมาณ ๕๐ ไร่ มีลักษณะเป็นที่ลาดลุ่ม มีสระน้ำที่ชำระและสรงน พระสิทธัตถะกุมารในวันแรกประสูติ ๑ สระ มีเสาทินของพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ครองกรุงปาฏลีบุตร ได้เสด็จมานมัสการหลังจากที่ครองราชย์ได้ ๒๐ ปี ได้โปรดให้ช่างสลักเสาศิลาจารึกภาษามาคธีด้วยอักษรพราหมี เพื่อแสดงสถานที่ประสูติด้วย

ข้อความว่า

“เทวานปิเยน ปิยทสิณา ลาชิชา วีสตีวสากิสิติน อตถ อากถ มหียิตเท หิทพุเท ชาเต สกยมนีติ สีลาวคทภี จ กาลาปิต สีลาถเมจ อสุปา ปิตเต หิท ภคว์ ชาเตติลล ลุมพินิคามะ อุกถิ เกกญฺเ อจฺภาคิเย จ”

แปลความว่า

“พระเจ้าเทวานมปิยติสสะทัสสี (พระเจ้าอโศกมหาราช) ทรงเสวยราชย์ได้ ๒๐ ปี พระองค์ได้เสด็จมาด้วยพระองค์เอง ทรงกระทำสักการบูชา ณ ที่นี้ พระองค์ทรงให้ทำศิลาเป็นรูปวิคตะ เพื่อเป็นเครื่องหมายว่า “พระศากยมนี” ได้ทรงอุบัติขึ้น ณ ที่นี้ และลุมพินีนี้เองที่พระองค์โปรดให้ขุดเก็บภาชีหรือส่วยอารและโปรดให้เก็บเอาภาชีหรือส่วยอารและโปรดให้เก็บเอาเพียงพืชผล ๑ ใน ๘ ส่วนเท่านั้น”

เสาทินจารึกนี้ เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม (Sir Alexander Cunningham) นักโบราณคดีชาวอังกฤษได้ค้นพบเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ แต่รูปหัวสิงโตแกะสลักได้ถูกทำลายไป เหลือแต่เพียงลำเสาศิลาที่ยังตั้งเด่นสง่าอยู่

บริเวณถัดจากนั้น มีวิหารพระนางสิริมหามายา ซึ่งเป็นวิหารเล็กๆ ที่สร้างครอบรอยพระบาทเล็กๆ เชื่อว่าเป็นรอยพระบาทเจ้าชายสิทธัตถะ นอกจากนั้น ยังมีภาพสลักหินแสดงประวัติการประสูติและซากของโบราณวัตถุที่น่าศึกษา

พุทธศาสน์รยตราจากล้านนาสู่แดนพุทธภูมิ

น้อมทักถันมัสการ พระกุมารผู้ประเสริฐ

ลุมพินีแดนกำเนิด บรูษเลิศในโลกา

สระโบกขรณี สถานที่ทรงพระวรกาย

นิสิตพุทธศาสตร์ทั้งหญิง-ชาย ต่างมุ่งหมายนมัสการ

พุทธคยา: สถานที่ตรัสรู้

บริเวณสถานที่ตรัสรู้ เรียกว่า พุทธคยา ตามคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่า อยู่ในแคว้นมคธ มีเมืองหลวงชื่อกรุงราชคฤห์ แต่เดิมตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา พระมหาบุรุษเสด็จได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ณ บริเวณนี้ เมื่อวันที่เพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (วันวิสาขบูชา)

ปัจจุบันพุทธคยาสถานที่ตรัสรู้ อยู่ในเขตประเทศอินเดีย อาณาบริเวณรายล้อมไว้ด้วยซากปรักหักพัง ซึ่งได้รับการบูรณะขึ้นมาใหม่ เนื่องจากผ่านกาลเวลามานานนับพันปีทำให้พุทธสถานแห่งนี้จมอยู่ใต้แผ่นดิน จนกระทั่งนักโบราณคดีได้ค้นพบแล้วขุดแต่งใหม่ จึงพบว่าสภาพพุทธคยาเดิมอยู่ต่ำลงไปจากพื้นที่โดยรอบถึง ๕ เมตร พุทธสถานสำคัญในพุทธคยาประกอบด้วย

๑. **ต้นพระศรีมหาโพธิ์** ประดิษฐานอยู่ด้านหลังพระเจดีย์พุทธคยา ซึ่งมีพระแท่นวัชรอาสน์ (รัตนบัลลังก์คั่นกลาง ปัจจุบันต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็นต้นที่ ๔ รวมอายุได้ ๑๓๔ ปี ซึ่งนายพล เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม ได้ปลูกทดแทนต้นเดิมที่แก่มาแล้วและถูกลมพัดจนล้มลง (พ.ศ. ๒๔๒๓-๒๕๕๗)

๒. **พระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์** หรือเจดีย์พุทธคยา สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. ๖๙๔ หลังจากรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณ ๔๙๕ ปี โดยกษัตริย์หวิซกะสร้างขึ้น

๓. **พระแท่นวัชรอาสน์** แกะสลักด้วยก้อนหินทราย เพื่อเป็นพุทธอนุสรณ์ในการประทับนั่งตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประดิษฐานคั่นกลางระหว่างต้นพระศรีมหาโพธิ์และพระเจดีย์พุทธคยา

๔. **สถานที่เสวยวิมุตติสุข ๗ สัปดาห์** เป็นสถานที่ประทับเสวยวิมุตติสุขอยู่ ๗ แห่ง ตลอด ๗ สัปดาห์ ได้แก่

สัปดาห์ที่ ๑ ทรงประทับนั่งบนพระแท่นวัชรอาสน์ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ทรงพิจารณาปฏิจจสมุปบาท โดยอนุโลมและปฏิโลมตลอด ๗ วัน

สัปดาห์ที่ ๒ อนิมิสเจดีย์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของต้น
พระศรีมหาโพธิ์ ทรงยื่นพิจารณาต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยไม่กระพริบพระเนตร
ตลอด ๗ วัน

สัปดาห์ที่ ๓ รัตนจกกรมเจดีย์ ทรงเดินจกกรมทางทิศเหนือของต้น
พระศรีมหาโพธิ์ตลอด ๗ วัน

สัปดาห์ที่ ๔ รัตนขมรเจดีย์ ทรงประทับนั่งบนบัลลังก์เรือนแก้วทางทิศเหนือ
ของต้นพระศรีมหาโพธิ์ พิจารณาอภิธรรมอันลึกซึ้งตลอด ๗ วัน

สัปดาห์ที่ ๕ ต้นอชปาลนิโครธ (ต้นไทร) ทางทิศตะวันออก ทรงเอาชนะ
นางธิดามาร ๓ คน ได้แก่ นางตันทา นางอรดี และนางราคะ

สัปดาห์ที่ ๖ สระมุจลินท์ ทรงประทับนั่งใกล้สระมุจลินท์ ทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ห่างจากต้นพระศรีมหาโพธิ์ประมาณ ๔ กิโลเมตร
ตลอด ๗ วัน เมื่อมีฝนตกและลมหนาวพัดผ่าน พญานาคราชาได้แผ่พังพานถวาย

สัปดาห์ที่ ๗ ต้นราชายตนะ ทรงประทับนั่งเสวยวิมุตติสุขใต้ต้นราชายตนะ
เป็นสัปดาห์สุดท้าย มีพ่อค้า ๒ คน คือ ตปุสสะ และภักลิกะ เดินทางมาพบได้
ถวายข้าวสัตตุก้อนและสัตตุงแก่พระองค์ พร้อมกับแสดงตนเป็นอุบาสกผู้เข้าถึง
พระพุทฺธและพระธรรมเป็นคู่แรกในพระพุทฺธศาสนา

๕. แม่น้ำเนรัญชรา ปัจจุบันชาวบ้านมักเรียกว่า ลีลาจัน อยู่ห่างจาก
ต้นพระศรีมหาโพธิ์ประมาณ ๒ ไมล์ครึ่ง

บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์

พระพุทธรเมตตา

พระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์
หรือเจดีย์พุทธคยา

พระมหาดวงจันทร์ คุตตลีโล, ดร. นำไหว้พระสาวกมนต์ เจริญจิตภาวนาใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์

สารนาถ: ปฐมบทแห่งการประกาศพุทธธรรม

สถานที่ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา “พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” แก่ปัญจวัคคีย์ ประกอบด้วย โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ เมื่อวันที่เพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ (วันอาสาฬหบูชา) ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี แคว้นมคธ โดยมีพระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมและได้รับการอุปสมบทด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา เป็นพระอรียสาวกรูปแรก พระธรรมที่ทรงแสดงในครั้งนั้น เป็นธรรมที่ตรัสรู้แล้วได้รับการถ่ายทอดจนมีพระอรียสาวกเป็นสักขีพยานในการตรัสรู้ เป็นธรรมที่นำไปสู่โมกขธรรม ซึ่งไม่เป็นการลับเฉพาะบุคคลอีกต่อไป แต่ได้ถูกเปิดเผยและสามารถมองเห็นได้ด้วยดวงตาแห่งปัญญา (ธัมมจักขุ) นี่คือน่าเกิดแห่งธัมเมกขสถูปอนุสรณ์สถานแห่งการมองเห็นธรรมที่พระศาสดาทรงประกาศแก่เหล่าสาวกทั้งหลาย

ธรรมเมกขสถูป

สารนาถ เดิมชื่อว่า ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตั้งอยู่ชานเมืองพาราณสี ที่ได้ชื่อว่า สารนาถ เพราะเมื่อครั้งที่ยังเป็นพระโพธิสัตว์ทรงเป็นที่พึ่งของเหล่ากวาง จึงได้ชื่อว่า สารังคนาถ แปลว่า ตำบลเป็นที่พึ่งของกวาง ครั้นต่อมาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ได้เสด็จมานมัสการที่สารนาถ ทรงสร้างถาวรวัตถุหลายอย่างได้แก่

๑. **ธรรมเมกขสถูป** เป็นอนุสรณ์สถานที่พระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แก่ปัญจวัคคีย์

๒. **ธรรมราชิกสถูป** เป็นอนุสรณ์สถานที่ทรงแสดงพระอนัตตลักขณสูตร จนทำให้ปัญจวัคคีย์ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์

๓. **เจาคันทีสถูป** เป็นอนุสรณ์สถานที่พระพุทธรูปเจ้าทรงพบปัญจวัคคีย์ หลังจากเสด็จมาจากพุทธคยา

๔. **เสาทินพระเจ้าอโศกมหาราช** ทรงสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงสถานที่ว่า พระพุทธรูปเจ้าเคยประทับนั่งแสดงปฐมเทศนา โดยจารึกอักษรพรหมมีใจความว่า *ห้ามมิให้ผู้ใดทำลายสงฆ์ให้แตกกันและให้อุบาทสกอุบาสิกาถืออุโปสถศีล* ปัจจุบันเสาดันนี้ได้หักเป็น ๔ ท่อน แต่รูปสลักสิงโตบนเสาท่อนบนยังมีความสมบูรณ์อยู่ รัฐบาลอินเดียจึงนำรูปหัวเสาสิงโต ๔ เศียรนี้ เป็นสัญลักษณ์หรือตราประจำชาติ ดังจะพบเห็นรูปหัวเสาสิงโตได้ในธนบัตรของประเทศอินเดีย รูปสลักสิงโตบนเสาศิลาจารึก เป็นสัญลักษณ์ของคำสั่งสอนของพระพุทธรูปเจ้าที่อาจาดุจราชสีห์ และแผ่กว้างไพศาลประดุจเสียงคำรามแห่งราชสีห์

สวตมนต์ ภาวนา บูชาพุทธสถาน ณ ลานธรรมเมกขสถูป

กุสินารา: สถานที่ดับขันธปรินิพพาน

สถานที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน ณ สาละวันทยาน อุทยานไม้สาละของมัลลกษัตริย์ เมืองกุสินารา ก่อนปรินิพพาน พระบรมศาสดาทรงแสดงพระปัจฉิมโอวาทท่ามกลางพระสงฆ์สาวกเป็นครั้งสุดท้าย^๒

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”

พระปัจฉิมโอวาทที่ประทานให้แก่เหล่าพระสาวกดังกล่าว สะท้อนถึงพระธรรมและกาลเวลาจากวันที่ทรงเผยแผ่จนถึงวันปรินิพพานได้ยอลงสู่หลักแห่งความไม่ประมาท

๘๐ ปี แห่งการอุบัติขึ้นมาเป็นมนุษย์ของมหาบุรุษผู้เปล่งวาจาอันเป็นปัจฉิมโอวาทนี้ คือความหมายอันบริสุทธิ์บริบูรณ์ของถ้อยคำ

๘๐ ปี แห่งการมองเห็นสังขารที่ถูกปรุงแต่งขึ้นอย่างรู้เท่าทันและรู้ทั่วถึงคุณค่าของสังขารนี้

ปัจจุบันกุสินารา ตั้งอยู่ในเขตกาเซีย รัฐอุตตระ ประเทศอินเดีย ประกอบด้วยพุทธสถานสำคัญดังนี้

๑. **วิหารมหาปรินิพพาน** เป็นวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปปางปรินิพพาน ทำด้วยหินทรายแดง เรียกว่า จุมศิลา ขนาดความยาว ๒๐ ฟุต สูง ๒ ฟุต ๑ นิ้ว ฐานพระแท่นสลักรูปสุภัททะปริพาชก ผู้ทูลขออุปสมบท จนได้เป็นพระสาวกรูปสุดท้าย นอกจากนั้นยังมีรูปสลักพระอนรุทธะและพระอานนท์ด้วย ผู้สร้างพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้คือ ธรรมทินนา ชาวเมืองมฤธา ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๑๘ - ๒๔๒๐ นายคาร์ลลีเล่ ผู้ช่วยของเซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันทันนิ่งแฮม ได้ค้นพบพระพุทธรูปปางปรินิพพาน ในวิหารมหาปรินิพพาน จึงได้ดำเนินการบูรณะ

^๒ ที. ม. (ไทย) /๑๐/๑๖๖.

ด้านซ้ายมือเป็นวิหารมหาปรินิพพาน ด้านขวามือเป็นมหาปรินิพพานสถูป

พระพุทธรูปมหาปรินิพพาน ในพระวิหารมหาปรินิพพาน

สวดมนต์ไหว้พระ เจริญพุทธานุสติ

ตั้งจิตอธิษฐานน้อมถวายผ้าห่มคลุมพระวรกาย

กุลบุตรกุลธิดา มีจิตศรัทธา ถวายห่มผ้าห่มคลุมพระวรกาย

๒. มหาปรินิพพานสถูป ถัดจากวิหารมหาปรินิพพาน จะมีมหาปรินิพพานสถูปประดิษฐานด้านข้าง ณ จุดนี้เป็นสถานที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่ปรินิพพาน พระถังซำจั๋งได้บันทึกข้อความไว้เมื่อครั้งที่เดินทางมาจาริกแสวงบุญ ณ พุทธปรินิพพานสถานว่า

“บริเวณด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำหริญวดี เป็นอุทยานสาละวัน มีไม้สาละขึ้นเป็นหมู่ใหญ่ ลักษณะของไม้สาละเปลือกเป็นสีขาวบ้าง เขียวบ้าง ใบสาละสะอาดเป็นเงา ไม่ขรุขระ ใบปามีไม้สาละใหญ่ ๔ ต้น บริเวณนี้มีวิหารใหญ่ก่ออิฐถือปูนหลังหนึ่ง ภายในมีพระพุทธรูปแบบสีหไสยาสน์คือในลักษณะประทับนิพพาน หันพระเศียรไปทางทิศเหนือ มีลักษณะเหมือนกำลังบรรทมหลับข้างๆ วิหารใหญ่มีสถูปใหญ่อีกแห่งหนึ่ง มีจารึกว่าพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นผู้สร้าง แม้ลักษณะจะทรุดโทรมหักพังไปอย่างมากแล้ว แต่ก็ยังมีความสูงเหลืออยู่ถึง ๒๐๐ ฟุต ข้างหน้าพระสถูป มีหลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกว่า ที่นี้เป็นที่เสด็จดับขันธปรินิพพานของพระตถาคต”

พระมหาดวงจันทร์ คุตตลีโล, ดร. เล่าประวัติ นำไหว้พระสวดมนต์ และเดินประทักษิณ

ขอน้อมจิตอุทิศผลบุญกุศลนี้แผ่ไปให้ไพศาล
ถึงบิดรมารดาครูบาอาจารย์ ทั้งลูกหลานญาติมิตรสนิทกัน

๓. มกุฏพันธเจดีย์ เป็นสถานที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระพุทธเจ้า เมื่อทรงดับขันธปรินิพพานแล้วเหล่าพระสาวก กษัตริย์ ตลอดจนจนถึงประชาชนได้ ถวายสักการะ ณ สาโลวโนทยาน ๖ วัน ครั้นถึงวันที่ ๗ ได้ย้ายพระบรมศพมาถวาย พระเพลิง ณ มกุฏพันธเจดีย์ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวเมืองเป็นพุทธสถาน อีกที่หนึ่งที่อยู่ไม่ไกลจากสถานที่ปรินิพพาน พุทธศาสนิกชนเมื่อมานมัสการสถานที่ พุทธปรินิพพานแล้วก็จะมานมัสการสถานที่ถวายพระเพลิงด้วย

มกุฏพันธเจดีย์

เจริญพระพุทธรมนต์ เจริญจิตภาวนา

ทอดผ้าบังสุกุล

พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล

เดินประทักษิณรอบมกุฏพันธเจดีย์

น้อมกราบแทบพระอัฐิธาตุพระศาสดา

นอกจากสังเขปสถานทั้ง ๔ แห่งดังกล่าวแล้ว คณะของเราจะได้ไปนมัสการสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมอินเดียอีกหลายแห่ง เช่น

นาลันทา: มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งแรกของโลก

นาลันทา เป็นเขตบ้านเกิดของพระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวา และพระโมคคัลลานะ อัครสาวกเบื้องซ้าย ภายหลังสถานที่แห่งนี้ได้สร้างเป็นมหาวิทยาลัยสำหรับศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งแรกของโลก เรียกว่า มหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งมีพระสงฆ์จากทิศต่างๆ มาศึกษาจำนวนมาก ความยิ่งใหญ่ของมหาวิทยาลัยนาลันทามีข้อความปรากฏในบันทึกจดหมายเหตุของพระถังซำจั๋ง พระสมณจีนที่เดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาในอินเดีย ในช่วง ๑,๒๐๐ กว่าปีหลังพุทธปรินิพพาน ทำให้ทราบว่า ในขณะนั้นมหาวิทยาลัยนาลันทาเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่กว่าที่อื่นๆ ซึ่งมีนักศึกษาเป็นจำนวนหมื่นมีคณาจารย์หลายพันคน มีกฎเกณฑ์ในการศึกษา และคัดเลือกนักศึกษาที่เข้มงวด นับเป็นมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ

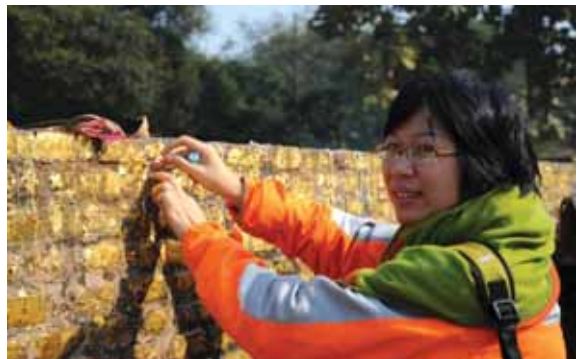
มหาวิทยาลัยนาลันทาล่มสลายเพราะถูกกองทัพมุสลิมทำลาย ข่าพระสงฆ์ทำร้ายภิกษุณี และเผาทำลายอาคารจนเหลือแต่ซากปรักหักพัง ปัจจุบันถูกขุดค้นขึ้นมาอีกครั้ง เมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองอินเดีย นักโบราณคดีชาวอังกฤษได้ทำการสำรวจและขุดซากปรักหักพังของมหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งขุดซ่อนอยู่ใต้พื้นดินขึ้นมาแสดงความยิ่งใหญ่ต่อสายตาชาวโลกให้ได้รับรู้ประวัติศาสตร์

สาวตถิ: ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาล

เมืองสาวตถิมีได้เป็นที่ตั้งของสังเขปสถาน แต่ก็ยังเป็นเมืองสำคัญมากที่สุดเมืองหนึ่งในการเดินทางจาริกแสวงบุญของชาวพุทธทั้งหลาย เพราะเป็นเมืองที่พระพุทธเจ้าเสด็จประทับจำพรรษานานที่สุดในการปฏิบัติพุทธกิจ มีพุทธสถานที่สำคัญดังนี้

วัดพระเชตะวันมหาวิหาร

สร้างถวายพระพุทธเจ้าโดยมหาอุบาสกชื่อว่า อนาถปิณฑิกะเศรษฐี สิ้นเงินไปประมาณ ๑๘ โกฏิ เป็นวัดที่พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ ๑๙ พรรษา และเป็นสถานที่ก่อเกิดพระสูตรที่สำคัญจำนวนมากที่ทรงแสดงในสถานที่แห่งนี้ ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า บทสวดมนต์ต่างๆ มักจะขึ้นด้วยการบอกว่า เมื่อพระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตะวัน เมืองสาวัตถี ทรงแสดงพระสูตรเรื่องใด

ฟังบรรยายธรรม ไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา
และเปิดทองคำเปลวบนแท่นที่พระพุทธเจ้าทรงประทับ

บ้านอนาถปิณฑิกะเศรษฐี

อนาถปิณฑิกะเศรษฐี เป็นผู้สร้างวัดเขตวันมหาวิหารถวายพระพุทธเจ้า
มหาอุบาสกผู้นี้ทำบุญแก่พระพุทธศาสนาจนแทบจะไม่เหลืออะไรเลย

การเจริญพระพุทธมนต์ แม่เมตตา อธิษฐานจิต ณ สถูปบ้านอนาถปิณฑิกเศรษฐี

ตั้งจิตน้อมรำลึกเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
มาสู่โลกมนุษย์ ณ เมืองสังกัสสนคร

เมืองสังกัสสะ

เมืองสังกัสสะ คือพุทธสถานที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากที่พระองค์ทรงจำพรรษาครบไตรมาส เพื่อแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดา การเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ลงสู่มนุษยโลกในครั้งนั้น ได้เป็นบ่อเกิดของประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะของพุทธศาสนิกชนชาวไทยจนทุกวันนี้

บ้านนางสุชาดา

ข้ามสะพานแม่น้ำเนรัญชรา ไปฝั่งตรงข้ามของพระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์ จากฝั่งแม่น้ำเนรัญชราไปประมาณ ๒๐๐ เมตร จะมองเห็นเนินดินสูงกว้างใหญ่ ซึ่งมีซากอิฐปรักหักพังทับถมอยู่ ตามหลักฐานป้ายประชาสัมพันธ์ยืนยันว่า ณ บริเวณนี้คือบ้านของนางสุชาดา ธิดากุณฑลพีแห่งอรุเวลาเสนาบดีคนผู้ถวายข้าวมธุปายาสแด่พระมหามารุชในตอนเช้าของวันตรัสรู้ ถ้าเดินย้อนกลับทางแม่น้ำจะพบต้นโพธิ์และเทวาลัยของฮินดู ตรงนี้เองคือสถานที่พระมหามารุชทรงอธิษฐานลอยถาดทองคำ

สรุปแสดงที่ตั้งบ้านนางสุชาดาและสภาพชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบ

เขาคิชฌกูฏ

เขาคิชฌกูฏในสมัยพุทธกาล ตั้งอยู่ในเมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ มีภูเขาล้อมรอบ ๕ ลูก เรียกว่า เบญจคีรี เมืองนี้ถือเป็นเมืองมหาอำนาจอีกเมืองหนึ่งในสมัยนั้น และมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาหลายประการ เช่น พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดพระเจ้าพิมพิสาร จนพระองค์เลื่อมใสได้ถวายวัดเวฬุวันให้เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา ต่อมาวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์แก่พระอรหันตสาวก ๑,๒๕๐ รูป ณ วัดเวฬุวันมหาวิหาร อันเป็นบ่อเกิดของวันมาฆบูชา เป็นต้น กล่าวเฉพาะเขาคิชฌกูฏในสมัยพุทธกาล เป็นสถานที่เจียบสงบเหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงเสด็จมาประทับ พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวาก็เคยมาพำนักจนบรรลุธรรมที่ถ้ำสุกรชาดา พระโมคคัลลานะ อัครสาวกเบื้องซ้ายก็เคย

ติดตามพระพุทธเจ้ามาพำนักที่ถ้ำในเขาคิชฌกูฏจนได้เห็นเปรตในขณะที่เดินลงเขาคิชฌกูฏเพื่อไปบิณฑบาตที่เมืองราชคฤห์ ส่วนถ้ำสัตว์บรรณคูหาก็เป็นสถานที่ทำสังคายนา

พระธรรมวินัยครั้งแรกหลังพุทธปรินิพพาน

ปัจจุบันเขาคิชฌกูฏ อยู่ในแขวงนาลันทา เขตรัฐพิหาร ซึ่งเป็นชื่อใหม่แทนชื่อแคว้นมคธ เหตุที่ชื่อรัฐพิหาร เพราะในอดีตมีวิหารทางพระพุทธศาสนาในดินแดนแห่งนี้จำนวนมาก ส่วนด้านบนเขาคิชฌกูฏมีฐานอิฐแสดงอาณาเขตของพระมูลคันธกุฎีที่พระพุทธเจ้าทรงประทับใกล้กับหน้าผาสูงชัน กุฏิพระอาณนที ถ้ำพระสารีบุตร(ถ้ำสุกรขาคา) ถ้ำพระโมคคัลลานะ ส่วนถนนขึ้นสู่เขาคิชฌกูฏได้ลาดปูนซีเมนต์และใส่ตัวหนอนทำให้เดินทางขึ้น-ลงสะดวกขึ้น ในแต่ละวันมีพุทธศาสนิกชนทั่วโลกเดินทางมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมากทุกวัน ผู้ที่เดินขึ้นไมไหวาก็จ้างแครกham ขึ้นไป สองข้างทางขึ้น-ลงยังคงมีขอทานนั่งเรียงรายรอรับความเมตตาจากนักจาริกแสวงบุญอยู่ตลอดทาง

น้อมถวายสักการะพระพุทธเจ้า ณ พระมูลคันธกุฎีบนยอดเขาคิชฌกูฏ

เมืองพาราณสี

เมืองพาราณสีเป็นเมืองที่ตั้งคู่ขนานกับแม่น้ำคงคา ตัวเมืองใหญ่ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกห่างจากแม่น้ำคงคาไม่กี่กิโล เป็นศูนย์กลางการค้าและแหล่งผ้าไหมอันลือชื่อของแคว้นกาสิในอดีต ถนนในตัวเมืองพลุกพล่านไปด้วยยวดยานนานาชนิด ผู้คนเดินกันขวักไขว่ผสมปนเปไปด้วยสัตว์นานาชนิด เช่น วัว แพะ สุนัข ลา เป็นต้น

เช้ามีดวันนี้ในท่ามกลางอากาศหนาวและหมอกขาวลงจัด คณะนิสิต มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ นำโดยพระอาจารย์พระมหาดวงจันทร์ คุณุตตสีโล, ดร. และ อาจารย์ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ นำพวกเราลงเรือล่องแม่น้ำคงคา เมืองพาราณสี เพื่อ ศึกษาวิถีชีวิตและคติความเชื่อของชาวอินเดีย แต่เสียดายที่สภาพภูมิอากาศหมอก ลงจัดทำให้ไม่สามารถมองเห็นวิถีชีวิตของชาวอินเดียที่ผูกพันกับความศักดิ์สิทธิ์ของ แม่น้ำคงคาได้ทั่วถึง

ความเชื่อที่แตกต่าง แต่ไม่ร้างมิตรไมตรี

ล่องเรือแม่น้ำคงคา เมืองพาราณสี และล่องกระทงเพื่อบูชาพระแม่คงคา

ความประทับใจในการทัศนศึกษาเชิงประจักษ์ในครั้งนี้

- ๑) ได้คุ้นเคยกับกัลยาณมิตร
- ๒) ทุกสถานที่ล้วนมีความหมายมีคุณค่าแก่จิตใจ
- ๓) ได้พบหลักฐานทางพระพุทธศาสนาที่ทั่วโลกยอมรับ
- ๔) ทำให้ซาบซึ้งในพระธรรมคำสั่งสอนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะกฎแห่งอนิจจัง
- ๕) ได้เพิ่มศักยภาพความรู้-ความเข้าใจในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก
- ๖) สามารถวิพากษ์-วิจารณ์-วิเคราะห์-วิจัย-วินิจฉัย-อุปมาอุปมัย ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การศึกษาพระพุทธรูปศาสนาระดับปริญญาโท-เอก จะต้องรู้และเข้าใจพระพุทธรูปศาสนาลักษณะที่มากกว่าในระดับอื่นๆ การที่ได้ไปศึกษาพระพุทธรูปศาสนาที่มีหลักฐานประจักษ์พยานในดินแดนอันเป็นที่ก่อกำเนิดของพระพุทธรูปศาสนานั้นเป็นการเติมเต็มความรู้ที่ได้ศึกษามาจากตำราต่างๆ ทางพระพุทธรูปศาสนา จัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ในทางพระพุทธรูปศาสนาอย่างเต็มที่ นี่คือการไปทัศนศึกษาเชิงประจักษ์ ที่ศูนย์บัณฑิตศึกษาได้จัดให้มีขึ้นระหว่าง ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ ถึง ๘ มกราคม ๒๕๕๖ และได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดี

นอกจากการที่ได้รับความรู้เชิงประจักษ์อย่างเต็มที่แล้ว ยังก่อให้เกิดปิติสุขและความสันทัดในการได้ไปเยือนพุทธสถานแต่ละแห่ง ซึ่งประทับอยู่ในใจของผู้เดินทางทุกคนอย่างไม่รู้ลืม อาจเป็นครั้งหนึ่งในชีวิตของหลายคนและหลายคนปรารถนาที่จะได้ไปเยือนพุทธภูมิแห่งนี้อีกอย่างไม่เป็นอันขาด

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต). จาริกบุญ จาริกธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๗.

พระศรีวิสุทธิญาณ(สมเด็จพระญาณวโรดม). จาริกอินเดีย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กิตติวรรณ, ๒๕๐๘.

พระอารยวังโส. คีนสู่ชมพูทวีป. เชียงใหม่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นันทกานต์ กราฟฟิค, ๒๕๔๙.

ไพโรจน์ คุ่มไพโรจน์. พุทธประวัติจากสังเวชนียสถานในอินเดีย. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๑.

ศูนย์บัณฑิตศึกษา. ทัศนศึกษาเชิงประจักษ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่

สังฆเวชนียสถาน ๔ ตำบล คืออะไร ?

นายจิตตกร จันทร์ศิลป์

“สังฆเวชนียสถาน ๔ ตำบลเหล่านี้แล เป็นสถานที่ควรเห็นของกุลบุตร ผู้มีศรัทธา ภิกษุ ภิกษุณีอุบาสก อุบาสิกา ผู้มีศรัทธา มาอนุสรณ์ระลึกถึงสังฆเวชนียสถาน ๔ ตำบลนี้ก็ดี คนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง

เที่ยวจาริกไปในเจดีย์มีจิตเลื่อมใสแล้ว จักทำกาละกัฏฐิ คนเหล่านั้นทั้งหมด เบื้องหน้าแต่ทำลายกายตายไป จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”^๑

จากการที่ผมได้เดินทางตามรอยบาทพระศาสดา โครงการทัศนศึกษาเชิงประจักษ์ พุทธสังฆเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย – เนปาล ระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ – ๘ มกราคม ๒๕๕๖ ของศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ นั้น ในการเดินทางครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย-เนปาลแก่นิสิต ส่งเสริมให้นิสิตมีวิสัยทัศน์ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและบำเพ็ญบุญตามรอยบาทพระบรมศาสดาอีกโสดหนึ่ง โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการเดินทางครั้งนี้คือคณาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา นิสิตระดับปริญญาโทและนิสิตระดับปริญญาเอกของศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีผู้ร่วมเดินทางรวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๑ รูป/คน

พุทธโบราณสถานที่เราเดินทางไปครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่สังฆเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่ง ซึ่งประกอบด้วย สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน เรามารู้จักสถานที่สังฆเวชนียสถานทั้ง ๔ อย่างคร่าวๆ นะครับ

^๑ ที.มหา/๑๐/๑๕๔.

ว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร สำคัญอย่างไร ทำไมต้องเดินทางไปเคารพสถานที่ ทั้ง ๔ แห่งนี้ด้วย

๑. สถานที่ประสูติ (ลุมพินีวัน) เป็นอุทยานที่น่ารื่นรมย์ อยู่กึ่งกลางระหว่างเมืองเทวทหะ กับกรุงกบิลพัสดุ์ เป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า ปัจจุบันเรียกว่า รุมมินเด อำเภอไพเราะว่า ประเทศเนปาล ห่างจากพรมแดนอินเดียราว ๓๒ กิโลเมตร สิ่งที่ค้นพบในปัจจุบัน คือซากอิฐเก่าแก่ สระน้ำที่พระนางสิริมหามายาทรงสนาน รูปแกะสลักหินอ่อนตอนพระนางประสูติพระราชาโอรส และเสาหินที่พระเจ้าอโศกมหาราชจารึกไว้ว่า เป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า

๒. สถานที่ตรัสรู้ (พุทธคยา) เป็นสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ณ ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นต้นพระศรีมหาโพธิ์รุ่นที่ ๔ นับจากต้นที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้ ส่วนเจดีย์พุทธคยาที่เห็นนี้ สร้างหลังสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชราว พ.ศ. ๖๙๔-๖๙๕ สร้างโดยพระเจ้าหุวิชกะ กษัตริย์แห่งเมืองมคธ เนื่องจากทรงเห็นว่า ต้นพระศรีมหาโพธิ์อาจตายหรือถูกทำลายโดยไม่มีร่องรอยสำหรับให้อุณฺชนได้สืบค้นได้ จึงสร้างพระเจดีย์ซึ่งเป็นถาวรวัตถุควบคู่ไปด้วย แม้ภายหลังจะถูกละทิ้งก็ยังมีเหลือซากปรักหักพังให้สืบค้นได้

๓. สถานที่แสดงปฐมเทศนา (สารนาถ) เป็นสถานที่พระพุทธเจ้าได้แสดงปฐมเทศนาครั้งแรกชื่อว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ คือ โภณทัตถุญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ เมื่อแสดงพระธรรมเทศนาจบลง พระอัญญาโณทถุญะได้ดวงตาเห็นธรรมและทูลขออุปสมบทเป็นภิกษุรูปแรก ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ (วันอาสาฬหบูชา) ต่อมา

พระพุทธเจ้าทรงให้การอุปสมบทแก่พวกที่เหลืออีก ๔ คน รวมเป็นสาวกรุ่นแรก ๕ รูป พระเจ้าอโศกมหาราชได้เสด็จมานมัสการสถานที่แห่งนี้จึงได้สร้างเจดีย์ธัมเมกขสถูปไว้เป็นอนุสรณ์ ปัจจุบันอยู่ห่างจากเมืองพาราณสีประมาณ ๙ กิโลเมตร

๔. สถานที่ปรินิพพาน (กุสินารา) เป็นเมืองที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ซึ่งสถานที่ปรินิพพานอยู่ในเขตสาละวินชานของพระเจ้ามัลลกะกษัตริย์ เป็นสถานที่ร่มรื่น มีต้นไม้สาละล้อมรอบ หลังจากปรินิพพานแล้วโศกพราหมณ์ได้แบ่งพระบรมสารีริกธาตุออกเป็น ๘ ส่วน ปัจจุบันสถานที่ปรินิพพานอยู่ในรัฐอุตตรประเทศ มีพุทธโบราณสถานสำคัญคือพระเจดีย์ที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช และพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปปางปรินิพพาน ๑ องค์

การทัศนศึกษาในครั้งนี้ได้ประจักษ์แล้วว่า เริ่มมีผู้ที่ศรัทธาได้เดินทางไปกราบนมัสการพุทธสังเวชนียสถานที่ประเทศอินเดียและเนปาลอย่างไม่ขาดสาย และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ คำถามที่ว่า ทำไมต้องเดินทางข้ามไปไหว้พระถึงประเทศอินเดียและเนปาล อีกทั้งมีการพูดต่อๆ กันว่า การเดินทางนั้นแสนจะลำบาก ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน หียงน้ำ และความสะอาด แต่ชาวพุทธทั่วโลกต่างก็ดันดันไปนมัสการตามพระพุทธพจน์ว่า^๒

“อานนท์ ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง จาริกไปยังเจดีย์ จักมีจิตเสื่อมใสตายไป ชนเหล่านั้นทั้งหมด หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์”

อันนี้คือคำตอบของคำถามว่า ทำไมต้องไปไกลถึงอินเดียและเนปาล ในส่วนเรื่องปัญหาต่างๆ ระหว่างทางนั้น ปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนไปเป็นอย่างมาก ไม่ลำบากเหมือนดังก่อน แต่ก็ไม่ใช่จะราบรื่นสะดวกสบายไปเสียทุกอย่าง ดังคำสอนที่ว่า การทำความดีต้องมีอุปสรรค มารไม่มีบารมีไม่เกิด ประเสริฐไม่ได้ ฉะนั้นการทำอะไรก็ต้องมีความศรัทธา ความเพียร รวมถึงความอดทนด้วย การกระทำนั้นๆ จึงจะประสบผลสำเร็จ

^๒ ที.มหา/๑๐/๑๕๔.

หลังจากที่ได้กลับมา ก็มีความรู้สึกดีใจ และปลื้มปีติมาก ที่ได้มีโอกาสร่วมเดินทางไปครั้งนี้ อีกทั้งยังได้ความรู้ ข้อคิด หลักธรรม และความแตกต่างของชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน รู้จักวิถีชีวิต และความลำบากของคนในสมัยก่อนและปัจจุบัน หากมีโอกาสก็อยากที่จะกลับไปอีกสักครั้ง เนื่องจากการไปในครั้งนี้นั้น รู้สึกว่า บางสถานที่ตัวเราเองยังอยากที่ต้องการเวลามากกว่านี้

สุดท้ายนี้ขอกราบนมัสการและขอบคุณผู้บริหารศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ได้ให้โอกาสกระผมร่วมเดินทางในครั้งนี้ ขอให้อันสงส์จากการไปกราบนมัสการสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ในครั้งนี้ ตลอดจนบุญกุศลที่ผมได้สร้างมาตั้งแต่อดีต จงบันดาลให้ทุกๆ ท่านจงมีแต่ความสุข ความเจริญ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ คิดหมายสิ่งใดที่ประกอบด้วยกุศลก็ขอให้สำเร็จทุกประการ อีกทั้งให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกทางธรรมทุกคนทุกท่านตลอดไป

ชาวพุทธทั่วโลกต่างหลั่งไหลมาน้อมสักการบูชาต้นพระศรีมหาโพธิ์สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

อินเดีย: เมืองแห่งธรรมะ สืบสายแสงสว่างบุญ

กรัณท์รัตน์ สุทธิพรภณีย์วัฒน์

ประเทศอินเดีย (India) หรือชื่อทางการว่า สาธารณรัฐอินเดีย มีประชากรมากกว่า ๑.๑๓ พันล้านคน (มากเป็นอันดับ ๒ ของโลก) มีพื้นที่ ๓,๒๘๗,๕๕๐ ตารางกิโลเมตร (ใหญ่เป็นอันดับ ๗ ของโลก) มีกรุงนิวเดลี (New Delhi) เป็นเมืองหลวง ภูมิอากาศของอินเดียมีความแตกต่างกันอย่างมากเนื่องจากมีพื้นที่กว้างใหญ่ ตอนเหนืออยู่ในเขตหนาว ขณะที่ตอนใต้อยู่ในเขตร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยในที่ราบช่วงฤดูร้อนประมาณ ๓๕ องศาเซลเซียส และฤดูหนาวประมาณ ๑๐ องศาเซลเซียส ภาษาที่ใช้คือ ภาษาฮินดีเป็นภาษาที่ใช้โดยประชาชนส่วนใหญ่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในวงราชการและธุรกิจ นอกจากนั้นยังมีภาษาท้องถิ่นอีกนับร้อยภาษา แต่ที่ใช้กันมากมี ๑๔ ภาษา เช่น อูรดู เตลุกู เบงกาลี ทมิฬ ปัญจาบี เป็นต้น ประชาชนนับถือศาสนาฮินดู ร้อยละ ๘๑.๓ ศาสนาอิสลาม ร้อยละ ๑๒ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๒.๓ ศาสนาซิกข์ ร้อยละ ๑.๙ อื่น ๆ (พุทธศาสนาและเชน) ร้อยละ ๒.๕ ประเทศอินเดียยึดเอาวันที่ ๒๖ มกราคมของทุกปี เป็นวันชาติ (Republic Day) ระบบการปกครองเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ แบ่งออกเป็นรัฐต่างๆ ๒๘ รัฐ ปัจจุบัน (๒๕๕๖) มีนางประติภา เทวีสิงห์ ปาฏีล เป็นประธานาธิบดีคนที่ ๑๒ มีนายมานโมฮัน ซิงห์ เป็นนายกรัฐมนตรี

อินเดีย เป็นแหล่งอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุที่มีความหลากหลายมาอย่างยาวนานต่อเนื่อง จนถึงทุกวันนี้ คนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาฮินดู (ศาสนาพราหมณ์) มีระบบชนชั้นวรรณะ ภายหลังได้รับวัฒนธรรมอิสลามเข้ามาผสมและขยายอิทธิพลทั่วทั้งอินเดีย ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๘ โดยจักรวรรดิโมกุล มีการเผยแพร่วัฒนธรรมอย่างกว้างขวางทั้งด้านภาษา การปกครอง ศิลปะ เป็นต้น ต่อมาตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ทำให้ได้รับอิทธิพลในการเมืองการปกครอง การค้าขาย ศิลปวัฒนธรรม จน

มหาตมะ คานธี ได้เป็นผู้นำกอบกู้อิสรภาพให้แก่อินเดียจนประสบผลสำเร็จ อินเดียจึงกลับมาเป็นรัฐอิสระที่ปกครองตนเองตลอดมาจนทุกวันนี้ เมืองหลวงแห่งใหม่คือนิวเดลี มีวัฒนธรรมหลากหลาย ประชาชนดำรงตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงปลูกพืชผักผลไม้สำหรับเป็นอาหารและจำหน่าย ความเป็นอยู่ของชาวอินเดียโดยเฉพาะในชนบท ไม้ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ตามแบบฉบับที่เรียกว่า “อยู่อย่างอินเดีย กินอย่างอินเดีย”

อินเดีย เป็นถิ่นกำเนิดของพระพุทธศาสนาและเจ้าชายสิทธัตถะ ซึ่งต่อมาพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า นับว่าเป็นแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่เป็นที่รู้จักของชาวโลก เรียกกันว่า แดนพุทธภูมิ แม้พระพุทธศาสนาจะกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดีย แต่ก็ยังเป็นศาสนาที่ชาวไทยนับถือมากที่สุดโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท

พระพุทธศาสนา มีพระธรรมเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ทรงสั่งสอนให้มนุษย์เป็นผู้บริสุทธิ์ สะอาด สงบ และรู้เข้าใจด้วยปัญญา เป็นศาสนาที่อ้างอิงหลักความจริง หลักเหตุผล มุ่งให้มนุษย์ทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส จุดมุ่งหมายสูงสุดคือการสูนิพพาน คือหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง ด้วยความ

ที่ธรรมะเป็นสัจธรรมของชีวิต การมุ่งเข้าหาความจริงของชีวิต การเข้าใจธรรมชาติของชีวิต เป็นสิ่งที่มนุษย์พึงแสวงหาเพื่อให้หลุดจากอบายทั้งปวง นับเป็นเสน่ห์ของพระพุทธศาสนาที่ชาวโลกทั้งหลายที่มีศรัทธาต่างหลั่งไหลกันไปแสวงบุญที่ประเทศอินเดียมากขึ้นทุกวัน

อินเดีย ดินแดนแห่งพุทธะ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา คำว่า พุทธะ มีความหมายลึกซึ้งชัดเจน คือ ท่านผู้ตรัสรู้แล้ว หรือผู้รู้อริยสัจ ๔ อย่างถ่องแท้ ตามอรรถกถาท่านแบ่งออกเป็น ๓ ประการคือ

๑) พระพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เองและสอนให้ผู้อื่นให้รู้ตาม หรือเรียกว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒) พระปัจเจกพุทธะ หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เองจำเพาะผู้เดียว

๓) พระอนุพุทธะ หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สาวกพุทธะ

บางแห่งจัดเป็น ๔ คือ สัพพัญญุพุทธะ ปัจเจกพุทธะ จตุสัจจพุทธะ (พระอรหันต์) และสุตพุทธะ (ผู้เป็นพหูสูต) แต่ในที่นี้คำว่า พุทธะ หมายถึง พระพุทธเจ้า คือผู้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ แล้วนำธรรมนั้นมาประกาศให้ผู้อื่นได้รู้และประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้พ้นจากทุกข์ตามอย่างพระองค์

พระพุทธเจ้า ทรงให้หมั่นระลึกในใจว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้มีสติปัญญาความสามารถที่อาจฝึกปรือหรือ พัฒนาให้บริบูรณ์ได้ สามารถหยั่งรู้สัจธรรม บรรลุถึงความหลุดพ้น เป็นอิสระจากอวิชชา อยู่เหนือโลกธรรม และมีความดีสูงเลิศที่แม้แต่เทพเจ้าและพระพรหมก็ให้ความเคารพบูชายกย่องสรรเสริญ ดังเช่น พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า มนุษย์ทั้งหลายที่หวังพึ่งเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ถ้ารู้จักฝึกฝนอบรมตนตามหลักพุทธธรรมให้ดีแล้ว ก็ไม่ต้องพึ่งพาเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเหล่านั้นอีก

คุณค่าของพุทธะ

การไหว้พระสวดมนต์ เราสวดเพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธคุณ ๓ ประการ คือ พระปัญญาคุณ พระมหากรุณาคุณ และพระวิสุทธิคุณ เมื่อเรานับถือพระพุทธเจ้า เป็นพระศาสดา เราก็ต้องประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอน น้อมเอาพระคุณของท่าน มาไว้ในตน พระคุณทั้ง ๓ ประการนี้ เราต้องปฏิบัติตามคือ (พระธรรมปิฎก. ๒๕๔๔ : ๒๒ - ๒๓)

๑. พระพุทธเจ้าทรงมีพระปัญญาคุณ จึงตรัสรู้ธรรม สามารถสั่งสอน ประกาศพระศาสนาและบริหารหมู่สงฆ์ได้สำเร็จ เราก็ต้องพยายามศึกษาให้รู้เข้าใจ ความจริงของสิ่งทั้งหลาย และดำเนินชีวิตทำกิจการต่าง ๆ ด้วยปัญญาที่รู้เข้าใจความ จริงนั้น อย่างน้อยในการเป็นอยู่ของเรา คือในการดำเนินชีวิตนั้นเราจะต้องใช้ปัญญา คนเราจะรับผิดชอบต่อตัวเองและสร้างสรรค์จัดการสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้อง เราจะต้อง มีความรู้ มีความเข้าใจ และใช้ปัญญา ไม่ใช่ทำตามอารมณ์หรือความรู้สึก เราจะ ต้องรู้จักปฏิบัติต่อชีวิตนี้ โดยเน้นที่การใช้ปัญญา การกระทำอะไรต่างๆ เราจะต้อง พยายามทำด้วยปัญญา ด้วยความรู้ ด้วยความเข้าใจเหตุผล ไม่ทำตามอารมณ์ ถ้า มีปัญหาทางสังคม เราจะต้องใช้ปัญญาก่อน ต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้เข้าใจเหตุผล ถามตนเองว่า ในเรื่องนี้ เรามีความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนแค่ไหน เรารู้ข้อมูล เพียงพอไหม เราได้วิเคราะห์เรื่องนี้อย่างแจ่มแจ้งหรือยัง หรือเข้าถึงหลัก กำหนดเป็น ขั้นตอน มองเห็นเหตุปัจจัยหรือสาเหตุต่างๆ ของสิ่งเหล่านี้หรือไม่ เช่น เมื่อทำเหตุ อย่างนี้แล้วผลออกมาเช่นไร เป็นผลดีหรือผลเสีย เป็นต้น นี่คือแง่ของปัญญาต้องมึ การใช้ปัญญาอย่างจริงจัง เป็นการทำความรับผิดชอบของตนเองให้สมบูรณ์

๒. พระพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาคุณ ทรงมุ่งหมายจะให้ชาวโลกทั้ง หลายได้ประโยชน์จากธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ เพื่อให้มวลมนุษยมีชีวิตที่ดีงามมี ความสุข หลุดพ้นจากอำนาจบีบบังคับครอบงำของกิเลสและความทุกข์ จึงอุทิศ พระชนม์ทั้งหมดของพระองค์บำเพ็ญพุทธกิจเทศนาสั่งสอนประชาชน โดยไม่คำนึง ถึงความเหน็ดเหนื่อยและความยากลำบากใดๆ เราทั้งหลายจะต้องมีกรุณา ซึ่งรวม ถึงเมตตาด้วย เมตตาคือการมองผู้อื่นด้วยความรู้สึกรักใคร่ปรารถนาดีหรือเป็น

มิตร คือตั้งใจไว้ในทางที่มีความรักกัน ไม่ใช่ตั้งใจด้วยโทสะ หรือความโกรธเกลียดชัง ถ้าเราตั้งใจในทางโกรธเกลียดชังเมื่อไร เราจะมองคนด้วยความลำเอียง แล้วการมองของเราจะผิดพลาดและจะเกิดอคติ ฉะนั้นเมื่อมีเหตุการณ์อะไรขึ้นมาจะต้องตั้งใจเมตตาตามองด้วยความเป็นมิตร ส่วนกรุณา คือความมีใจพลอยห่วงใยไปกับความทุกข์ความเดือดร้อนหรือปัญหาของผู้อื่น อยากจะช่วยเหลือ อยากจะช่วยปลดเปลื้องความทุกข์ เริ่มตั้งแต่เห็นอกเห็นใจ จนกระทั่งชวนช่วยที่จะช่วยเหลือในการแก้ปัญหา เมื่อมีเมตตากรุณาแล้วก็จะทำให้หันหน้าเข้าหากัน พิจารณาปัญหาร่วมกัน พูดจากัน แล้วก็จะมีความเข้าใจกันได้ดีขึ้น ฉะนั้นความมีปัญญาและกรุณาจะต้องคู่กันและมีความสมดุล คือในแง่ส่วนตัวเราจะต้องใช้ปัญญา ส่วนในแง่ของผู้อื่นเราจะต้องใช้เมตตากรุณา เมื่อเรามีเมตตากรุณาต่อผู้อื่นก็จะทำให้เราใช้ปัญญาอย่างถูกต้องด้วย ปัญญา นั้นจะได้ใช้อย่างไม่ลำเอียงสิ่งดีงามทั้งหลายที่เราทำก็จะเป็นบุญ

๓. พระพุทธเจ้าทรงมีพระวิสุทธิคุณ

ทรงมีพระทัยที่บริสุทธิ์ ผ่องใส สะอาดหมดจดจากอาสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ไม่มีความขุ่นมัวเศร้าหมองภายในพระทัย ทรงดำรงพระทัยอยู่อย่างคงที่ไม่แปรผัน ท่ามกลางอารมณ์ที่กระทบกระทั่งกันจากภายนอก ไม่ว่าจะดีหรือร้าย แต่พระทัยของพระพุทธเจ้าก็บริสุทธิ์อยู่มั่นคงอยู่อย่างนั้นไม่แปรผัน

บุญคืออะไร

บุญ คือ สิ่งซึ่งเกิดขึ้นในจิตใจแล้วทำให้จิตใจใสสะอาด ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัว ก้าวขึ้นสู่ภูมิที่ดี เกิดขึ้นจากการที่ใจได้เพื่อกิจที่ดี คือพระธรรม คิดเฉพาะสิ่งที่ดี ที่ถูก ที่ควร ที่เป็นประโยชน์แล้ว พูดดี ทำดี ตามที่คิดนั้น บุญ เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมส่งผลปรุงแต่งใจของเราให้มีคุณภาพดีขึ้น คือตั้งมั่นไม่หวั่นไหว บริสุทธิ์ผุดผ่องสว่างไสว โปร่งโล่งไม่อึดอัด อิ่มเอิบ ไม่กระสับกระส่าย ชุ่มชื้น เบาสบาย ผ่อนคลายไม่ตึงเครียด นุ่มนวลควรแก่การใช้งาน และบุญที่เกิดขึ้นนี้ยังสามารถสะสมเก็บไว้ในใจได้อีกด้วย แม้เราจะมองไม่เห็น “บุญ” แต่ก็สามารถรู้อาการของบุญหรือผลของบุญได้ คือเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ทำให้จิตใจชุ่มชื้น เป็นสุข

เปรียบได้กับ“ไฟฟ้า”ซึ่งเรามองไม่เห็นตัวไฟฟ้าโดยตรง แต่เราสามารถสัมผัสกับอาการของไฟฟ้าได้ เช่น มองเห็นแสงสว่างจากหลอดไฟ ได้รับความเย็นจากเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น

คุณสมบัติของบุญ

- ๑) ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดได้
- ๒) นำความสุขความเจริญก้าวหน้ามาให้
- ๓) ติดตามตนไปทุกฝีก้าว แม้ไปเกิดข้ามภพข้ามชาติ
- ๔) เป็นของเฉพาะตน ใครทำใครได้ โจรลักขโมยไม่ได้
- ๕) เป็นที่มาของโภคทรัพย์สมบัติทั้งหลาย
- ๖) ให้มนุษย์สมบัติ ทิพย์สมบัติ นิพพานสมบัติ แก่เราได้
- ๗) เป็นปัจจัยให้บรรลุมรรคผลนิพพาน
- ๘) เป็นเกราะป้องกันภัยในวัฏสงสาร

ผลของบุญ

บุญเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็มีผลกับตัวเรา ๔ ระดับ คือ

๑) **ระดับจิตใจ** เป็นบุญที่เกิดผลทันที คือทำความดีปุ๊บก็เกิดความชื่นใจ อิ่มเอมใจปั๊บไม่ต้องรอชาติหน้า เกิดขึ้นเองในใจของเรา ทำให้สุขภาพทางใจดีขึ้น คือมีใจเยือกเย็น ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวต่อคำยกยอหรือตำหนิติเตียนทำให้สมรรถภาพของใจดีขึ้น คือเป็นใจที่สะอาด ผ่องใส ใช้คิดเรื่องราวต่างๆ ได้รวดเร็ว ว่องไว ลึกซึ้ง กว้างไกล รอบคอบ เป็นระเบียบ และตัดสินใจได้ฉับพลันถูกต้องไม่ลังเล

๒) **ระดับบุคลิกภาพ** คนที่ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้มีใจที่สงบ แขม่วชื่น เบิกบาน ชุ่มเย็น นอนหลับสบาย ไม่มีความกังวล หม่นหมอง หน้าตาผิวพรรณจึงผ่องใส ใจเปี่ยมไปด้วยบุญ ไม่คิดโลภอยากได้ของใคร ไม่คิดสร้างความคิดร้ายให้ใคร มีแต่ช่วยเหลือเขา จึงมีความมั่นใจในตัวเอง มีความมองอาจสง่างามอยู่ในตัว ไปถึงไหนก็สามารถวางตัวได้พอเหมาะพอดี บุคลิกภาพย่อมดีขึ้นเป็นลำดับ

การทำบุญถวายผ้าป่า ณ วัดไทยเขตวันมหาวิหาร เมืองลาวัดถึ

ทำบุญถวายทานแจกขนม สมุด ปากกาให้กับเด็กๆ ชาวอินเดีย

๓) **ระดับวิถีชีวิต** วิถีชีวิตของคนเรา เกิดจากการสรุปลบุญและผลบาปที่เราได้ทำมาตั้งแต่ภพชาติก่อนๆ จนถึงภพชาติปัจจุบัน เป็นผลของบุญระดับจิตใจ และระดับบุคลิกภาพ รวมกันชักนำให้เราได้รับสิ่งที่น่าปรารถนา ตอบสนองมาจากภายนอก เช่น ได้รับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข การที่เราทำดี แล้ววิถีชีวิตของเราจะดีเต็มที่หรือไม่นั้นขึ้นกับบุญเก่า หรือบาปในอดีตที่เราเคยทำไว้ด้วย จึงเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน ทำให้บางคนเข้าใจผิด คิดว่าทำดีแล้วไม่ได้ดี เพราะบางครั้งขณะที่เราตั้งใจทำความดีอยู่กลับถูกใส่ร้ายป้ายสี หรือประสบเคราะห์กรรม ทำให้

หมดกำลังใจในการทำความดีแท้จริงแล้ว ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในขณะนั้น ผลบาปที่เราเคยทำในอดีตกำลังส่งผลอยู่ แต่บุญที่กำลังทำอยู่ปัจจุบันยังไม่ไร้ผล เมื่อเราตั้งใจทำบุญไปโดยไม่ย่อท้อ บุญย่อมจะส่งผลให้ในเวลาที่เหมาะสมต่อไป

๔) ระดับสังคม เมื่อเราทำความดีมาแล้วอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะไปอยู่สังคมใด บุญก็จะส่งผลให้เป็นผู้คนที่สังคมยอมรับนับถือ ได้เป็นผู้นำของสังคมนั้น และจะเป็นผู้ชักนำสมาชิกในสังคมให้ทำความดีตามอย่าง ทำให้เกิดความสงบร่มเย็น ความเจริญก้าวหน้าขึ้นในสังคมนั้นๆ โดยลำดับ

ตัวอย่างผลของบุญ

ผู้ที่มีอายุยืน เพราะในอดีตไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น

ผู้ที่ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ เพราะในอดีตไม่รังแกหรือทรมานสัตว์

ผู้ที่มีพละทานมัชฌิมบารมี เพราะในอดีตให้ทานด้วยข้าวปลาอาหารมามาก

ผู้ที่มีผิวพรรณงาม เพราะในอดีตรักษาศีล และให้ทานด้วยเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มมามาก

ผู้ที่มีอำนาจมีคนเกรงใจ เพราะในอดีตมีมุทิตาจิต ใครทำความดีก็อนุโมทนา ไม่อิจฉาริษยาใคร

ผู้ที่ร่ำรวยมีโภคทรัพย์มาก เพราะในอดีตให้ทานมามาก

ผู้ที่เกิดในตระกูลสูง เพราะในอดีตบูชาบุคคลที่ควรบูชามาก

ผู้ที่ฉลาดมีสติปัญญาดี เพราะในอดีตคบบัณฑิต ฝึกสมาธิ เจริญภาวนา มามากและไม่ดื่มสุรายาเมา

การทำบุญ

คือการทำความดีทุกอย่างล้วนได้ผลออกมาเป็นบุญทั้งสิ้น แต่เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ เราสามารถแบ่งวิธีทำบุญออกได้ ๑๐ วิธี เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ ได้แก่

๑) ทานมัย	คือ	ทำบุญด้วยการให้ทาน
๒) สีลมัย	คือ	ทำบุญด้วยการรักษาศีล
๓) ภาวนามัย	คือ	ทำบุญด้วยการอบรมจิตใจ ทำสมาธิ
๔) อปจายนมัย	คือ	บุญที่เกิดจากการอ่อนน้อมถ่อมตน
๕) เวชยาวัจจมัย	คือ	บุญที่เกิดจากการช่วยเหลือผู้อื่น
๖) ปัตติทานมัย	คือ	บุญที่เกิดจากการแผ่ส่วนบุญ

- ๓) ปัตตานโมทนาภัย คือ บุญที่เกิดจากการอนุโมทนาบุญ
- ๔) ฌัมมัสสวนภัย คือ บุญที่เกิดจากการฟังธรรม
- ๕) ฌัมมเทศนาภัย คือ บุญที่เกิดจากการแสดงธรรม
- ๑๐) ทิฏฐุชกรรม คือ บุญที่เกิดจากการทำความเห็นให้ถูกต้อง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ธมฺมปุตฺต) ปราชญ์คนสำคัญและเป็นกำลังหลักผู้หนึ่งในพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงความหมายของบุญเอาไว้ว่า “บุญนั้นหมายถึง เครื่องชำระสันดาน เป็นความดี ความสุข รวมไปถึงความประพฤติดันเป็นสิ่งที่ชอบด้วย กาย วาจาใจและกุศลธรรมทั้งหลาย ส่วนคำว่า บารมี คือคุณความดีที่ได้บำเพ็ญปฏิบัติแล้วอย่างยั่งยืน” และเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์อันประเสริฐแก่ชีวิต ความหมายของคำว่าบุญที่ดีนั้น นอกจากจะเป็นการกระทำความดีทั้งหลายแล้ว บุญจะสมบูรณ์สูงสุดให้พลังและมีอานุภาพสูงสุดต้องเป็น “บุญบริสุทธิ์” ด้วย เรื่องของการทำบุญทำทานนั้น คงเป็นที่คุ้นเคยสำหรับทุกท่านที่เป็นพุทธศาสนิกชนและคนที่ใจบุญอยู่แล้ว แต่อาจเป็นเพราะความประมาทหลงเพลินหรือความเข้าใจผิด ทำให้บางครั้งในการสร้างบุญกุศลแต่ละครั้ง อาจจะมี “บาป” มาเจือปนอยู่ จึงทำให้อานิสงส์ผลบุญที่ทำนั้น ไม่บริสุทธิ์เท่าที่ควร เพราะบาปหรือกรรมไม่ดีเหล่านั้น จะเป็นตัวที่สร้างความเศร้าหมองให้เกิดขึ้นมาในบุญ จนเป็นเหตุที่จะไปขัดขวางผลแห่งความดีที่จะเกิดขึ้นไม่ให้ง่เกิดผลได้ อย่างเต็มที่หากจะเปรียบเทียบให้ชัด ก็เปรียบได้เหมือนน้ำที่ยังไม่สะอาด เมื่อนำมาดื่มใช้ผสมกับสมุนไพรบางอย่างเพื่อนำมารักษาโรค น้ำที่ใสก็ควรจะใช้ น้ำสะอาดเท่านั้นมาผสมทำยาถึงจะรักษาโรคให้หายขาดได้ แต่การที่เราใช้น้ำที่มีสิ่งสกปรกหรืออะไรก็ตามที่มีสิ่งเจือปนมาผสม ก็จะทำให้ฤทธิ์ของยานั้น ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น แทนที่สามารถทำให้บรรเทาอาการให้ทุเลาลง อาจกลับกลายเป็นว่าโรคหายได้ช้าหรือไม่หายเลยก็ได้ ดีไม่ดีจะทำให้ทรุดหนักลงไปอีก การทำบุญให้บริสุทธิ์มากขึ้นเท่าใด ก็จะช่วยสร้างบุญบารมีให้ส่งผลเต็มที่กับชีวิตมากขึ้นเท่านั้น เหมือนกับน้ำ เรื่องน้ำบริสุทธิ์ที่ใช้ผสมกับตัวที่ดี ยังผลให้รักษาโรคร้ายให้หายขาด เราทุกคนควรเรียนรู้เรื่องบุญนี้ไว้และนำมาใช้กับชีวิตของตนให้มากที่สุด

การสร้างบุญบริสุทธิ์นั้นหลักการง่ายๆ ๓ ขั้นตอน คือการให้ทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา เป็นบันได ๓ ขั้นของการสร้างบุญบารมีที่ถูกต้อง

แต่ขอให้เข้าใจว่า การสร้างบุญนั้นมีระดับของผลบุญที่จะเกิดขึ้นในตัวของมันเอง แตกต่างกันไป การทำบุญโดยการให้ทานนั้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ทานโดยให้ของ ประณีตหรือของที่หยาบ เป็นของที่มีค่าน้อยหรือเป็นของที่มีมาก เป็นสิ่งของก่อสร้าง ใหญ่โตหรือแม้แต่เศษสตางค์เล็กน้อยแค่ไหนก็ตาม ก็ยังได้บุญบารมีน้อยกว่า การรักษาศีล ในเรื่องของกรรักษาศีลนั้นไม่ว่าจะเป็นถือศีล ๕ ซึ่งเป็นศีลขั้นต้น ศีล ๘ และศีล ๑๐ ซึ่งเป็นศีลชั้นกลาง หรือไปจนถึงศีล ๒๒๗ ซึ่งเป็นศีลอย่าง อุกฤษฏ์หรือศีลขั้นสูง แม้ว่าเราจะรักษาศีลให้มีความบริสุทธิ์นานเท่าไรก็ตาม ก็ยังได้บุญบารมีน้อยกว่าการเจริญภาวนา การเจริญภาวนาเป็นบุญใหญ่ที่สุดในการสร้างบุญเพราะเป็นการใช้ปัญญาพิจารณาสภาพสิ่งต่างๆ ให้เห็นไปตามความเป็นจริงทำให้จิตสะอาดจนหมดกิเลส ในที่สุดเมื่อจิตสะอาดการกระทำทั้ง ภาย วาจา ใจ ก็จะพลอยสะอาดไปด้วย เรื่องการสร้างบุญให้บริสุทธิ์จาง่ายๆ ว่าเป็นบันไดบุญ ๓ ขั้น ไต่เรียงกันขึ้นไป “จะลัดไปขึ้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งนั้นไม่ได้” เพราะเป็นพื้นฐานเชื่อมโยงซึ่งกันและกันโดยต้องเริ่มมาจากการให้ทานเสียก่อน

ในการที่ได้ไปสัมผัสและพบเห็นด้วยตนเอง ทุกภาพของอินเดียเป็น ความทรงจำอันล้ำค่ายากที่จะลืมเสียทีเดียว อยากรู้ชีวิตจริง ธรรมชาติ ความผสมผสานกลมกลืนของผู้คน สัตว์ (วัว สุกร แพะ) ต่างก็อยู่ร่วมกันอย่าง ไม่มีปัญหา ผู้คนที่ต่างชั้นวรรณะ ไม่เบียดเบียน ไม่กล่าวร้ายป้ายสี ไม่ตีฉินินินทา ซึ่งกันและกัน มองอินเดียอย่างอินเดีย มีความสุขเหลือหลาย ได้ทำบุญ ได้พบ ได้รู้ ได้เห็น ความจริงที่ปรากฏในดินแดนพุทธภูมิ ทำให้ซาบซึ้ง เกิดความระลึก ถึงพระพุทธเจ้า ด้วยจิตใจยังลึกลงถึงพระพุทธรูป พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ที่ผู้พบเห็นต้องจดจำและเข้าใจในดินแดนแห่งนี้ เป็นความมหัศจรรย์ที่ได้มี ประสบการณ์ในชีวิต นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่สุด

การไปทัศนศึกษาครั้งนี้ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ตรง การศึกษาดูงานด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา ณ ภาควิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัย เดลี การทำบุญทอดผ้าป่าวัดไทยในอินเดีย-เนปาล ได้แก่

- ๑) วัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล
- ๒) วัดไทยเซตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี ประเทศอินเดีย
- ๓) วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ วัดไทยสารนาถ ประเทศอินเดีย
- ๔) วัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย

การฟังบรรยายธรรมนำการปฏิบัติ การไหว้พระสวดมนต์บูชาสถานที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา สวดมนต์ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ และการเจริญสมาธิภาวนา โดยพระธรรมวิทยากร พระมหาดวงจันทร์ คุดตสีโล, ดร. เป็นการศึกษาดูงานเชิงประจักษ์ ณ พุทธสังฆเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย - เนปาล เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้แก่นิสิต ถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ด้านศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และบำเพ็ญบุญตามรอยบาทพระศาสดา ให้มีจิตสำนึก มีทัศนคติ และมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนา ได้แก่

๑) ชาตสถาน คือ สถานที่ประสูติแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศเนปาล ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศอินเดีย อยู่ห่างจากชายแดนอินเดีย - เนปาล ประมาณ ๓๒ กิโลเมตร สังฆเวชนียสถานแห่งนี้ภาษาทางการเรียกว่า “ลุมพินี”

๒) เสาศิลาของพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ครองกรุงปาฏลิบุตร เมื่อได้ประกาศเป็นพุทธศาสนูปถัมภก ได้เสด็จไปแสวงบุญตามสถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เมื่อขึ้นครองราชย์ปีที่ ๒๐ ได้เสด็จถึงอุทยานลุมพินีจึงมีพระบัญชาให้สลักหินตั้งขึ้นเพื่อแสดงสถานที่ประสูติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสาศิลาชิ้นนี้คำนวณว่าฐานฝังอยู่ในพื้นดินประมาณ ๑๐ ฟุต และสูงเหนือดินประมาณ ๑๓ ฟุต ๗ นิ้ว บริเวณส่วนยอดของเสาศิลา มีรอยแตก คาดว่าด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ อสุณีบาด และการกระทำของคนนอกศาสนา

๓) ธัมมจักกัปปวัตตสถาน คือ สถานที่แสดงปฐมเทศนา หรือสถานที่พระตถาคตเจ้าทรงยังพระอนุตรธัมมจักรให้เป็นไป สถานที่นี้อยู่ในป่าอิสิปตนมฤคทายวันใกล้เมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียก สารนาถ ห่างจากเมืองประมาณ ๘ กิโลเมตร ซึ่งเมืองพาราณสีนี้อยู่ห่างจากเมืองพุทธคยา สถานที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ ๒๐๐ กิโลเมตร

๔) อภิสัมพุทธสถาน คือ สถานที่ตรัสรู้ แต่เดิมในสมัยพุทธกาล คือตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เมืองคยา แคว้นมคธ ซึ่งมีเมืองราชคฤห์ เป็นเมืองหลวง ปัจจุบัน

สถานที่ตรัสรู้นี้เรียกตำบลพุทธคยา ขึ้นกับจังหวัดคยา รัฐพิหาร อยู่ห่างจากจังหวัดคยา ๑๒ กิโลเมตร มีเมืองหลวงชื่อปฏณะ หรือปฏณา หรือชื่อเดิมว่า ปาฏลีบุตร

๕) ปรินิพุตสถาน คือ สถานที่ดับขันธปรินิพพาน ด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ คือดับกิเลส ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ คือสิ้นทั้งกิเลสและชีวิต ตามปกติพระอรหันต์ทั่วๆ ไปจะนิพพาน ๒ ครั้ง คือ ครั้งแรกนั้นเป็นการดับกิเลส ส่วนเบญจขันธ์ยังอยู่ เรียกว่า สอุปาทิเสสนิพพาน หรือนิพพานเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เพียงแต่จิตเข้าสู่แดนพระนิพพานเท่านั้น เป็นจิตที่สะอาด ไม่มีกิเลส ไม่มีทุกข์แล้ว ดังเช่นพระพุทธเจ้านิพพานครั้งแรกนี้เมื่อวันเพ็ญ เดือนวิสาขะ ก่อนพุทธกาล ๔๕ ปี ส่วนนิพพานครั้งที่ ๒ ก็คือ อนุปาติเสสนิพพานดังได้กล่าวแล้วนั่นเอง สถานที่นิพพานที่พุทธประวัติระบุว่า สาโลนทยาน เมืองกุสินารา ปัจจุบันมีสถูปและวิหาร เป็นสัญลักษณ์ เป็นอุทยานที่ได้รับการดูแลรักษาจากทางการอินเดียเป็นอย่างดีมีต้นสาละและไม้อื่นปลูกอยู่ทั่วไป ให้ความร่มรื่นพอสมควร

๖) สังกัสสะนคร รัฐอุตตรประเทศ ซึ่งเป็นสถานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากที่ทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดาครบ ๑ ไตรมาสแล้ว

๗) บ้านท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีมั่งคั่งที่สุด เป็นผู้สร้างวัดพระเชตะวันมหาวิหารถวายพระพุทธเจ้า ปัจจุบันเหลือเพียงซากอิฐโบราณ และบ้านของบุโรหิตบิดาของพระองค์สิมาลเถระ

๘) สถูปบ้านของนางสุชาดาที่ถวายข้าวมธุปายาสหรือข้าวม้อแรกสำหรับพระพุทธเจ้า และแม่น้ำเนรัญชราที่ทรงลอยถาดทองคำ

สังเวชนียสถาน ๔ ตำบลที่ตั้งอยู่ในประเทศอินเดียและเนปาล ซึ่งเชื่อว่าหลายท่านคงจะรู้จักกันดี และขอถือโอกาสนี้เชิญชวนไปกราบสักการะ เพราะการจาริกแสวงบุญ “ตามรอยพระพุทธบาทยาตราในดินแดนพุทธภูมิ” นั้น ถือว่าเป็นบุญกุศลสูงส่งในชีวิตแห่งความเป็นพุทธบริษัทที่พึงยึดถือและปฏิบัติให้ได้ อย่างน้อยสักครั้งหนึ่งในชีวิต ผู้เดินทางมาสักการะบูชากราบไหว้พระพุทธเจ้า

ตามพุทธสถานในพุทธภูมิ ล้วนมาด้วยกันด้วยพลังศรัทธาอันเกิดจากพุทธวจนะที่ทรง
ชี้นำทาง เหมือนว่าเชื่อเชิญหรือกวักพระหัตถ์ให้โอกาสทองมาสัมผัสสิ่งดีๆ แก่
ชีวิต โดยนำสังเวชนียสถาน ๔ แห่งมาเป็นสื่อในการเข้าถึงพระรัตนตรัย ตามที่
พระอานนท์ได้ทูลถามก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ สาวัตถีนิคม เมืองกุสินารา
ซึ่งเป็นพระดำรัสปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร เพื่อให้วิถีแก่เราได้เข้าถึงพระองค์
ทั้งกายและใจ เหมือนเมื่อครั้งยังมีพระชนม์อยู่

นอกจากสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาแล้ว สถานที่ทาง
ประวัติศาสตร์ของอินเดียที่น่าสนใจ ได้แก่

๑) ราชชาติ สุสานมหาตมะ คานธี วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ของอินเดีย เป็นอนุสรณ์
สถานของท่านมหาตมะ คานธี ผู้ซึ่งเปรียบเป็นบิดาแห่งประเทศอินเดีย ผู้นำการ
เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษแบบอหิงสา เพียง ๑ ปี ภายหลังจากได้รับเอกราช
คืนมา มหาตมะ คานธี ก็ถูกสังหารด้วยปืนเสียชีวิตเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๑๙๔๘
อายุ ๗๘ ปี ร่างของท่านถูกเผาและฝังไว้ที่นี่

๒) ทักษาฮาล อนุสรณ์แห่งความพิศวาสปราสาทแห่งความงาม สุสานรัก
ของพระเจ้าชาจาฮาล และพระนางมมุตัสมาฮาล เป็น ๑ ใน ๗ สิ่งมหัศจรรย์ของโลกยุคใหม่ เป็นสุสานหินอ่อนที่ผู้คนเชื่อว่า เป็นสถาปัตยกรรมแห่งความรักที่
สวยที่สุดในโลก

๓) พระราชวังอัคราฟอร์ท สร้างขึ้นโดยใช้เวลาที่ยาวนานถึงสามยุคกษัตริย์
แห่งราชวงศ์โมกุล เป็นกำแพงสองชั้น และป้อมอาคารทางเข้า ๔ ทิศ ภายในประดับ
ด้วยพระราชวัง มัสยิด สวนดอกไม้ ตัวอาคารหินทรายแดง เป็นพระราชวังอันลือชื่อ
ของกษัตริย์ราชวงศ์โมกุล

๔) แม่น้ำคงคา แม่น้ำอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวอินเดีย นักท่องเที่ยวมักไป
ล่องเรือลอยกระทงแม่น้ำคงคา สายน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ที่ลิขิตชีวิตของภารตะชน

๕) เขาคิชฌกูฏ นครราชคฤห์ เมืองหลวงแห่งแคว้นมคธในสมัยพุทธกาล

๖) มหาวิทยาลัยนาลันทา มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งแรกของโลก
ซึ่งเคยรุ่งเรืองเมื่อกว่าพันปีที่ผ่านมา

การเดินทางไปอินเดีย - เนปาล มีทั้งสุขให้เราเลือก มีทั้งทุกข์ให้เราผจญ ใครจะรับสุขหรือทุกข์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพของเราเอง พยายามสรรค์สร้างความเข้าใจต่อสิ่งนั้นๆ หลีกเลียงความขุ่นมัวในจิตใจต่อสิ่งที่ไม่เหมือนของเรา และความยากลำบาก เข้าใจถึงความเป็นอินเดีย

ดังนั้นผู้ที่จะไปจาริกแสวงบุญที่อินเดีย - เนปาล ต้องไปด้วยศรัทธา นำปัญญาและความเพียร สะสมบารมีให้เพียงพอที่จะพบกับความสุข ความเบิกบานใจได้รับประสบการณ์อิมมูญอิมใจเพิ่มบารมีธรรม และได้รับความเป็นสิริมงคลในชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นการแสวงบุญครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในชีวิตซึ่งน้อยคนจะมีโอกาสได้เดินทางไปตั้งสัตยธิษฐานต่อสถานศักดิ์สิทธิ์ในครั้งพุทธกาล ด้วยการเจริญธรรมเพื่อลดกรรมลดเวรต่อสรรพสัตว์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย เพื่อมุ่งสู่สุคติภพเบื้องหน้าด้วยความไม่ประมาท อินเดียจึงเป็นดินแดนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับชาวพุทธและชาวโลกในการศึกษาเรียนรู้ทุกเรื่องราวที่เป็นความจริงในชีวิต

**“แข่งบุญแข่งวาสนาใช้ว่าแข่งไม่ได้
แต่ถ้าแข่งแล้วไซ้ ต้องแข่งด้วยการทำความดี”**

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. คู่มือนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นโท. พิมพ์ครั้งที่ ๕.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. อนุพุทธประวัติ (หลักสูต
นักธรรมและธรรมศึกษาชั้นโท). พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

กรมวิชาการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕.

_____. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๐๔๘ พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ ๕. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.

พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๓.

วศิน กาญจนวิชัยกุล. “การสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ” พุทธจักร. ๙

(๒๕๔๕) : ๔๖.

<http://www.oceansmile.com>. [สืบค้น ๑๐ มกราคม ๒๕๕๖].

ตอนที่ 2

จากคำเล่าขาน
สู่ประสบการณ์จริง

สะพานกล้องส่องแดนพุทธภูมิ

พระตาส ภาณโร

ด้วยเหตุแห่งการที่ข้าพเจ้าชอบถ่ายภาพ ดังนั้นการทัศนศึกษาครั้งนี้ก็เลยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เก็บภาพร่วมกับคุณศรีมูล แสนเมืองมา นักข่าวและเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ ต่างคนเพิ่งจะมาแดนพุทธภูมิเป็นครั้งแรกก็เลยชัตเตอร์ซะ ๑๘ กิกะไบท์ (ประมาณ ๒,๕๐๐ ภาพ) มีหลายแ่งมุ่มมองที่ส่องผ่านเลนส์ ยกเว้นก็แต่การเผาศพที่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา เพราะที่คราวนี้ไปช่วงเช้าที่หมอกกลบจัดทำให้ไม่เห็นอะไรเลย ตั้งใจว่าไว้ไปคราวหน้าคงได้เห็น ช่วงแรกถึงเมืองไทยตั้งใจจะคัดภาพบางส่วนทั้งความจริงก็ปรากฏตามคติคนชอบถ่ายรูปที่ว่า "ภาพ ๑ แผ่น หมิ่นแสนคำบรรยาย" สรุปลงก็เลยอยู่ครบทุกชอต

๒๙ ธันวาคม. ๒๕๕๕ วันแรกของการเดินทาง ดูทุกท่านสดชื่นแจ่มใส แม้เวลาจะโพล้เพล้พลบค่ำแล้วก็ตาม เก็บภาพหมู่พร้อมป้ายใกล้วิหารใหญ่วัดสวนดอก พร้อมไหว้สาขอบารมีครูบาศรีวิชัยให้คุ้มครองตลอดการเดินทาง รุ่งเช้า ๓๐ ธันวาคม. ๒๕๕๕ เวลา ๐๕.๐๐ น. ถึงสนามบินสุวรรณภูมิที่โอ้อ่าโฮโงง ผู้คนจอแจเดินกันขวักไขว่ เซ็คสิ่งของ กล่องของฝากจากเมืองไทยถึงผู้อาศัยในอินเดียที่เราจะไปพบ ประมาณเวลา ๐๙.๐๐ น. สายการบินเจ็ทแอร์เวย์ของอินเดียก็พา

คณะมุ่งสู่กรุงนิวเดลีเจอหมอกจัด ทำให้เครื่องบินต้องดีเลย์ ประมาณ ๔๕ นาที ซึ่งกว่าเครื่องบินจะลงจอดเซ็คเอาที่ได้ปาเข้าไป ๑๕.๐๐ น.

ภาพที่นั่งภายในเครื่องบินเจ็ทแอร์เวย์ และอาหารเสิร์ฟบนเครื่อง

ภาพก่อนเดินทาง ณ วัดสวนดอก พระอารามหลวง

นิวเดลี เมืองที่ผู้สื่อข่าวอังกฤษคาดหวังจะพัฒนาให้สวยงาม เขียนบนกระดาษวาดลงบนแผ่นดิน มีประชากรกว่า ๑๒ ล้านชีวิต ลักษณะเป็นเขตปกครองพิเศษมหานคร ก่อนจะเสร็จสมบูรณ์อย่างที่หวัง มหาตมะ คานธี ก็เชิญอังกฤษฟื้นแผนภาระตะขณะด้วยอหิงสา บ้างก็ว่าท่านชนะอังกฤษด้วยแผนเด็ดเคล็ดลับคือ ประกาศให้ชาวประชาปล่อยของเสียตามอำเภอใจ สุดท้ายกลายเป็นนิสัยจนถึงปัจจุบัน ไปถึง นิวเดลีค้ำๆ แวะชมมหาวิทยาลัยเดลี เป็นสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงมากในประเทศอินเดีย เปิดสอนในระดับ ดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยเฉพาะคณาจารย์ใน มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่จบในระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้หลายท่าน เช่น พระอาจารย์พระครูพิพิธสุตาทร, ดร. พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล,ดร. และอาจารย์. ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ รวมทั้งท่านพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ฌมมจิตโต) ท่านอธิการบดีของชาว มจร.

ทัชมาฮาล สุสาน ความรัก ความเศร้า ๓๑ ธันวาคม. ๒๕๕๕ ชมทัชมาฮาล ที่มีความยิ่งใหญ่อลังการ จนได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลกยุคใหม่ รวมทั้งมีความเชื่อว่าน่าจะเป็นสถานที่ที่ถูกถ่ายภาพ

มากที่สุดเป็นอันดับต้นๆ ของโลก **ทัชมาฮาล** เป็นอนุสาวรีย์แห่งความรักที่ยิ่งใหญ่ที่ชายจะพึงมีต่อสตรี ที่นี่เป็นสุสานฝังศพของพระนางมুমตัสมาฮาล ราชินีผู้เป็นที่รักยิ่งของ พระเจ้าชาจาฮาล กษัตริย์องค์ที่ ๕ แห่งราชวงศ์โมกุล อยู่ในเมืองอักระ บนฝั่งแม่น้ำยมนา รัฐอุตตรประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีประชากรราวๆ ๒๐๐ ล้านชีวิต ทัชมาฮาลก่อสร้างราวปี พ.ศ. ๒๑๗๔ มีเนื้อที่ ๔๒ เอเคอร์ (๑ เอเคอร์ เท่ากับ ๒.๕๒๙ ไร่) ตัวอาคาร ขนาดกว้างยาวด้านละ ๑๐๐ เมตร ตัวโดมสูง ๖๐ เมตร ใช้คนงาน ๒ หมื่นชีวิต สิ้นเวลาก่อสร้าง ๒๒ ปี งบประมาณ ๔๕ ล้านรูปี ช่างออกแบบชื่ออุสตาส ไอซา ถูกประหารตามแบบโบราณที่ว่า ไม่ต้องการให้สร้างผลงานที่ได้อีก ช่วงบ่ายชมอัคราฟอร์ทสุดยอดแห่งป้อมปราการ ภายในคือ พระราชวังโมกุล ที่สร้างถึงสามรัชสมัย และที่เศร้างสะเทือนใจคือสถานที่ที่บุตรชายใช้คุมขังพระราชบิดาจนสิ้นพระชนม์

พระราชวังทัชมาฮาลอันเลื่องชื่อ

พระเจ้าเปิดโลก วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ ศักราชใหม่ ณ สังกัสสะสถาน
แห่งนี้ เป็นสถานที่ที่พระพุทธองค์เสด็จลงจากสวรรค์ เปิดโลกทั้งสาม ได้แก่ เปรต
มนุษย์ เทวดา ให้บรรจบพบเห็นกัน บรรยายกาศในวันนั้นมีหมอกที่ลงจัดทำให้
คล้ายอยู่บนบันไดขึ้นสู่สรวงสวรรค์จริงๆ จิตคิดปรุงแต่งให้แจ้งในความสงสัยที่เคย
มีมา ความศรัทธาเพิ่มขึ้นกว่าหลายเท่า จากที่แห่งนี้มุ่งสู่สุวัตถิ ระหว่างทางพักชิม
ชาร้อน เวลาสักก็บอกว่า “ครีม จาย” ลักษณะจะเหมือนกับชาร้อนในสนามเหมือน
บ้านเรา เวลาทานมักจะคู่กับขนมคล้ายกะหรี่ปั๊บบ้านเรา อยู่ในตลาดเล็กๆ แต่ก็
มากไปด้วยผู้คน ครั้งแรกที่ลิ้มได้สัมผัสชาร้อนในสนามแพะหรือไม้ก็แกะ (เดาเอา)
รสชาติกลมกล่อมหอมสดชื่น ท่ามกลางอากาศอันหนาวเหน็บ ใส่ถ้วยชาเป็นดินเผา
ชิมแล้วก็โยนลงดิน ทำให้สิ้นความสงสัยในเรื่องขนชั้น สิ่งที่ได้อีกประการหนึ่งก็
คือ สามารถป้องกันโรคติดต่อได้ด้วย จากนั้นก็เดินทางต่อจวนมีดคำย่าก็เข้าสู่
กรุงสววัตถิ ๑๙ ปี ที่พระพุทธองค์ประทับที่นั่น หมู่คณะตระเตรียมพร้อมร่วม
ออมบุญ (ทำบุญ) กับวัดไทยเขตวันมหาวิหารทอดผ้าป่าร่วมสร้างอาคารที่พัก
นักแสวงบุญ ก่อนแยกย้ายเข้าสู่ที่พัก

ฉันเข้าด้วยครีมจาย ท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็น

วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๖ รุ่งเช้าหลังเสริมเพิ่มพลังงาน ทุกท่านมุ่งสู่ บ้านท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีผู้สร้างวัดเขตวันมหาวิหาร บริจาคทรัพย์เป็นทาน ๑๘ โภกมิ ชาวคณะจึงพากันตั้งจิตภาวนาขอให้ร่ำรวยทรัพย์นับศรัทธาอย่างท่าน สายหน้อยเข้าสู่บริเวณวัดเขตวันมหาวิหาร อาณาบริเวณประมาณ ๘๐ ไร่ เรียงราย ด้วยกุฏิพระอรหันต์ ที่สำคัญพระพุทธรองค์ทรงโปรดสาธยายพระสูตรนับหมื่นบท ด้านตะวันออกไม่ไกลนัก เป็นสถานที่ธรณีสุบพระเทวทัต ปัจจุบันพบว่าเป็นทุ่งนา และป่าอ้อย ป่ากล้วยมุ่งสู่เนปาลสถานลุมพินีที่ประสูติเจ้าชายรุปรามนาม "สิทธัตถะ" สองข้างทางงามตระการตาด้วยดอกมีสตาสที่เหลืองอร่ามพลอยให้ หายเปลี่ยจากการเดินทาง แม้จะใกล้แต่ลำบากด้วยจำกัดความเร็ว สงสารก็แต่ สุขภาพสตรีจะถ่ายหนักเบาบรรเทาด้วยห้องน้ำตามปั้ม ซึ่งมันก็แสนจะหายากเย็น พอจะมีบ้างก็ต้องเข้าแถวยาวรอกับเข้าแถวซื้อตั๋วหนังดูละคร ไม่เหมือนท่านชาย สบายทุกสถาน แค่นี้ก็อภัยเรียบริยตลอดที่ นิ้วโป้งมีไว้ใช้ยามหนักมกเอาไม่อยู่ เพิ่มเติมเสริมความรู้วัดไทยมหาเขตวัน มีเนื้อที่ประมาณ ๓๙ ไร่ ห่างจากวัดเขตวัน มหาวิหารไปทางตะวันออกประมาณ ๑ กิโลเมตร

ปาที่ประสูติ ถึงวัดไทยลุมพินีเกือบสามทุ่ม หนุ่มๆ ไม่น่าห่วง แต่ให้ นำสงสารผู้สูงอายุพอจะอาบน้ำไฟฟ้ากลับมีดมิดชนิดทาทางกลับห้องไม่เจอ บางท่านก็กำลังพอกสบู่หลวงปูปานว่า "เข้าใจกฎอนิจจังแล้ว" ทั้งคืนได้ยินแต่เสียง หมาป้าร้องก้องป่าสาละ

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๖ เข้ามีดอาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน ฉันทเข้าเสร็จ พร้อมกันที่วิหารใหญ่ถวายผ้าป่าสมทบการก่อสร้างวัดไทยลุมพินี สถานที่ต้อนรับ นักแสวงบุญ อิมอกอิมใจประธานใหญ่ คือ น.ส.วรลดี ตั้งวินิต คิดแล้วก็ปลื้มแทน ผู้ให้กำเนิด เด็กวัยรุ่นสมัยใหม่แต่สนใจพระพุทธรศาสนาอย่างยิ่ง จบการทำบุญ เสียงคุ่นๆ สวด อิติปิโส ภาคะวา ดั่งมาแต่ไกล ฟังแล้วให้น่าชื่นใจคงเลื่อมใสใน พุทธองค์ ที่ไหนได้เด็กๆ ชาวเนปาลสวดมนต์เพื่อรอของกำนัลจากท่านผู้ใจบุญ ดร.ไพฑูรย์ รินสัตย์ ควักก่อนทุกคน ที่เหลือซุลมุนซุลเกไม่รู้จะได้กันคนละกี่รูปี เฮ้อ ! นี่ก็สังขรณ์อย่างหนึ่งทีที่เห็นได้ในชมพูทวีป ๐๗.๐๐ น. ชาวคณะบรรลุ ถึงซึ่งที่ประสูติขององค์พระศาสดา โยมบุญมี โยมจิตตร โยมราตรี เตรียมปูผ้า

ข้างเสาที่เก่าแก่อายุนับหลายพันปี ที่เรียกกันว่า "เสาอโศก" ณ ที่แห่งนี้ พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. ท่านนำบูชาภาวนารำลึกนึกถึงพระคุณพระพุทธรามดา สิริมหาเมตตา จากนั้นให้อาจารย์ณัฐพล ลิกสิงห์แก่นำร้องเพลงคำน้ามน ชวงนั้น ทำให้มองเห็นความรักของลูกที่มีต่อแม่ที่แผ่ซ่านซาบซึ้งถึงก้นบึ้งของหัวใจเพราะ ภาพในมุมเล็กเด็กวัยรุ่นช้อวราลี โอบกอดแม่ด้วยความรักและร่ำไห้ ทำให้เกิดความประทับใจพร้อมๆ กับให้สะท้อนคิดถึงแม่ของผู้ถ่ายภาพที่ท่านไปสู่สุคติแล้ว หลายปีแต่ความรู้สึกก็ยังเหมือนกับว่าท่านยังอยู่กับเราตลอดเวลาไปไม่ห่างไปไหน มองดูโดยรอบของสถานอันเป็นมงคลนี้ ผู้คนทั่วทุกสารทิศหลังไหลมาราบไว้ บูชา ทั้งเด็ก ทั้งหนุ่ม ทั้งสาว ทั้งเฒ่า หลายเหล่าเผ่าพันธุ์ มีจีน ญี่ปุ่น ไทย เนปาล ธิเบต ศรีลังกาหนาแน่นไม่เว้นว่าง เมื่อเข้าสู่ภายในวิหารมาหาเทวีสถานทีประสูติ เจ้าชายสิทธัตถะ ภายในเจ้าหน้าที่จะห้ามถ่ายภาพคงได้กลับแค่ความปลาบปลื้ม ซึ่งจะเป็นภาพติดตาตรึงใจตลอดกาล เพิ่มเติมเสริมความรู้สวนลุมพินี มีเนื้อที่ ๒,๐๐๐ ไร่ พื้นที่ป่าส่วนใหญ่เป็นไม้สาละอินเดีย สำหรับวัดไทยลุมพินี มีเนื้อที่ ประมาณ ๑๔ ไร่ รัฐบาลไทยทำสัญญาเช่า ๙๙ ปี เมื่อหมดสัญญาสามารถทำสัญญา ต่อคราวละ ๕๐ ปี และอยู่ห่างจากที่ประสูติประมาณ ๑ กิโลเมตร

น.ส. วราลี ตั้งวินิต น้อมจิตถวายผ้าป่า ณ วัดไทยลุมพินี

ต้นสาละคู่ เสร็จสิ้นถินกำเนิดเจ้าชายน้อย สายหน้อยมุ่งหน้าสู่กรุง
กุสินารา พลบค่ำโพลีเพลล์ ๑๗.๐๐ น. ถึงศาลาโนทยาน ต้นสาละคู่ยืนตระหง่าน
หน้า สถูปที่ดับขันธปรินิพพานของพระพุทธองค์ ย่างก้าวอย่างสงบเข้าสู่ภายในวิหาร
ซึ่งปัจจุบันได้ถูกกั้นองค์ด้วยราวสแตนเลสกรอบเขตของพุทธรูปอายุมากกว่า
๑,๕๐๐ ปี ปางดับขันธ พวกเราในคณะหลายท่านสะอึกสะอื้นน้ำตาคลอสิ้นแล้ว
หนอพระพุทธบิดา ค่านี่ได้เฝ้าเพียงน้อยนิด สถานที่จะปิดตามกฎระเบียบง่ายของชาว
ท้องถิ่น แสงแห่งเทพสุริยะขึ้นเปิด แสงแห่งเทพสุริยะลงปิด พงษ์นี้เข้าจะเข้าเฝ้าใหม่
คืนนี้พัก ณ วัดไทยกุสินาราหลังทุกท่านอาบน้ำ ทำภารกิจเสร็จสิ้นกินเวลา
ราวชั่วโมง จึงพร้อมกันในพระอุโบสถทอดผ้าป่าเสร็จรับของที่ระลึก กวาดสายตา
มองผนังเห็นภาพวาดให้ประหลาดใจจิตรกรเติมแต่งสีทีมงานมหาชน ชาดก
ทศชาติ รถโค่นต้นมะม่วง เครื่องบินโบอิงไทย คนพายเรือ คนเล่นไพ่ โจรปล้นเรือ
และงานในพระราชพิธีที่มีอยู่ในประเทศไทย

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๖ รุ่งเช้าราว ๐๖.๐๐ น. หมอกกลงจัดเห็นถันดราว
๕ เมตร ท่านข้าวเสร็จก็เก็บของเข้าทำารถ ทั้งคณะก็มุ่งหน้าสู่สถูปที่ปรินิพพาน
เป็นคารบสอง กักก้องไปด้วยบทสวดพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ พร้อมเจริญจิต
ภาวนาก่อนห่มผ้าให้พระพุทธองค์เหมือนทุกคนจะหยุดลมหายใจ ส่องผ่านเลนส์
เห็นทุกท่านน้ำตาคลอโดยเฉพาะสุภาพสตรีเห็นเด่นชัดเป็นเครื่องวัดศรัทธาว่ามีแต่
จะแน่นแฟ้นเพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้น ก่อนกลับหลายท่านปิดทองที่เท้าขององค์แทน
บางท่านใช้หมวกไหมพรมเช็ดผ้าเท้า พร้อมสำนึกระลึกในพระคุณอันล้นพ้น
ที่ตนมาถึงที่นี่ได้ด้วยอาศัยพุทธานุภาพแท้ๆ เพิ่มเติมเสริมความรู้พระเจ้าอโศก
มหาราชเสด็จมาจาริกแสวงบุญยังกุสินารา พ.ศ. ๓๑๐ ทรงบริจาคพระราชทรัพย์
๑ แสนกหาปณะ เพื่อสร้างสถูป เจดีย์ และเสาศิลา

ทางสายกลางวันวายหนอ เวลา ๑๑.๐๐ น. ก่อนขึ้นรถดอดส่องมอง
คนไทยใจบุญแจกตังค์เด็กๆ และแม่ลูกอ่อนหน้าวัดไทยกุสินาราไม่ได้ สมญาคนไทย
"ง่วงเป็นหลัก ขยับเป็นทาน สงสารเป็นแจก รดจอดเป็นซ้อป" เป้าหมายพาราณสี
ผ่านทุ่งนาอันกว้างใหญ่ไพศาลและผู้คนที่ไม่เคยจางหายจากถนนหนทาง ถึงวัดไทย
สารนาถสามทุ่มเศษชำเลืองมองส่องเครื่องวัดอุณหภูมิ ๒ องศา คงต้องลาน้ำสักคืน
รุ่งเช้าค่อยเจอกัน

แจกทานให้กับเด็กๆ ที่สวดบทพระพุทธคุณให้ฟังดังลั่นทั่วกุสินารา

วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๕.๐๐ น. ตามนัดหมายมุ่งหน้าสู่แม่น้ำอันศักดิ์สิทธิ์มีมิติไม่เห็นอะไรเลยในระยะ ๕ เมตร ผู้คนนักท่องเที่ยวทั้งไทยทั้งเทศจอบแจแออัด บรรยากาศยิ่งเพิ่มมนต์ขลัง ทุกคนซื้อกระทงที่ทำด้วยใบไม้ อะไรสักอย่าง ลงเรือใกล้หรือไกลจากฝั่งไม่อาจคาดได้เพราะมองอะไรไม่เห็น เครื่องวัดอุณหภูมิบอก ๔ องศา เก็บภาพยากเย็นแสนเข็ญ ตั้งจิตปรารถนาจุดประทีปปล่อยทุกข์โศกแล้วกลับเข้าฝั่งนั่งรถสามล้อด่วนชวนให้วิตกยิ่งกว่ารถแข่งซะอีก แต่ก็ปลอดภัยไร้ปัญหา วันนั้นทั้งเช้าทั้งเพลเจ้าภาพใหญ่ใจบุญคุณรู้ใจของ ผศ.สัญญา สะสอง นามว่า คุณชุตินันต์ สะสอง วันคล้ายวันเกิดก็เลยได้ร้อง Happy Birthday ยังแดนพุทธภูมิ อิมบุญและอิมท้องถิ่นทั่วหน้า สายมาทุกท่านพร้อมกันยังป่าอิสิปตนฤคทายวันถิ่นอรหันต์ ๖๐ องค์ กำเนิดเกิดสมเด็จพระรัตนตรัยครบสามประการ นามธรรมเมกขสถูปและสถานที่แสดงธรรมครั้งแรก มรรคมืองค์แปดหนทางสู่การพ้นทุกข์ปลุกจิตสำนึกเพื่อไม่ให้ลืมหางสายกลาง มองรอบข้างที่นี้ วุ่นวายหนอ ทำให้นึกถึงท่านยสะกุลบุตรที่บ่นท้อก่อนเจอพระพุทธองค์จบลงด้วยการบวช

คุณชุตินันต์ สะสอง จัดงานวันเกิดในแดนพุทธภูมิ น้อมถวายเป็นพุทธบูชา

โพธิบัลลังก์ หลังเที่ยง ๕ มกราคม ๒๕๕๖ มุ่งสู่พุทธคยาสถานที่ที่ตรัสรู้
กว่าจะบรรจบพลบค่ำตามเวลาประตูปิดสามทุ่มต้องเร่งเสริมสร้างบารมีแม้
พรุ่งนี้จะมาอีกคาร์บ แต่ครั้งแรกยอมสำคัญยิ่ง ไตตันศรีมหาโพธิ์ โพธิบัลลังก์ตั้งก้อง
ไปด้วยบทสวดสรรเสริญพุทธคุณ บุญแล้วที่ได้มาปิดขาบชานทั่วสรรพางค์กาย
ผู้คนศรัทธาหนาแน่นแทบไม่มีที่ว่างสำหรับเดินเวียนเทียน เสียงดังปึกๆ ของนกหวีด
เป็นสัญญาณเตือนบอกว่าหมดเวลา จึงแยกย้ายกลับ "วัดไทยพุทธคยา" พระอาราม
หลวงแห่งแรกในต่างแดน

วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ มุ่งสู่บ้านนางสุชาดาผู้ปรารถนาบุตรชายซึ่ง
ถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธองค์ด้วยถาดทอง บริเวณสถูปบ้านนางสุชาดา
ล้อมรอบด้วยบ้านแบบชนบท ใกล้ประตูทางเข้ามีกองฟางสูงเรียงราย ทิศตะวันออก
เป็นทุ่งนา ถัดออกไปไม่ไกลนัก คือสถานที่บำเพ็ญทุกรกิริยา ก่อนกลับแวะแม่น้ำ
เนรัญชราสถานที่พระพุทธองค์ทรงลอยถาดทอง ปัจจุบันมีทางลาดยางเลียบบฝั่ง
แม่น้ำ ช่วงนี้แม่น้ำแห้งมีแต่ผืนทรายที่เว้งว่าง ตรงที่ทรงลอยถาดทองมีต้นโพธิ์และ
มีวัดชื่อกุสุมารามพุทธวิหารไม่ทราบแน่ชัดว่าผู้ใดสร้าง สายมามุ่งสู่เขาคิชฌกูฏ

พรรษาแรกทรงจำพรรษาที่นี่ สองข้างบันไดขึ้นหลายร้อยขั้นผ่านผู้คนให้สร้าง
บารมีทาน สถานที่สำคัญคือมีเหตุการณ์ที่พระเทวทัตกลิ้งหินทำร้ายพระพุทธองค์
ถ้าที่พระโมคคัลลานะและพระสารีบุตรสำเร็จอรหัตต์ มูลคັນธกุฎีของพระพุทธองค์
อยู่ปลายชะงอนผาสุด ทิวทัศน์โดยรอบของเขาซึ่งนำอภิมภย์ ขาลงผู้ประสงค์ถวาย
ทานแต่สงฆ์ คือ ครอบครัวยุติวิบัติ ผู้พิชิตภูผาด้วยจิตตั้งมั่นไม่ครั่นคร้ามความ
เหน็ดเหนื่อย

ต่อด้วยมุ่งสู่มหาวิทยาลัยนาลันทา กว้างใหญ่กว่าที่คิดเพราะเป็นที่ตั้ง
ของ ๖ วัด แต่ก็ล่มสลายด้วยภัยของชนคนในและต่างศาสนา ทิ้งไว้แค่ความทรงจำ
ในจินตนาการ ย้อนหลังไปหลายร้อยปีมีพระนับหมื่นอาจารย์นับพันศึกษาหลาย
สรรพศาสตร์แต่ขาดความมั่นคงในพระธรรมวินัย สุดท้ายจึงเสื่อมถอยจากผู้คน
เมืองไทยเราต้องตระหนักเป็นอุทาหรณ์สอนจิตว่า พระต้องใกล้ชิดกับชาวบ้าน
และยึดมั่นในธรรมวินัย ตอนท้ายแวะวัดเวฬุวันอารามแห่งแรกในพุทธศาสนาหนึ่ง
สถานที่แสดงโอวาทปาฏิโมกข์ครั้งแรกหนึ่ง สถานที่กำเนิดมามบูชาครั้งแรกหนึ่ง
สถานที่พระอรหันต์มาประชุมโดยมิได้นัดหมาย ๑,๒๕๐ รูปครั้งแรกหนึ่ง ปัจจุบัน
หน้าวัดก็เป็นชุมชน จอแจไปด้วยผู้คนสัญจรขวักไขว่ ทั้งรถม้า วัว ควาย และ
คนค้าขายเท่าๆ กับคนซื้อ

สภาพเนินทรายริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา

กลับถึงพุทธคยา เวลา ๑๘.๐๐ น. ต่อด้วยให้ชาวคณะไปซ้อบปิ้งในสิ่งของแต่ละท่านอยากได้ บางท่านไปปฏิบัติธรรมต่อที่ใต้ต้นโพธิ์ ที่ตลาดในร้านค้า ไหวกแหวกไปด้วยเสียงแขกขายของ ต่อรองกันตามถนนตมตกันคนละหลายพันหลายรูปให้รู้ชะที่ว่าข้าคือคนไทย "รถออกเป็นหลับ ขยับเป็นทาน สงสารเป็นแจกรถจอดเป็นซ้อบ" พระรุ้ง พระรัง ภัณฑะ นิยาเทมิ ให้เอะใจมีเด็กเดินตามขอตั้งค์ ทดลองใจใครจะแนกกว่ากันเดินตามไม่ลตละ จาก ๑ ทุ่มถึง ๔ ทุ่ม สุดท้ายเราแพ้ ๑๐ รูปกับมะขามป้อม ๑ ลูก เด็กได้ไป

พระราชาคณะผู้ประเสริฐกับภาระสุดท้าย วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้าที่วัดไทยพุทธคยาทำบุญทอดผ้าป่าได้ปัจจัยหกหมื่นกว่าบาท แต่พระเทพโพธิวิเทศ ท่านใจบุญกับชาวคณะเป็นอย่างยิ่ง ท่านรับแล้วก็ส่งมอบคืนพร้อมมอบเงินเพิ่มอีกสองหมื่นบาท ให้ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่ เอมามาตั้งกองทุนเชิญผู้แสวงบุญไปเที่ยวอินเดีย สาธุ สาธุ สาธุ เหมาะสมแล้วที่ท่านเป็นที่ไว้วางใจของรัฐบาลไทยและมหาเถรสมาคมให้เป็นหัวหน้าคณะพระธรรมทูตในแดนพุทธภูมิ และเป็นประธานก่อสร้างวัดในอินเดียหลายแห่ง

พระเดชพระคุณ พระเทพโพธิวิเทศ หัวหน้าคณะพระธรรมทูตไทย สายอินเดีย-เนปาล
เจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา ถวายปัจจัยผ้าป่าให้ มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่
ตั้งเป็นกองทุนในการจาริกแสวงบุญแดนพุทธภูมิของ มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่

ก่อนกลับไทยชาวคณะแวะถวายรองเท้าทองคำกับแส้ที่ทำจากขนจามรี ต่อพระพุทธเมตตาในสถูปพุทธคยา เจ้าภาพใหญ่ใจดีคือว่าที่ร้อยตรีศราวุฒิ เมืองอินทร์ นิสิตปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนา ให้ทุกคนร่วมตั้งจิตอธิษฐาน เบิกบานจิตกันทั่วหน้า ตั้งใจไว้ว่าจะกลับมาอีก สองวันสุดท้ายไม่ได้ภาพอะไร เป็นที่ระลึกรากัน ทั้งนี้นึกเสียดายกล้องคู่ตาคู่ใจยี่ห้อ Nikon D300 เกิดชำรุด คงมีแต่ภาพที่ทรงจำไว้ไม่เสื่อมคลาย

สุดท้ายขอบคุณท่านอาจารย์ ดร.ไพฑูริย์ รื่นสัตย์ ที่คะยั้นคะยอให้ผู้เขียน ร่วมคณะทัศนศึกษาในโครงการฯ และบอกว่าผู้นำในการเดินทางและมีพระธรรม วิทยากร คือ พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. ยอดพระนักธรรมบรรยาย สังฆนียสถาน แต่ปัญหาส่วนตัวของข้าพเจ้าก็คือปีการศึกษา ๒๕๕๕ ลางงาน เกิน ๖๐ วันเข้าไปแล้ว ซึ่งไม่งามแน่ในแง่ของการทำงาน แต่ด้วยบุญอะไรมีอาจ ทราบได้ไปตลอดให้ผู้บริหารสถานศึกษาประกาศปิดช่วงปีใหม่ตั้งแต่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ ถึง ๘ มกราคม ๒๕๕๖ เป็นช่วงเวลาที่จะเดินทางพอดี คิดว่าคงได้ไป แน่แล้ว อยู่ๆ อุปสรรคที่สองก็ตามมาปลายเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕ โยมพ่อ ก็มาสิ้นบุญ ปัจจัย(เงิน) ที่พอจะมีบ้าง ก็ต้องนำไปบำเพ็ญกุศลตามภาระหน้าที่ เหมือนลูกทุกคน โดยทั่วไปที่ฟังจะกระทำ สิ่งที่ตั้งใจไว้คงต้องรอคราวหน้าจึงบอก อาจารย์ ดร.ไพฑูริย์ รื่นสัตย์ว่า คงไม่ได้ไปด้วยเหตุผลเงินไม่พอ อาจารย์ก็บอกว่า มีเท่าไรจ่ายไปก่อนที่เหลือเอาไว้ทีหลัง ครั้งแรกจึงได้จ่ายให้เจ้าหน้าที่ไปแค่ ๒,๕๐๐ บาท เท่านั้น เหลือเวลาเดินทางอีกไม่กี่วันอยู่ๆ ก็มีผู้ใจบุญโทรศัพท์บอกว่า จะช่วยค่าเดินทางพร้อมปัจจัยสำหรับการทำบุญในครั้งนี้อย่างดี ขอขอบคุณเจ้าภาพ ที่ขอสงวนนาม ขอขอบคุณพระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. และอาจารย์ ดร. ไพฑูริย์ รื่นสัตย์ อีกครั้ง ขอขอบคุณจริงๆ และอนุโมทนาขอบคุณน้องจิตตกร น้องบุญมี น้องราตรี ที่คอยเอาใจใส่เราชาวคณะอย่างดียิ่งตลอดการเดินทาง

วิจัยได้ประจักษ์

พระวิจัย อธิธิโก (ชัยเจริญวรรม)

การทัศนศึกษาเชิงประจักษ์พุทธสังฆเนียบสถานอินเดีย – เนปาล (รุ่นที่ ๓) ระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ – ๘ มกราคม ๒๕๕๖ นั้น เคยคิดเคยหวังไว้จนลืมไปแล้ว ภายหลังได้ปรึกษาน้องชาย

พระดร.หมอปอง (พระปวิทย์ วชิรวิโช, ดร.) ปูน (ปริทัศน์ ชัยเจริญวรรม) รับเป็นเจ้าภาพสามหมื่นบาท จึงขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ค่าใช้จ่าย ค่าบริการ และสิ่งจำเป็น รวมทั้งแลกเปลี่ยน (เงินตรา) เป็น US.Dollars จำนวน ๔๕๕ US.Dollars น่าจะพอใช้จ่ายในช่วง ๑๐ วัน ที่ทัศนศึกษาในประเทศอินเดียและประเทศเนปาล และอีก ๑ วัน ในเมืองไทย

รถปรับอากาศสองชั้นสภาพค่อนข้างดี ออกเดินทางจาก มจร.วิทยาเขต เชียงใหม่ วัดสวนดอก เวลา ๑๙.๐๐ น. ไปถึงสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการยามเช้าตรู่ หมู่คณะประกอบด้วย พระภิกษุ ๑๐ รูป สารุชนทั้งนิสิตและญาติโยม ๓๑ ท่าน รวม ๔๑ ชีวิต

เวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. คณะโดยสารสายการบินเจ็ทแอร์เวย์ไปลง สนามบินนานาชาตินิวยอร์ก ประมาณ ๑๑.๓๐ น. ร่วมรับประทานอาหารกับ กลุ่มนักศึกษาและสาธุชนที่พำนักบริเวณใกล้เคียง คณะที่ศกศึกษา ๔๑ ชีวิต พักที่ Anand Hotel รวมทั้งรับประทานอาหารเช้าก่อนเดินทางไปเมืองอัคระ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ ไปชมทัชมาฮาล อนุสรณ์แห่งความรักของเจ้าชายชาจาฮาล และพระนางมมตัสมาฮาลของอินเดีย นับถือศาสนาอิสลามอันลือลั่นทั่วโลก จัดเป็น สิ่งมหัศจรรย์ของโลกแห่งหนึ่ง ในความรู้สึกลึกๆ ที่ผู้คนมากมายทั่วโลกอยากชมนัก แท้จริงไปชม ศพสองศพฝังคู่กันในอาคารอันใหญ่โตรโหฐานสร้างด้วยหินอ่อน อย่างดี ศึกษาประวัติที่เล่าขานกันมา กษัตริย์ผู้นี้จ้างนักสถาปัตยกรรมออกแบบเสร็จ เรียกร้อยแล้วสั่งประหารชีวิตเสีย เพื่อมิให้ไปสร้างให้กับผู้อื่นอีก รวมทั้งวิศวกรรม เจ้าหน้าที่ที่ก่อสร้าง บากบั่นทำงานจนสำเร็จสมพระประสงค์แล้วก็สั่งประหารเสียสิ้น

ใช้พระราชทรัพย์ในทองพระคลังไปมากมายมหาศาล หลังจากพระราชวัง ทัชมาฮาลสี่ขาวที่ดำริสร้างเพื่อพระราชินีสำเร็จแล้ว จากนั้นก็ทรงมีรับสั่งสร้าง พระราชวังสีดำสำหรับพระองค์อีกแห่งหนึ่งตรงข้ามพระราชวังสีขาว เพียงลงมือ สร้างได้เพียงหลังเล็กหลังหนึ่งเท่านั้น พระราชโอรสเกรงว่าพระราชทรัพย์จัก ไม่เหลือ จึงปฏิวัติสังจับควบคุมพระองค์ไว้ในที่จำกัด แต่ให้ทอดพระเนตรเห็น ทัชมาฮาลสีขาวได้จนสิ้นพระชนม์ในพระราชวังชื่ออัคราฟออร์ท เป็นเรื่องที่น่าเศร้า สลดใจในที่สุด

ไปชมสังกัสสะนคร รัฐอุตตรประเทศ ซึ่งเป็นสถานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์หลังจากที่ทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธรมาดา ได้ความคิดว่าความรักความผูกพันของลูกที่ตินั้น ต้องรู้จักตั้งบุญรู้คุณและกตเวทิต่อพ่อแม่ แม้พระองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ยิ่งใหญ่ในโลกในจักรวาล อันกว้างใหญ่ พระพุทธรมาดาเสด็จจากโลกนี้ไปแล้ว ก็ยังเสด็จไปโปรดถึงสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ที่ประทับของพระพุทธรมาดา เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาก เราชาวพุทธสุดจัก พรรณนาว่าพระองค์ยิ่งใหญ่ขนาดไหน

ไปขมนครสาวตีสถาณที่ที่พระพุทธรองคัทรงประทับจำพรรษานานที่สุดถึง ๒๕ พรรษา สำหรับคำถามที่ว่า เพราะเหตุใดพระองค์จึงประทับที่นั้ นานมากถึงเพียงนั้น คำตอบฟังได้ว่า เพื่อความมั่นคงของคณะสงฆ์ใหญ่ และอาจจกมีปัญหาด้านการเมืองเกี่ยวข้องอยู่บ้าง แต่ทุกอย่างก็เรียบร้อยดีตามพระพุทธรประสงคั

ไปขมบ้านท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี และบ้านบิดาของพระองคัลิมาลเถระ รวมทั้งไหว้พระสวตมณฑมกคลสูตรต้อนรับปีใหม่วิถีพุทธ ๓ พระคันธกัฎฐิในพระเชตวันมหาวิหาร ซึ่งเป็นสถาณที่พระพุทธรองคัทรงประทับอยู่นานที่สุด ๑๙ ปี และก่อกำเนิดของพระสูตรที่สำคัญมากที่สุดในพระพุทธรศาสนา ทำให้เห็นชัดเจนตามข้อสันนิษฐานว่า ทรงประทับนานเพื่อความเป็นปึกแผ่นในพระพุทธรศาสนา สำหรับสวนพระเจ้าเชตที่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีขอซื้อมาสร้างวัดพระเชตวันมหาวิหารนั้น เห็นได้ชัดเจนว่าความศรัทธาของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีนั้นยิ่งใหญ่ มาก พระเจ้าเชตแกล้งตรัสว่าไม่ยอมขาย ถ้าอยากได้จริงๆ จงนำแผ่นทองคำมาปูให้เต็มพื้นที่จึงจักขายและคิดคนเดียวว่า เงื่อนไขอย่างนี้ยากที่ใครจักรับได้ อนิจจา ! พระเจ้าเชต คิดผิด! เพราะท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นคนรวยที่มีศรัทธาต่อพระพุทธรศาสนาอย่างแท้จริง ท่านสั่งให้คนของท่านจัดการนำแผ่นทองคำมาปูทันทีปูจนเกือบเต็มพื้นที่แล้ว พระเจ้าเชตตกพระทัยที่พบคนจริง! เหลือพื้นที่อีกเล็กน้อยจึงยกให้ไม่คิดมูลค่า แต่ขอมือชื่อผู้บริจาคด้วย ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีตอบตกลงและตั้งชื่อวัดว่า พระเชตวันมหาวิหาร สำหรับพระองคัลิมาลเถระนั้นเป็นบุคคลที่น่าสนใจมาก ท่านเกิดมาได้รับคำพยากรณ์ว่าจักฆ่าคน บิดาซึ่งนิพพานบุโรหิตของพระเจ้าพิมพิสารจึงตั้งชื่อมงคลให้ว่า “อหิงสกะ” แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียนใคร นำสังเกตว่ากว่าสองพันกว่าปีมาแล้ว ทารกแรกเกิดบิดามารดามักให้โหรทำนายอนาคตให้ รวมทั้งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ด้วยว่า ถ้าพระองค์เป็นกษัตริย์จักได้เป็นมหาราช ผู้ยิ่งใหญ่ของโลก แต่ถ้าออกบวชจักได้เป็นพระพุทธรเจ้า มีเพียงพราหมณ์โณดัญญูเถานั้ นที่ทำนายว่า พระองคัจักเป็นพระศาสดาเอกของโลก ดั่งนั้นโหรหรือหมอดูจึงอยู่คู่มากับชีวิตมนุษย์ในชมพูทวีปมาช้านานแล้ว

สำหรับอหิงสกะกุมารนั้นเป็นหนุ่มที่มีคนเรียนเก่งแต่ชื่อตรง เมื่อเพื่อน นักศึกษาอิจฉาจึงยุยงให้อาจารย์ในสำนักเรียนที่เมืองทิสวาปโมกข์ออกอุบายให้อหิงสกะฆ่าคนแล้วตัดนิ้วมือศพละ ๑ นิ้ว ให้ครบหนึ่งพันนิ้ว แล้วจะสอนวิชาชั้นยอดให้ด้วยความซื่อตรง จึงรับคำจากอาจารย์แล้วเริ่มงานฆ่าคนจนได้เก้าร้อยเก้าสิบเก้า คน ยังขาดอีกเพียงคนเดียวจักครบหนึ่งพันคนตามกำหนด เช้าวันนั้นพระพุทธองค์ทรงตรวจดูสัตว์โลกประจำวันพบว่า อหิงสกะอยู่ในข่ายพระญาณ จักได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ จึงรีบเสด็จไปโปรด เป็นเช้าวันเดียวกันที่มารดาของอหิงสกะรีบตามหาลูก เพราะรักลูกและเป็นห่วงว่า จักถูกพระเจ้าพิมพิสารกษัตริย์ผู้ปกครองนครยกกองทัพไปปราบปราม พระพุทธองค์เป็นห่วงว่า หากอหิงสกะฆ่าแม่ตนเองจักเป็นอนันตริยกรรม ห้ามมรรคผลนิพพาน จึงเสด็จไปอยู่ระหว่างอหิงสกะกับมารดา อหิงสกะได้พบพระพุทธองค์ก่อนจึงหวังจักฆ่าให้ตายแล้วจะได้นิ้วมือครบหนึ่งพันนิ้ว น้าจักไม่ยากเย็นอะไร เพราะพระภิกษุบิณฑบาตเดินเข้าอยู่แล้ว แต่กำลังวังชาของอหิงสกะนั้นมากมาย จึงเดินตามเพื่อจักไล่ฆ่า แต่เดินตามไม่ทัน แม้จะวิ่งเร็วอย่างไรก็ไม่ทัน จึงร้องขึ้นว่า “สมณะหยุดก่อน” พระพุทธองค์ตอบว่า “เราหยุดแล้ว” อหิงสกะแย้งว่า “สมณะว่าหยุด แต่ยังเดินอยู่ สมณะโกหก” พระองค์ตอบว่า “เราหยุดจากการทำบาปฆ่าคนแล้ว แต่ท่านยังทำอยู่” เพราะความที่เป็นคนมีมันสมองดีเข้าใจธรรมะได้โดยพลันจึงได้สติวางดาบแล้วขอฟังธรรมะ พระพุทธองค์จึงทรงโปรด อหิงสกะ ขอบวช พระองค์ทรงบวชให้ แล้วนำพากลับวัดได้โดยเรียบร้อย ทำให้ได้ข้อคิดว่า คนเราที่ฉลาดแต่ไม่เฉลียวมักจักถูกคนอื่นที่ปรารภนาดีแต่ประสงค์ร้าย แนะนำไปทางผิดพลาดมากมาย แม้ในปัจจุบันกาลนี้จึงควรทั้งฉลาดและเฉลียว ท่านจึงให้พรว่า “จงฉลาดเฉลียวนะ” หมายถึง เก่งแต่ต้องระมัดระวังรอบคอบ พิจารณาทุกอย่างโดยละเอียด แม้พระพุทธองค์ยังทรงตรัสสอนว่า เมื่อฟังแล้วอย่ารีบเชื่อให้พิจารณาก่อน แม้ผู้พูดจักเป็นครูอาจารย์ก็ตาม

สถูปที่ตั้งบ้านบุโรหิตบิดาของพระองค์สิมมาเถระ
ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับสถูปบ้านของอนาถบิณฑิกเศรษฐี

การได้ชมลุมพินีวัน ซึ่งเป็นสถานที่ประสูติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นได้อะไรหลายอย่าง สำหรับการอุบัติขึ้นของพระพุทธองค์ที่มีบุญสั่งสมมาอย่างมากมาย คำถามที่ว่าทำไมจักต้องมาเกิดที่ลุมพินีวัน ซึ่งเป็นเขตแดนติดต่อกันระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวทหะ ซึ่งเป็นเมืองของพระราชบิดาและพระราชมารดา สันนิษฐานว่า เพื่อให้พระญาติทั้งสองฝ่ายปลื้มร่วมกันและเป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดที่บริวารและเหล่าเทวดาได้มีโอกาสได้บุญในการอำนวยความสะดวกในประสูติกาลเจ้าชายน้อยแรกเกิด ทำให้เห็นว่าบุคคลผู้มีบุญมากมาเกิดในโลกมนุษย์นั้น ทำให้โลกมนุษย์ได้คนดีไว้ในโลกเพิ่มขึ้นอีก ทำให้มีความหวังว่าโลกจักมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอีก

การได้ชมและนมัสการมหาปรินิพพานสถูป สถานที่ดับขันธปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ มีสติให้ระลึกว่า สิ่งมีชีวิตที่อยู่ในหลักไตรลักษณ์ คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปนั้น เทียงแท้แน่นอนกับทุกชีวิต รวมทั้งพระพุทธองค์ สมดังปัจฉิมโอวาทที่ตรัสไว้ได้ใจความว่า ชีวิตเป็นของน้อย เป็นของสั้น หมายถึงเกิดมาแล้วดำรงอยู่ชั่วระยะหนึ่ง แล้วต้องร่วงโรยสิ้นชีวิตลงในที่สุดในเวลาไม่นานนักและไม่มีช้อยกเว้น พระองค์จึงตรัสสอนว่า จงทำกิจส่วนตัวและส่วนรวมโดยไม่ประมาทเถิด พระองค์ดำรงพระชนม์ชีพมาถึง ๘๐ ปี

นับตั้งแต่ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงกระทำพุทธกิจโดยตลอดทุกวัน สั่งสอนทั้งมนุษย์และเทวดา รวมทั้งบัญญัติข้อวัตรปฏิบัติของพุทธบริษัททั้งสมณะและสาธุชนอย่างดีเยี่ยม คำถามที่ถามว่าทำไมพระองค์ต้องเสด็จไปปรินิพพานที่กรุงกุสินาราซึ่งเป็นเมืองไม่ใหญ่โตมาก อาจไม่สะดวกกับพุทธบริษัทจักรกระทำกิจหลังพุทธปรินิพพาน พระองค์ได้ตรัสตอบพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า นครนี้เคยเป็นนครใหญ่มาก่อนในอดีต ในเวลานั้นพระองค์เป็นกษัตริย์ปกครองเมืองนี้ นอกจากนี้ยังเชื่อทั่วกันว่าพระองค์มีพุทธประสงค์จักโปรดปัจฉิมสาวกที่เมืองนี้ และอีกเหตุผลหนึ่งคือให้พุทธบริษัทได้รับส่วนแบ่ง พระบรมสารีริกธาตุหลังถวายพระเพลิงพุทธสรีระแล้ว ซึ่งสมจริงทุกประการ จึงไม่มีปัญหาบรพาฝ่าฝืนเพื่อแย่งชิงพระบรมสารีริกธาตุแต่อย่างใด โดยมีโศภนพราหมณ์มาจัดแบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้ทุกเรื่องโดยเท่าเทียมกัน แล้วตัวโศภนพราหมณ์ขอทนานตักพระบรมสารีริกธาตุนั้นอย่างเดียวเท่านั้นเพื่อนำไปบูชา

ณ เมืองพาราณสี หมู่คณะได้ไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิตภาวนาบริเวณธรรมเมกขสถูป สถานที่ทรงแสดงปฐมเทศนา และสถานที่ก่อกำเนิดพระสังฆรัตนะ นั้นให้ความรู้แก่คณะของเราอย่างอเนกอนันต์จากพระธรรมวิทยากร (พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร.) สอนหมู่คณะของเราว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระเมตตาสูงมาก ทรงพระคุณและตั้งพระทัยตอบแทนพระคุณ ตามหลักธรรมกตัญญูกตเวทีย่างยอดเยี่ยม หลังจากตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ทรงระลึกถึงอาหารดาบสและอุทกดาบส สองท่านที่เคารพเป็นอาจารย์ของพระองค์มาก่อนตรัสรู้ เมื่อตรวจดูในชายพระญาณ ทรงพบว่าท่านทั้งสองเสียชีวิตหมดแล้ว จึงทรงพิจารณาบุคคลผู้มีพระคุณท่านต่อไป ทรงเห็นปัญจวัคคีย์ที่มีชีวิตอยู่จึงเสด็จไปโปรด จนท่านโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นพระโสดาบัน จึงตรัสเรียกว่าอัญญาโกณฑัญญะ หมายถึง โกณฑัญญะเห็นธรรมแล้วหนอ โกณฑัญญะกราบทูลขอบวช พระองค์ได้บวชให้นับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา ทำให้ครบทั้งพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า “ไตรสรณคม”

การล่องเรือในแม่น้ำคงคาในเช้าวันนั้น ซึ่งหมอกปกคลุมมากมาย แต่ผู้คน ทั้งพวกเรา นักท่องเที่ยวต่างชาติต่างภาษานานาชาติ รวมทั้งชาวอินเดีย ที่คลาคล่ำ ไปด้วยฝูงชน มาชมวิถีชีวิตของชาวอินเดียมาล้างบาป มาขายสินค้า และมาขอทาน จากนักท่องเที่ยว เป็นภาพที่อธิบายชีวิตมนุษย์ในหลายแง่มุม นักท่องเที่ยวนานาชาติ รวมทั้งพวกเราต้องการมาชม เพื่อดูวิถีชีวิตของชาวอินเดียว่าเป็นอย่างไร ทำไม เชื่อว่าแม่น้ำคงคาศักดิ์สิทธิ์มาก ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาพราหมณ์ เชื่อว่ามา อาบน้ำในแม่น้ำคงคาทำให้ล้างบาปได้ ตีมน้ำในแม่น้ำคงคาแล้วจักโชคดีมีบุญ นักขอทานทั้งมืออาชีพอและมือสมัครเล่น เชื่อว่าน้ำจักขอทานได้จากนักท่องเที่ยว ได้มาก พ่อค้าชาวอินเดียนำสินค้าของที่ระลึกมาขายและตามตี้อย่างสุดลมหายใจ ขาดดี้น หวังว่าน่าจะพบความสำเร็จทางธุรกิจของตน นักท่องเที่ยวที่ซื้อต้องต่อรอง อย่างสุดโต่ง บางรายสมประสงค์และสมประโยชน์ของตน บางคนก็จ้นปัญญา สมใจนึก ที่น่าสังเกตคือ ไม่มีการด่าทอ ช่มชู้ ใช้กำลังประลองวิทยายุทธกันแต่ อย่างใด คนขายใครบอกราคาสูงต่ำตามปรารถนา ผู้ซื้อก็เจตนาต่อตามแบบสุดตัว ได้ราคาที่ดีก็เต็มใจซื้อ ไม่ตกลงก็ไปคูผู้ขายคนใหม่ วันไว้แต่ “เก๋อ่อนหัด” แห่งผู้ซื้อ ต่อตามนิดหน่อย ก็หวนคอแรงของผู้ขาย สำหรับขอทานมีรูปแบบที่ไม่เหมือน ขอทานในบ้านที่นั้งขอไม่ให้ก็ตามใจ ไม่มีคำว่า “ตื้อ” ในอินเดีย จัดเป็นนักขออิสระ ได้รับการให้ทานจากผู้ใด จักบอกให้ผู้ร่วมชบวนการขอทานให้รับมาตวน ท่านผู้ให้ นี้ ใจดีมาก จึงมีรายการ “ขอทานมุง” ในหลายที่หลายแห่งที่น่าสนใจจากคำสัมภาษณ์ คาถาของท่านเจ้าคุณพระเทพโพธิวิเทศ (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) หัวหน้าพระธรรมทูต สายประเทศอินเดีย ดำเนินวิถีชีวิตตามพุทธวิถี คนและสัตว์ต่างๆ โค กระบือ กระรอก กระแต ไม่ถูกเข่นฆ่าเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะถือเป็นพาหนะของเทพเจ้า ห้ามฆ่า ห้ามรังแก สำหรับผู้นับถือศาสนาฮินดู อันเป็นชนส่วนใหญ่ของอินเดีย การลักทรัพย์ วิ่งชิงทรัพย์ใน ๑๐ วัน ของพวกเราไม่ได้พบเห็นเลย แม้แต่รายเดียว แต่คิดข่มขืนแล้วฆ่า นักศึกษาหญิงแพทยศาสตร์ รายเดียวประทุ้งกันทั้งประเทศ

สำหรับการไม่พูดเท็จหลอกลวง เท่าที่พบภายใน ๑๐ วันในรายการนี้ไม่พบแต่อย่างใด เขาอยากได้ก็เข้ามาขอ ไม่ให้ก็ไม่ว่าอะไร การดื่มสุราเมรัยของมีนเมา ไม่ได้พบเห็นเลยตลอดเวลาที่พวกเราเดินทางทัศนศึกษาในครั้งนี้ จึงสรุปได้ว่า แม้ชาวอินเดียส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาฮินดู แต่ชีวิตประจำวันได้ประพฤติปฏิบัติ ตามแนวพระพุทธศาสนานายกย่องที่สุด

การทัศนศึกษาในครั้งนี้จึงได้รับการยกย่องจากนิสิตและญาติธรรมที่ร่วมเดินทางทุกท่าน ในการจัดการและบริหารทางวิชาการ รวมทั้งพระอาจารย์ และคณะที่ประทับใจทุกท่าน ขอได้รับความขอบคุณอย่างสูงสุด

ครั้งหนึ่งในชีวิตกับการจาริกแสวงบุญ ณ พุทธสังเวชนียสถาน อินเดีย-เนปาล

นางเสาวภา มณีเชษฐา

การไปจาริกบุญในประเทศอินเดีย – เนปาล (ตามโครงการทัศนศึกษา
ดูงาน ณ พุทธสังเวชนียสถาน ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่) ในครั้งนี้ ซึ่งข้าพเจ้ามีความปรารถนาในใจมานานกว่า ๒๕ ปี
และความปรารถนานั้นได้มาถึงแล้ว เมื่อข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาใน
มหาวิทยาลัยฯ แห่งนี้ ชีวิตของข้าพเจ้ามีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามานาน
ตั้งแต่จำความได้ คือได้นับถือพุทธศาสนา ได้ศึกษาพุทธศาสนาในโรงเรียน เมื่อ
รับราชการครูก็สอนวิชาพระพุทธศาสนา จริยศึกษาเพื่ออบรมบ่มนิสัยศิษย์และ
การปฏิบัติธรรมตามโครงการวิปัสสนากรรมฐานประจำปี ของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต ๒

เมื่อรู้ว่าจะไปประเทศอินเดีย-เนปาลกันแน่แล้ว ข้าพเจ้ามีความรู้สึก
ดีใจและตื่นเต้น ที่ตื่นเต้นนั้นหาว่าจะได้ขึ้นเครื่องบินไม่ เพราะเคยขึ้นเครื่องบิน
หลายครั้งขณะไปทัศนศึกษาดูงานในต่างประเทศเมื่อครั้งที่ยังรับราชการ แต่ตื่นเต้น
ที่จะได้ไปเห็นความเก่าแก่ทางอารยธรรมและวิถีชีวิตของคนอินเดียที่คงความ
เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ไม่เสื่อมคลายตั้งแต่สมัยพุทธกาล ข้าพเจ้าตั้งใจมาบูชา
พระพุทธเจ้าด้วยพลังศรัทธาอันเกิดจากพุทธวจนะที่ทรงชี้แนวทาง เหมือนว่าเชิญชวน
หรือให้โอกาสที่จะได้รับสิ่งที่ดีๆ แก่ชีวิต โดยนำสังเวชนียสถาน ๔ แห่ง มาเป็น
สื่อการเข้าถึงพระรัตนตรัย ตามที่พระอานนท์ทูลถามก่อนเสด็จปรินิพพาน ณ ที่
สาละวนทยาน กรุงกุสินารา ว่า^๑

^๑ ที.ม.อ. (ไทย) ๑/ - /๓๐๙

“ในกาลก่อน พุทธบริษัทในทิศทั้งหลาย ต่างพากันมาเพื่อเฝ้าพระตถาคต ย่อมได้เห็น ได้เข้าไปนั่งใกล้ภิกษุ ผู้ใหญ่เจริญใจเหล่านั้น ก็แต่ว่าเมื่อกาลล่วงไปแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า จักไม่เห็น จักไม่ได้เข้าไปนั่งใกล้ภิกษุ ผู้ใหญ่เจริญใจเหล่านั้นอีก พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดูก่อน อานนท์ สังเวชนียสถาน ๔ แห่ง เป็นที่ควรเห็นของกุลบุตร ผู้มีศรัทธา ด้วยระลึกว่า พระตถาคตประสูติในที่นี้ ๑ พระตถาคตตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ ๑ พระตถาคตยังธรรมจักรให้เป็นไปแล้วในที่นี้ ๑ พระตถาคตเสด็จปรินิพพาน ด้วยอนุपाติเสสนิพพานธาตุในที่นี้ ๑ ดูก่อนอานนท์ ชนเหล่าใด เทียวจาริกไปยังเจดีย์สถานที่เหล่านั้นแล้ว มีจิตเลื่อมใส ชนเหล่านั้นทั้งหมด เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

นี่เป็นพระดำรัสที่พระพุทธองค์ทรงสอนในมหาปรินิพพานสูตรให้วิถิแก่เรา ได้เข้าไปใกล้พระองค์ ทั้งกายและใจ เหมือนอย่างเมื่อยังดำรงพระชนมอยู่ โดยอาศัยสังเวชนียสถาน เป็นสื่อ นำเข้าถึงสิ่งควรที่จะดู ควรจะเห็น ควรให้เกิดสังเวชแก่ผู้มีศรัทธาทั้งหลาย และพึงนมัสการด้วยความเคารพต่อสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน

ก่อนการเดินทางคณาจารย์มีการเตรียมการ การนัดหมาย ชี้แจงทำความเข้าใจในการเตรียมตัวของคณะจาริก โดยพระอาจารย์พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. ซึ่งเป็นพระธรรมวิทยากร ท่านให้เตรียมกาย วาจา และใจ เพราะการทำบุญครั้งนี้จะเป็นการจาริกแสวงบุญเกิดประโยชน์เป็นหมู่คณะ มีกิจกรรมตลอดระยะทาง กิจกรรมนี้มีส่วนช่วยในการเตรียมใจแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง เพราะผู้ที่ทำบุญ ต้องทำใจให้สงบ โดยเฉพาะพิธีกรรมจะเป็นเสมือนอภินิหารบุญญา เพื่อช่วยให้ทุกคนพร้อมเพรียงกันในการทำบุญ

การทำบุญในทางพุทธศาสนานั้น มุ่งให้เกิดผลทางจิตใจเป็นเบื้องต้น ไม่ใช่เพียงแค่ทำบุญเพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางวัตถุเท่านั้น การถวายทาน อาหาร

หรือว่าปัจจัย (เงิน) นั้นก่อให้เกิดประโยชน์ทางวัตถุ แต่ว่าทางจิตใจพุทธศาสนาก็ให้ความสำคัญเช่นกันเพราะฉะนั้นในการทำบุญจึงมีพิธีกรรมเพื่อเตรียมใจ ขณะเดียวกัน ก็ยังเป็นโอกาสให้ผู้ทำบุญมีความพร้อมเต็มที่ในทางกายและวาจา นี่เป็นเหตุผลว่า ทำไมต้องมีกรับศีลก่อน การรับศีลก็คือเพื่อให้ละชั่วละบาป นั้นเอง เป็นการเตรียมกาย วาจา ให้มีความสะอาดเพื่อที่จะสามารถรับบุญได้เต็มที่ เหมือนกับภาชนะก่อนที่จะใส่น้ำก็ต้องทำความสะอาดก่อน เมื่อสะอาดแล้ว จึงค่อยเติมน้ำลงไป ก็จะได้น้ำที่สะอาดตามไปด้วย อันนี้คือจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของพิธีกรรม^๒ การเตรียมการอีกประการหนึ่งก็คือ สิ่งของที่จะนำไปสักการบูชา อาทิ แผ่นทอง รูป เทียน ไม้ขีดไฟ ผ้าจีวร ฯลฯ สิ่งของสำหรับแจกทาน เช่น ยาหม่อง ตราลิง ยาหอม และเสื้อผ้ากันหนาวให้พร้อม

เมื่อถึงวันเวลาการเดินทางมาถึงวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๘.๓๐ น. คณะจาริกแสวงบุญ จำนวน ๔๑ รูป / คน ได้เริ่มทยอยกันมา ณ วัดสวนดอก มีการรายงานตัวพร้อมรับโบว์สีเขียว (ใช้ผูกกระเป๋าตนเอง) เพื่อป้องกันการสูญหายและเห็นเป็นเด่นชัด สำหรับข้าพเจ้าเตรียมกระเป๋าชนิดพิเศษ คือ ติดแผ่นเทปสีชมพู รอบข้างกระเป๋า เพื่อการจดจำครั้งที่ ๒ (ขณะยกลงในกลุ่มตนเองด้วย) แต่อย่าให้บอกหนักมากค่ะ

บุคคลสำคัญที่จะนำพวกเราเดินทางตลอดเส้นทางจากเชียงใหม่ถึง สุวรรณภูมิก็คืออาจารย์ ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ ท่านคอยตรวจสอบความพร้อมและความบกพร่องในสิ่งต่างๆ ตลอดเวลา พวกเราซาบซึ้งน้ำใจด้วยความเคารพ และตั้งใจจะไม่สร้างปัญหาหรือความหนักใจให้แก่ท่าน เพราะเบื้องหลังการดำเนินการของอาจารย์ พวกเราก็ไม่ทราบว่ามีปัญหาและความหนักใจอะไรบ้างที่อาจารย์ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน และทำให้เราต้องคอยเป็นห่วงสุขภาพของอาจารย์กลัวว่าท่านจะเจ็บป่วย

^๒ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต). “ทำบุญเรื่องนี้มีคำตอบ”. [ออนไลน์].แหล่งที่มา : <http://www.khonnaruk.com/html/phra/boon/boon-3.html> [๑๕ มกราคม ๕๖].

ในการไปจาริกบุญครั้งนี้ ข้าพเจ้าคิดตลอดเวลาว่า เราไม่ได้ไปท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งแปลกใหม่ ด้วยหู ด้วยตา แต่เป็นการไปแสวงบุญ ไปตามหารอยเท้าพ่อ โดยอาศัยคุณธรรม ดังนี้

- ๑) สัทธโก มีความศรัทธา เชื่อมั่น
- ๒) ปหุทธโน มีทรัพย์ภายนอก ภายใน พอแก่การใช้สอย
- ๓) อโรโค โรคภัยไข้เจ็บไม่เบียดเบียน
- ๔) ปริวาโร มีบริวารสนับสนุน
- ๕) มัคคนายโก มีผู้นำพา ที่เชื่อใจได้
- ๖) มัคคุเทศโก มีผู้บรรยายที่ชำนาญให้ความรู้

วันอาทิตย์ที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ น. - ๑๔.๐๐ น.
นมัสสเสเต อินเดีย

ขณะเดินทางถึงเมืองนิวเดลี ก้าวแรกที่เราได้พบเห็น คือพระอาจารย์พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. (พระธรรมวิทยากร) ได้เดินมาหาพวกเราที่รถบัสซึ่งจอดรอพวกเรา พวกเราดีใจมาก และได้กราบนมัสการ ทักทายท่านด้วยความดีใจ สิ่งสัมผัสครั้งที่ ๒ ก็คือความหนาวเย็นจับใจ ข้าพเจ้าได้แต่คิดในใจว่า จะหนาวยิ่งกว่านี้หรือเปล่าหนอ ต่อมารถเคลื่อนออกจากสนามบิน สิ่งแปลกใจก็คือการได้ยินคือเสียงแตรรถยนต์ของรถที่เรา นั่ง และเสียงแตรจากรถบนท้องถนนทุกนาที เมื่อข้าพเจ้าชะงักคิดว่ามันเกิดอะไรขึ้น ทำไมเขาจึงบีบแตรตลอดเวลา คำตอบเกิดขึ้นทันทีก็คือ กฎหมายกำหนดให้บีบแตร (เขียนติดไว้หลังรถ) และอีกประการหนึ่งคือ ผู้คนชาวนิวเดลีเดินกันขวกไขว่บนถนนโดยไม่สนใจรถเขาจึงต้องบีบแตร

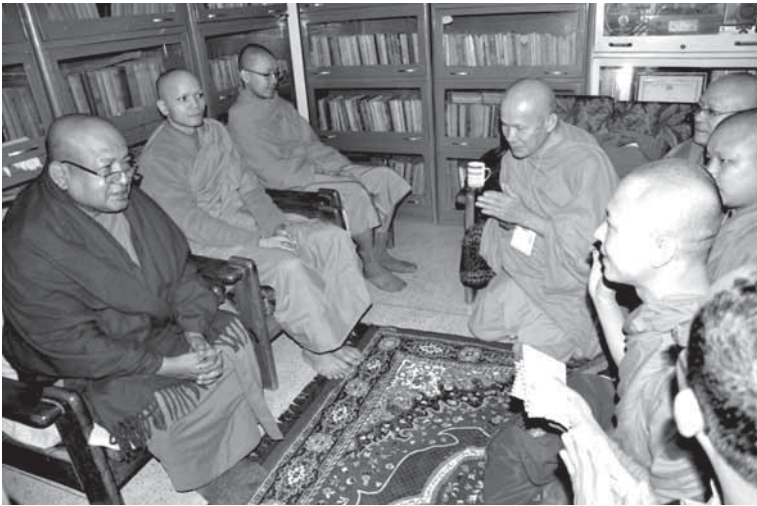
สภาพจราจรบนถนนเมืองนิวเดลีที่คับคั่งไปด้วยรถ
และผู้คนพร้อมกับเสียงแตรที่ดังทุกวินาที

รถบัสพาพวกเรามุ่งไปเยี่ยมพระอาจารย์ที่เคยสอนพระอาจารย์
พระมหาดวงจันทร์ คุณตสีโล, ดร. และอาจารย์ ดร. ไพฑูรย์ รินส์ดี และรับประทาน
อาหารเย็นบนกุฏิ ก่อนกลับคณะถ่ายรูปกับพระอาจารย์ หน้ากุฏิ Ven.Prof.
Dr. Satyapal และเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยเดลี

ก่อนเดินทางมาเยี่ยมพระอาจารย์นั้น พระมหาดวงจันทร์ คุณตสีโล,
ดร. ได้เล่าความเป็นไปของเมืองนิวเดลี เมืองหลวงของประเทศอินเดีย ซึ่งเป็น
เมืองแห่งการศึกษา เป็นที่ตั้งของรัฐสภาและย่านการค้า จุดประสงค์ที่พระอาจารย์
นำคณะมาเยี่ยมพระอาจารย์ ข้าพเจ้าคิดเอาเองว่า ประการที่ ๑ พระอาจารย์
ต้องการมาเยี่ยมพระอาจารย์ด้วยความกตัญญู ประการที่ ๒ มาฟังใบบุญ ประการ
ที่ ๓ เพื่อให้คณะเปลี่ยนอิริยาบถ

หลังจากนั้นได้เยี่ยมชมมหาวิทยาลัยเดลี ขณะเดินทางพระอาจารย์ได้
เล่าเกี่ยวกับการที่ได้มาเรียนในมหาวิทยาลัยร่วมกับคณาจารย์ มจร.วิทยาเขต

เชียงใหม่หลายท่าน การเข้าเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยในครั้งนี้นำเกิดความขัดข้องนานประมาณ ๒๐ นาที เพราะหมดเวลาเยี่ยมชม พระมหาดวงจันทร์ คุดตลีโล, ดร. และอาจารย์ ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ ท่านได้แก้ปัญหาหลายประการ แต่ด้วยความมีน้ำใจที่ดีของนิสิตปริญญาโท คณะวิศวกรรมศาสตร์ ได้ประสานไปยังผู้เกี่ยวข้องเพื่อขอให้คณะได้เข้าเยี่ยมชม ผลปรากฏว่าพวกเราได้เข้าไปชมและถ่ายรูปร่วมกันประมาณ ๒๐ นาที หลังจากนั้นก็กลับไปพักที่โรงแรมและก่อนที่จะเข้าพักที่โรงแรม พระอาจารย์ให้พวกเราไหว้พระ สวดมนต์ระหว่างเดินทางไปที่พัก เป็นการบ่งบอกว่าบัดนี้หมดภารกิจประจำวันแล้ว

พระมหาดวงจันทร์ คุดตลีโล, ดร. พร้อมคณะนิสิตเข้ามัสการ
พระอาจารย์สัตตยา ปาละ หัวหน้าภาควิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยเดลี

เข้าวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ เวลา ๐๖.๓๐ น.คณะเริ่มเดินทางไปสู่
สังกัดสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งเป็นสถานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจาก
สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากที่ทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระมารดา ในแต่ละครั้ง
ก่อนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ พระมหาดวงจันทร์ คุดตลีโล, ดร. จะนำเข้าสู่บทเรียน
โดยการอธิบายเนื้อหา เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยมีจุดมุ่งหมายที่มุ่งให้

ความรู้หรือประสบการณ์ใหม่แก่ผู้ฟัง มุ่งถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ฟังในเวลาจำกัด พร้อมกับสอดแทรก ความรู้ในพระไตรปิฎก อรรถกถา ชาดก และยกตัวอย่างประกอบ ประการสำคัญก่อนจบสาระ ท่านจะลงคำพูดด้วยความคมคายติดตลก ทำให้ผู้ฟังสนุกสนาน และต้องการติดตามตอนต่อไป หากครูอาจารย์ที่มาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยสามารถจดจำแบบอย่างการสอนและเทคนิคการสอนจากท่านแล้วนำไปปรับใช้กับนักเรียนก็จะได้ผลดียิ่ง

สิ่งที่ตั้งถามและความประทับใจจากดินแดนพุทธองค์

๑. ท่าน คีล ภาวนา การทำทาน

ท่าน ได้แก่การสละทรัพย์สินของสมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่น โดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน ทานที่ได้ทำไปนั้น จะทำให้ผู้ทำทานได้บุญมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมสุดแล้วแต่องค์ประกอบ ๓ ประการ ถ้าประกอบถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบทั้ง ๓ ประการต่อไปนี่แล้ว ทานนั้นย่อมมีผลมาก ได้บุญบารมีมาก คือ

๑) วัตถุทานที่ให้ต้องบริสุทธิ์ ทรัพย์สินสมบัติที่ตนได้สละให้เป็นทานนั่นเอง จะต้องเป็นของที่บริสุทธิ์เป็นสิ่งของที่ตนเองได้แสวงหาได้มาด้วยความบริสุทธิ์

๒) เจตนาในการสร้างทานต้องบริสุทธิ์ สงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุข ด้วยเมตตาธรรมของตน

๓) เนื่อนาบุญต้องบริสุทธิ์ ได้แก่ ผู้รับ คนที่รับการให้ทานนั้นหากเป็นผู้ที่มีศีลธรรมสูงก็ย่อมเป็นเนื่อนาบุญที่ดี

ศีล คือสิ่งหรือกติกาที่บุคคลจะต้องระวังรักษาตามเพศและฐานะ ศีลนั้นมีหลายระดับคือ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และ ศีล ๒๒๗ มนุษย์นั้น คือผู้ที่มีใจอันประเสริฐคุณธรรมที่เป็นปกติของมนุษย์ที่จะต้องทรงไว้ให้ได้ตลอดไปก็คือศีล ๕

ภาวนา การเจริญภาวนานั้น เป็นการสร้างบุญบารมีที่สูงที่สุดและยิ่งใหญ่ที่สุดในพระพุทธานุศาสน์ จัดว่าเป็นแก่นแท้และสูงกว่าฝ่ายศีลมากนัก การเจริญ

ภาวานานั้น มี ๒ อย่างคือ " สมถภาวนา (การทำสมาธิ)" และ "วิปัสสนาภาวนา (การเจริญปัญญา)"^๓

ดังนั้นข้าพเจ้าได้ตั้งจิตว่าในการจาริกบุญในครั้งนี้ ข้าพเจ้าจะตั้งใจเต็มเต็ม ศรัทธาธรรมให้เต็มที่ เพื่อบรรลुความตั้งใจของตนเองที่ได้มาเห็นเป็นประจักษ์ ด้วยสายตาและสัจธรรม

๒. ความรักของพระเจ้าชาจาฮาลและความงามของหัวใจรัก

๑) ความรักของพระเจ้าชาจาฮาลที่มีต่อพระนางมุตัสมาฮาล เป็นความรักอันยิ่งใหญ่ ที่อาจกล่าวได้ว่า “ความตายไม่อาจสลายรักได้ไม่ว่าชนชาติไหน”

๒) การก่อสร้างสถาปัตยกรรมอันยอดเยี่ยม ไม่ได้ตั้งอยู่บนรากฐานอิฐหินปูนทรายเหมือนกับสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ แต่รากฐานของความโอ่อ่ายิ่งใหญ่ของมันอยู่บนหัวใจรักของพระเจ้าชาจาฮาลแห่งราชวงศ์ "โมกุล" ผู้ซึ่งเป็นโอรสของจักรพรรดิชาจาฮาลจีห์ จักรพรรดิองค์ที่ ๔ แห่งราชวงศ์โมกุล

๓. มาอินเดีย-เนปาล เพื่อไหว้พระรับพร เพราะดินแดนทั้งสองนี้ล้วนเป็นบ่อเกิดแห่งอารยธรรม เป็นดินแดนที่ปลูกจิตวิญญาณให้กล้าแกร่ง มีสิ่งที่ดีเลิศสำหรับผู้มาเยี่ยมเยียนที่พร้อมมอบให้แก่ผู้มน้ำใจมาเยี่ยมเยือนเสมอ

๔. ความเจริญในความเสื่อม ในที่นี้ข้าพเจ้าหมายความว่า ไม่ว่าสถูปวิหาร เจดีย์ ผู้คนยากจน แต่งตัวมอมแมม กระท่อมดินเล็กๆ ถนนหนทางล้าหลัง เหล่านี้เป็นเรื่องความเสื่อมของเขาทั้งนั้น แต่จิตใจเรากลับเจริญขึ้น ภูมิใจในความเป็นตนเอง ภูมิใจในประเทศของตน

๕. ความเป็นขทานของคนอินเดีย ข้าพเจ้าคิดว่า เขาไม่ยอมทำงานอะไร อยากรได้อะไรก็ขอเอาง่ายดี แต่อีกประการหนึ่งข้าพเจ้าคิดว่า เขาอาจถูกกีดกันทางวรรณะ แต่ที่น่าเกลียดที่สุดก็คือ เจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่ ตำรวจ ยาม แม้ว่าจะ

^๓ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก,อนิสงส์ของการสร้างบารมี (ทาน ศีล ภาวนา). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.kanlayanatam.com/sara/sara68.htm> [๑๕ มกราคม ๕๖].

มีเงินเดือนเป็นของตนเองแล้ว พอเห็นนักท่องเที่ยวก็จะเดินมาประกบและแบมือพร้อมพูดว่า สิบลูปี สิบลูปี แต่ที่สำคัญ พระมหาดวงจันทร์ คุดตาสีโล, ดร. อาจารย์ ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ บอกว่า เวลารถจอด อย่านองหน้า อย่านองสิ่งของที่เขามาขาย และอย่าพูดคุย ไม่เช่นนั้นเราจะปลีกตัวจากเขายากมาก

๖. บริเวณหน้าลานนครราชคฤห์ (ก่อนเดินชมเขาคิซมกุฏ) ตรงทางเข้า จะมีห้องน้ำสาธารณะ (ซึ่งหายากกว่าทอง) พอเห็นหน้าคนไทย (เดาเอาเอง) เดินเข้ามาก็รีบบอกว่า สิบลูปี สิบลูปี ทั้งๆ ที่มีคนอินเดียเดิน เข้า - ออก ก็ไม่เก็บเงิน นี่เป็นความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับจากอินเดีย

๗. พระพุทธรูปที่รอดจากการเผาทำลาย ตอนที่มาวิทยาลัยนาลันทา ถูกเผาทำลายจากคนอิสลามนั้นจริงๆ มีอยู่หลายองค์ แต่ปัจจุบันไปอยู่ตามบ้าน ซึ่งเป็นคนฮินดูทั้งหมด แต่มีองค์หนึ่งที่นำมาตั้งให้ผู้คนได้เคารพบูชา คือหลวงพ่อดำ คนอินเดียที่นับถือศาสนาพุทธเห็นว่า เป็นวัตถุโบราณอันล้ำค่า จึงนำมาตั้งไว้ให้คนพุทธได้สักการะบูชา

๘. การล่องเรือชมพิธีเผาศพริมแม่น้ำคงคา ซึ่งตอนที่ไปหมอกลงจัดมาก จนมองไม่เห็นอะไรเลย นอกจากเจอคนอินเดียเอาของมาขาย ซึ่งเขารู้ว่าคนไทย ชอบปล่อยนก ปล่อยปลา ลอยกระทงก็หามาขายคนไทย ซึ่งเจ้าของเรือเขาจะฮู้วกัน กับคนพายเรือนำเที่ยว คือพวยเรือไปอยู่กลางแม่น้ำคงคา คนเหล่านี้จะพายเรือเข้ามาขายของ คนพายเรือลำของเราจะหยุดพายให้พวกเราซื้อของกันเป็นตลาดนัด กลางแม่น้ำเลย ซึ่งมีเกือบทุกอย่าง ทั้งซีดีที่เขาบอกว่าถ่ายทำเอง (ไม่รู้ว่าจะมีแค่ที่เปิดให้ดูเป็นตัวอย่างหรือเปล่าเพราะเปิดวนไปวนมาแค่ตรงนี้เท่านั้น) เครื่องประดับ เช่น สร้อย แหวน ฯลฯ (พระธรรมวิทยากรได้ให้ความรู้ไว้ หากจะซื้อของ ให้ซื้อตอนที่เราจะขึ้นฝั่งเพราะของจะถูกลดราคาลงมา)

พิธีลอยกระทงในแม่น้ำคงคาเพื่อบูชาธรรมชาติที่ให้คุณประโยชน์

๙. วัดไทยในประเทศอินเดีย มีหลายวัด อาทิ วัดไทยพุทธคยา วัดไทยสารนาถ วัดไทยกุสินารา และวัดไทยลุมพินี ในแต่ละวัดจะมีการประชาชนคนไทยที่มาจาริกบุญและนักศึกษาไทยในประเทศเนปาล – อินเดียมาเคารพกราบไหว้ทำบุญ และปฏิบัติธรรม

ข้อคิดจากพระราชวรันทนรังสี (วีรยุทธ ฐโ M.A.ph.D.) ที่เราชาวพุทธควรพิจารณา

๑) เพื่อเตรียมพระธรรมทูตที่มีคุณภาพ มีศีลาจารวัตรอันดีงาม มีความรู้ความสามารถ ทั้งในทางโลกและทางธรรม ส่งไปปฏิบัติศาสนกิจประจำวัดต่างๆ ในต่างประเทศอินเดีย

๒) เพื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตให้มีความสามัคคี มีความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจด้านการเผยแผ่ในต่างประเทศ และให้มีหลักการสอนในทางเดียวกันให้มากที่สุด

๓) เพื่อสนองงานด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคม

๔) เพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและรักษาศรัทธาของชาวพุทธทั่วโลก

๑๐. มหาวิทยาลัยสงฆ์ล้านนา ที่เคยยิ่งใหญ่ในครั้งที่พระพุทธศาสนา รุ่งเรืองในดินแดนชมพูทวีป แต่แล้วสรรพสิ่งทั้งหลายก็ล่มสลาย เหลือแต่ความ ทรงจำประดุจสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ตามสังขธรรม ก่อนถึงวาระสุดท้ายของ นาลันทา มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มอดไหม้ด้วยน้ำมือของคนต่างศาสนา นาลันทาได้ ค่อยๆ เสื่อมลงอย่างต่อเนื่องจากการกระทำและความคิดของพุทธศาสนิกชน และพระสงฆ์ในขณะนั้นอย่างน่าเสียดาย

๑๑. วัดพุทธคยา เปิดให้พุทธศาสนิกชนเข้ากราบไหว้ สวดมนต์ นั่งวิปัสสนา ตั้งแต่ตี ๕ จนถึง ๓ ทุ่ม หากใครต้องการจะนั่งสวดมนต์ หรือปฏิบัติ ภาวนาภายในวัด หรือบริเวณโคนต้นพระศรีมหาโพธิ์ตรัสรู้ตลอดทั้งคืนก็สามารถ ทำได้ โดยต้องไปลงทะเบียนกับเจ้าหน้าที่ให้เรียบร้อย หลังจากนั้นห้ามเปลี่ยนใจ เพราะหลัง ๓ ทุ่มประตูจะปิด และเปิดขึ้นอีกครั้งตอนตี ๕ ของวันรุ่งขึ้น

๑๒. เนปาล ตำบลชายแดน พอข้ามแดน ข้าพเจ้าสัมผัสได้ถึง ความเปลี่ยนแปลง คือผู้คนจะหน้าตานุ่มนวลขึ้น ผิวพรรณขาวขึ้น สถานที่แห่งนี้ ได้รับการประกาศจากทางการเนปาลให้เป็นศาลาโนทยาน มีการปลูกต้นสาละ ขึ้นมาใหม่มากมาย รมรื่น มีการก่อสร้างวิหารสิริมหามายา มีรูปรอยหลักฐาน ประวัติศาสตร์ต่าง ๆ และเสาชินพระเจ้าอโศกมหาราช อันปักเด่นไว้เป็นการประกาศ สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑๓. ภาวะผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหาร ที่เห็นเป็นเด่นชัด

๑) ชี้นำ สั่งการ เพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้

๒) ศิลปะในการชี้แนะในหมู่คณะจาริก ให้ปฏิบัติหน้าที่ กระตุ้นชี้แนะ ให้ บุคคลกระตือรือร้นด้วยเต็มใจในสิ่งที่ต้องการ และในการปฏิบัติงานจนประสบ ความสำเร็จตามจุดหมายของกลุ่ม

สรุป

การไปอินเดียในครั้งนี้ ทำให้ข้าพเจ้าได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติหลายอย่าง ได้พบเห็นสัจธรรมของเพื่อนมนุษย์มากขึ้น โดยเฉพาะทัศนคติในการมอง มองอย่างไร ให้มองเป็น อย่ามองคนอื่นแล้วจะให้คนอื่นเป็นอย่างเรา และอย่าคิดว่าสิ่งที่เรามองเขาว่า เขามีความทุกข์ แต่เขาอาจจะมีความสุขก็ได้ ถ้าเราไปคิดแทนเขา เราจะเป็นผู้แบกความทุกข์นั้นไว้เสียเอง

ตถตา มันเป็นเช่นนั้นเอง

ความรู้เชิงประจักษ์ พุทธสังเวชนียสถาน

นางนิตา ตั้งวินิต

โครงการทัศนศึกษาดูงาน ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย-เนปาล ในครั้งนี้ โดยมีพระอาจารย์พระมหาดวงจันทร์ คุดตสีโล, ดร. เป็นประธานกรรมการ และอาจารย์ ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ เป็นกรรมการและเลขานุการ นอกจากนี้ยังมี คณะกรรมการแผนกต่างๆ ได้ร่วมกันดำเนินการ ตลอดการเดินทางมีความราบรื่น ผู้ดำเนินการ และคณะเดินทางโดยรวม ต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความปีติยินดี และมีความประทับใจ ได้รับองค์ความรู้ วิสัยทัศน์ และได้ประสบการณ์มากมาย บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเกิดความภาคภูมิใจ ในการได้เป็นนิสิตของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างยิ่ง ณ โอกาสนี้ ขอกราบนมัสการ ขอบพระคุณพระมหาดวงจันทร์ คุดตสีโล, ดร. และ อาจารย์ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ เป็นอย่างสูง อีกทั้งขอบพระคุณคณะกรรมการประสานงานทุกรูป/ ท่าน

การเดินทางครั้งนี้ มีสิ่งที่น่าสนใจ และได้ประสบการณ์มากมาย ท่านพระอาจารย์ได้กล่าวแก่คณะเดินทางว่า การมาอินเดียได้นั้นจะต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้คือ

- ๑) ต้องมีศรัทธา มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา
- ๒) ต้องมีทุน คือมีปัจจัย เพราะการเดินทางต้องมีค่าใช้จ่าย หลายคนหากมีศรัทธา แต่หากขาดซึ่งปัจจัย การมาอินเดียก็มีอาจทำได้
- ๓) ต้องมีสุขภาพที่แข็งแรง โดยเฉพาะช่วงเวลาที่คณะเราเดินทางนั้น อากาศที่อินเดียหนาวจัด บางวันอุณหภูมิประมาณ ๔ องศา ในยามเช้า บางวันอุณหภูมิก็ประมาณ ๑๐ องศา มีหมอกลงจัดอากาศผันแปรสูง ผู้เดินทางจึงจำเป็นต้องมีสุขภาพที่ดี มิฉะนั้นก็จะป่วยได้

๔) ต้องมีผู้นำที่ดีและมีความรู้ที่จะอธิบายให้แก่หมู่คณะได้เข้าใจถึงความเป็มาของสถานที่ต่างๆ ซึ่งคณะของเรามีความโชคดีเป็นอย่างยิ่งที่มีพระมหาดวงจันทร์ คุดตีสิโล, ดร. เป็นพระธรรมวิทยากร และอาจารย์ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ เป็นผู้นำการเดินทางในครั้งนี้

๕) ต้องไม่มีมารผจญ ที่ประเทศอินเดีย ขณะนั่งรถไประหว่างทาง เราจะเห็นวัวมากมายเดินขวัวไช่วบนถนน โดยไม่มีใครไล่ทำร้าย ส่วนที่บ้านของเขาจะเลี้ยงแพะไว้ สำหรับวัวในอินเดียมีประโยชน์หลายอย่าง เช่น ชีของวัวใช้ทำเป็นเชื้อเพลิงก็ได้ หรือผสมกับดินทำเป็นฝานั่งบ้านก็ได้ นมวัว นมแพะก็มีประโยชน์ เขานิยมดื่มครัมจาย (ชานมร้อน) ผสมนมวัวหรือนมแพะด้วย วัวยังถูกนำไปลากไถนา และลากเกวียนเป็นพาหนะใช้ในการเดินทาง ขนส่งสิ่งของก็ได้ นอกจากนั้นวัวยังได้รับการยกย่องให้เป็นพาหนะของพระเจ้า เมื่อเทศกาลบูชาพระเจ้ามาถึง วัวจะถูกประดับประดาด้วยดอกไม้ ของหอม การไหว้วัวเป็นการขอบคุณวัวที่ทำประโยชน์มากมายแก่เขา

ฝูงวัวเดินขวัวไช่วบนถนนในประเทศอินเดีย

มูลวัวผสมฟางข้าวสำหรับทำเป็นเชื้อเพลิง

ตามชนบทที่คณะเราเดินทางผ่านไป จะเห็นว่าความเป็นอยู่ของชาวอินเดียชนบท อยู่อย่างเรียบง่าย มีแต่สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต บ้านบางหลังจะทำหลังคาโดยใช้ไม้ไผ่ผ่าครึ่งเรียงต่อกันและเอาอีกส่วนที่ผ่าครึ่งมาประกบคว่ำบน เมื่อฝนตกน้ำก็จะไหลตามแนวร่องของไม้ไผ่ ซึ่งดูเรียบง่าย ถูก และประหยัด เป็นภูมิปัญญา

ของเขา ภายในบ้านที่เรามองเข้าไป แทบไม่เห็นสิ่งใดที่จะเกินความจำเป็นของการเป็นอยู่เลย ทำให้สะท้อนถึงชีวิตมนุษย์ว่า แท้จริงแล้ว คนเราเกิดมาก็ไม่มีอะไรสำคัญไปกว่าปัจจัย ๔ เท่านั้น ที่นอกเหนือจากนี้ ถือได้ว่าเป็นความฟุ่มเฟือยของชีวิต จากการที่เห็นชาวชนบทมีความขาดแคลน แม้แต่เสื้อผ้าที่ใส่กันก็ดูขาดรุ่ม บางคนอาจจะสวมใส่โดยมิได้ซักเป็นแรมเดือน เพราะดูจากสีหม่นหมองของเสื้อผ้านั้น ข้าพเจ้าและญาติจึงได้สละเสื้อผ้าบางส่วน สละรองเท้า และของใช้บางอย่างที่นำไปครั้งนี้ โดยการแจกทานไปเรื่อยๆ ของแต่ละวัน การเดินทางครั้งนี้ จึงนับเป็นการเดินทางต่างประเทศที่ขากลับ กระเป๋าว่างและเบาขึ้นกว่าตอนเดินทางไป ยังคงจำภาพการแจกทานด้วยเสื้อผ้าของใช้ ตอนที่เราเดินทางไปถึงบ้านนางสุชาดา ขอทานและผู้ยากไร้ ณ ที่นั้น ต่างมาแย่งแย่งสิ่งของที่เรานำเอาไปแจกให้แก่เขา ทำให้รู้สึกมีสุขที่เห็นสิ่งที่เขาต้องการ ทานกุศลจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้ให้เต็มใจให้และผู้รับยินดีรับ อีกทั้งสิ่งที่ให้ต้องได้มาโดยบริสุทธิ์ไม่ผิดศีล

ตามประวัตินางสุชาดาคือผู้ที่ถวายข้าวมธุปายาสแก่พระพุทธเจ้า สถานที่บ้านนางสุชาดา ยังคงสภาพธรรมชาติ อยู่ใกล้แม่น้ำเนรัญชราซึ่งเป็นสถานที่ที่พระมหาบุรุษทรงลอยถาดทองคำที่นางสุชาดานำมาถวาย โดยตั้งอธิษฐานว่า หากพระองค์จะบรรลุสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าก็ขอให้ถาดทองคำนั้นลอยทวนกระแส

ลุมพินี สถานที่ประสูติ อยู่ที่ตำบลลุมพินีเด อ่าเภาอรุณเดฮี รัชบัสของคณะเราต้องจอดรอเพื่อทำเอกสารผ่านแดน นานประมาณชั่วโมงเศษ จึงเดินทางข้ามแดนได้ ณ พุทธสถานสำคัญนี้ คณะเราได้เข้าชมวิหารพระนางสิริมหามายาเทวี

พุทธมารดา ข้างในมีภาพของพระนางเป็นรูปหินสลัก กำลังยืนเหนี่ยวกิ่งต้นสาละ และยังมีแผ่นหินคูคล้ายรอยพระบาทของเจ้าชายสิทธัตถะกุมารที่ทรงเหยียบแผ่นดินครั้งแรกตอนประสูติ นอกจากนี้ยังได้ชมเสาหินหลักศิลา ที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้างไว้เพื่อแสดงให้ทราบว่าเป็นที่ประสูติของพระพุทธองค์ ซึ่งมีอักษรพราหมี บันทึกไว้ มีทั้งหมด ๕ บรรทัด และมีอักษรอยู่

๙๐ ตัว เสาหินหลักศิลาของพระเจ้าอโศกมหาราช ณ ที่แห่งนี้ ยังคงสภาพสมบูรณ์ มิได้ถูกทำลาย หรือหักอย่างเช่นเสาอื่นๆ ที่พระเจ้าอโศกเคยสร้างไว้

มหาวิทยาลัยนาลันทา ประมาณปี พ.ศ. ๑๗๖๖ กองทัพมุสลิมได้ทำการ รุกรานและรบนชนะ ได้ทำลายวัดวาอาราม ตลอดทั้งปูชนียสถานที่สำคัญหลายแห่ง โดยการนำของ อิดเทีย ซิลจี พร้อมด้วยทหารประมาณ ๒๐๐ คน กริธาทัพเข้ามา ทำลายมหาวิทยาลัยนาลันทา โดยการจุดไฟเผาและฆ่าพระนักศึกษาล้มตายเป็น จำนวนมาก ตามประวัติกล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๕ ลอร์ด มันทัน นักโบราณคดี ชาวอังกฤษ ซึ่งได้อ่านบันทึกของพระถังซัมจั๋งเกี่ยวกับเรื่องนาลันทาแล้วเกิดความ เลื่อมใสจึงเดินทางมาอินเดีย เพื่อสำรวจอย่างถี่ถ้วน การมาครั้งนั้นได้พบเพียงเทวรูป ๒ องค์ แล้วก็เดินทางกลับไปอังกฤษ จากนั้นราวปีพ.ศ. ๒๔๐๓ ท่านเซอร์คันทิงแฮม นักโบราณคดีชาวอังกฤษ ได้ค้นคว้าสืบหาตำแหน่งต่างๆ ตามบันทึกพระถังซัมจั๋ง และในที่สุดก็ได้พบที่ตั้งเดิมของมหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งปัจจุบันเป็นโบราณสถาน แห่งหนึ่งซึ่งเคยถูกฝังจมดินมาเป็นเวลายาวนานจาก พ.ศ. ๑๗๖๖ – ๒๔๐๓ รวม เวลาถึง ๖๓๗ ปี

พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คณะเราได้เดินทางมาถึงและ เข้าพักที่วัดไทยพุทธคยา ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเจดีย์พุทธคยานัก ประมาณครึ่งกิโลเมตร เจดีย์พุทธคยาสูงประมาณ ๑๗๐ ฟุต ครอบฐานกว้าง ๑๒๑ เมตร ก่อนที่จะลงบันได ไปสู่สถานที่สำคัญ ซึ่งนับได้ ๒๒ ชั้นนั้น ลึกประมาณ ๔ เมตร บริเวณรอบองค์เจดีย์ จะเห็นเจดีย์เล็กๆ อยู่เรียงรายเต็มไปหมด มีทั้งสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ มีชาวพุทธ หลายชาติหลายภาษามานั่งสวดมนต์กันมากมาย ภายในองค์เจดีย์มีลักษณะเป็น หอห้อง เป็นห้องบูชาประดิษฐานพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ปางมารวิชัย สวยงามมาก ชาวไทยเราเรียกว่า หลวงพ่อพุทธเมตตา ทาด้วยสีทองทั้งองค์ ซึ่งองค์ในแกะสลัก ด้วยหินดำ และเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๕ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศ ยกย่องให้พุทธคยาเป็นมรดกโลก

การเดินทางไปอินเดีย - เนปาลในครั้งนี้ นับเป็นความประทับใจ และมีคุณค่าในทุกหนทุกแห่งที่ได้เดินทางไปเยี่ยมชม และสิ่งที่จะลืมเลือนไปไม่ได้ เมื่อเดินทางถึงเมืองกุสินารา ณ มกุฏพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ปัจจุบันชาวบ้านเรียกสถานที่นี้ว่า รามถาวร ซึ่งคณะเราหลายท่านได้ประจักษ์ถึงความมหัศจรรย์และปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นด้วยจักขุและเสียง ทำให้เกิดความศรัทธาเพิ่มพูน มีความเลื่อมใส และมั่นใจว่า ความศักดิ์สิทธิ์มีอยู่ในโลกนี้อย่างแท้จริง รู้สึกปิติ ภาคภูมิใจ และดีใจที่ได้เกิดมาเป็นชาวพุทธ

มนุษย์จึงควรตั้งมั่นอยู่ในคุณความดีและไม่ประมาท ความไม่ประมาทในที่นี้คือความมีสติ ระลึกได้ในสิ่งที่ทำ ในสิ่งที่พูด และในเรื่องที่คิด

ประสบการณ์ล้ำค่าในแดนภารตะ

นางสาววราลี ตั้งวินิต

การไปจาริกแสวงบุญในประเทศอินเดีย - เนปาล หรือแดนภารตะ ในครั้งนี้ ต้องขอบพระคุณศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้โอกาสดิฉันและครอบครัวได้มีโอกาสเดินทางพร้อมหน้ากัน ในความรู้สึกแรกเริ่มตอนทราบว่า ได้ไปทั้งครอบครัว ส่วนตัวแล้วทั้งตั้งใจและกังวลใจ ที่ตั้งใจเพราะจะได้เดินทางพร้อมกันทั้ง พ่อ แม่ ลูก ได้ไปศึกษาพุทธสังฆานีสถานของจริงกับคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เปี่ยมล้นความรู้ โดยมีพระมหาดวงจันทร์ คุณตีสีโล, ดร. เป็นประธานกรรมการ และ ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ เป็นกรรมการและเลขานุการ แต่ที่กังวลใจเป็นเพราะฟังมากกว่า อินเดียเป็นประเทศที่สกปรก มีแต่คนยากจน อยู่กันอย่างหนาแน่น มีเด็กวิ่งขอเงินเป็นกลุ่มๆ อาหารการกินก็ไม่ดีสกปรก ห้องน้ำก็ไม่มี ไม่น่าชื่นชมเท่าใดนัก แต่พอกลับมาคิดในมุมตรงกันข้ามว่า เหตุใดผู้คนเหล่านั้นถึงอยู่ได้ เหตุใดพระพุทธรูปเจ้าทุกพระองค์จึงต้องประดิษฐานในดินแดนที่มีความแตกต่างในเรื่องวรรณะเช่นนี้ ในเมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีความเป็นอยู่คงแร้นแค้นและลำบากกว่านี้หลายเท่า แต่พระพุทธรูปทรงอยู่ได้และเลือกเกิดที่นั่น เราก็ต้องอยู่ได้เพื่อไปให้เห็นกับตาถึงสถานที่จริง มาได้ยินกับหู คือได้ฟังเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในอดีต ณ สถานที่นั้น ดุจได้ย้อนเวลาในอดีต ทบทวนความรู้จากที่ได้เคยได้ยินได้ฟัง ณ สถานที่จริง เหมือนกับว่าได้กลับเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงด้วยตนเอง และได้กราบไหว้สัมผัสด้วยตนเอง เมื่อคิดได้เช่นนี้ทำให้รู้สึกปลื้มปีติใจด้วยศรัทธา และด้วยความรักที่มีต่อพระพุทธรูปเจ้าเป็นกำลังทำให้ตัดสินใจเดินทางมาครั้งนี้ และไม่พบกับความผิดหวังเลย เพราะการเดินทางเป็นไป

ด้วยความราบรื่นเสมือนมีเทวดาคอยเกื้อหนุนให้คณะเราปลอดภัย ได้รับความรู้
เต็มเปี่ยม มีประสบการณ์ มีวิสัยทัศน์บรรลุตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งทำให้มีแรงศรัทธา
ต่อพระพุทธศาสนาและพระบรมศาสดาเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ

ครอบครัวตั้งวินิต น้อมนำจิตถวายพุทธคุณ

การเดินทางครั้งนี้ มีความประทับใจหลายประการด้วยกัน ประทับใจ
พระมหาดวงจันทร์ คุณตาสีโล, ดร. พระธรรมวิทย์กร ซึ่งเป็นพระนักเทศน์ดีอันดับ
ประเทศไทย ท่านมอบความรู้ ประสบการณ์ ตลอดเส้นทางการเดินทาง ทำให้
คณะเราได้รับความรู้เต็มเปี่ยม และทำให้การเดินทางในครั้งนี้สนุกและมีสาระ
ท่านยังกล่าวติดตลกไว้ด้วยว่า พระสมณนี้ต้องเทศน์เป็น เทศน์เก่ง เพราะถ้าพระเทศน์
ไม่เป็นก็จะแพ้มะเขือเทศ นอกจากนี้ประทับใจคณะเดินทางทุกท่าน ที่ช่วยเหลือ
เกื้อกูลกันทั้งเรื่องอาหาร ยารักษาโรค สัมภาระ และการปีนบวด คอยดูแลเอาใจใส่
กันตลอดเส้นทาง ทำให้ได้พบมิตรภาพและได้รู้จักผู้มีบุญอีกหลายท่าน/ รูป

ขณะที่เราเดินทางจากท่าอากาศยานสนามบินสุวรรณภูมิมาลงนิวยอร์ก ซึ่งเป็นเมืองหลวงใหม่ของอินเดียใช้เวลาเดินทางประมาณ ๔ ชั่วโมง บ้านเมืองสวยงาม เมืองนี้ไม่มีไฟเขียวไฟแดง จะใช้ระบบวงเวียนแทน ขณะที่เราไปถึงนั้น สถานที่ราชการปิดเกือบทั้งหมดเพราะป้องกันการประท้วง ที่เป็นข่าวดังในตอนนั้น คือคดียกฟ้องนักศึกษาสาวบรณเดมส์ คนอินเดียให้ความสำคัญกับผู้หญิงมาก สังเกตได้ว่าประเทศนี้อัตราการหย่าร้างน้อยมาก ชาวเรื่องชู้สาว และครอบครัวแตกแยกไม่ค่อยปรากฏให้เห็น นอกจากนี้สุราไม่มีขายตามท้องถนน เรื่องเมาแล้วขับจึงมีน้อย แต่รถยนต์ที่นี่ มีรอยบุบเกือบทุกคัน เพราะการจราจรค่อนข้างแออัด และขับรถปาดกันชนกันเล็กๆ น้อยๆ เป็นเรื่องปกติ ตำรวจทุบรถเพราะทำผิดกฎจราจรเป็นเรื่องปกติ ตามท้องถนนจะได้ยินแต่เสียงแตรรถตลอดเส้นทาง

การจราจรเมืองนิวยอร์กมีตำรวจจราจรยืนเป่านกหวีด
กวดมมือให้สัญญาณในศาลาเล็กๆ กลางวงเวียน ๔ แยก

วันที่ ๒ เดินทางจากเดลีไปเมืองอัคระและสังกัสสะนครเพื่อไปชมทัชมาฮาล อนุสรณ์แห่งความพิศवासของพระเจ้าชาฮาลและพระนางมมุตัสมาฮาล สวยงามมากๆ ผู้ออกแบบคือสถาปนิกเอกชื่ออุสตาด อาหมัด ละฮอร์ วัสดุที่ใช้สร้างเป็นหินอ่อนสีขาวจากเมืองมะกรานา ที่อยู่ห่างออกไปถึง ๓๐๐ เมตร ต่อมาได้

เข้าชมพระราชวังอัคราฟอร์ด ของกษัตริย์ราชวงศ์โมกุล สวยงามอลังการมาก มีความร่มรื่นและเงียบสงบ บริเวณรอบพระราชวังมีสัตว์น้อยใหญ่อาศัยอยู่ มีทั้ง กระรอก ลิง และค่างขาว สัตว์ที่อื่นเคยเชื่องกับผู้คนมาก เพราะผู้คนที่นี่ไม่ทำร้าย สัตว์ วัว แพะ ควาย ม้า หมา มีให้เห็นทั่วไปตามท้องถนน และอยู่อย่างอิสระเสรี มีความสุข เดินทางต่อไปเมืองสังกัสสะนคร ปีนี้ได้สวดมนต์ข้ามปี ทำความดีข้ามประเทศในรถไฟขบวนนี้ เข้าพักที่วัดไทยเขตวันมหาวิหารได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากพระอาจารย์และคนไทยที่นั่น

วันที่ ๓ เริ่มต้นปีใหม่ด้วยการไปกราบ ณ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์หลังไปโปรดพระพุทธรูปที่ดาวดึงส์ เป็นเนินเขาสูง แต่เนื่องจากมีหมอกลงหนาตา จึงทำให้ทัศนวิสัยการมองเห็นไม่ไกลนัก และเดินทางต่อไปชมบ้านท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี และบ้านบิดาของท่านองคุลิมาล ซึ่งเป็นสลูปลูกอยู่ตรงข้ามกัน

ประเทศอินเดียเป็นแผ่นดินที่ให้กำเนิดพระพุทธศาสนา การที่เราไปบำเพ็ญบุญ สร้างบารมี ถ้าจะให้ให้มีพลังและบารมีงอกงามได้เต็มทีก็ต้องไปที่อินเดีย แดนชมพูทวีป การจาริกบุญในครั้งนี้ ดิฉันและครอบครัว ได้บริจาคทานอย่างเต็มที่ตลอดการเดินทาง ทำให้เรามีความปิติและอิ่มใจเป็นอย่างมาก ต่อจากนั้นเดินทางต่อไปไหว้พระสวดมนต์ที่พระคันธกุฎี พระเชตวันมหาวิหารสถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับยาวนานที่สุดถึง ๑๙ พรรษา พระพุทธรูปทรงสอนให้คนเป็นเศรษฐี ทรงสอนให้อย่าใช้ทรัพย์เพื่อสร้างกิเลส แต่จงใช้ทรัพย์เพื่อสร้างบารมีและคุณความดี

วันที่ ๔ เดินทางจากสาวัดถีไปลุมพินี ประเทศเนปาล ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๖ - ๗ ชั่วโมง วันนี้งดเสียข้างทาง จึงทำให้มาถึงที่หมายช้าไปเล็กน้อย การที่รถเสียทำให้ได้ไปสำรวจความเป็นอยู่ของชาวชนบทอินเดีย ที่อยู่อาศัยอิงกับธรรมชาติ วิถีชีวิตของคนที่นี่เรียบง่าย อาหารโดยเฉพาะผักที่นี่สดและปราศจากสารเคมี คนที่นี่ส่วนมากบริโภคอาหารมังสวิรัต แต่ยังพบว่าชาวชนบทยังคงยากจน และแร้นแค้น ชาวไร่เรื่องสุขอนามัย สังเกตจากเสื้อผ้าที่ใส่ และจากการสอบถามพบว่า เขาอาบน้ำกันบางคนปีละแค่ ๒-๓ ครั้ง บ้านที่อยู่สร้างแบบง่าย ๆ จากดิน และขี้วัว ของใช้สอยมีเพียงปัจจัย ๔ เท่านั้น ทำให้ได้เรียนรู้ถึงสัจธรรมของชีวิต วันนี้ข้ามแดนมาอยู่ประเทศเนปาล พักที่วัดไทยรัตนาราม หรือวัดไทยลุมพินี เป็นวัดที่ทรูหราสะอาดเหมือนโรงแรม

ความรักความอบอุ่นของครอบครัวตั้งวินิต

วันที่ ๕ เดินทางไปลุ่มพินิวิน สถานที่พระพุทธเจ้าประสูติเดินทางเท้าเข้าไป
ไม่กี่ไกลมากนัก ชมเสาหินอโศกซึ่งมีอายุกว่า ๒,๓๐๐ ปี ไหว้พระสวดมนต์ ทำทาน
 ร้องเพลงค่าน้ำนม ระลึกถึงคุณแม่ เป็นอีกแห่งที่ดิฉันร้องไห้ประทับใจ ดิฉันโชคดี
 ที่มีโอกาสเดินทางมาพร้อมกับคุณพ่อคุณแม่จึงมีโอกาสดูกราบเท้า ขอขมา และ
 ขออโหสิกรรมท่านทั้งสอง ณ สถานที่นี้ด้วย นอกจากนี้ได้เข้าชม วิหารพระนาง
 สิริมหามายา พระพุทธมารดา ช่างในมีภาพของพระนางเป็นรูปสลักหิน กำลังยืน
 เหนี่ยวกิ่งต้นสาละ และยังมีแผ่นหินดูคล้ายรอยพระบาทของเจ้าชายสิทธัตถะกุมาร
 ที่ทรงเหยียบแผ่นดินครั้งแรกตอนประสูติ

วันที่ ๖ เดินทางกลับมายังเขตอินเดีย เดินทางต่อไปยังกุสินารานคร ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๕ ชั่วโมง ได้ไปกราบสกุพระวิหารปรินิพพาน ในสกุพบมีพระพุทธรูปปางปรินิพพาน องค์สีทองงดงามยิ่งนัก เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ทำให้ประทับใจร้องให้อีกครั้งเพราะนึกถึงพระพุทธรองค์ และคุณตาที่เพิ่งเสียไปได้ไม่นาน วันนี้พักที่วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ วิหารที่นี่สวยงามมาก มีเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และอนุสาวรีย์พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขนาดเท่าองค์จริง พระพักตร์งดงามมาก คินวันนี้ได้มีโอกาสเวียนเทียนรอบพระบรมสารีริกธาตุ ๓๓ รอบเพื่อเป็นสิริมงคล ภายใต้อบรยากาศยามค่ำคืนที่เย็นจัดอีกทั้งร้องเพลงถวายพระพรและสดุติมหาราชากแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้พระองค์ท่านทรงพระเจริญอยู่เป็นมิ่งขวัญชาวไทยตราบนานเท่านาน

วันที่ ๗ ได้เดินทางมานมัสการมกุฏพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ปัจจุบันชาวบ้านเรียกสถานที่นี้ว่า รามารการ์ ซึ่งเหลือเพียงซากเจดีย์ทรงกลมเป็นเนินดินขนาดใหญ่ มีความมหัศจรรย์และปาฏิหาริย์เกิดขึ้นกับครอบครัวเรา ทำให้เกิดความศรัทธา มีความเลื่อมใส และมั่นใจว่า ความศักดิ์สิทธิ์มีอยู่ในโลกนี้จริง ต่อจากนั้นเดินทางไปเมืองพาราณสี ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๖-๗ ชั่วโมง ไปนมัสการที่อัมเมกขสกุ สถานที่พระพุทธรเจ้าแสดงปฐมเทศนา ปัจจุบันเรียกว่า สารนาถ

วันที่ ๘ เข้าตรูเดินทางมาชมแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ หมอกลงจัดทำให้มองไม่เห็นอะไรเลย ล่องเรือไปตามสายหมอกเหมือนอยู่ในนิยาย แฮร์รี่ พอตเตอร์ ลอยกระทงขอขมาพระแม่คงคา ปล่อยปลาทำทาน ตลอดสองข้างทางริมฝั่งน้ำ จะพบเห็นขอทานนอนหนาวมีเพียงผ้าห่มผืนเดียว เจ้าลัทธิศาสนาต่างๆ นั่งบำเพ็ญภาวนา วัวและผู้คนที่ยากจนเดินไปมาขวกไขว่ เห็นแล้วสลดใจยิ่งนัก ต่อจากนั้นเดินทางไปพุทศคยา รัฐพิหาร สถานที่พระพุทธรเจ้าตรัสรู้ มีชาวพุทศหลายชาติหลายภาษามานั่งสวดมนต์กันมากมาย ภายใต้องค์เจดีย์มีลักษณะเป็นห้องโถง เป็นห้องบูชาประดิษฐานพระพุทธรูปองค์ใหญ่สีทองสวยงามมาก ชาวไทยเราเรียกว่า พระพุทศเมตตา ภายรอบนอกได้ไปกราบสักการะต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งต้นปัจจุบันเป็นหน่อที่ ๔ แดงจากหน่อเดิมสมัยพระพุทศกาล

วันที่ ๙ เดินทางขึ้นเขาชัชฌิมภูเพื่อชมถ้ำสุกรขาตา สถานที่ที่พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวา ได้บรรลุพระอรหันต์ และไปนมัสการพระมูลคันธกุฎี สถานที่ประทับจำพรรษาของพระพุทธองค์ วันนี้ตรงกับวันคล้ายวันเกิดของคุณแม่ เป็นอีกวันที่ประทับใจที่ได้เห็นคุณแม่มีความสุข ได้ทำทาน และเจริญวิปัสสนา เห็นแล้ว อิ่มใจในบุญแทนคุณแม่ ตลอดระยะทางเดินขึ้นไปบนเขามีเด็กอินเดียคนหนึ่ง ชื่อ ราซุส คอยผลักหลังให้คุณพ่อเดินขึ้น อีกทั้งคอยปีบนวด ไส้รองเท้าให้ และคอยคัดสรรให้ว่า ขอทานคนไหนไม่ควรให้ทาน คนไหนควรให้เพราะบางคนปลอมตาบอดไม่จริง บางคนเป็นพ่อค้ารวยแล้ว ถ้ามืดคนนั้นว่า ทำไมถึงมาช่วยพ่อเรา เขาบอกเพราะหน้าดูมีความเมตตา เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่คุณพ่อประทับใจ ต่อจากนั้น เดินทางไปมหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งแรกของโลก ที่เคยจมอยู่ใต้ดินยาวนานกว่า ๖๐๐ ปี

วันที่ ๑๐ เดินทางไปโกลกัตตา เมืองหลวงเก่าสมัยอังกฤษปกครอง เพื่อขึ้นเครื่องกลับเมืองไทยโดยสวัสดิภาพ ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๙ ชั่วโมง การเดินทางไปที่อินเดียในครั้งนี้ เหมือนกับได้เดินตามรอยพระพุทธเจ้า ได้มีโอกาสสัมผัสถึงบรรยากาศการบำเพ็ญบารมีตามแบบอย่างพระบรมโพธิสัตว์ทั้งหลาย ได้ฟังพระเทศน์ สวดมนต์ เรื่องพระพุทธศาสนา เรื่องพระพุทธประวัติ และได้สัมผัสพุทธสังเวชนียสถาน ๔ ตำบลจริงๆ ทำให้ซาบซึ้งถึงรสพระธรรม รักและเคารพพระพุทธเจ้ายิ่งขึ้น ตั้งใจจะเป็นอุบาสิกที่ดี อยู่ในศีลธรรมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจนสุดความสามารถสืบไป

ความประทับใจในดินแดนพุทธภูมิ

นางสาวอิสรีย์พัชร จงเปี่ยมบรรชชัย

การทำศนศึกษาเชิงประจักษ์ ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย - เนปาลในปี นี้ ทางศูนย์บัณฑิตศึกษา มีกำหนดเดินทางระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ - ๘ มกราคม ๒๕๕๖ ก่อนเดินทาง อาจารย์ได้แจ้งให้ทราบว่า การเดินทางในช่วงนี้เป็นช่วงหน้าหนาว อากาศในประเทศอินเดียจะมีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง ๕ - ๑๐ องศา ให้นิสิตที่ร่วมเดินทางได้เตรียมตัวไว้ล่วงหน้า เมื่อเดินทางไปถึงที่นั้นแล้ว สภาพภูมิอากาศก็เป็นไปตามที่อาจารย์ได้แจ้งไว้ แต่ทุกอย่างก็ราบรื่นดี เพราะการเตรียมตัวและเตรียมใจที่ดี

เริ่มออกเดินทาง ณ บริเวณวัดสวนดอก เชียงใหม่

สิ่งที่ข้าพเจ้ามีความประทับใจ ได้แก่

๑. บุคคล

๑) พระพุทธเจ้า

ด้วยซาบซึ้งใจในความเสียสละของพระองค์ที่ต้องจากบ้านเมือง จากพระบิดา พระมารดา พระมเหสี พระโอรส ตลอดจนสหายนคนสนิท และยอมละทิ้งหน้าที่ในการบริหารปกครองบ้านเมือง เพราะความรักของพระองค์ที่มีต่อชาวโลก ทรงแสวงหาหนทางทุกวิถีทางที่จะช่วยให้

ชาวโลกพ้นจากความทุกข์ ที่เกิดจากการแก่ การเจ็บ และการตาย เริ่มจากการออกผนวชแล้วศึกษาจากครูอาจารย์ จากนั้นได้แสวงหาทางดับทุกข์ด้วยตนเอง โดยการบำเพ็ญทุกรกิริยา จนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ทั้งนี้เป็นเพราะพระองค์เป็นผู้เลิศในโลก เป็นผู้มีความเพียร หลักธรรมคำสั่งสอนของพระองค์จึงได้รับการยอมรับว่า เป็นคำสอนที่ประเสริฐ มีเหตุผล และเป็นแนวทางในการดับทุกข์ได้จริง

๒) เหล่าเทพเทวดาทั้งหลาย

เนื่องจากเหล่าเทพเทวดาทั้งหลายได้เป็นผู้จุดประกายให้เจ้าชายสิทธัตถะได้เห็นในเทวทูตทั้ง ๔ รวมทั้งเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ พระองค์เห็นว่าพระธรรมเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยาก และมนุษย์ยังมีกิเลสอยู่มาก จึงดำริว่ายังไม่ควรประกาศธรรม แต่ท้าวสหัมบดีพรหม เป็นผู้ที่ถวายเตือนสติพระพุทธเจ้าให้ทรงแสดงธรรมสั่งสอนเหล่ามนุษย์ทั้งหลาย เนื่องจากเห็นว่ายังมีเหล่ามนุษย์ที่สามารถบรรลุธรรมได้ ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงได้ตัดสินใจแสดงธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้แก่เหล่าปวงสัตว์ทั้งหลาย นอกจากนี้สถานที่สังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่ง แม้กาลเวลาจะล่วงเลยมานานแล้ว แต่ก็ยังปรากฏอยู่ ข้าพเจ้ามีความเชื่อว่าส่วนหนึ่งมาจากเหล่าเทพเทวดาทั้งหลายคอยปกปักรักษาอยู่ เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าเรื่องราวเหตุการณ์ของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องจริง ด้วยเหตุนี้ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกขอบพระคุณต่อเหล่าเทพเทวดาทั้งหลายอย่างลึกซึ้ง

๓) พระบิดา พระมารดา พระมเหสี พระโอรส

เพราะท่านทั้งหลายเหล่านี้ ล้วนเป็นแรงสนับสนุนต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามาหลายภพชาติ โดยเฉพาะความเสียสละที่ยิ่งใหญ่ของพระพุทธมารดา พระนางสิริมหามายา รวมทั้งพระนางพิมพา พระมเหสีคู่บุญบารมี ถึงแม้จะทรงเสียพระทัยกับการตัดสินใจของเจ้าชายสิทธัตถะในช่วงแรก ต่อมาก็ได้ทรงเข้าพระทัยและขอบวชในพระพุทธศาสนา แม้แต่ท่านราหุล พระราชโอรส ก็ทรงบวชเช่นกัน เพื่อมุ่งสู่หนทางการบรรลุมรรค ผล นิพพาน นับว่าเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่และประเสริฐอย่างที่สุด

๔) ศูนย์บัณฑิตศึกษา

ขอขอบพระคุณทางศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตทุกท่าน เช่น น้องโย น้องบุญมี น้องจิบ ที่ได้เตรียมการต่างๆ ที่เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่คณะเดินทาง รวมถึงเปิดโอกาสให้กับข้าพเจ้าได้ไปแสดงความกตัญญูต่อดินแดนที่กำเนิดแห่งพระพุทธเจ้า ได้ไปเห็นสภาพแวดล้อม สถานที่จริง อย่างครบถ้วน

๕) พระมหาดวงจันทร์ กุตตลีโล, ดร.

ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งใจและขอกราบขอบพระคุณท่านพระอาจารย์มา ณ โอกาสนี้ด้วยค่ะ เนื่องจากท่านพระอาจารย์ได้สละเวลา ทุ่มเทร่างกาย แรงใจที่จะนำพาศิษย์และคณะเดินทางให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า รวมถึงสถานที่ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ท่านยังได้มีการเตรียมการดังนี้

- สถานที่พัก ได้รับทราบ ว่า ท่านพระอาจารย์ได้ไปยังสถานที่ และ วัดต่างๆ ก่อนล่วงหน้าทีคณะเดินทางต้องไปพัก เพื่อให้คณะเดินทางได้รับความสะดวกสบาย ราบรื่น

- การเตรียมข้อมูล ตลอดระยะเวลาของการเดินทางท่านพระอาจารย์ จะบรรยายโดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ด้วยความเมตตา ทั้งระหว่างการเดินทางที่อยู่ไนรถ ทั้งอยู่ในสถานที่จริง ถึงแม้ว่าท่านพระอาจารย์มีอาพาธจากการเจ็บคอ เป็นไข้ เนื่องจากที่นั่นอากาศหนาวเย็นมากและมีฝุ่นเยอะมาก แต่ท่านก็ไม่เคยละทิ้งหน้าที่ ไม่เคยละทิ้งศิษย์เลย

ตลอดเวลาพระอาจารย์พระมหาดวงจันทร์มีจริยวัตรที่งดงามยิ่ง ท่านแสดงให้ลูกศิษย์ทั้งหลายได้เห็นถึงการแสดงความเคารพและกตัญญูต่อพระอาจารย์เป็นอย่างดีและทำการแนะนำพระอาจารย์ของท่านต่อลูกศิษย์ ในหมู่คณะเดินทาง

๖) อาจารย์ ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์

ข้าพเจ้ามีความรู้สึกต่ออาจารย์ ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ เหมือนเป็นพ่อคนหนึ่ง ตั้งแต่ยังไม่ได้เป็นศิษย์เต็มตัวด้วยซ้ำ เนื่องจากเวลาที่ได้พูดคุยกับท่านแล้วรับรู้ได้ถึงความรักเมตตาของท่าน และในครั้งนี้ได้เดินทางไปทัศนศึกษาด้วยกันก็ซาบซึ้งใจมากเป็นทวีคูณในความรักที่ท่านให้ความใส่ใจต่อศิษย์ทุกคน คอยไต่ถามสารทุกข์สุกดิบ คอยช่วยเหลือแก้ไขยามมีปัญหาทุกครั้งอย่างเต็มที่ และเป็นกันเองยิ่ง

๗) เพื่อนร่วมเดินทาง

การเดินทางไปครั้งนี้ ผู้ร่วมเดินทางเป็นนิสิตในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก มีทั้งพระและคฤหัสถ์ ทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ ทำให้ได้รู้จักกัน มากยิ่งขึ้น บางคนก็เกิดความผูกพันเหมือนเคยเป็นพี่น้องกันมา ทำให้เวลาไปไหน มาไหนด้วยกัน ก็จะคอยเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน ด้วยความเมตตาจริงใจ

๒. สถานที่

๑) สถานที่ประสูติ ลุมพินี

ข้าพเจ้าซาบซึ้งใจในสถานที่แห่งนี้ที่เป็นจุดเริ่มต้นในการเกิดแห่งชีวิตของบุคคลอันเป็นผู้เลิศที่สุดในโลก ด้วยความภาคภูมิใจ อันนำไปสู่การเกิดพระพุทธศาสนา เกิดหนทางในการพันทุกข์ และรู้สึกถึงความเสียดสีของพระนางสิริมหามายา นึกถึงการเป็นพระพุทธรูปมารดาที่ได้อยู่กับพระโอรสเพียงแค่ ๗ วันเท่านั้น แต่ยิ่งใหญ่มากที่สุด

๒) สถานที่ปรินิพพาน กุสินารา

สถานที่แห่งนี้ เรียกได้ว่าเป็นสถานที่พระพุทธรูปเจ้าประทับอยู่นานที่สุด เพราะหลังจากที่ปรินิพพานแล้วพระองค์ก็ไม่ได้ลุกขึ้นมาอีก พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. ได้บรรยายให้เราได้รับรู้ถึงว่า เราเดินทางมาหาพ่อไม่ทัน เนื่องจากท่านได้สิ้นใจก่อนแล้ว ทำให้หลายๆ คน รวมทั้งข้าพเจ้าน้ำตาไหลไม่หยุด ยิ่งมองไปที่ฝาพระบาทของพระองค์ที่เดินรอนแรมไปยังถิ่นทุรกันดาร เพื่อโปรดเทศนาธรรมแก่มวลมนุษยชาติเพื่อให้พ้นทุกข์ ก็ยิ่งร้องไห้ นอกจากนี้เมื่อมองไปรอบๆ ต่างก็มีพุทธศาสนิกชนจากนานาประเทศมาสวดมนต์เพื่อเป็นการน้อมถวายแด่พระพุทธรูปเจ้า เสียงสวดมนต์ที่ดังกระหึ่ม ตามสำเนียงของแต่ละประเทศ ทำให้สัมผัสได้ถึงพลังศรัทธา พลังแห่งความกตัญญูเทิดทูนยิ่ง ถือเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่น่าประทับใจในชีวิตของข้าพเจ้าในดินแดนพุทธภูมิ

๓) วัดไทย

การเดินทางไปต่างแดน จะมีสภาพที่ไม่เหมือนบ้านเรา คือ ประเทศไทย แต่การที่มีวัดไทย ไปตั้งอยู่นั้น ทำให้เรารู้สึกไม่ห่างจากเมืองไทยเลย ทำให้ได้รับความอบอุ่น จากคนไทยทั้งที่เป็นพระภิกษุ แม่ชี ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่มีส่วนให้การสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง ที่ให้มีการจัดตั้งวัดในต่างแดนค่ะ

๓. วัฒนธรรมอินเดีย

ข้าพเจ้ารู้สึกดีต่อสังคมอินเดียที่ให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของคนอย่างเต็มที่ อย่างเช่น การมีนิกบวชทุกประเภท กระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ มีคนขอทานมากมาย โดยเฉพาะสามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้เรารู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นไทย ที่เป็นเครื่องแสดงว่า “คนไทยใจดี มีเมตตา” เพราะเดินไปทางไหน ก็จะมีคนอินเดียเข้ามาห้อมล้อม บางทีมาก็มุงดูมากมาย จนงงเหมือนกันว่า “มองอะไรกัน” อีกอย่างก็คือ คนอินเดียจะรู้ว่าคนไทยมีเมตตาต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่สวดมนต์ได้ อย่างเช่น “พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ” หรือ “นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโตะ สัมมาสัมพุทฺธัสสะ” คนไทยก็จะให้เงิน ทำให้เวลาเดินผ่านเด็กๆ ชาวอินเดีย ก็จะสวดมนต์เสียงดังสนั่น เห็นแล้วก็อดอมยิ้มไม่ได้ค่ะ

เสน่ห์อินเดีย - เนปาล ตำนานชีวิตที่ยากจะลืม

นางสาวศรีไพร จันทร์เขียว

อินเดีย - เนปาล เป็นประเทศที่ข้าพเจ้าใฝ่ฝันที่จะเดินทางไปนมัสการดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้า เพราะจากการศึกษาพุทธประวัติ พบว่าอินเดียและเนปาลเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อการเกิดพระพุทธศาสนาในโลก โดยเฉพาะอินเดียนับเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน อินเดียเป็นประเทศที่มีภาษาและศาสนาามากที่สุด และที่สำคัญอินเดียเป็นประเทศที่เป็นบ่อเกิดแห่งพระศาสนาของพุทธศาสนา คือพระพุทธเจ้าที่มีความยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก

ในการเดินทางไปทัศนศึกษาตามโครงการทัศนศึกษา - ดูงาน ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย - เนปาล รุ่นที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ - ๘ มกราคม ๒๕๕๖ ของศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ตามหลักสูตรดุสิตบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนานับเป็นประสบการณ์ที่ได้ศึกษาเชิงประจักษ์จากสถานที่จริง รวมทั้งได้ปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบุญตามรอยบาทพระศาสดาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุดในชีวิตของชาวพุทธที่เป็นลูกพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง สมกับคำกล่าวที่ว่า ธรรมะมีชีวิตสถิตอยู่ที่ตัวคน ธรรมะเป็นความจริงแท้ที่พิสูจน์ได้ด้วยตนเอง

สังเวชนียสถาน เป็นสถานที่พระพุทธเจ้าทรงระบุไว้ในพุทธเจตนาเมื่อคราวก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จปรินิพพานว่าเป็นสถานที่ๆ ชาวพุทธควรเดินทางไปสักการะ มีอันสงส์มาก เมื่อกายแตกดับ จักได้บังเกิดในสุขคติโลกสวรรค์ ดังนั้นสังเวชนียสถานจึงเป็นสถานที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพระพุทธเจ้าตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตาย อันเป็นไปตามหลักสากลของธรรมชาติ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงใช้

ศักยภาพของมนุษย์พัฒนาตนเองให้เกิดความคาดหมายของมนุษย์ จนเข้าสู่ภาวะอันเป็นสากลที่มีอยู่จริงและเข้าถึงธรรมชาติ เพื่อหยุดการเวียนว่ายตายเกิดได้ถึงซึ่งพระนิพพานในที่สุด ในที่นี้ผู้เขียนมีความประทับใจในสังเขปสถานทั้ง ๔ แห่ง ดังนี้

ลุมพินี พุทธสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า อยู่ในประเทศเนปาลปัจจุบัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนากล่าวว่ายูทยานลุมพินี ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ ในขณะที่ศึกษาผู้เขียนได้พบเห็นเสาศิลาจารึกพระเจ้าอโศกมหาราช แสดงหลักฐานว่า นี่คือนสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าผู้เขียนได้นั่งไหว้พระสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา และเดินเวียนเทียนรอบสถานที่ประสูติสามารถ อธิษฐานจิตระลึกถึงพระพุทธเจ้า จึงมีความรู้สึกอึดอัดใจมีความสุขมาก ปัจจุบันลุมพินีได้ประกาศเป็นมรดกโลกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๐ชื่อว่า “ ลุมพินี สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า (Birth Place of Lord Buddha)” ในปฐมสมโพธิระบุว่า

“...พระนางเจ้าประจวรพระครรภ์หนักจะประสูติ จึงให้หยุดขบวนประทับใต้ต้นสาละ ทรงยืนเหนี่ยวกิ่งสาละ ณ วันวิสาขปุณณมีดิถีวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศก ๘๐ เวลาสายใกล้เที่ยง เจ้าชายสิทธัตถะก็ได้ประสูติจากครรภ์มารดา ทรงเพียบพร้อมด้วยมหาปุริสลักขณะ ๓๒ ประการครบบริบูรณ์อันเป็นลักษณะแห่งองค์พุทธางกูรโดยเฉพาะ...”

เมื่อผู้เขียนเดินเข้าไปในอาคารมายาเววีวิหารก็พบเห็นรอยพระบาทของเจ้าชายสิทธัตถะตอนประสูติ มีขนาดเล็กมากเท่าทารกแรกเกิด ประทับรอยพระบาทบนหินทั้งเจ็ดก้าวอย่างชัดเจน ซึ่งนักโบราณคดีสันนิษฐานว่า สร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ทำด้วยหินทรายมีขนาดกว้าง ๕ นิ้ว ยาว ๕ นิ้วนับเป็นสิ่งอัศจรรย์มาก จึงได้ปิดทองบนอิฐด้านข้างบนรอยพระพุทธรูป เพื่อเป็นการสักการบูชาพระพุทธเจ้า เมื่อเดินกลับออกมาด้านหลังก็พบสระโบกขรณี ซึ่งเป็นสระที่ใช้สำหรับชำระล้างและทรงสนานของเจ้าชายสิทธัตถะในวันประสูติวันแรกนั่นเอง น้ำในสระใสมีสีเขียวคราม จึงได้เดินรอบๆ สระ มีลมพัดมาอากาศเย็นสบายและพบว่าด้านทิศตะวันตกของสระมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ตั้งอยู่และเห็นชาวพุทธกลุ่มหนึ่งทั้งชายหญิง

จำนวนประมาณ ๕๐ คน เป็นชาวพุทธจีนกำลังนั่งสวดมนต์พร้อมๆ กันใต้ต้นโพธิ์ ด้วยเสียงดังกระหึ่ม และมีพระเนपाल นั่งสวดมนต์ใต้ต้นโพธิ์จำนวน ๕ รูป นับเป็นบรรยากาศของชาวพุทธทั่วโลกที่มีความรักเลื่อมใส ใจศรัทธาในพระพุทธรูปเจ้า จึงได้ร่วมกันสวดมนต์ภาวนา เพื่อระลึกถึงพระเมตตาของพระพุทธรูปเจ้าที่มาจุติบนโลก

กุลินารา พุทธสถานที่พระพุทธรูปเจ้าทรงเสด็จปรินิพพาน ผู้เขียนได้เดินทางถึงกุลินาราในวันพฤหัสบดีที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๖ เวลาใกล้ค่ำ ทุกคนได้ไปกราบพระพุทธรูปในวิหารปรินิพพานหรือวิหารพุทธไสยาสน์ ภายในสถูปมีพระพุทธรูปปรินิพพานประทับอยู่บนพระแท่นทำด้วยหินทรายแดงหรือเรียกว่าจุนศิลาองค์พระมีขนาดยาว ๒๐ ฟุต สูง ๒ ฟุต ๑ นิ้ว ผู้เขียนและคณะได้กราบพระพุทธรูปและได้ร่วมกันไหว้สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา ทันใดนั้นผู้เขียนก็เกิดปลื้มปีติใจ น้ำตาหลังไหลนองหน้าในกึ่งเสี้ยวใจ สงสารพระพุทธรูปเจ้าที่ได้มองเห็นพระบาทวมทั้งสองข้างประทับนอนด้วยอาการสงบเสด็จปรินิพพาน ในพระราชอุทยานของเจ้ามัลละฝ่ายเหนือแห่งกุลินาราที่มีชื่อว่า “สาละวันทยาน” แปลว่า สวนป่าไม้สาละ

จากนั้นคณะผู้เขียนได้เดินทางไปพักยังวัดไทยกุลินาราเฉลิมราชย์ เพื่อพักค้างนอนในวัด ๑ คืน พอรุ่งเช้าพระธรรมวิยากร พระมหาดวงจันทร์ คุดตสีโล, ดร. ได้นำคณะผู้เขียนประกอบด้วยพระสงฆ์จำนวน ๑๐ รูป คณาจารย์และนิสิต รวม ๔๑ รูป/คน เดินทางไปนมัสการมหาปรินิพพานสถูป สถานที่ระดับชั้นปรินิพพานของพระพุทธรูปเจ้า รวมทั้งได้นำผ้าจีวรสีเหลืองทองไปห่มองค์พระพุทธรูป และได้ร่วมกันสวดมนต์นั่งสมาธิ อธิษฐานจิตในวิหารปรินิพพานหรือวิหารพุทธไสยาสน์ ผู้เขียนมีความรู้สึก

ดีใจและภูมิใจมากที่ได้ร่วมทำบุญถวายผ้าจีวรแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้มีพระเมตตากรุณาคุณต่อชาวพุทธโลก เมื่อได้นั่งสมาธิใกล้พระพุทธองค์มีความรู้สึกว้าชีวิตมีคุณค่าและเศร้าสลดใจที่ได้มาเห็นพระพุทธรูปปางมหาปริณิพพาน จึงร้องไห้ออกมาโดยไม่รู้ตัวสังเวชใจยิ่งนัก รู้สึกรักและศรัทธาในพระพุทธเจ้าเป็นอันมากเหลือคำพรรณนาที่พระองค์ทรงสละโลกียสุขทั้งหมดจากนั้นคณะผู้เขียนได้เดินทางไปนมัสการมกุฏพันธเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระพร้อมทั้งได้สวดมนต์ เจริญสมาธิ ภาวนา อธิษฐานจิต ปิดทองเพื่อแสดงความเคารพสักการบูชาพระพุทธเจ้า ผู้เขียนรู้สึกเศร้าสลดใจมาก

พระคันธกุฎีหรือกุฎีของพระพุทธเจ้า ตั้งอยู่บนยอดเขาคิซมกุฏ นครราชคฤห์ ที่ตั้งอยู่สูงประมาณ ๔ กิโลเมตรจากบริเวณตีนเขา ในขณะที่เดินทางไปถึงตอนบ่ายวันอาทิตย์ที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖ คณะผู้เขียนจึงแวะรับประทานอาหารกลางวันซึ่งเขาเป็นอาหารอินเดียอร่อยรับประทานได้ เสร็จแล้วจึงเดินกันไปเป็นกลุ่มๆ มีชาวพุทธจากชาติต่างๆ เช่น ชาวจีน ชาวญี่ปุ่น ชาวเกาหลีใต้ และชาวไทย กำลังจัดซื้อไม้เท้าอันละ ๑๐ รูปี เพื่อพยุงกายเดินขึ้นบนเขาคิซมกุฎีที่สูงชันอย่างปลอดภัย บางคนตัวอ้วนหรือคนแก่สูงอายุ เดินไม่ไหวก็ใช้บริการจ้างคนหามโดยนั่งบนเสลี่ยงไม้ไผ่ขึ้นเขาคิซมกุฎี ผู้เขียนเดินกับเพื่อนๆ เป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ ๕ คน ค่อยๆ เดินขึ้นเขาด้วยแรงศรัทธา จึงไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยเลย อากาศก็เย็นสบายลมพัดมาเป็นระยะๆ จนกระทั่งถึงทางชันและจะเห็นหน้าผาอยู่ด้านขวามือเป็นชอกหินหน้าผาที่พระเวทหักถล่มก้อนหินเพื่อหมายจะลอบปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นช่วงปลายสมัยพุทธกาล พอเดินเลยขึ้นไปอีกหน่อยก็จะเป็นถ้ำที่พักของพระโมคคัลลานะ อัครสาวกเบื้องซ้าย ผู้มีความเป็นเลิศด้านมีฤทธิ์มาก จากนั้นจึงเดินเลยขึ้นไปเป็นทางลาดชันพอสมควรก็จะเป็นถ้ำสุกรขาตาของพระสารีบุตรอัครสาวกเบื้องขวา ผู้มีความเป็นเลิศทางปัญญา และเดินวกขึ้นบันไดเล็กๆ เรียงตัวขึ้นไปสู่ยอดเขาที่สูงที่สุดของบริเวณนี้ อันเป็นที่ตั้งของพระคันธกุฎีหรือกุฎีของพระพุทธเจ้า แต่ก่อนที่จะถึงกุฎีของพระพุทธเจ้านั้น จะมีกุฎีหลังหนึ่งด้านหน้าก็คือกุฎีของพระอานนท์ ซึ่งเป็นพุทธอุปัฏฐาก ดังนั้นจึงได้

ข้อคิดที่ว่าใครก็ตามที่จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าบนเขาคิซมณู จะต้องผ่านการพิจารณา กลั่นกรองจากพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตร และพระอานนท์เสียก่อน เพื่อความปลอดภัยของพระพุทธเจ้านั่นเอง

ณ วันที่สิ่งทีผู้เขียนได้เดินทางมาถึงยอดเขาคิซมณู ภาพที่ปรากฏ ข้างหน้าที่พบเห็นเป็นพระคันธกฐีหรือกฐีของพระพุทธเจ้า เป็นซากฐานแสดง ขอบเขตกฐีเดิมของพระพุทธเจ้ามีขนาดไม่ได้ใหญ่โตมโหฬาร กฐีมีพื้นที่ความกว้าง พออยู่ได้สบายๆ เพียงอาศัยได้รูปเดียวเท่านั้น ที่อยู่เป็นแบบเรียบง่ายกลมกลืน อยู่อย่างง่าย ๆ ปฏิบัติแบบง่าย ๆ อยู่อย่างเข้าถึงธรรมชาติ ธรรมชาติคือธรรมชาติ ผู้เขียนได้สดมภ์นั่งสมาธิเจริญภาวนา ปิดทองและทำบุญด้วยเงิน จากนั้น ได้ยื่นชมทิวทัศน์จากยอดเขาคิซมณู รู้สึกเสียบสงบเป็นสุขใจอย่างประหลาด รู้สึกเหมือนว่าชีวิตเหมือนฝันไปทีครั้งหนึ่งได้มีโอกาสอันเป็นมงคลของชีวิตที่ได้มา นมัสการกฐีของพระพุทธเจ้า และได้เดินตามรอยพระบาทพระศาสดา จะระลึกถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ตลอดชีวิตชาวพุทธ

สารนาถ หรือป่าอสิปตนมฤคทายวัน ตั้งอยู่ในแคว้นพาราณสี เป็น สังเวชนียสถานทีพระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรด ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เมื่อวันที่เพ็ญเดือน ๘ ก่อนพุทธศก ๔๕ ปี สารนาถในสมัยพุทธกาล เป็นสถานที่ของผู้แสวงบุญได้มาไหว้พระสวดมนต์ ปฏิบัติธรรมของชาวพุทธ ทั่วโลก ด้วยสำคัญว่าเป็นสังฆรัตนะเกิดขึ้นสมบูรณ์ครั้งแรกในโลก เมื่อพระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม หลังจากได้ฟังพระธรรมเทศนาถันท์แรกและ ลำดับต่อมาพระพุทธเจ้าได้เทศนาโปรดบุตรเศรษฐีชื่อว่ายสะ ทำให้เกิดอริยะสงฆ์ ๖๐ รูป

ธรรมเมกขสถูปเจดีย์ สถานที่แสดงปฐมเทศนา เมื่อผู้เขียนพร้อมคณะ เดินทางถึงสารนาถก็เดินทางเข้าไปชมภายในโดยทั่ว เช่น เสาดินพระเจ้าอโศก มหาราช ซากโบราณสถานจำนวนมากมาย จากนั้นจึงเดินมาจนถึงธรรมเมกขสถูป หมายถึงสถานที่แสดงธรรมนำให้ถึงความหลุดพ้น พบเห็นสถูปโบราณทรงบาตร

คว่ำก้อด้วยหินทราย สลุปสร้างอุทิศแต่ผู้เห็นธรรม มียอดทรงกรวย สูงประมาณ ๑๒๐ ฟุต วัดโดยรอบ ๑๒๐ ฟุต สร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นสถานที่ พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ พระธรรมวิยาการพระมหา ดวงจันทร์ คุดตาสีโล, ดร. ได้นำพาคณะผู้เขียนไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญภาวนา บนลานหินตรงหน้าธรรมเมกขสลุปเจดีย์และเดินเวียนเทียน ประทักษิณาโดยรอบธรรมเมกขสลุปเจดีย์ร่วมกับชาวพุทธทั่วโลกที่เดินทางมา สวดมนต์รอบๆ ธรรมเมกขสลุปเจดีย์ ส่งเสียงสวดมนต์ดังกระหึ่ม ผู้เขียนรู้สึก ส่วงเหงาใจระลึกถึงพระพุทธเจ้าขึ้นมาอย่างจับใจ ท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็นของ อินเดียที่มีอุณหภูมิประมาณ ๓ องศาเซลเซียส มีหมอกลงจัดมากแทบมองไม่เห็น กัน แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งแรงศรัทธาชาวพุทธทั่วโลกได้ ที่มาสวดมนต์แสดงความ กตัญญูตเวทีระลึกถึงพระพุทธเจ้าได้นำปลาทูสดมาต้มใ้จุ่มน้ำที่ใต้พบเห็นภาพเหล่านี้

พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ตั้งอยู่บนริมฝั่งน้ำเนรัญชรา เดิมเรียกว่า ตำบลอรุเวลาเสนานิคม ปัจจุบันเรียกว่า “อรุลา” พุทธคยาอยู่ห่างจาก เมืองคยาไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครอง ของตำบลพุทธคยา จังหวัดคยา รัฐพิหาร พุทธคยาถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ใน ๔ ส่วงเหงาใจสถานและเป็นสถานที่ชาวพุทธทั่วโลกเดินทางมาแสวงบุญกันมาก ทุกๆ ปีในช่วงเดือนธันวาคมจนถึงเดือนมีนาคม คณะผู้เขียนได้เดินทางถึง พุทธคยาในตอนค่ำของวันเสาร์ที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๖ จึงพบว่าพุทธคยาลาค่ำไป ด้วยชาวพุทธที่เดินทางมานมัสการสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวน มากอย่างเนื่องแน่น คณะของผู้เขียนได้เดินเข้าไปในวิหารพระเจดีย์พุทธคยา เพื่อนมัสการพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่สวยงามมาก สร้างด้วยหินแกรนิตสีดำ ในสมัยปาละ มีอายุ ๑,๔๐๐ ปีเศษ ปิดทองเหลืองอร่าม มีเครื่องตั้งบูชาตรงหน้าพระพุทธรูป ชาวพุทธไทยเรียกว่า “พระพุทธรูปเมตตา” ขณะทำการนมัสการรู้สึกดีใจมาก จากนั้นได้เดินมานั่งสวดมนต์ไหว้พระใต้ต้น ศรีมหาโพธิ์ ต้นที่ ๔ ปัจจุบันมีอายุได้ ๑๒๑ ปี มีลำต้นขนาด ๓ คนโอบ สูงประมาณ ๘๐ ฟุต แผ่กิ่งก้านปกคลุมเขียวขจีร่มรื่นมาก เป็นร่มโพธิ์ของชาวพุทธ ซึ่งต้นโพธิ์

ถือว่าเป็นต้นไม้อันมีค่าที่พุทธประวัติได้กล่าวไว้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ใต้ต้นโพธิ์เมื่อวันที่เพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ ในปฐมยามทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสติญาณ สามารถระลึกชาติหนหลังได้ทั้งสิ้น ในมัชฌิมยามทรงบรรลุจตุปปาตญาณ รู้การเกิดการตายของสัตว์ทั้งหลายได้หมด และในปัจฉิมยามทรงบรรลุอาสวักขยญาณ ทรงปรีชาสามารถทำลายอาสวะกิเลสทั้งหลายให้สิ้นไปด้วยปัญญา และทรงบรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณในรุ่งอรุณของวันเพ็ญเดือน ๖ ผู้เขียนเกิดความรู้สึกแปลกประหลาดขณะนั่งสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา ใต้ต้นโพธิ์พบว่า ตนเองมีจิตใจที่เป็นสุข สงบเย็นสบายเป็นมหัศจรรย์ยิ่ง จากนั้นได้เข้าไปพักในวัดไทยพุทธศยา ต่อมาในตอนเช้าคณะผู้เขียนก็กลับเข้ามาถวายผ้าจีวรหม่อมองค์พระพุทธเมตตาพร้อมรองพระบาทและเส้าจามรีแด่พระพุทธเจ้า ถือเป็น การแสดง ความกตัญญูกตเวทิตาของชาวพุทธไทย

ในฐานะนิตินิติปริญาเอกหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความรู้สึกประทับใจมากและเกิดความภาคภูมิใจในการเดินทางไปนมัสการดินแดนพุทธภูมิของพระพุทธเจ้า นับว่าเป็นการเดินทางไปทัศนศึกษาเชิงประจักษ์พุทธสังฆเนยสถาน อินเดีย-เนปาลครั้งนี้ ถือเป็น การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมทั้งตระหนักในการปฏิบัติตนตามหน้าที่พุทธศาสนิกชนที่ดี จะร่วมกันทำนุบำรุง ปกป้อง เผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีความเจริญก้าวหน้าเคียงคู่อยู่กับสังคมไทยตลอดไป สมกับคำกล่าวที่ว่า “**สุขใจได้บุญ เพิ่มพูนปัญญา คุ่มค่ากว่าอ่านตำราเรียนหมื่นเล่ม**” ขอขอบคุณศูนย์บัณฑิตศึกษาที่จัดโครงการทัศนศึกษาเชิงประจักษ์พุทธสังฆเนยสถาน ขอขอบคุณพระสงฆ์ทุกรูป คณาจารย์ และคณะที่ร่วมเดินทางทุกคนประทับใจในความมีน้ำใจ เอื้ออาทรดูแลซึ่งกันและกัน

กำเนิดชีวิตในแดนพุทธภูมิ

นายศิริศักดิ์ นันตี

ชมพูทวีป เป็นดินแดนประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงในอดีต เป็นแหล่งกำเนิดแห่งอารยธรรมทางศาสนาหลายศาสนารวมทั้งพระพุทธศาสนาด้วย เป็นแหล่งกำเนิดของนักปราชญ์ นักศาสนาและเจ้าลัทธิมากมายแต่ปัจจุบันคงเหลือแต่ชื่อและร่องรอยแห่งอารยธรรมเก่าๆ เท่านั้น ชมพูทวีปได้อันตรธานหายไปในช่วงหนึ่งของกาลเวลาและแยกเป็นประเทศต่างๆ รวมได้ ๗ ประเทศ คือ อินเดีย เนปาล ปากีสถาน อัฟกานิสถาน ภูฏาน บังคลาเทศ และศรีลังกา แต่ศูนย์กลางคือประเทศอินเดีย ชมพูทวีปเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ในอดีต มีอาณาจักรใหญ่ๆ รวมได้ ๑๖ แคว้น และยังมีแคว้นเล็กๆ ที่อยู่นอกเหนือจากนี้อีก ๕ แคว้น ในแต่ละแคว้นมีเมืองหลวงทุกแคว้น^๑ ปัจจุบันอินเดียแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น ๒๘ รัฐ (States) และ ๗ ดินแดนสหภาพ (Union Territories)^๒

แนวคิดที่ได้จากสถานที่สำคัญ

ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปทัศนศึกษาเชิงประจักษ์พุทธสังฆเวชนียสถานอินเดีย – เนปาล รุ่นที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ – วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๖ ในฐานะนิสิตปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต ได้ถือโอกาสเขียนบทความเล่าเรื่องพร้อมแสดงแนวคิดส่วนตัวต่อสถานที่สำคัญบางแห่งที่ได้พบได้เห็น ดังต่อไปนี้

^๑ พระครูวิจิตรศาสนานทร (ดร.), เล่าเรื่องประเทศอินเดีย, (เชียงใหม่ : หสน. ส. ทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๗ – ๔๘.

^๒ พระมหา ดร. ดวงจันทร์ คุตตสิโล, เล่าเรื่องเมืองแขก, (เชียงใหม่ : หจก.ใจดีมีเดีย, ม.ป.ป.), หน้า ๙.

๑. เมืองนิวเดลี (New Delhi) มีฉายาว่า นคร ๗ ราชธานี เพราะได้เป็นเมืองหลวงของอินเดียถึง ๗ ครั้ง และเคยเป็นศูนย์กลางอำนาจปกครองของอินเดียตลอดเวลานานกว่า ๓,๐๐๐ ปี ของประวัติศาสตร์ มีทั้งยุครุ่งเรืองและยุคเสื่อม นครหลวงเก่าแก่ของอินเดียและของโลกแห่งนี้ มีประวัติศาสตร์และอารยธรรมที่สั่งสมมายาวนาน จากผู้ปกครองนคร ซึ่งมีทั้งสุลต่านมุสลิม กษัตริย์ฮินดู และจักรพรรดิโมกุล หลังจากอินเดียตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ อังกฤษได้สร้างเดลีใหม่ (New Delhi) ขึ้นมาเป็นศูนย์กลางการปกครอง ในปัจจุบันกรุงนิวเดลีจึงแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ เดลีเก่าและเดลีใหม่ สถานที่ที่น่าสนใจของกรุงนิวเดลี เช่น มหาวิทยาลัยเดลี อนุสรณ์สถานท่านมหาตมะ คานธี ที่ราชฆาตและประตูเมืองอินเดีย เป็นต้น

แนวคิดที่ได้อย่างหนึ่งคือ การวางผังเมืองของคนในสมัยนั้น อังกฤษเมื่อได้อินเดียเป็นเมืองขึ้นก็ใช้วิธีการ “เขียนผังเมืองลงในกระดาษ แล้ววาดลงบนแผ่นดิน” ที่เห็นได้ชัดและมีมากแห่งก็คือ การสร้างวงเวียนขึ้นบนถนนเกือบทุกสาย คงเพื่อแก้ปัญหาจราจรบนถนน ซึ่งคลาคล่ำไปด้วยยานพาหนะนานาชนิด บางแห่งรวมทั้งสัตว์ เช่น วัว กระบือ สุนัข สุกร เป็นต้น ที่ร่วมใช้สิทธิ์บนถนนด้วย สัญญาณไฟจราจรมีน้อยมาก บางเมืองแทบมองไม่เห็น ผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะใช้เสียงแตรอ้ออิ่งไปหมดเพื่อเป็นสัญญาณบนท้องถนนโดยไม่มีกัณฑ์และวิวาทซึ่งกันและกัน

๒. ทักษาฮาล ตั้งอยู่ในเมืองอักระ ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงสำคัญของราชวงศ์โมกุล ในยุคศตวรรษที่ ๑๖ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยมุนา อยู่ทางทิศเหนือของเมืองเดลี เป็นเมืองเก่าที่สร้างด้วยหินทรายสีชมพูและเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของรัฐอุตตรประเทศ ทักษาฮาล เป็น ๑ ใน ๗ สิ่งมหัศจรรย์ของโลกยุคใหม่ เป็นสุสานหินอ่อนที่ผู้คนเชื่อว่า เป็นสถาปัตยกรรมแห่งความรักที่สวยงามที่สุดในโลก ตั้งตระหง่านอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยมุนา

ทักษาฮาลมีประวัติเล่าว่า พระเจ้าชากาฮาล กษัตริย์แห่งราชวงศ์โมกุลมีความรักต่อพระมเหสีคือพระนางมมุตสมาฮาลเป็นอย่างมาก เมื่อพระนาง

สิ้นพระชนม์ พระเจ้าชาจาฮาลจึงสร้างทัชมาฮาลเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความรัก เป็นที่ฝังพระศพของพระนางมุตัสมาฮาล สิ้นพระราชทรัพย์ไปเป็นจำนวนมาก ใช้ช่างฝีมือดีจากหลายเมือง หลังจากสร้างเสร็จแล้วก็จะทรมานและฆ่าช่างเหล่านั้นหมดเพื่อไม่ให้ไปสร้างที่อื่นให้เหมือนทัชมาฮาลอีก นอกจากนั้นยังคิดจะสร้างทัชมาฮาลขึ้นมาอีกหลัง เพื่อฝังพระศพของตนเองเมื่อสิ้นพระชนม์ให้อยู่เคียงข้างกับพระมเหสี หลังจากเริ่มก่อสร้าง พระราชบุตรเห็นว่า พระราชบิดาเอาทรัพย์สินไปสร้างทัชมาฮาล แห่งใหม่ เกรงว่าทรัพย์สินจะหมดไปจากท้องพระคลัง เมื่อตนเองขึ้นครองราชย์จะไม่มีทรัพย์เหลืออยู่ จึงจับพระราชบิดาไปกักขังไว้จนสิ้นพระชนม์ ซึ่งต่อมาเมื่อพระราชบุตรขึ้นครองราชย์ก็ถูกปฏิวัติจนต้องหนีชมซานไปสิ้นพระชนม์ทางตอนใต้ของเมือง

ได้แนวคิดให้เห็นถึงสังขธรรมที่ใดๆ ในโลกล้วนอนิจจัง พระเจ้าชาจาฮาลเป็นผู้มีอำนาจมีทรัพย์สมบัติมาก แต่ถูกค้นหาและความโลภเข้าครอบงำ ออยากได้ทัชมาฮาลที่ยิ่งใหญ่และไม่มีใครเหมือน ด้วยความหลงใหลในความรักที่มีต่อพระมเหสี ถึงกับใช้ความโกรธที่โหดเหี้ยมทรมานและฆ่าบรรดาช่างฝีมือผู้สร้างทัชมาฮาลให้ รวมทั้งเรื่องที่พระราชบุตรจับพระเจ้าชาจาฮาลไปกักขังจนสิ้นพระชนม์ บั้นปลายของชีวิตก็ต้องประสบเคราะห์กรรมอันน่าสะพรึงกลัวไปด้วยกฎแห่งกรรมนั่นเอง

สังเวชนียสถาน

๑. อุทยานลุมพินี : พุทธสถานที่ประสูติ

เป็นสถานที่พระพุทธรเจ้าบังเกิด คือประสูติจากครรภ์มารดาซึ่งอยู่กึ่งกลางระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวทหะ กรุงกบิลพัสดุ์เป็นเมืองหลวงของแคว้นสักกะอันเป็นเมืองของพระเจ้าสุทโธทนะ พระราชาบิดา กรุงเทวทหะเป็นเมืองหลวงของแคว้นโกลิยะ เป็นเมืองของพระเจ้าอัญชนะ พระชนกของพระนางสิริมหามายาเทวี พระพุทธมารดา ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศเนปาล ห่างจากชายแดนภาคเหนือของประเทศอินเดีย ประมาณ ๖ กิโลเมตรครึ่ง บัดนี้เรียกว่า รุมมินเด

ลักษณะของอุทยานลุมพินีปัจจุบัน เป็นปริมณฑลมีเนื้อที่รวม ๕๐ ไร่ เป็นที่ราบลุ่ม มีสระน้ำ ๑ สระ ซึ่งเป็นสระน้ำที่ชำระล้างและทรงสนานของเจ้าชายสิทธัตถะในวันประสูติวันแรก ถัดจากสระน้ำมีเสาหินสูงใหญ่ตั้งอยู่ในวงล้อมรั้วเหล็ก คือเสาหินของพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ครองเมืองปาฏลีบุตรเป็นพุทธศาสนูปถัมภก ได้เสด็จแสวงบุญถึงอุทยานลุมพินีจึงบัญชาให้สร้างเสาหินขึ้นเพื่อแสดงว่าเป็นที่ประสูติของพระพุทธรเจ้า

๒. พุทธคยา : พุทธสถานที่ตรัสรู้

สถานที่พระพุทธรเจ้าตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ร่วมไม้พระศรีมหาโพธิ์ ใกล้เคียงแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ปัจจุบันคือพุทธคยา รัฐพิหาร ประเทศอินเดีย

แคว้นมคธ มีเมืองหลวงชื่อ ราชคฤห์ เป็นแคว้นมหาอำนาจหนึ่งในสี่ของชมพูทวีป อันมีแคว้นโกศล วังสะ และอวันตี ที่มีเมืองหลวงชื่อ สาวัตถิ โภสมพิ และอุชเชนีตามลำดับ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เดิมเรียกว่า ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ปัจจุบันเรียกว่า “ตำบลอุเรล” ดินแดนพุทธคยา มีพุทธสถานที่สำคัญ เช่น ต้นพระศรีมหาโพธิ์ (ปัจจุบันเป็นต้นที่ ๔) พระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์ พระแท่นวัชรอาสน์ เป็นต้น ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในสี่ของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก เพราะเป็นสถานที่มหาบุรุษสิทธัตถะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ สถานที่นี้

๓. สารนาถ : พุทธสถานที่แสดงปฐมเทศนา

เมืองพาราณสี ปัจจุบันตั้งอยู่คู่ขนานไปกับแม่น้ำคงคา ตัวเมืองใหญ่ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกห่างจากแม่น้ำคงคาไปไม่กี่ไมล์ เป็นศูนย์กลางการค้าและแหล่งผ้าไหมอันลือชื่อของแคว้นกาสิในอดีต ถนนในตัวเมืองพลุกพล่านไปด้วยรถยนต์ ผู้คนเดินกันขวักไขว่และนอกจากนี้ยังมีฝูงสัตว์เช่น โค กระบือ สุกร สุนัข และ แกะ ลา ต่างก็เดินกันไปตามถนนเป็นประหนึ่งว่าตนก็มีสิทธิ์ใช้ถนนเหมือนกัน โดยไม่มีการทำร้ายซึ่งกันและกัน

สารนาถ ตั้งอยู่ชานเมืองพาราณสี ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๙ กิโลเมตร อยู่ทางทิศเหนือของเมืองพาราณสีอันเป็นเมืองหลวงของแคว้นกาสิในอดีต สารนาถเดิมเรียกว่า “ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน” ที่ได้ชื่อว่า สารนาถ เนื่องจากจริยาวัตรของพระพุทธองค์เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ได้เป็นที่พึ่งของกวาง

อิสิปตนมฤคทายวัน คือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าแสดงอัมมจักกัปปวัตตนสูตร พระปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ ณ ธรรมเมกขสถูป ทำให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมและขออุปสมบทเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา ทำให้พระรัตนตรัยครบบริบูรณ์ ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เมื่อทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรทำให้ปัญจวัคคีย์ทั้งหมดที่ได้อุปสมบทแล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์

๔. กุสินารา : พุทธสถานที่ปรินิพพาน

เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน หลวงจีนถังซำจั๋งผู้เดินทางมาถึงสถานที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน ได้พรรณนาไว้ตอนหนึ่งว่า “บริเวณด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำหิรัญวดี เป็นอุทยานสาละวัน มีไม้สาละขึ้นเป็นหมู่ใหญ่ ลักษณะของไม้สาละเปลือกเป็นสีขาวยาว สีสีเขียวบ้าง ใบสาละสะอาดเป็นเงาไม่ขรุขระ ในป่ามีไม้สาละใหญ่อยู่ ๔ ต้น บริเวณนี้มีวิหารใหญ่ก่ออิฐถือปูนอยู่หลังหนึ่ง ภายในวิหารมีพระพุทธรูปแบบสีหไสยาสน์คือในลักษณะนิพพาน หันพระเศียรไปทางทิศเหนือ มีลักษณะเหมือนกำลังบรรทม” กล่าวคือที่สาละวันอุทยานเมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ปัจจุบันนี้เรียกว่า กาเซีย จังหวัดโคร์กขปุระ

สังเวชนียสถาน หมายถึง สถานที่ที่ตั้งแห่งความสังเวช คำว่า สังเวช ในทางธรรมนั้น มีความหมายลึกซึ้งกว่าความหมายทั่วไป ซึ่งหมายถึงความสลัดใจ หรือหลุดเหวี่ยงใจโดยทั่วๆ ไป แต่ในทางธรรมหมายถึงความรู้สึกสลัดใจที่ทำให้ คิดได้ ทำให้จิตใจหันมานึกถึงสิ่งที่ดีงาม เกิดความไม่ประมาท เพียรพยายามทำ สิ่งที่เป็นกุศลต่อไป

ผู้มาแสวงบุญที่สังเวชนียสถานมีเป็นจำนวนมาก หลายเชื้อชาติภาษา ถึงแม้การเดินทางจะยากลำบาก อากาศหนาวจัดในฤดูหนาวถึงติดลบและร้อนจัด ในฤดูร้อนถึง ๕๐ องศา แต่ด้วยความศรัทธาของผู้คนที่ลี้ภัยไปกราบไหว้บูชา โดยเฉพาะสถานที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ผู้เขียนสังเกตเห็นมีผู้คน เป็นจำนวนมากที่มากราบไหว้บูชาแล้วดอกกลี้น้ำตาไม่อยู่ ร้องไห้ ซึ่งอาจเป็นน้ำตา แห่งความอาลัยต่อการจากไปของพระพุทธเจ้าหรือเป็นน้ำตาแห่งความปีติศรัทธา ก็ได้

๔. มูลคันธกุฎี

มูลคันธกุฎีอยู่บนยอดเขาคิชฌกูฏ การเดินขึ้นเขาคิชฌกูฏในปัจจุบัน ทางค่อนข้างลาดชันแต่ก็เป็นถนนคอนกรีต มีบันไดเป็นช่วงๆ มีราวนั่งพักกลางทาง เป็นระยะๆ ผู้เดินขึ้นต้องสุขภาพดีพอสมควรโดยเฉพาะกำลังขา บางคนต้องใช้ไม้ ยันขึ้นซึ่งมีขายโดยทั่วไปอันละ ๑๐ รูปี คนที่เดินไม่ได้ก็เลือกใช้บริการเสลียง (ใช้คน ๒ คน แยกไม้ไผ่ มีที่นั่งอยู่ตรงกลาง) คิดราคาประมาณ ๑,๐๐๐ รูปี เห็นแล้วสงสารทั้งสองฝ่าย ฝ่ายคนนั่งไม่มีกำลัง แต่มีกำลังทรัพย์และกำลังศรัทธา ส่วนฝ่ายบริการสองคน ต้องเดินแบกด้วยเท้าเปล่าที่หยาบกร้าน แต่ก็เคยชินและ มีความต้องการเงินเพื่อการยังชีพ ตลอดสองข้างทางเต็มไปด้วยขอทานซึ่งมีอายุ ทุกระดับ ตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่ ชายหญิง คนพิการ คนชรา ผู้หญิงบางคนอุ้มลูกเล็ก บนตักเพื่อเรียกความสงสาร ส่วนใหญ่จะไม่มีคนให้ เพราะมีจำนวนมากเหลือเกิน ก่อนถึงมูลคันธกุฎีจะผ่านสถานที่ที่พระเทวทัตกลิ้งหินเพื่อหวังทำร้ายพระพุทธเจ้า จากนั้นจะเป็นถ้ำที่อยู่อาศัยของพระโมคคัลลานะ ต่อด้วยถ้ำสุกรขาตาที่พระสารีบุตร บรรลุพระอรหันต์ จากถ้ำสุกรขาตาจะมีบันไดเดินขึ้นไปพบกุฏิของพระอานนท

พุทธอุปัฏฐากอยู่ทางขวามือ ถัดไปคือมูลคันธกุฎีตั้งอยู่บนชะง่อนผาที่สูงชัน มีความกว้างประมาณ ๗ คูณ ๑๒ ฟุต ปัจจุบันเหลือแต่ซากกำแพงอิฐเท่านั้น มูลคันธกุฎีที่พระพุทธเจ้าได้ประทับอยู่และได้ประดิษฐานพระพุทธรศานาจนมั่นคงในแคว้นมคธ โดยมีกรุงราชคฤห์เป็นศูนย์กลาง

๕. แม่น้ำคงคา

ชาวอินเดียที่เป็นฮินดู มีความเชื่อว่าใครที่อาบน้ำในแม่น้ำคงคาที่เมืองพาราณสีจะได้ขึ้นสวรรค์และด้วยความเชื่อที่ว่าแม่น้ำคงคาเป็นบันไดไปสู่สวรรค์ ชาวฮินดูในอินเดียจึงนิยมนำศพญาติพี่น้องไปเผาที่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา เมืองพาราณสีบางคนถึงกับไปนอนรอความตายอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา และที่เมืองพาราณสีนี้ ความเป็นความตายเหมือนไม่มีความหมายใดๆ เพราะใจมุ่งมั่นตรงศรัทธาต่อพระเจ้า

เข้ามีดวันที่ ๗ ของการเดินทาง พวกเราเดินเท้าจากวัดไทยสารนาถ ผ่านตัวเมืองพาราณสีที่คลาคล่ำไปด้วยฝูงชนเพื่อมุ่งสู่มแม่น้ำคงคา ท่ามกลางหมอกควันที่มองเห็นกันเพียงในระยะ ๒ - ๓ เมตร อากาศหนาวเย็นมาก ต้องเดินด้วยความลำบากที่ต้องคอยหลบสิ่งปฏิกูลทั้งหลายบนท้องถนน รวมทั้งขอทานที่อุ้มลูกงูหลานยกมือไหว้ขอเงินเกะกะไปหมด หาซื้อกระทงเล็กๆ ได้อันหนึ่งราคา ๑๐ รูปี แล้วล่องเรือไปตามแม่น้ำคงคา มองแทบไม่เห็นอะไรมีแต่หมอกมีเรือขายปลาสำหรับปล่อยและขายของที่ระลึกประคบทั้งสองด้านร้องกันเสียงระงมต่างๆ ที่เรือคันอื่นที่เป็นฝรั่งหรือชาวจีนไม่มีเรือคันไหนประคบเลย คงคิดว่าคนไทยใจดี พวกเราทำกิจกรรมร้องเพลงชาติ เพลงสดุดีมหาราชา เพลงสรรเสริญพระบารมี และจบด้วยเพลงลอยกระทงและเดินทางกลับเส้นทางเดิมแต่ด้วยพาหนะรถสามล้อ (คล้ายกับรถสามล้อถีบเชียงใหม่ แต่สูงและบอบบางกว่า) ค่ารถ ๒๐ รูปี คนขับชี้ให้ค่าทิปแก่ลูกชายตัวเล็กที่นำไปด้วย เราก็เต็มใจให้อีก ๒๐ รูปี ด้วยความสงสารเด็กดูแล้วเป็นวิธีการอันแยบยลของผู้เป็นพ่อ แต่ก็ดูจะทรมานเด็กไปสักหน่อย

บทสรุป

ที่จริงผู้เขียนได้ไปอีกหลายแห่งในเมืองพุทธภูมิ แต่ไม่สามารถนำมาเล่า และแสดงแนวคิดได้ครบทุกแห่ง เนื่องด้วยเวลาอันจำกัดในการเขียนบทความ จึงจะขอแสดงแนวคิดเป็นภาพรวมของการได้ไปเมืองพุทธภูมิบางแห่งมุมดังนี้

๑) การเดินทาง แม้จะยากลำบากด้วยระยะทางไกล บางครั้งต้อง ถอดรองเท้าเดินเป็นเวลานาน อากาศที่หนาวจัดและอุปสรรคนานัปการ แต่ด้วยความมุ่งมั่นที่เต็มไปด้วยศรัทธาอุทิศสละอันจะมุ่งสู่ดินแดนพุทธภูมิ จึงเต็มไปด้วยความสุขทางใจ อิ่มบุญด้วยกันทุกคน

๒) วิถีชีวิตของคนอินเดียน่าสนใจศึกษา ที่บ้านเมืองซึ่งมีผู้คนมากมาย การจราจรคับคั่ง สัตว์ทั้งหลายเดินไปตามถนนพร้อมกับคนสร้างความสกปรก รกรุงรัง เสียงแตรรถที่ดังสนั่นหูดตลอดเวลาและเห็นคนเขาถกเถียงกันด้วยเสียงดัง แต่ไม่มีการทำร้ายซึ่งกันและกัน รวมทั้งวิถีชีวิตที่อยู่กันอย่างพอเพียงทั้งสถานที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างยากจน นอกจากนี้ยังยึดมั่นในกฎหมาย ระเบียบ และจารีตประเพณี เช่น เห็นคนหาฟืนจะใช้ไม้สอยกิ่งไม้ที่แห้งแล้วบนกิ่งไม้หรือ ขุดต่อไม้ไต่ดินเท่านั้น ไม่มีการตัดไม้ยืนต้นเป็นอันขาด

๓) ขอทานที่อินเดียมีมากจริงๆ ทุกเมืองที่ไปจะพบแต่ขอทาน มีผู้เล่าว่า คนอินเดียนั้นไม่ยากจน แต่อยากจน จึงไม่แปลกที่ไปอินเดียจะมีแต่ผู้ขอ ผู้เขียน

เคยพบแม้เป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งดูแลสถานที่เหล่านั้นรวมทั้งตำรวจที่ถือเป็นรักษาการณ์ ยืนมือขอทิปจากนักท่องเที่ยวหน้าตาเฉย แต่ที่น่าชื่นชมก็คือขอทานเมื่อมีคนให้ ก็ยกมือไหว้ขอบคุณ แต่ถ้าไม่ให้ก็จะเฉยๆ ไม่แสดงอาการไม่พอใจแต่อย่างใด

๔) ท่านเจ้าคุณพระเทพโพธิวิเทศ หัวหน้าพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล เจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย เล่าให้ฟังว่าประชากรในอินเดีย แม้จะนับถือพระพุทธศาสนาน้อย แต่ก็ซึมซับนับถือเอาพระธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนา ไปเป็นวิถีชีวิตประจำวันตลอดเวลา สังเกตได้จากอินเดียไม่ค่อยมีร้านขายสุรา และคาราโอเกะ ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ดื่มเครื่องดองของเมา ไม่ลักเล็กขโมยน้อย นอกจากการขอ ไม่นิยมฆ่าสัตว์ สัตว์และคน จะอยู่กันอย่างกลมกลืน แม้จะถกเถียงกัน แต่จะไม่ทำร้ายกัน คดีทางเพศมีน้อยมาก

ชมพูทวีป ประเทศอินเดียหรือเมืองแห่งพุทธภูมิ เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ประชากรมีมากเป็นอันดับสองรองจากจีน มีทั้งยากจน และเป็นมหาเศรษฐี ลักษณะของประเทศด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการเมือง น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง เพื่อนำมาเปรียบเทียบและประยุกต์ ใช้ในบ้านเมืองเราทั้งในแง่ปัจเจกบุคคลหรือในสังคมไทยโดยรวมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระราชรัตนรังสี, **ธรรมสมสมัย**, กรุงเทพมหานคร: มปป, ๒๕๔๙.

พระครูวิทิศานาทร (ดร.) **เล่าเรื่องประเทศอินเดีย**, เชียงใหม่ : หสน. ส.ทรัพย์
การพิมพ์, ๒๕๕๐.

พระมหาดวงจันทร์ **คุตตลีโล**, (ดร.) **เล่าเรื่องเมืองแขก**, เชียงใหม่, ม.ป.ป.

ตอนที่ ๓

ธรรมะอยู่ในสรรพสิ่ง
รู้แจ้งยิ่งด้วยปัญญา

แต่ผู้มีคุณ: พระพุทธบิดาผู้ประเสริฐ

พระคณีย์ คุณสมปโน (บุญชัย)

การศึกษาดูงานต่างประเทศในครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตของข้าพเจ้า ซึ่งสถานที่ในการศึกษาดูงานในครั้งนี้ ก็ถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่มีความหมายต่อชีวิตของข้าพเจ้าอย่างยิ่ง นั่นคือสถานที่อันเกี่ยวเนื่องกับผู้มีพระคุณของข้าพเจ้า ดังนั้นในการมาศึกษาดูงานในครั้งนี้จึงมีความหมายต่อตัวข้าพเจ้าอย่างมาก เป็นการมาแสดงออกซึ่งความเคารพและกตัญญูทวนเวทต่อผู้มีพระคุณของข้าพเจ้า และเป็นการค้นหาคำตอบบางสิ่งบางอย่างในชีวิตของข้าพเจ้า

ชีวิตของข้าพเจ้าเป็นชีวิตที่ไม่ได้เกิดมาด้วยความพร้อม ฐานะครอบครัวค่อนข้างจะยากจน โอกาสทางการศึกษาจึงนับได้ว่ามีน้อยมาก แต่ยังมีโชคดีที่ข้าพเจ้าได้เกิดมาในสังคมเมืองพุทธที่ทุกคนล้วนแล้วแต่เป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน เมื่อตอนที่ข้าพเจ้าอายุได้ ๑๒ ปี หลังจากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาแล้ว มีโอกาสบรรพชาเป็นสามเณรในบวรพระพุทธศาสนา และได้มีโอกาสทางการศึกษาในส่วนทั้งทางโลกและทางธรรม ข้าพเจ้าได้ใช้เวลาศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาสงฆ์ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จนถึงปัจจุบันในระดับดุสิตบัณฑิต ซึ่งถือได้ว่าเป็นการศึกษาชั้นสูงสุดในทางการศึกษาที่สังคมยอมรับ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คุณภาพชีวิตของข้าพเจ้าดีขึ้นตามลำดับ เมื่อมาพิจารณาดูแล้ว ถ้าหากข้าพเจ้าไม่ได้เกิดมาในสังคมพุทธ ชีวิตของข้าพเจ้าจะเป็นเช่นไรนั้นคงยากที่จะคาดเดา ดังนั้นในการที่ข้าพเจ้ามีได้อย่างทุกวันนี้ ก็เนื่องมาจากการได้โอกาสทางการศึกษาในพระพุทธศาสนา คุณงามความดีทุกอย่างก็มีมาจากพระพุทธศาสนา อันมีองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ก่อตั้ง เมื่อพิจารณาอีกถ้าหากไม่มีพระพุทธเจ้าทรงค้นหาสัจธรรมอันยิ่งใหญ่และประกาศให้คนได้รู้ตาม พระพุทธศาสนาก็ไม่บังเกิดขึ้นในโลกใบนี้ ชีวิตของข้าพเจ้าจะเป็นเช่นไร ก็คงจะยากที่จะรู้ได้ ดังนั้นข้าพเจ้า

จึงยึดถือซึ่งพระพุทธเจ้าเป็นผู้มีพระคุณอย่างยิ่งในชีวิตของข้าพเจ้า ในการมาศึกษาดูงานในครั้งนี้ จึงเหมือนกับการมาตามรอยของพระพุทธเจ้าผู้ที่มีพระคุณต่อข้าพเจ้าอย่างยิ่ง ที่ทรงก่อตั้งพระพุทธศาสนาด้วยความยากลำบาก ตลอดจนร่องรอยอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ของโลกในผืนแผ่นดินที่ประเทศอินเดียและเนปาล ข้าพเจ้าจึงได้ตั้งหัวข้อว่า แต่ผู้มีคุณ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพนอบน้อมสักการะและกตัญญูกตเวทีแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ความประทับใจแรกของข้าพเจ้า คือการได้มาศึกษาดูงานที่สังกัสสะนคร รัฐอุตตรประเทศ ซึ่งเป็นสถานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากที่ทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดา บรรยายภาคณ ขณะนั้น อากาศเย็นมาก เต็มไปด้วยกลุ่มหมอก ทำให้วิสัยทัศน์การมองเห็นไม่ดีเท่าไรนัก พระอาจารย์พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. ได้แนะนำให้จินตนาการดูว่า เป็นวันที่พระพุทธองค์เสด็จลงมาจริงๆ มีเทวดานางฟ้ามากมายตามเสด็จลงมา ในขณะที่เจริญพระพุทธรูปมนต์นั่นเอง ในจิตของข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจเกิดปิติ ดูเหมือนว่าได้มาชื่นชมบุญบารมีของพระพุทธองค์ในวันเทโวโรหณะจริงๆ

ต่อจากนั้นคณะได้เดินทางไปวัดเซตวันซึ่งเป็นวัดที่อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้สร้างถวายทาน ข้าพเจ้าได้เกิดความชื่นชมและศรัทธาอย่างยิ่งในตัวของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ที่มีความศรัทธาในพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา

อย่างยิ่งใหญ่ ยากที่จะหาใครเทียบได้ในโลกใบนี้ ในการสร้างวัดเซตวัน ถือได้ว่าเป็นการสร้างมหาทานบารมีของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เพราะต้องได้ผ่านการทดสอบที่หนักๆ หลายอย่าง อาทิ การปูพื้นที่ต้องการซื้อด้วยเงินทอง และเมื่อสร้างวัดเสร็จแล้วขอเอาชื่อพระเจ้าเซต เป็นชื่อวัด ซึ่งท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีก็ยินดียอมทำตามทุกประการ นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ยากยิ่งที่มนุษย์คนหนึ่งจะทำได้

ในการที่มาเยี่ยมชมวัดเซตวันและบ้านของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีในครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้เห็นสัจธรรมบางอย่างที่แต่ก่อนไม่เคยคิดมาก่อน นั่นคือได้เห็นจำนวนขอทานมากมายมาขอรับทาน ครั้งแรกที่เดียวข้าพเจ้าไม่เห็นผู้จะยินดีด้วยเท่าไรหรอก ในใจข้าพเจ้าคิดว่าหากข้าพเจ้าสละทานให้กับขอทานแล้วก็เหมือนกับว่าข้าพเจ้าได้สนับสนุนให้พวกขอทานคงยึดติดในอาชีพนี้ต่อไปและไม่คิดที่จะช่วยเหลือตัวเอง แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่งในความเป็นจริงแล้ว ถ้าหากไม่มีผู้สละให้ขอทาน ขอทานคงจะดำรงอยู่ไม่ได้ แต่ในสภาพการณ์ความเป็นจริงปรากฏมีขอทานจำนวนมากมาย ก็แสดงให้เห็นว่าสังคมอินเดียยังเป็นสังคมแห่งการสละให้ทาน ยังคงยึดมั่นในเรื่องของการถวายทานอยู่ ก็นับได้ว่าเป็นการเปิดโลกทัศน์อย่างหนึ่งของข้าพเจ้า

ในวัดเซตวัน ข้าพเจ้าได้เห็นกุฎิของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์มากมาย ตลอดจนธรรมศาลาอันเป็นสถานที่ประชุมสงฆ์ ทำให้ข้าพเจ้าย้อนนึกคิดถึงสมัยพุทธกาล คงมีความเจริญอย่างสุดขีดในด้านจิตใจ ผู้คนเต็มไปด้วยความสามัคคีธรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสังคมในอุดมคติที่น่าอยู่อย่างยิ่ง ทำให้ข้าพเจ้า

ย้อนนึกคิดถึงสังคมไทยเราที่มีแต่ความวุ่นวายแตกแยกสามัคคีคืออย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน อยากให้คนในประเทศไทยได้มีความรักความสามัคคีช่วยกันพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

สังเวชนียสถานแห่งแรกที่ได้ไปศึกษาดูงาน คือสถานที่พระพุทธรเจ้าผู้มีพระคุณของข้าพเจ้าทรงประสูติ ณ ลุมพินีวัน ในการทำกิจกรรมได้มีการเจริญพระพุทธมนต์ นั่งสมาธิ รำลึกถึงพระคุณแม่ ในขณะที่จิตใจของข้าพเจ้ารำลึกนึกถึงแม่ผู้ให้กำเนิดข้าพเจ้า นึกถึงพระคุณท่านแล้วทำให้เกิดกำลังใจที่จะทำความดีต่อไป กิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ชาวคณะไม่สามารถกลั้นน้ำตาได้ก็คือการร่วมกันร้องเพลงค่าน้ำนม มีนีสิตหลายๆ ท่าน ร้องให้ออกมาด้วยความตื่นตันใจส่วนตัวข้าพเจ้าแล้วไม่ได้ร้องให้แต่ประการใด แต่ขนลุกชูทั้งตัว จิตใจยิ่งน้อมคิดถึงแม่ข้าพเจ้า เลยได้ประกาศในใจตัวเองว่า ถึงแม้ว่าแม่ของข้าพเจ้าจะไม่ได้ร่ำรวยเงินทอง หน้าตาสะสวยเหมือนใครเขา ข้าพเจ้าก็ภูมิใจที่ได้เกิดเป็นลูกของแม่ไม่เคยอายที่มีแม่คนนี้ ข้าพเจ้าตั้งสัจจะว่าในชาตินี้จะทดแทนบุญคุณท่านให้ท่านมีความสุขที่สุด ข้าพเจ้าจะเป็นลูกที่ดีดูแลปรนนิบัติให้ดีที่สุด รักษาเกียรติของวงศ์ตระกูล สืบทอดต่อตระกูล คอยช่วยเหลืองานการของท่าน และเมื่อท่านถึงแก่การวายชนม์ ข้าพเจ้าก็จะทำบุญอุทิศไปหาตลอด จึงนับได้ว่ากิจกรรมนี้ทำให้ทุกคนเกิดปีติอย่างยิ่ง และอยู่ในความทรงจำที่ติดตลอดไป

สถานที่ต่อมาคือ สถานที่พระพุทเจ้าทรงปรินิพพาน เมืองกุสินารา ทางคณะได้เดินทางมาถึงตอนหัวค่ำ ได้เข้าไปกราบนมัสการมหาปรินิพพานสถูป พระธรรมวิทยากรได้บรรยายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่และเรื่อง บุญคุณของพ่อ มีคำหนึ่งที่มีความหมายจับใจชาวคณะผู้แสวงบุญคือ "รีบไปนะ เดี่ยวไม่ทันดูใจพ่อ" เมื่อทุกคนเข้าไปถึงบริเวณที่มีพระพุทเจ้ารูปปางปรินิพพาน ทำให้ทุกคนอดกลั้นน้ำตาไม่อยู่ เห็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ที่มีคุณูปการต่อโลกอย่างยิ่งยวด หมดลมหายใจนอนปรินิพพานอย่างสงบ ในตอนนี้เอง

จิตของข้าพเจ้าคิดว่า นี่หรือคือผู้มีพระคุณของข้าพเจ้าที่ทำให้ข้าพเจ้า มีชีวิตเลือดเนื้อ มีความเป็นอยู่ที่ดีได้ในสังคมปัจจุบัน นี่หรือคือคนที่ข้าพเจ้าได้ กราบนอนบ้น้อมสักการะมาโดยตลอด ในตอนนี้เป็นความจริงที่ข้าพเจ้าได้มาเจอ ผู้มีพระคุณของข้าพเจ้า แต่ก็มาช้าไป ท่านหมดลมหายใจก่อนแล้ว ในตอนนี้เอง ทำให้ใจข้าพเจ้าเกิดความฮึกเหิมบอกตัวเองว่า ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นแก่ตัวข้าพเจ้า ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใด ข้าพเจ้าจะขอถึงซึ่งพระพุทเจ้าเป็นสรณะที่พึ่งไป ตลอดชีวิต คงเป็นเช่นนี้ละหนอที่พระพุทเจ้าตรัสไว้ว่า สังเวชนียสถานเป็นสถานที่ เราให้เกิดความสังเวชและไม่ประมาทในชีวิต ซึ่งข้าพเจ้าก็คิดว่าเป็นอย่างนั้นจริงๆ

จากนั้นไปสถานที่แสดงปฐมเทศนา ณ บริเวณธรรมเมกขสถูป ได้มีการเจริญธรรมจักกัปปวัตตนสูตร และเจริญสมาธิ พร้อมกับได้เดินประทักษิณหนึ่งรอบในสถานที่แห่งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา นับได้ว่าเป็นวันของพระสงฆ์ เพราะเกิดพระสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรกของโลก การที่หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบทอดได้ถึงทุกวันนี้ ก็เพราะมาจากเหล่าพระสงฆ์ทั้งหลายได้ช่วยกันสืบทอดสั่งสอน

ถัดจากนั้นได้ศึกษาดูงานที่พุทธคยา อันเป็นสถานที่ตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ข้าพเจ้าได้ร่วมกับคณะในการถวายผ้าห่มพระพุทธรูปเมตตาในพระมหาโพธิเจดีย์ ทำให้ทุกคนเกิดปีติสุขอย่างล้นพ้น พร้อมกับได้ไปประทักษิณรอบต้นศรีมหาโพธิ์อันเป็นที่ตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในการศึกษาดูงานในครั้งนี้ ถือได้ว่าคุ้มค่าเป็นอย่างยิ่ง ได้เห็นสังขารของชีวิตอย่างชัดเจน ได้เห็นความทุกข์ยากลำบากของชีวิตในหลายๆ ด้าน ส่วนตัวข้าพเจ้าคิดว่า ไม่เสียชาติเกิดแล้วที่ได้มาอินเดียในครั้งนี้ ได้ธรรมะและข้อคิดคติธรรมมากมาย และยังได้มีโอกาสมาแสดงความเคารพนอบน้อมสักการะแด่ผู้มีพระคุณของข้าพเจ้าด้วย

ก่อสร้างทางบุญ คำจุนพุทธศาสนา

ว่าที่ร้อยตรี ศรารุณี เมืองอินทร์

การไปทัศนศึกษา - ดูงาน ณ พุทธสังฆเนยสถาน ประเทศอินเดีย - เนปาล เชิงประจักษ์ในครั้งนี้ นอกจากการได้แสวงบุญ การทำบุญที่สมบูรณ์ (เมื่อมีผู้ต้องการรับ ผู้ให้ก็บริบูรณ์) ตลอดถึงการเพิ่มพูนทางปัญญา ทั้งทางธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศอินเดีย ยังได้ทราบประวัติขององค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างละเอียดโดยการนำของพระมหาดวงจันทร์ คุณตีสีโล, ดร. และดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์

ว่ากันว่า ณ พระแท่นบรรทม หรือเตียงปรินิพพานนั่นเอง พระพุทธองค์ ได้ทรงปรารภเรื่องราวต่างๆ หลายเรื่องกับพระอานนท์พุทธอุปัฏฐาก รวมทั้งเรื่องสังฆเนยสถานทั้ง ๔ ตำบล จากมหาปรินิพพานสูตร ซึ่งครั้งนั้นพระอานนท์เถระเจ้า ได้กราบทูลกับพระองค์ว่า ในกาลก่อนภิกษุทั้งหลายที่ได้แยกย้ายกันไปจำพรรษา อยู่ตามชนบทในทิศต่างๆ เมื่อสิ้นไตรมาสครบ ๓ เดือนตามวินัยนิยมหรือออกพรรษาแล้ว ข้าพระองค์ทั้งหลายก็ย่อมจะเดินทางมาเฝ้าพระองค์เป็นอาจินวัตร ก็เพื่อจะ ได้เห็น จะได้เข้าใกล้ จะได้อุปัฏฐากพระองค์ อันจะทำให้เกิดความเจริญทางจิต

มาบัดนี้เมื่อกาลแห่งการล่วงไปแห่งพระองค์แล้ว ก็แล้วข้าพระองค์ทั้งหลายก็จะ
ไม่ได้เห็น จะไม่ได้นั่งใกล้ จะไม่ได้สักัจฉา(สนทนาธรรม) เหมือนกับสมัยที่พระองค์
ยังมีพระชนม์ชีพอีกต่อไป เมื่อพระอานนท์กราบทูลดังนี้แล้ว พระตถาคตเจ้าได้
ทรงแสดงสถานที่ ๔ ตำบลว่าเป็นสิ่งที่ควรจะดู ควรจะได้เห็น ควรจะเกิดสังเวช
(ความสลัดใจกระตุ้นเตือนจิตใจให้คิดกระทำแต่สิ่งดีงาม) แก่กุลบุตร กุลธิดา ผู้มี
ศรัทธา คือ

๑) สถานที่พระตถาคตเจ้าบังเกิดแล้ว คือประสูติจากพระครรภ์มารดา
ตำบลหนึ่งคืออุทยานลุมพินี

๒) สถานที่พระตถาคตเจ้าตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ตำบลหนึ่ง
คือควงไม้โพธิ์พุทธคยา

๓) สถานที่พระตถาคตเจ้าให้พระอนุตรธัมมจักรเป็นไปหรือแสดง
ปฐมเทศนา ตำบลหนึ่งคือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี (ปัจจุบันเรียก
สารนาถ)

๔) สถานที่พระตถาคตเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยอนุปาทิเสสนิพพาน
ธาตุ ตำบลหนึ่งคือสาลวโนทยาน เมืองกุสินารา (ปัจจุบันเรียก กาเซีย) ให้เกิดความ
สังเวชของกุลบุตร กุลธิดา ผู้มีศรัทธา

อนึ่ง เหล่าภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้มีศรัทธาไปยังสถานที่ ๔ ตำบล
นี้ ด้วยมีความเชื่อว่า พระตถาคตเจ้าได้บังเกิดขึ้นแล้ว ณ สถานที่นี้ พระตถาคตเจ้าได้
ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ณ สถานที่นี้ พระตถาคตเจ้าได้ให้พระอนุตร
ธัมมจักรเป็นไปแล้ว ณ สถานที่นี้ และพระตถาคตเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานด้วย
อนุปาทิเสสนิพพานธาตุแล้ว ณ สถานที่นี้

“ดูก่อนอานนท์ ขนทั้งหลายเหล่าใด เจตยจาริกของพระตถาคตเจ้าทั้ง ๔
ตำบลนี้แล้ว จักเป็นคนเลื่อมใส เมื่อกระทำกาลกิริยา(ตาย)ลง ขนทั้งหลายเหล่านั้น
จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงความ ๔ ตำบลว่า เป็นที่ควรเห็น
ควรดู ควรให้เกิดสังเวชของกุลบุตร กุลธิดา ผู้มีศรัทธาสังเวชนียสถาน ๔ แห่ง

ในดินแดนพุทธภูมิ ที่ชาวพุทธทั้งหลายสมควรอย่างยิ่งที่จะไปนมัสการ กราบไหว้ สักการะสักครั้งหนึ่งในชีวิต

เมื่อผมและคณะได้เดินทางมาถึง ณ สนามบิน เมืองนิวเดลี ประเทศอินเดียแล้ว สิ่งหนึ่งที่ประทับใจอย่างมากคือ ผังเมืองที่ได้มีการออกแบบโดยประเทศอังกฤษ ซึ่งได้สร้างขึ้นเป็นที่ตั้งรัฐสภาสถานที่ทำการของรัฐบาล ถือเป็นศูนย์กลางการปกครองของอินเดีย ถือเป็นเมืองสมัยใหม่ (เขียนลงบนกระดาษ วาดลงบนแผ่นดิน) ที่ประกอบไปด้วยย่านการค้าทันสมัยเป็นจำนวนมาก และยังเป็นที่ตั้งของประตูอินเดีย จึงถือว่าเป็นเมืองของคนพันล้านอีกด้วย รวมไปถึงการสร้างวงเวียนแทนการมีสัญญาณไฟจราจร นับได้ว่าเป็นเมืองที่น่าอยู่เลยทีเดียว จากนั้นได้เดินทางเพื่อไปที่เมืองเดลีเก่า ซึ่งค่อนข้างจะความแตกต่างจาก เมืองเดลีใหม่เป็นอย่างมาก และมีวัฒนธรรมในสมัยโบราณอยู่ ประกอบไปด้วยมัสยิด สุเหร่าเป็นจำนวนมาก จะว่าน่าอยู่เช่นกัน ผู้คนมากมาย

วันต่อมาได้เดินทางไปสู่เมืองอัคระ เพื่อเยี่ยมชมพระราชวังทัชมาฮาล เป็นอนุสรณ์แห่งความพิศวาส ปราสาทแห่งความงาม สุสานรักของพระเจ้าชาจาฮาล และพระนางมมตัสมาฮาลที่สวยงามที่สุดในโลก จัดอยู่หนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลกในยุคกลาง สิ่งที่ได้ทราบคือการบูชาความรักของพระเจ้าชาจาฮาลที่มีให้กับ

พระนางมมตัสมาฮาล นอกจากนั้นยังได้ทราบว่าเป็นการสร้างทัชมาฮาลครั้งนั้น ต้องใช้แรงงานและเงินเป็นจำนวนมาก จึงมีการเกณฑ์ช่างฝีมือแรงงาน และมีการ ขูดรีดเก็บภาษีจากราษฎรเพื่อเอาเงินมาใช้ในการก่อสร้างอย่างมากมาย ช่างฝีมือ จำนวนมากที่แกะสลักหินต้องตาบอด เนื่องจากต้องทำงานกลางแดดจัดเป็น เวลารนาน คนงานจำนวนมากต้องล้มตาย เพราะทำงานหนัก บังคับทารุณให้ทำงาน ไม่มีหยุด เมื่อสร้างทัชมาฮาลสำเร็จแล้ว พระเจ้าชาจาฮาล ก็สั่งให้ฆ่าสถาปนิก ผู้ออกแบบทันที เพื่อป้องกันไม่ให้ไปสร้างสิ่งก่อสร้างสวยงามที่อื่นมาเป็นคู่แข่ง กับทัชมาฮาลของตน สุสานที่ว่าสวยงามนั้น แท้จริงได้มีการทำลายชีวิตผู้อื่น อีกมากมายเพื่อสนองความต้องการ และความพอใจของตัวเอง เพราะแม้ว่า จะสร้างได้สวยงามเพียงใด สร้างได้ยิ่งใหญ่โตเพียงใดแต่ก็ได้ชื่อว่าฆ่าคนตายไป เป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้นจึงมีมูมมองได้ทั้ง ๒ แง่ที่ว่า เป็นการบูชาความรัก ที่จริงใจ จงรักภักดีต่อมเหสีของตน แต่อีกมุมก็ได้สร้างวิบากกรรมให้ตนเองด้วยการ ทำลายชีวิตผู้คนไปมากมาย สุดท้ายสิ่งที่ว่ายิ่งใหญ่และสวยงามนั้น ภายในอาคาร ตรงกลางมีเพียงหีบพระศพจำลองของพระนางมมตัสมาฮาลและหีบพระศพของ พระเจ้าชาจาฮาลวางคู่กันเท่านั้นเอง จากนั้นได้ไปชมพระราชวังอัคราฟอร์ท ของ ราชวงศ์โมกุลที่มีความยิ่งใหญ่ และยังเป็นอนุสรณ์แห่งความหลัง และลมหายใจ ครั้งสุดท้ายของพระเจ้าชาจาฮาลที่ได้แต่มองทัชมาฮาลจนหมดลมหายใจ ความ ยิ่งใหญ่ที่เหลือเป็นเพียงแต่วัตถุเท่านั้นเอง ชีวิตของคนเราอย่าได้เอาแต่ขวนขวาย เพื่อสนองกิเลสตนหาตัวเองเพียงอย่างเดียว ควรสร้างความดีไว้ เพราะท้ายที่สุด ก็จะมีแต่ความดีและบุญกุศลเท่านั้นที่เราจะนำติดตัวไปสู่ภพภูมิต่อไปได้

วันต่อมาได้มาถึง ณ สังกัสสะนคร ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ครั้งที่ได้แสดงพระอภิธรรมโปรดพุทธมารดา ผมได้ประทับใจสถานที่นี้เป็นอย่างมาก เพราะพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูของพระองค์ที่มีให้กับพระมารดาผู้ให้ชีวิตและลมหายใจท่าน แม้ว่าพระองค์จะอยู่ด้วยเพียง ๗ วัน แต่พระพุทธองค์ก็มีอาจจะลืมพระคุณนี้ได้ ดังนั้นสถานที่แห่งนี้ผมจึงได้สวดมนต์ แผ่บุญกุศลที่ได้กระทำมา และกำลังจะกระทำในการมาทัศนศึกษาที่อินเดียครั้งนี้ให้กับคุณแม่ทั้ง ๓ ของผม (คุณแม่ คุณป้า และคุณน้า) ที่ได้ดูแล เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนผม ซึ่งเป็นจุดที่ผมว่าเป็นสถานที่ที่มีพลังช่วยให้ผมแผ่บุญแผ่กุศลให้กับผู้มีพระคุณของผมได้อย่างมากเลยครับ

ครั้งมาถึงนครสาวตถิ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงประทับจำพรรษานานที่สุด ๒๕ พรรษา เป็นเมืองที่ผมได้เคยมาสังจาธิฐาน ขอให้ผมได้สร้างบุญ เป็นผู้ค้ำจุนพระพุทธศาสนา และเป็นผู้มีความพร้อม มีความสมบูรณ์ มั่งคั่งด้วยโภคทรัพย์ เหมือนท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ในการทัศนศึกษาครั้งนี้ผมได้นำปัจจัยจำนวนหนึ่งมาโปรย เสมือนเป็นการนำมาบรรจู่ในขุมทรัพย์คลังสมบัติของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี และผมได้สังจาธิฐานขอให้ผมได้นำคนทำบุญ ทำทาน สร้างถวาย หรือบูรณปฏิสังขรณ์ที่ใดๆ ก็ขอให้สำเร็จทุกประการ ตลอดถึงการสร้างโรงพยาบาลในอนาคต และการร่วมสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ แห่งใหม่ครับ

จากนั้นพวกเรา ก็เดินทางมุ่งไปสู่เมืองลุมพินี ประเทศเนปาล ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญก็คือเป็นสถานที่ประสูติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นเมื่อไปถึงผมได้คิดถึงคุณแม่ทั้ง ๓ ของผมมาก เพราะท่านทั้ง ๓ จะคอยดูแลเรื่องต่างๆ ให้กับผม ซึ่งในค่านั้นนั้นเองผมก็มีอาการเริ่มจะไม่สบาย มีอาการปวดเกร็ง เนื่องจกานั่งรถนาน ทำให้ผมคิดถึงพวกท่านมาก แต่ก็มีผู้ร่วมเดินทางหลายท่านให้การช่วยเหลือ ดูแลผมเสมือนพวกเราทุกคนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน นับว่าเป็นเรื่องที่ผมประทับใจอย่างมาก หลังจากที่พวกเรารับประทานอาหารเช้า ร่วมกันทำบุญทอดผ้าป่าสามัคคีแล้ว ผมได้บูชาวัตถุมงคล ณ วัดไทยลุมพินีแห่งนี้เป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นของขวัญและของฝากให้กับคุณแม่ทั้ง ๓ ของผม และแล้วผมก็ได้เดินทางมาสู่ลุมพินีสถาน ซึ่งเป็นสถานที่แห่งการประสูติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

น้อมจิตนมาสักการ พระโพธิญาณผู้ประเสริฐ

ประการแรกของการมาถึง ณ สถานที่แห่งนี้ผมขออนุโมทนาบุญกับคุณหญิงสุภารัตน์ เกยุราพันธ์ ที่ได้ทำการปฏิสังขรณ์สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าบริเวณ "สวนอันศักดิ์สิทธิ์" ณ ลุมพินีสถาน ประเทศเนปาล เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ในครั้งนั้นว่าโชคดีเป็นอย่างยิ่งสำหรับชาวไทย เพราะการที่จะได้รับอนุญาตให้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์บริเวณสถานที่ประสูติ ณ ลุมพินีสถานนั้น นับเป็นเรื่องยากมากเพราะประเทศพุทธหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยพยายามขออนุญาตบูรณปฏิสังขรณ์กันมานานนับสิบปี แต่ไม่ได้รับโอกาส เนื่องจากสถานที่แห่งนี้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นมรดกโลกแล้ว ดังนั้นการที่คณะกรรมการมรดกโลกและ LUMBINI DEVELOPMENT TRUST (LDT.) ได้อนุญาตให้คุณหญิงสุภารัตน์ เกยุราพันธ์ ในฐานะตัวแทนคนไทยเป็นผู้บูรณปฏิสังขรณ์บริเวณสถานที่ประสูติจึงถือเป็นโชคดีและเป็นมหากุศลที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวไทยและที่สำคัญจะเป็นการรวมพลังสามัคคีธรรมของชาวไทยถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในปีมหามงคลนี้

ต่อด้วยความประทับใจอีกประการ คือการนำสวดมนต์และการได้ร้องเพลงคำน้ำนม ของพระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. ผมมีความซาบซึ้งใจมากและอดที่จะร้องไห้ไม่ได้ ด้วยความคิดถึงพระคุณของคุณแม่ทั้ง ๓ ของผมที่ได้คลอดและเลี้ยงดูผมด้วยความยากลำบากในสมัยนั้น ผมจึงได้สวดมนต์ แม่บุญคุณทั้งหลายที่ได้กระทำยกให้กับผู้มีพระคุณทั้ง ๓ ครั้ง จากนั้นผมและคณะ ได้เดินทางมาแวะรับประทานอาหารกลางวัน ณ วัดไทยรัตนาราม ๙๖๐ ชายแดนระหว่างประเทศอินเดียกับประเทศเนปาล

ความประทับใจประการที่ ๓ คือ โรตี หรือที่อินเดียเรียกว่า “จาปาตี” อร่อยจริงๆ ครับ เพราะก่อนหน้าที่ผมจะเดินทางมา ผมได้ศึกษาข้อมูลมาว่า หากใครที่จะเดินทางไปแสวงบุญที่ลุมพินีก่อนเดินทางไปถึงชายแดน จะมีวัดไทยอยู่วัดหนึ่งชื่อว่า “วัดไทยรัตนาราม ๙๖๐” ที่มีโรตีที่อร่อยมาก หากใครได้ไปไม่ควรพลาดที่จะมาทานโรตีที่อร่อยที่นี่ และเมื่อผมได้ทานแล้ว บอกได้คำเดียวว่า อร่อยจริงๆ ครับ ผมทานไปทั้งหมด ๕ ชิ้น เพื่อการันตีว่าโรตีที่นี่อร่อยจริงๆ ครับ

ความประทับใจประการที่ ๔ ที่เกิดสิ่งมหัศจรรย์ใจที่นี้ก็คือผมได้เส้าจามรี เป็นเส้าที่ผมได้ตั้งใจจะนำมาถวายให้กับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ พุทธคยา แต่เจอด่านกักกันที่เชียงใหม่ให้นำข้ามประเทศ เนื่องจากขนจามรีเป็นสัตว์ที่มีการอนุรักษ์ ตลอดระยะเวลาที่เดินทางผมมีแต่ความกังวล และซีเรียสมากที่ไม่สามารถนำมาถวายได้ เพราะได้ตั้งใจและสั่งทำด้ามจับออกมาเป็นพิเศษ เพื่อจะนำมาถวาย แต่เจอด่านที่สนามบินไม่สามารถนำมาถวายได้ แต่ด้วยคำสัจจาธิฐานและความตั้งใจของผม ทำให้ผมได้พบเส้าจามรี ณ ร้านค้าในวัดไทยรัตนารามแห่งนี้ นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์เป็นอย่างมากที่ผมจะได้นำเส้าจามรีที่ผมตั้งใจ จะได้นำไปถวายให้กับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผมจึงมีความประทับใจเป็นอย่างมากที่ได้เจอเรื่องมหัศจรรย์เช่นนี้ และได้สมใจดังที่ตั้งใจปรารถนา

วันถัดมาผมและคณะก็ได้เดินทางสู่กุสินารานคร เมื่อมาถึงก็เป็นเวลาพลบค่ำแต่ก็ได้เข้าไปกราบนมัสการพุทธสรีระ โดยมีพระมหาดวงจันทร์ คุณตสีโล, ดร. ได้นำสวดมนต์และรำลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า พวกเราทุกคนได้มา

ไม่ทันลมหายใจสุดท้ายของท่าน แต่ได้มากราบนมัสการพุทธสรีระของพระองค์ ตอนนั้นผมก็กลืนน้ำตาไม่อยู่เสมือนว่าท่านเพิ่งจากไปไม่นาน พุทธสรีระยังอุ่นๆ ผมสุดจะทนได้จึงได้เอาผมคลุมส่วนตัวเซ็ดเท้าให้พระพุทธรูป เนื่องจากเดินทางมาไกลเพื่อที่จะโปรดปรานหัตถ์คนสุดท้าย และเพื่อมาดับขันธปรินิพพาน ในวันรุ่งขึ้น ผมและคณะได้กลับมายังสถานที่นี้อีกรอบ เพื่อมาสวดมนต์ ตลอดถึงการมาเคารพกราบนมัสการพุทธสรีระอีกรอบก่อนที่จะไปเมืองसारนาถ ในตอนนั้นพระมหาดวงจันทร์ คุดตีสิโล, ดร. ได้เมตตาให้ผมได้สวดมนต์นำ อัญเชิญเทวดามาชุมนุม ณ ที่แห่งนั้น เพื่อบอกกล่าวเหล่าเทพเทวดา ให้เป็นสักขีพยานของการเดินทางมากราบนมัสการพุทธสรีระ ต่อมาพวกเราทุกคนทั้งคณะก็ร่วมกันห่มผ้าให้กับพุทธสรีระ ขณะนั้นน้ำตาแห่งความอาลัยอาวรณ์เสมือนว่าตัวเองย้อนกลับไปในยุคหนึ่ง ก็ไหลออกมาไม่หยุด ในใจคิดว่า "พระองค์เป็นถึงพระมหากษัตริย์ เจ้าแผ่นดิน มีความสุขสบายในราชวังอันใหญ่โตของพระองค์ แต่ทำไมพระองค์กลับทิ้งสิ่งเหล่านั้น แล้วออกมาบวช สละตนเองเพื่อคนทั้งโลกได้กระจำงในธรรม รู้แจ้งถึงอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ พระองค์ทำเพื่ออะไร พระองค์ผ่านความลำบากเหล่านี้มาได้ยังไง" จากนั้นผมค่อยๆ คิด ค่อยๆ ระลึก เพื่อที่จะเข้าใจถึงจิตมหาสติของพระองค์ในช่วงเวลานั้น จากนั้นความกระจำง แสงสว่างได้บังเกิดกับผม ผมได้เข้าใจในมหาจิตสติของพระองค์ เพื่อความพ้นทุกข์ เพื่อการได้รู้จักตนเองที่แท้จริง และเพื่อให้มนุษย์ทุกคนเข้าใจในจุดนี้ มหาจิตสติที่พระองค์ตรัสรู้ได้ เพื่อให้สังฆธรรมนี้ขจรกระจายไปทั่ว พระองค์ถึงต้องลำบาก และสั่งสอนคนทั้งหลายด้วยตัวพระองค์เอง พระองค์เอาตัวเองมาประจักษ์ยืนยันให้ทุกคนได้รู้ถึงการเหนื่อเกิด พันตาย ละทิ้งกิเลส ตัณหา เมื่อพระองค์ปรินิพพานไป พระองค์ได้ให้คำสั่งสอน แนววิธีการปฏิบัติตน ศิล ธรรม ทั้งหลายไว้ที่บสวดมนต์ เพื่อให้พวกเราชนรุ่นหลัง นอกจากจะห่มสวดมนต์ภาวนาแล้ว พวกเราจะต้องเอาบสวดมนต์นั้นมาตีความ และศึกษาว่าสิ่งที่พระพุทธรูปได้ทิ้งคำสอนไว้นั้น เราควรจะปฏิบัติตนอย่างไรให้สมกับที่เป็นลูกศิษย์ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า นับเป็นความประทับใจอย่างมากที่ผมได้มากราบพุทธสรีระ และได้หลักธรรมะที่พระพุทธรูปของการให้พวกเราพุทธศาสนิกชนควรรู้จักกลับไป แต่ก่อนด้วยความที่ผมคุ้นเคยในหลักธรรมที่ติดตัว

มาในแต่อดีต ที่ทราบคืออยู่แล้ว วันนี้ผมได้เข้าใจลึกเข้าไปอีก จนจะถึงแก่นธรรมเลย ก็ว่าได้ จากนั้นก็ผมและคณะได้เดินทางไปนมัสการมกุฏพันธเจดีย์ สถานที่ถวาย พระเพลิงพุทธสรีระ ซึ่งปัจจุบันเหลือเพียงซากเจดีย์ทรงกลมขนาดใหญ่ ณ ที่แห่งนี้ ผมได้รับโอกาสให้ถวายผ้าบังสุกุลจีวร นับเป็นโอกาสที่ดีสำหรับผม แม้กาลเวลา จะผ่านไปนานถึง ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว แต่ผมมีความรู้สึกว่าการได้อยู่ร่วมใน ครั้งสมัยพุทธกาล จึงเป็นประทับใจที่ไม่สามารถจะลืมในความรู้สึกนั้น

จากนั้นได้เดินทางเข้ามาถึงเมืองพาราณสี หลังจากที่ได้พักอย่างสบายแล้ว เข้านี้ตี ๕ ครั้งได้เดินทางไปสู่ม้าน้ำคางคา สายน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ ผมได้ร่วมลงเรือ ไปพร้อมคณะ และได้ล่องกระทงเพื่อขอขมาต่อแม่น้ำ และเพื่อลอยเคราะห์ ลอยภัย เสนียดจัญไรต่างๆ ออกไปจากร่างกาย และครอบครัวของผม ที่หนึ่งที่ผมได้ประทับใจ เมื่อมาสถานที่แห่งนี้คือ ผมได้มาร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงขอเดชะ เพื่อให้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ อันเป็นมหามงคล ยิ่งในวาระขึ้นปีใหม่ ๒๕๕๖ นี้ นอกจากนี้ยังได้ร้องเพลงอวยพรวันเกิดให้กับ ผู้ที่เกิดในวันนี้และเดือนนี้อีกด้วย ว่ากันว่าเมื่อได้มาเมืองพาราณสี สิ่งที่ไม่ควรพลาด นอกจากซื้อผ้ากฐาแล้ว ต้องมาชมพิธีบูชาไฟ และชมการอาบน้ำล้างบาปของผู้คน ที่มีความเชื่อ ผมรู้สึกปีติยินดีเป็นอย่างมากครับ

ต่อมาก็ได้เดินทางไปยัง ณ บริเวณธรรมเมกขสถูป สถานที่ทรงแสดง ปฐมเทศนา และสถานที่ก่อกำเนิดพระสังฆรัตนะ ได้มีการไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิต ภาวนา ผมได้รับเกียรติจากพระมหาดวงจันทร์ คุณตีสีโล, ดร. ให้สวดอัญเชิญเทวดา ให้มาชุมนุมเป็นสักขีพยานในการมาสร้างบุญครั้งนี้ (ในตอนแรกมีหมอกลงเต็ม มองไม่ค่อยเห็นทาง แทบจะมองไม่เห็นสถูปเลย) เมื่อผมเริ่มสวดบทชุมนุมเทวดา (สัคเค กาเม...) จู่ๆ ก็มีลมพุงมาทางผม และอาจารย์ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์อย่างแรง ผมทราบในทันทีว่า เทพ เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายรับทราบ และมาร่วมชุมนุม กันอย่างคับคั่ง ในสถานที่แห่งนี้เอง ผมได้พระองค์หนึ่ง (ดังรูปข้างล่าง) ซึ่งได้ หลังจากสวดมนต์เสร็จก็ตกอยู่ตรงหน้าผมซึ่งก่อนหน้าที่มีการสวด ไม่ได้มีอะไร อยู่ตรงหน้าเลย ผมคิดว่าตอนที่ลมพัดพุงเข้ามา ได้นำพระองค์นี้มามอบให้กับผม

ผมรู้สึกปีติและดีใจเป็นอย่างมากที่ได้สิ่งมงคลกลับไปบูชาที่บ้าน เป็นการรับรู้ และการมาอวยพรของเหล่า ทวยเทพ เทวดา สิ่งศักดิ์ทั้งหลายให้กับพวกเราทุกคน เมื่ออรุณรุ่งได้รับแสงและพรอันศักดิ์สิทธิ์ ณ แม่น้ำคงคา สายๆ ก็ได้รับสิ่งวิเศษ ให้นำกลับไปบูชา

กล่าวคำโอกาสอัญเชิญเทวดา

พระพุทธรูปที่ได้รับจาก
ธรรมเมกขสถูป

จากนั้นได้เดินทางต่อจนมาถึงพุทธคยาดินแดนแห่งการตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล, ดร. ได้นำผมและคณะเข้าไปกราบพระพุทธรูปเมตตาขอพร จากนั้นก็นำไปไหว้พระ สวดมนต์ ณ ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่ตรัสรู้ และนมัสการพระแท่นวัชรอาสน์ - อนิมิสเจดีย์ - รัตนจกรมเจดีย์ - สระมุจลินทร์ หลังจากนั้นก็นั่งสมาธิสักพัก

วันต่อมาตั้งแต่เช้ามืดก็ได้เดินทางไปชมบ้านนางสุชาดาผู้ถวายข้าวมธุปายาส และชมแม่น้ำเนรัญชรา สถานที่พระพุทธรูปเจ้าได้ทรงลอยลาด จากนั้นก็เดินทางต่อไปยังเดินทางไปนครราชคฤห์ เมืองหลวงแห่งแคว้นมคธในสมัยพุทธกาล ได้เดินขึ้นเขาคิชมกุฎ เพื่อชมถ้ำสุกรชาตา สถานที่พระสารีบุตรอัครสาวกเบ็องชวา ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ และนมัสการพระมุลคันธกุฎี สถานที่ประทับจำพรรษาของพระพุทธรูปเจ้า ต่อมาก็ได้ไป ณ วัดเวฬุวันซึ่งเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่ที่พระพุทธรูปองค์ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์แก่พระอรหันต์สาวก ๑,๒๕๐ รูป (สถานที่อันเป็นถิ่นกำเนิดประเพณีวันมาฆบูชา)

สุดท้ายมาจบการเดินทางที่มหาวิทยาลัยนาลันดา มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งแรกของโลก ซึ่งเคยรุ่งเรืองเมื่อกว่าพันปีที่ผ่านมา เรื่องราวจุดจบของนาลันดา มหาวิทยาลัยอันยิ่งใหญ่ของโลก และการล่มสลายของพุทธศาสนาในอินเดีย เมื่อได้ฟังและคิดพิจารณาแล้วว่า การล่มสลายนั้น ล้วนมาจากความอ่อนแอและการขาดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ ความไม่เข้มแข็งในพุทธศาสนาของพุทธบริษัท ทำให้ชาวมุสลิมได้เข้ามาบุกและทำลายพุทธศาสนา เพราะการแบ่งแยกชนชั้น การเมืองที่วุ่นวาย และนานาประการ จึงนับเป็นเยี่ยงอย่างที่ไม่ควรนำมาปฏิบัติ

ธรรมที่ผมได้คือ เมื่อเราเป็นพุทธศาสนิกชน เราควรจะมีสามัคคีกัน ยึดมั่นในคำสอนของพุทธศาสนา ไม่ควรนำเอาวิถีชีวิตของคนอื่นเข้ามาสู่สังคมจนมากเกินไป จนทำให้เราขาดความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความเป็นพุทธบริษัท และสุดท้ายสังคมก็วุ่นวายปั่นป่วน เพราะการไร้ซึ่งคุณธรรม และขาดซึ่งธรรมะอยู่ในตัวคนแล้ว สังคมนั้นๆ ก็วุ่นวาย และล่มสลายไปตาม มหาวิทยาลัยนาลันดา นับเป็นสังคมที่เคยยิ่งใหญ่ที่สุดมาก่อน บัดนี้ล่มสลายไปด้วยเหตุอันใด เราควรศึกษา และไตร่ตรอง พิจารณา และเก็บมาเป็นบทเรียน มาสอนรุ่นสู่รุ่นให้เกิดความตระหนักของคำว่า "สามัคคี" การยึดเอาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนตลอดจนการสร้างคุณงามความดีต่อไป พระพุทธองค์ลำบากเพื่อให้มนุษย์เราทุกคนเหนือเกิดพ้นตาย เราในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชน อย่างน้อยก็ควรปฏิบัติอยู่ในหลักศีล ๕ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและศรัทธาในพระพุทธองค์

ในคืนนั้น หลังจากกลับมาถึง ณ วัดไทยพุทธคยา ผมได้กลับไปยังพระพุทธเมตตาขอพรเป็นการส่วนตัว จากนั้นก็เข้าไปนั่งสมาธิ ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่ตรัสรู้ และกราบนมัสการพระแท่นวัชรอาสน์อีกครั้งเพื่อขอสาธุจิตฐานพลังแห่งการนำคนสร้างชาติ ในการเป็นผู้นำของผู้คนจำนวนหนึ่งในการบูรณปฏิสังขรณ์การสร้างและถวายพระพุทธรูปเงินทรงเครื่องจักรพรรดิทองคำ ตลอดจนในอนาคตการได้นำผู้คนสร้างโรงพยาบาลมหาราชนครล้านนาในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง รวมไปถึงการร่วมสร้างหรือถวายที่ดินให้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่แห่งใหม่ เป็นต้น

ในวันรุ่งเช้า วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๖ พระราชรัตนรังษี เจ้าอาวาส วัดไทยกุสินารารเฉลิมราชย์ วัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย และเป็นหัวหน้า พระธรรมทูตสายอินเดีย - เนปาล ได้เมตตาแนะนำผมว่า "ให้นำรองเท้า (ทำด้วยหนังแกะปักด้วยดันทองคำ) และเส้จามรี ไปถวายในวันนี้ เพราะเลข ๗ เป็นเลขดี เป็นวันดีควรจะไปถวายในวันนี้ เพราะพระพุทธเจ้า ครั้งเมื่อประสูติก็เดิน ๗ ก้าว แล้วขู้นิ้วขึ้นและลง นับว่าจะเกิดสิ่งมงคล วันนี้เมื่อผมได้ไปถึง ผมได้นำรองเท้าทองคำ พร้อมด้วยเส้จามรีไปถวาย ผมมีความปิติยิ่ง จนน้ำตาแห่งความปิติได้ไหลอาบน้ำแก้มของผมอีกครั้ง ครึ่งนี้นับเป็นครั้งที่ ๓ ที่มีเหตุปิติต้องร้องไห้ ด้วยความประทับใจ เพราะโดยปกติแล้ว ผมไม่เคยร้องไห้ให้ใครเห็น แต่การเดินทางมาแสวงบุญครั้งนี้ มันเกิดความปิติ สุขใจอย่างล้นเหลือจริงๆ ที่จะกลั่นน้ำตาไว้ได้ แต่ก่อนที่จะได้เดินทางไปถวายรองเท้าทองคำและเส้จามรี พระราชรัตนรังษี ได้อ่อยกับผมไว้ประโยคหนึ่งว่า "ฝากพระพุทธศาสนาให้สืบต่อไปด้วยนะ ข้าพเจ้าจะทำอุปสรรคให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน ข้าพเจ้าจะทำปัญหา ให้เป็นปัญญาในการทำงาน เพราะอุปสรรค คือเส้นทางที่ยิ่งใหญ่ของมหาบุรุษ"

ถวายผ้าจีวร รองเท้าทองคำ และเส้จามรีแด่พระพุทธเมตตา

ตลอดระยะเวลาในการเดินทางครั้งนี้เป็นเวลา ๙ วัน ประทับใจการเดินทางครั้งนี้จริงๆ เป็นเหตุการณ์ที่ลืมได้ยาก ผมประทับใจทุกสิ่งทุกอย่าง จนไม่อาจจะกล่าวออกมาได้หมด ขอเริ่มจากพระอาจารย์ พระมหาดวงจันทร์ คุณตีสีโล, ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ผู้นำการเดินทาง พระธรรมวิทยากรเอก ผู้ดูแล และควบคุมการเดินทางครั้งนี้ ผมประทับใจมากในการบรรยายธรรมะ การชี้แนะ การนำ สวดมนต์ การอธิษฐานจิต ตลอดการให้ข้อคิด และสติปัญญาทุกด้านกับผู้ร่วมเดินทางทุกคน ตั้งแต่ผมเดินทางมาถึงสนามบินนิวเดลี พระอาจารย์ได้ดูแลผม ได้ให้คำปรึกษาผม ให้การส่งเสริมผมในทุกด้าน อีกทั้งอาจารย์ ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ ท่านได้ให้การดูแล และคำปรึกษาตลอดการเดินทาง ตลอดถึงการแนะนำบางเรื่อง ที่ผมไม่ทราบ การซื้อของ สถานที่สำคัญ การแลกเงิน เป็นต้น เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตทุกคน ไม่ว่าจะเป็นพี่โย พี่บุญมี และน้องจ๊ีบ ผมมีความประทับใจอย่างมาก ที่ช่วยดูแลอาหาร ขนม น้ำ การติดต่อประสานงานทุกเรื่อง เจ้าหน้าที่ทุกคนทำหน้าที่ได้ดีมาก ตลอดถึงผู้ร่วมเดินทาง อย่างพี่อสิริพัชรก็ช่วยดูแล นวดตอนที่ผมมีอาการปวดเกร็ง ไม่สบาย คอยช่วยถ่ายรูป ช่วยถือของเวลาผมไปสวดมนต์ และอื่นๆ อีกมากมาย พี่ส้มโอที่คอยช่วยถ่ายรูป ช่วยดูแลผมในเรื่องต่างๆ คุณหมอสมาจารย์ พี่นภาพร และครอบครัวตั้งวินิตที่ช่วยดูแลผมเรื่องยา เวลาผมมีอาการไม่สบาย และอาการปวดเมื่อยต่างๆ พี่หนานต้นตึก ที่เมตตาสนับสนุนผมทุกครั้งที่ผมทำบุญ คอยส่งเสริมผม ทั้งบนรถ และสถานที่สำคัญต่างๆ และทุกคนในมาทริบนี้ล้วนสมัครสมานสามัคคีกัน ดูแลซึ่งกันและกัน อบอุ่นเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกันเลย ผมประทับใจจริงๆ ประทับใจจนเกินบรรยายจริงๆ ครับ

บทเรียนล้ำค่าในแดนพุทธภูมิ

ฐิติรัตน์ วลัยรัฐพลพงศ์

ท่ามกลางหม่นหมอกหนาในอากาศที่เยือกเย็น หนาวเหน็บ ผู้เฒ่าพัฒนา การเรียนรู้ น้อมนำศีล สมาธิ และปัญญาแห่งไตรสิกขา พร้อมด้วยใจน้อมนำ ศรัทธามุ่งสู่พุทธภูมิ ดินแดนที่เป็นต้นตำแห่งตำราที่สำคัญอันเป็นต้นกำเนิดทาง พระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทเรียนมากมายถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ได้บรรจุไว้ใน พระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนานั้นคือพุทธธรรม หลักคำสอน ที่เป็นมาแห่งการค้นคว้าเป็นภูมิรู้ ภูมิปัญญา และภูมิธรรมของพระพุทธองค์ที่ถูก ถ่ายทอดสืบต่อๆ กันมาเป็นเวลามากกว่า ๒๕๕๖ ปีแล้ว และเชื่อได้ว่าเป็นภูมิปัญญา ชั้นเอกของโลก เป็นมรดกที่ล้ำค่าหาสิ่งใดมาเปรียบได้

ผูกข้อมือ เพื่อความเป็นสิริมงคล

ในพุทธวจนะตามพระไตรปิฎกกล่าวว่า

ความมุ่งมั่นตามพุทธวิถี มีหลักที่พึงปลูกในจิตสำนึก คือ คำสอนที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในมหาปรินิพพานสูตร ก่อนปรินิพพานว่า

“ดูกรอานนท์ สังฆณียสถาน ๔ แห่งเหล่านี้ เป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธา สังฆณียสถาน ๔ แห่ง เป็นไฉน คือ ๑. สังฆณียสถานอันเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธาด้วยมาตามระลึกว่า พระตถาคตประสูติในที่นี้ ๒. สังฆณียสถานอันเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธาด้วยมาตามระลึกว่า พระตถาคตตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ ๓. สังฆณียสถานอันเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธาด้วยมาตามระลึกว่า พระตถาคตทรงยังอนุตตรธรรมจักรให้เป็นไปในที่นี้ ๔. สังฆณียสถานอันเป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธาด้วยมาตามระลึกว่า พระตถาคตเสด็จปรินิพพานแล้วด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุในที่นี้ สังฆณียสถาน ๔ แห่งนี้แล เป็นที่ควรเห็นของกุลบุตรผู้มีศรัทธา ฯ”

ดูกรอานนท์ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา จักมาด้วยความเชื่อว่า พระตถาคตประสูติในที่นี้ก็ดี พระตถาคตตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณในที่นี้ก็ดี พระตถาคตทรงยังอนุตตรธรรมจักรให้เป็นไปในที่นี้ก็ดี พระตถาคตเสด็จปรินิพพานแล้วด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุในที่นี้ก็ดี ก็ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง เทียวจาริกไปยังเจตีย์ มีจิตเลื่อมใสแล้ว จักทำกาละลง ชนเหล่านั้นทั้งหมดเบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

สายธารแห่งธรรมสู่แดนพุทธภูมิ นำโดยพระมหาดวงจันทร์ คุณุตสึโล, ดร. และดร.ไพฑูรย์ รื่นสัจย์ บุคคลสำคัญที่นับได้ว่าเป็นเพชรน้ำเอกแห่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้นำพานิสิตรระดับปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีผู้ร่วมเดินทางทั้งสิ้น ๔๑ รูป/คน ภายใต้โครงการทัศนศึกษา-สัมมนาทางวิชาการ ณ พุทธสังฆณียสถานประเทศอินเดีย - เนปาล โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑) เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียและเนปาลแก่นิสิต

๒) เพื่อส่งเสริมให้นิสิตมีวิสัยทัศน์ และมีความเชื่อมโยงในพระพุทธศาสนามากขึ้น

การเดินทางไปที่ศกศึกษาเชิงประจักษ์ นับได้ว่าเป็นการเดินทางไปเพื่อปฏิบัติธรรมในสถานที่สำคัญตามจุดมุ่งหมายที่ศรธายิ่งใหญ่แสนประทับใจของชีวิตพุทธศาสนิกชนได้แก่

๑. พุทธสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล คือ

๑) สถานที่พระตถาคตประสูติ ณ ลุมพินีนวัน เสาหินพระเจ้าอโศก ซึ่งมีอายุกว่า ๒,๓๐๐ ปี หินแกะสลักภาพพุทธประวัติตอนประสูติและสระโบกขรณีสถานที่สรงสนานของพระนางสิริมหามายาพระพุทธรมารดา

๒) สถานที่ตรัสรู้คือพระมหาโพธิมณฑลหรือต้นพระศรีมหาโพธิ์

๓) สถานที่แสดงปฐมเทศนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี

๔) สถานที่ดับขันธปรินิพพาน คือสาละวนทยาน ณ นครกุสินารา และสถานที่ถวายพระเพลิงพุทธสรีระ มกุฏพันธเจดีย์

๒. สถานที่สำคัญ

๑) ที่ชมายาล อนุสรณ์สุสานแห่งความรักของพระเจ้าชาร์จาฮาล และพระนางมุตัสมาฮาล

๒) พระราชวังอัคราฟอร์ท อันลือชื่อของกษัตริย์ ราชวงศ์โมกุล

๓) สังกัสสะนคร นครรัฐอูตรประเทศ ซึ่งเป็นสถานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากที่ทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระมารดา

๔) บ้านท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี และบ้านท่านบุโรหิตบิดาของพระองค์คูลีมาลเถระ

๕) พระคันธกุฎีพระเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี

๖) วัดไทยรัตนาราม ๙๖๐ ชายแดนอินเดีย – เนปาล

๗) เสาหินพระเจ้าอโศก ซึ่งมีอายุ ๒,๓๐๐ ปี

- ๘) วัดไทยลุมพินี
 - ๙) วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เมืองกุสินารานคร
 - ๑๐) เมืองพาราณสี
 - ๑๑) วัดไทยสารนาถ เมืองสารนาถ
 - ๑๒) แม่น้ำคงคา สายน้ำอันศักดิ์สิทธิ์
 - ๑๓) วัดไทยพุทธคยา
 - ๑๔) เขาคิชฌกูฏ ชมถ้ำสุกรขาตาสถานที่พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวา
ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ และมูลคันธกุฎีสถานที่ประทับจำพรรษา
ของพระพุทธองค์
 - ๑๕) มหาวิทยาลัยนาลันทา มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งแรก
ของโลก
 - ๑๖) เมืองโกลกัตตาเมืองหลวงเก่าของประเทศอินเดีย
- คำว่า “สุขใจ ได้บุญ เพิ่มพูนปัญญา คัมค้ำกว่าอ่านตำราเรียนหมิ่นเล่ม”
ของพระอาจารย์เป็นประโยคที่เหมาะสมในระยะเวลาเช่นนี้ยิ่งนัก ความประทับใจ
มีอยู่ตลอดทุกเส้นทางแห่งการเสาะแสวงหาพระธรรมในแดนพุทธภูมิ ซึ่งเป็น
รูปแบบการปฏิบัติธรรม ลักษณะมรรควิถีเดินทางผู้ถือศีล ๕ ของเหล่านิสิตทุกท่าน

พระมหาดวงจันทร์ คุตตลีโล, ดร. พระธรรมวิทยากร
บรรยายให้ความรู้แก่นิสิตตลอดเวลา

ในด้านวิธีการสัมมนาทางวิชาการ

๑) เป็นการบรรยายเชิงวิชาการบนรถขณะเดินทางจากพุทธสถานแห่งหนึ่ง ไปสู่อีกแห่งหนึ่ง

๒) ภาคปฏิบัติเชิงเนื้อหาตามพุทธศาสนาแห่งนั้นๆ พร้อมกับนำ สารัตถธรรมมาพิจารณาในส่วนของศึกษาและปฏิบัติ

การเดินทางสายธรรมครั้งนี้ สมเจตนาธรรมดังคำพระที่ว่า เปรียบเสมือน ว่าเป็นการนำร่างกายและจิตใจที่พ่อแม่ให้มีศาสนาสังกัดมาปลูกเสก มาลงคาถา เป็นสิ่งศักดิ์ทางศาสนา ความศักดิ์สิทธิ์คือความสำเร็จ (success full) ซึ่งถ้ามีความฉลาดเพียงพอ ศรัทธาในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเดินทาง มาสู่สังฆเวชนียสถาน ข้อสำคัญถ้าสามารถจับหลักอันเป็นหัวใจสำคัญของ พระพุทธศาสนาคือประสูติ ตรัสรู้ แสดงธรรม และเสด็จดับขันธปรินิพพาน ซึ่งผู้แสดงธรรม สามารถวิเคราะห์ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้มีดังนี้

๑. หลักธรรมจากการประสูติ

พระพุทธเจ้าประสูติที่อุทยานลุมพินี เป็นบทหนึ่งแห่งหลักธรรมที่สอน คือความกตัญญูทเวทียของลูกที่พึงมีต่อมารดา ผู้ให้กำเนิด เป็นสิ่งเตือนใจ ดัง พระคุณอันยิ่งใหญ่ของมารดาที่ตั้งครรภ์ ดูแล เอาใจใส่เราเป็นอย่างดี จนคลอด เจริญเติบโตใหญ่และสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี มารดาเปรียบเหมือนพระพรหมที่มี ชีวิตในบ้านของเรา ดังนั้นเราพึงรู้สติแห่งตนเสมอในการเป็นคนดี เป็นศักดิ์ศรีต่อบิดา – มารดาและครอบครัว

๒. หลักธรรมจากการตรัสรู้

พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ที่พุทธคยา แคว้นมคธ เป็นบทเรียนแห่งความขยัน เข้มแข็ง อดทน มีวิริยะอุตสาหะในการศึกษาเพื่อการค้นพบด้วยตนเอง เป็นการ สร้างและเจริญปัญญาด้วยตนเองอย่างมุ่งมั่นจนประสบความสำเร็จของพระพุทธเจ้า เมื่อเรียนรู้ได้ชัดเจนจนบรรลุธรรมขั้นสูงสุดแล้ว พระองค์ทรงมีน้ำพระทัยเผยแผ่ คำสอน เอื้อเพื่อต่อมนุษย์ทั้งมวล ด้านจิตใจที่มีเมตตา กรุณา ซึ่งเป็นการใช้ความรู้

ที่ถูกทางในการดำเนินชีวิต การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชั้นเอกของพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าได้แสดงแก่พุทธศาสนิกชนในสมัยนั้นจนถึงปัจจุบัน

๓. หลักธรรมจากการแสดงปฐมเทศนา

พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ซึ่งการมาราบสักการบูชาของชนรุ่นหลังเป็นการแสดงถึงการมาเคารพผู้รู้จริง รู้ถ่ายถอดจริง โดยมีความรู้เป็นหลักธรรมสำคัญถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ที่สามารถเลือกศึกษาได้ตามความเหมาะสมแล้วนำคำสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมเช่นกัน

๔. หลักธรรมจากการปรินิพพาน

พระพุทธองค์เป็นผู้สอนให้มนุษย์เราใช้ชีวิตที่ตั้งสติอยู่ในความไม่ประมาท ประพฤติอยู่ในทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นความสมดุลตามธรรมชาติ

หลักธรรมทั้ง ๔ จากสังเวชนียสถาน เป็นธรรมวินัยที่เตือนสติ สอนให้เราใช้ชีวิตสงบ สุข สมดุล แห่งชีวิตธรรมนำความสุขนั้นเอง

การท่องไปในแดนพุทธภูมิมีความสำคัญที่เราพบเห็น นำมาเป็นหลักธรรมสอนใจ เตือนสติ ตอกย้ำ เจตคติผู้ศึกษาได้ ในด้านชีวิตความเป็นอยู่ในระบบสันโดษ แบบเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งที่ประทับใจและนำมาสอนตนเองได้แก่

๑) การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ในการใช้ปัจจัยทั้ง ๔ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ชาวอินเดียจะสร้างและปรุงอาหารพื้นบ้าน ปลุกผัก หลีกเลี้ยงการบริโภคเนื้อสัตว์ อาศัยอยู่ในบ้านที่ปลูกสร้างด้วยดินเหนียวที่นำมาเผาเป็นอิฐด้วย เชื่อมต่อประสานด้วยดินเหนียว มูลวัวและฟางข้าวที่ผสมเข้ากัน มีคุณสมบัติให้ความอบอุ่นในฤดูหนาว และให้ความชุ่มชื้นในฤดูร้อน เครื่องนุ่งห่มที่ปรากฏเป็นผ้าพื้นบ้านที่ประดิษฐ์ในเมืองแบบง่ายๆ รักษาเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของตนเอง ได้อย่างเหนียวแน่น มีการใช้เครื่องเทศสมุนไพร เวลาเจ็บป่วย การใช้วิธีการก่อไฟผิงให้ความอบอุ่น จะเลือกเศษไม้แห้งหรือตอไม้ที่ตายแล้วที่มีอยู่ทั่วไป บนต้นไม้ใหญ่และรากที่ฝังดินนั้นเผาเป็นเชื้อเพลิงในชนบท

ชาวอินเดียกำลังสอยกิ่งไม้แห้งและชุดต่อไม้เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง

๒) หลักธรรมที่ใช้ในระบบเศรษฐกิจ ในประเทศอินเดียมีการนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามายึดถือปฏิบัติได้อย่างน่าชื่นชมในชีวิตประจำวัน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า ชุรวาสสนั้นมีความสุขก็ด้วยเรื่องใหญ่ๆ ๔ อย่างคือ

- ๑) อตถิสุข สุขอันเกิดจากการมีทรัพย์
- ๒) โภคสุข สุขอันเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์บริโภค
- ๓) อนณสุข สุขอันเกิดจากการไม่เป็นหนี้
- ๔) อนวัชชสุข สุขอันเกิดจากการประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ

เมื่อนำธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้มาพิจารณาแล้ว เราสามารถสรุปได้ว่า คนเรา จะมีความสุขอย่างยั่งยืนได้นั้น ต้องมีทรัพย์ ไม่เป็นหนี้สิน ต้องใช้จ่ายทรัพย์เพื่อความ สุข และต้องทำงานที่ไม่ผิดศีลธรรมและกฎหมาย การจะทำงานนั้นได้ ต้องยึดถือธรรมะเป็นหลัก จึงจะเกิดความดีและพอเพียงขึ้น ประชาชนชาวอินเดีย

ส่วนใหญ่ที่เป็นชาวชนบท และชาวเมืองจะพบว่าเรียบง่าย อยู่กับธรรมชาติ โดยรวม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ สัตว์ และพืช อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสงบอย่างแท้จริง ดังที่ว่า คนจะมีความสุขได้นั้น ต้องมีทรัพย์ และไม่มีหนี้สิน ใช้จ่ายทรัพย์ด้วยความพอดี พอเพียง และทำงานไม่ผิดศีลธรรมและกฎหมาย นั้น ต้องประพฤติตามธรรมะพระพุทธองค์ทรงสอนไว้ อย่างแรกต้องมีพฤติกรรม

ตามหลัก “**ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์**” หรือที่เรารู้จักกันว่า เป็น “หัวใจเศรษฐี” มี ๔ ข้อคือ

๑) **อุฏฐานสัมปทา** มีความขยันหมั่นเพียร การดำเนินชีวิตและการทำงาน ต้องมีความขยันเป็นที่ตั้ง จึงจะหาทรัพย์ได้ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “อุฏฐาตา วินทเต ณะนัง – คนขยันย่อมหาทรัพย์ได้” แต่อย่างไรก็ตาม ก็ต้องเป็นไปในทางที่ถูก ที่ควรด้วย

๒) **อารักขสัมปทา** มีการเก็บการรักษา อดออมทรัพย์นั้นได้ ทรงสอนไว้ว่า เมื่อได้ทรัพย์มาแล้วควรแบ่งตามหลักโศคาวิภาค ๔ คือ สองส่วนสำหรับใช้จ่าย เพื่อตน ครอบครัว และการทำงานในปัจจุบัน และสองส่วนเพื่ออนาคต

๓) **กัลยาณมิตตตา** รู้จักคบคนดี และไม่คบคนพาลที่นำไปสู่ความเสียหายทั้งหลาย

๔) **สมชีวิตา** รู้จักใช้ชีวิตอย่างพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม โหนไปตามกระแสของวัตถุนิยมและสังคมบริโภคนิยมเกินไป

ทั้ง ๔ ข้อนี้เป็นทางที่จะหาทรัพย์และรักษาทรัพย์นั้นไว้ได้

นอกจากนี้ การทำงาน การหาทรัพย์และการใช้จ่ายทรัพย์อย่างพอดีพอเพียงนั้นต้องประพฤติตามหลัก “สันโดษ” คำว่า “สันโดษ” มาจากภาษาบาลีว่า “สันตุฎฐี” ดังที่เราได้ยินบ่อยๆ ว่า “สันตุฎฐี ประระมัง ณะนัง – ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง” ดังนั้นถ้าเราถือตามพระพุทธพจน์นี้ก็แสดงว่า ผู้มีสันโดษจะเป็นผู้มีทรัพย์มาก ดังเราจะเห็นได้ว่า ชาวอินเดียเคยมีหลักธรรมนำเศรษฐกิจ ทางจิตใจ และร่างกายอย่างน่าชื่นชม มีความสุขในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพของโลกใบนี้

สิ่งที่ชาวซังกินใจลึกล้ำหาใดบรรยายได้นั้นคือ การได้ฟังบรรยายธรรม พุทธประวัติ สาวกประวัติ ธรรมะในพระไตรปิฎก ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นๆ การศึกษาศาสนาเปรียบเทียบ วัฒนธรรมประเพณีที่ควรรู้ สิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ สังคมเศรษฐกิจ ที่ควบคุมสารัตถะเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย

- ๑) ภาคปฏิบัติภาวนาพุทธานุสติ สติปัญญา
- ๒) ภาคธรรมสาธยาย ปฏิบัติการทำวัตรเช้า – เย็น สวดมนต์ในพระสูตรตามพุทธสถานนั้นๆ ทุกที่
- ๓) ภาคศาสนพิธี พิธีบูชา เครื่องบูชา การทำบุญ ทอดผ้าป่า โปรยทาน ซื่อที่ดินถวายวัด เจริญจิตภาวนา

การน้อมนำจิตใจไปด้วยใจศรัทธานำปัญญาเบิกบาน ทำให้เกิดปีติสุขที่เข้าสู่บุญถาวร อันเป็นทางสายเอกที่ได้รับจากบทเรียนล้ำค่าในแดนพุทธภูมิที่ตราตรึงใจตลอดกาล เป็นความสุขสงบที่สุดในชีวิตอย่างแท้จริง

ท่องแดนพุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย – เนปาล

นางนภาพร วิจารณ์ปรีชา

ทัชมาฮาล อนุสรณ์แห่งความรักความพิศवास ปราสาทแห่งความงาม
สุสานรักของพระเจ้าชาจาฮาลและ พระนางมมุตัสมาฮาล เป็นสุสานรักที่มีความ
สวยงามและดูอลังการ ซึ่งไม่อยากจะเชื่อว่าเป็นฝีมือการก่อสร้างของคนในสมัย
พ.ศ. ๒๑๗๔ (ค.ศ. ๑๖๓๑) ในการสร้างทัชมาฮาลครั้งนั้น ต้องใช้แรงงานและเงิน
เป็นจำนวนมาก จึงมีการเกณฑ์ช่างฝีมือแรงงานและมีการขูดรีดเก็บภาษีจากราษฎร
เพื่อเอาเงินมาใช้ในการก่อสร้างอย่างมากมาย ช่างฝีมือจำนวนมากที่แกะสลักหิน
ต้องตาบอดเนื่องจากต้องทำงานกลางแดดจัดเป็นเวลานาน คนงานจำนวนมาก
ต้องล้มตายลงเพราะทำงานหนักและถูกบังคับทารุณให้ทำงานไม่มีหยุด ครั้นสร้าง
ทัชมาฮาลสำเร็จลง พระเจ้าชาจาฮาลก็สั่งให้ฆ่าสถาปนิกผู้ออกแบบทันที เพื่อป้องกัน
ไม่ให้ไปสร้างสิ่งก่อสร้างสวยงามอื่นมาแข่งกับทัชมาฮาลอีกต่อไป

ความคิดเห็นของผู้เขียน การก่อสร้างสิ่งที่สวยงามเพื่อสนองความต้องการ
ของบุคคลเพียงคนเดียวหากต้องทำลายชีวิตของผู้อื่นทำให้คนอื่นๆเดือดร้อนล้มตาย
มากมาย ถือว่าเป็นสิ่งที่โง่เขลา ขาดสติ ขาดความเมตตา กรุณา ในความคิดเห็น
ส่วนตัวของผู้เขียนคิดว่า ไม่สมควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง สิ่งที่ได้จากการชมสถานที่
แห่งนี้คือ ความรักที่ดิ้นรนนั้นต้องก่อปรไปด้วยความเมตตา กรุณา เอื้ออาทรและ
ควรรักอย่างมีสติประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม รักคือการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน

ลุมพินี เป็นอุทยานที่น่ารื่นรมย์ อยู่กึ่งกลางระหว่างเมืองเวททะกับกรุงกบิลพัสดุ์ เป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า ปัจจุบันเรียกว่า รุมมินเด อำเภไพราวา ประเทศเนปาล ห่างจากพรมแดนอินเดียราว ๒๓ กิโลเมตร สิ่งที่ค้นพบ คือซากวัดเก่าแก่ สระน้ำที่พระนางสิริมหามายาชำระร่างกาย รูปปั้นหินอ่อนตอนพระนางประสูติพระราชโอรส และเสาคอนกรีตที่พระเจ้าอโศกมหาราชจารึกไว้ว่าเป็นสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า

ความคิดเห็นของผู้เขียน พระพุทธเจ้าประสูติที่ลุมพินีวัน ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ การที่พระพุทธเจ้าเลือกประสูติที่ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมาก ๑.๒๑ พันล้าน^๑ ประชากรส่วนใหญ่ยากจน ไม่มีการคุมกำเนิด ความทุกข์ยากมีอยู่ทั่วไป หากพระพุทธเจ้าไปประสูติในประเทศที่มีความเจริญ ประชากรร่ำรวย มีความทุกข์น้อย แม้พระองค์จะตรัสรู้ริยสัจ ๔ ประชาชนก็คงไม่สนใจ เพราะเขาเหล่านั้นยังไม่ประสบกับความทุกข์ การตรัสรู้

^๑ วิกิพีเดีย, “ประชากร”, ประเทศอินเดีย, [ออนไลน์]แหล่งที่มา <http://www.thai2india.com/index.php?mo=59&action=page&id=14630> [๑๔ มกราคม ๒๕๕๖].

ของพระพุทธเจ้า ก็ไม่ก่อให้เกิดผลดีแต่อย่างใด พระพุทธเจ้าเลือกเกิดในประเทศที่มีแต่ความทุกข์ยาก สามารถมองเห็นได้ทั่วยุ โขไปในประเทศอินเดีย และเลือกเกิดในวรรณะกษัตริย์ เพื่อที่จะทรงแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าท่านจะเกิดมาสุขสบายทุกอย่าง แต่ก็ไม่สามารถอดพ้นการเกิด แก่ เจ็บ ตายไปได้ ฉะนั้นนิพพานจึงเป็นสุขอย่างยิ่ง แม้พระพุทธเจ้าองค์ต่อไปคือ พระศรีอริยเมตไตรยก็จะต้องมาเลือกเกิดในประเทศที่มีความยากจน ลำบากประชาชนอยู่อย่างแร้นแค้น เมื่อคนอยู่อย่างทุกข์ ย่อมอยากหาทางออกจากสังสารวัฏ หากผู้คนอยู่อย่างสุขสบาย ไม่มีใครอยาก ออกจากสังสารวัฏอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นสิ่งที่พระศรีอริยเมตไตรยตรัสรู้ ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อะไร ประชาชนไม่สนใจฟังอย่างแน่นอน และต้องเลือก เกิดในวรรณะที่เป็นที่ยอมรับของคนในยุคนั้นๆ ด้วย มิฉะนั้นผู้คนจะไม่ยอมรับ ในคำสั่งสอน

พุทธคยา สถานที่เจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ สถานที่แห่งนี้เป็นที่แสวงบุญของผู้ที่มีศรัทธาทั่วโลก

ความคิดเห็นของผู้เขียน การได้มาเห็นสถานที่แห่งนี้ ผู้เขียนจินตนาการ ถึงความวิริยะอุตสาหะของเจ้าชายสิทธัตถะที่ทรงบำเพ็ญเพียรทำทุกรกิริยาอยู่ เป็นเวลานานมากๆ ถึง ๖ ปี จึงจะสามารถค้นพบทางสายกลาง นำไปสู่การตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงมีความอดทนเป็นอย่างสูง ต้องพยายามคิด หาหนทางจนพบกับความสำเร็จ เป็นเครื่องเตือนใจให้เราทุกคนทราบว่า การที่ จะกระทำการงานใดๆ ให้ประสบความสำเร็จ ต้องใช้ความพยายาม อดทน ต่อสู้ อย่าท้อถอย แม้ว่าจะล้มเหลว ก็ไม่ควรท้อ ควรมีกำลังใจให้กับตนเองอยู่เสมอ พยายามหาทางแก้ไขด้วยสติสัมปชัญญะย่อมพบกับความสำเร็จในไม่ช้า ไม่มีของ มีค่าใดได้มาอย่างง่ายดาย ต้องมีความวิริยะอุตสาหะ

สารนาถพาราณสี เป็นสถานที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาโปรด ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทางทิศเหนือของเมืองพาราณสี แคว้นกาฬิ ปัจจุบันเรียกว่า สารนาถพาราณสี

ความคิดเห็นของผู้เขียน การได้มาเห็นสถานที่แห่งนี้ผู้เขียนนึกภาพเห็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ และพระอัญญาโกณฑัญญะก็ได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นพระอรหันต์องค์แรกของโลก เรียกได้ว่าท่านสั่งสมปัญญาามาจนเต็มเปี่ยม เมื่อฟังพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพียงครั้งเดียวก็ได้ดวงตาเห็นธรรม ทำให้มีพระรัตนตรัยครบ ๓ ประการ คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระอัญญาโกณฑัญญะเปรียบเหมือนบัวปริ่มน้ำ พอได้รับแสงอาทิตย์ก็ไหลพ่นน้ำและแบ่งบานทันที ตัวผู้เขียนเองก็ได้ตั้งจิตอธิษฐานขอสั่งสมปัญญาบารมีไปทุกภพทุกชาติ ปัญญาเหมือนแสงสว่างสามารถทะลุทะลวงสิ่งที่มีมืดมิดให้สว่างไสวได้ ปัญญาจึงเปรียบเสมือนแสงสว่างในโลก

หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว พระองค์ก็ได้เทศนาสั่งสอนมนุษย์ เทวดา พรหม ให้รู้ตามด้วยความเห็นตื้นเขิน แต่ท่านก็มีได้หยุดยั้ง เพราะพระเมตตากรุณาของพระพุทธองค์ที่อยากให้พวกเราทุกคนพ้นทุกข์ สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขตามอัตภาพ ผู้เขียนขอปวารณาตัวเองว่า จะประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จะเป็นลูกที่อยู่ในโอวาทของพระองค์ตลอดไป

ศาลาโนยาน เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน

ความคิดเห็นของผู้เขียน การได้มาเห็นพระพุทธรูปจำลองปางปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้ผู้เขียนน้ำตาไหล นึกถึงพระพุทธองค์ทรงทรมานสั่งสอนมนุษย์ เทวดา พรหมด้วยความวิริยะ อุตสาหะเป็นเวลานานถึง ๔๕ พรรษา ก็ได้เสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยพระชนมายุ ๘๐ พรรษา พระองค์ทรงชราภาพมาก แต่ก็ได้ตรากตรำพระวรกายเที่ยวเดินทางไปอบรมสั่งสอนผู้คนทั่วไปไม่มีวันหยุดพักผ่อน ด้วยความรัก ความเมตตาที่ท่านมีต่อทุกๆ คน แม้ว่าในวาระสุดท้ายที่ทรงประขวร แต่ก็ยังได้ตรัสให้พระอานนทร์รับธุระจัดให้สุภัททโศบายาสกบรรพชานุอุปสมบทตามความปรารถนา เมื่อพระสุภัททโศบายาสกอุปสมบทแล้ว หลีกออกไป

บำเพ็ญสมณธรรม ก็ได้บรรลุพระอรหัตผลในราตรีวันนั้น ได้เป็นพระปัจจิมอรหันตสาวกของพระผู้มีพระภาค ยังได้พ้นพระชนม์ชีพของพระบรมศาสดา พระพุทธรองค์ทรงทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ผู้เขียนยังมองไม่เห็นว่าจะมีผู้ใดทรงงานหนักมากเท่ากับพระพุทธรองค์ ท่านทรงเป็นแบบอย่างให้กับทุกๆ คนในเรื่องการดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย ไม่เกียจคร้าน มีความอดทนขยันหมั่นเพียร ผู้เขียนจะขอจดจำและนำไปเป็นแบบอย่างให้กับตนเองและนำไปอบรมสั่งสอนลูกหลาน ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ ต่อไป

เขาคิชฌกูฏ นมัสการคันทกฐฎี สถานที่ประทับจำพรรษาของพระพุทธรองค์ถ้าสุกรขาตา สถานที่พระสารีบุตรอัครสาวกเบื้องขวา ได้บรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เขาคิชฌกูฏเป็นภูเขาที่เอียงลาดยาวขึ้นไป ทางขึ้นไม่ลำบาก เมื่อจวนจะถึงยอดเขาก็จะเห็นบริเวณที่พระเทวทัตทำร้ายพระพุทธรเจ้า โดยพระเทวทัตแอบขึ้นไปบนยอดเขาคิชฌกูฏ แล้วงัดก้อนหินใหญ่ลงมาหวังจะปลงพระชนม์พระบรมศาสดาในขณะที่เสด็จขึ้นไปประทับที่พระมูลคันทกฐฎีบนยอดเขา แต่ก็ไม่อาจทำอันตรายพระบรมศาสดาได้ เป็นแต่เพียงสะกิดหินได้กระเด็นไปกระทบพระบาทจนพระโลหิตห้อและหอมอชิวโกโกมารภัจจ แพทย์ประจำพระองค์ก็ถวายเป็นการปฐมพยาบาลในครั้งนั้น จากนั้นก็ผ่านถ้ำพระโมคคัลลานะและถ้ำสุกรขาตา (ถ้ำพระสารีบุตร)

ความคิดเห็นของผู้เขียน การได้มาเห็นเขาคิชฌกูฏในประเทศอินเดีย ทำให้เกิดความรู้สึกสงสารพระพุทธรองค์ที่ต้องทรงเดินขึ้นลงทุกวันเพื่อลงมาอบรมสั่งสอนผู้คนที่ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ ซึ่งตอนที่พระพุทธรองค์อายุระหว่าง ๔๐ - ๖๐ ปี ก็ยังพอมีกำลังวังชา แต่เลยอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปแล้ว กำลังวังชาเริ่มถดถอย พระพุทธรองค์ก็ยังทรงกระทำภารกิจเหมือนเดิม ผู้เขียนชื่นชมในสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรงของพระพุทธรองค์เป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนจะต้องรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และพักผ่อนให้เพียงพอ

วัดเวฬุวันมหาวิหาร เป็นที่ทราบกันว่า สถานที่นี้เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา เรียกว่า วัดเวฬุวันมหาวิหาร นอกจากนี้วัดนี้ยังเป็นสถานที่พระพุทธเจ้าแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่พระอรหันตสาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูป แล้วส่งไปเป็นพระธรรมทูตประกาศพระศาสนา อันเป็นที่มาของวันมาฆบูชา

ความคิดเห็นของผู้เขียน การได้เห็นวัดเวฬุวันในสมัยพุทธกาล ทำให้ผู้เขียนจินตนาการว่า วัดนี้ในสมัยพุทธกาลคงจะเป็นวัดที่ใหญ่โตและงดงามมาก เพราะเป็นวัดที่พระเจ้าพิมพิสารถวายแด่พระพุทธเจ้า ผู้เขียนยกมือไหว้ด้วยความศรัทธา อนุโมทนาบุญที่พระเจ้าพิมพิสารได้กระทำ

บ้านอนาถปิณฑิกเศรษฐี อนาถปิณฑิกเศรษฐีเป็นบุคคลที่มีความศรัทธามีสติปัญญา และความเอาใจใส่ในการบำรุงพระพุทธศาสนา ทำให้ท่านได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าให้เป็นอุบาสกผู้เลิศในการเป็นผู้ถวายทาน (เอตทัคคะในฝ่ายผู้เป็นทายก)

ความคิดเห็นของผู้เขียน ผู้เขียนยกย่องและเทิดทูนท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ที่ท่านเป็นเศรษฐีที่ใจบุญ ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว บริจาคทรัพย์บำรุงพระพุทธศาสนา เศรษฐีบางคนไม่ชอบทำบุญทำทานเพราะทำให้ทรัพย์ของตนเองลดลง ปฏิเสธการทำบุญหากเพื่อนฝูงชักชวน ผู้เขียนขออริชฐานเกิดทุกภพทุกชาติให้มีจิตใจงามเหมือนอนาถปิณฑิกเศรษฐี ในเรื่องการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและความมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์

ย่อโลกไว้ในสังเวชนียสถาน

น.ส.ธันฉกร สนิทพรพญา

การได้มีโอกาสเดินทางไปทัศนศึกษา – ดูนานเชิงประจักษ์ ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย – เนปาลในครั้งนี้นั้น สร้างความตื่นตะลึงต่อสมองและจิตใจของข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก ดังสุภาชิตจินกล่าวไว้ว่า “อ่านหนังสือหมื่นเล่มไม่เท่ากับการเดินทางหนึ่งลี้”^๒ แม้จะเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพุทธสังเวชนียสถานมาพอสมควร แต่เมื่อได้มาเห็นสถานที่จริงๆ บรรยายากาตจริงๆ แล้วนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นคือการไว้กับสิ่งที่เห็นในสถานที่ของจริงนั้นแตกต่างกันเกือบจะสิ้นเชิง บางสิ่งที่คิดว่าไม่น่าจะได้พบ กลับพบ บางสิ่งที่คิดว่าน่าจะจะได้พบ กลับไม่พบ เพราะคำว่า “อินเดีย (India)”

ผู้เขียนเชื่อว่า คนไทยส่วนใหญ่พอได้ยินคำว่าอินเดีย จะคิดไปในแง่ลบเสียเป็นส่วนมาก ส่วนตัวนั้นเคยไปเดินแถวพาหุรัดซึ่งเป็นย่านค้าขายของ “แขก” หรือชาวอินเดียที่มาอยู่ในเมืองไทย เหมือนกับสำเพ็งที่เป็นย่านค้าขายของชาวจีนที่มาอยู่ในเมืองไทย บางตรอกบางซอยในพาหุรัดนั้น จะมีกลิ่นเครื่องเทศชนิดที่หอมเรียกว่า กฤษณา ลอยอบอวลไปทั่ว แถมยังมีเพลงสำเนียงแปลกๆ ผู้คนหน้าตาต่างๆ ให้เห็น ดังนั้น พอได้ยินคำว่าอินเดีย ก็จะมีกลิ่น กฤษณา กลิ่นเครื่องเทศ และขายของเก่งมาก” ส่วนหลังสุดมาจากการที่ได้เห็นฝีมือการค้าขาย ซึ่งแทบจะทุกคนมีความสามารถในการอดทนรอคอย และการติดตามลูกค้าอย่างไม่ลดละ เรียกได้ว่าถ้าใจอ่อนแล้วล่ะก็จำเป็นต้องควักกระเป๋าจ่ายทุกราย

เมื่อผู้เขียนได้รู้ว่า ทางศูนย์บัณฑิตจะจัดโครงการทัศนศึกษาไปอินเดีย-เนปาล สิ่งแรกๆ ที่คิดถึงเบื้องต้นก็คือใจนั้นร่าๆ ไม่อยากจะไป ยิ่งกำหนดการจัด

^๒ ตามมาตราวัดระยะทางของจีนนั้น ๑ ลี้ เท่ากับ ๕๐๐ เมตร หรือครึ่งกิโลเมตร (แหล่งที่มาข้อมูล: <http://th.wikipedia.org/wiki/หน่วยความยาว>)

เป็นช่วงปีใหม่ด้วย ซึ่งเป็นช่วงที่ไม่น่าจะเดินทางมากเท่าไร เพราะคนเดินทางกันมาก หากแต่ด้วยความเป็นนิสิตพุทธศาสตร์ดุขภูมิจิต เรามาเรียนปริญญาเอกสาขาพุทธศาสนา ถ้าไม่เคยไปกราบสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน และสถานที่แสดงปฐมเทศนา ไม่ได้ไปดูไปพิสูจน์ให้เห็นกับตาว่าที่อาจารย์สอนมานั้น จริงหรือไม่ การอ่านแต่เอกสารและใช้การจินตนาการ จะทำให้การเรียนนั้นขาดโอกาสดีๆ หลายอย่างไป

ในเมื่อตัดสินใจแล้วว่าจะไป และได้ทันจองที่นั่งซึ่งมีจำนวนจำกัดและเต็มอย่างรวดเร็วมาก สิ่งที่ต้องทำต่อมา คือ ๓ ต. ได้แก่ **การเตรียมตัว เตรียมใจ และเตรียมการ** ในยุคของการสื่อสารเทคโนโลยีที่แสนสะดวก การค้นหาข้อมูลต่างๆ เพียงปลายนิ้วสัมผัส ทำให้รายการสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการไปอินเดียในช่วงฤดูหนาวจะยาวกว่าปกติ เพราะต้องขนเสื่อกันหนาว และอุปกรณ์กันหนาวไปจำนวนไม่น้อย อีกทั้งยังต้องเตรียมของไปรับประทานระหว่างทาง ซึ่งได้รับคำบอกเล่าประสบการณ์จากผู้ที่เคยไปมาก่อนหน้าว่าให้เตรียมไป เพราะบางครั้งอาจจะทานไม่ได้ทาน บางครั้งมีให้ทานแต่ก็ทานไม่ได้ นอกจากนี้ต้องเตรียมยาไปสำหรับเมื่อป่วยกะทันหันขึ้นมา เตรียมไปแล้วไม่ได้ใช้ ดีกว่าจะใช้แล้วไม่ได้เตรียม โดยในระหว่างที่เตรียมตัวไปนี้ก็ใช้เวลาในการเตรียมใจ ไปเจอสภาพที่แตกต่างกับสิ่งที่เรา

คุ้นเคย ทั้งต้องเตรียมการกับงานต่างๆ ซึ่งมาอะรุมมะตุ้มสุมหัวกันในช่วงก่อนปีใหม่ และหลังปีใหม่ ด้วยระยะเวลาที่มีเกือบสองเดือน ทำให้การเตรียมสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นไปได้อย่างดี แม้ว่าการเดินทางนั้น ดูเหมือนว่าจะสร้างความวุ่นวายไม่น้อย ทว่าเมื่อถึงเวลาจำเป็นนั้น ความพร้อมทุกอย่างที่เตรียมไปกลับได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่คุ้มค่า ที่สำคัญคือยังได้ช่วยเหลือแผ้วไปถึงกัลยาณมิตรร่วมเดินทางหลายๆ ท่านอีกด้วย

เมื่อมาถึงอินเดีย คนไทยทุกคนจะได้เพิ่มสถานะขึ้นมาทันที จากคนธรรมดาจะกลายเป็น “อาจารย์” ถ้าหรุๆ น้อย ผู้ชายจะได้กลายเป็น “มหาราช” ส่วนผู้หญิงจะกลายเป็น “มหารानी” จากบรรดาขอทานที่มีอยู่รายรอบตามสถานที่สำคัญต่างๆ ที่เราไปกัน ทุกคนได้รับคำเตือนว่า อย่าให้เงินกับขอทาน เพราะเมื่อให้ไปทุกคนก็จะกรูกันเข้ามารวกับว่ามีเงินบ่อทองเกิดขึ้น ซึ่งในขณะของเรานั้น ก็มีผู้ใจบุญจำนวนไม่น้อย ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าดัชนีใจบุญ ปี ๒๐๑๑^๓ ที่สำรวจโดยสถาบัน

^๓ แหล่งที่มา จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/thaiglobal/jan-12.jsp>

CAF (Charities Aid Foundation) หรือมูลนิธิช่วยเหลือการกุศลของสหรัฐอเมริกา ว่า ประเทศไทยได้อันดับชาติใจบุญ อันดับที่ ๙ ของโลก จาก ๑๕๓ ประเทศ และ ผลของดัชนีย่อย พบว่าคนไทยบริจาคเงินเพื่อการกุศลมากเป็นอันดับ ๑ ของโลก คือ ร้อยละ ๘๕ นั่นท่าจะเป็นความจริงอยู่มาก สังเกตได้ว่าขอทานและคนขายของ จะรุมแต่คนไทย และมีความสามารถในการพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดีมาก

ณ วัดไทยพุทธคยา พวกเราได้เจอกับท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระเทพโพธิวิเทศ (วีรยุทธ์ วีรยุทธิ) แม้จะเป็นเพียงเวลาไม่นาน แต่ข้าพเจ้าก็ได้เรียนรู้หลายๆ อย่าง จากท่านเจ้าคุณอาจารย์ ท่านบอกว่า “แขก ก็คือ ผู้มีเกียรติ เค้าไปบ้านเราก็เป็นแขกของเรา เรามาบ้านเค้าก็เป็นแขกของเค้า” การที่ได้เห็นพระภิกษุไทยมา อยู่ต่างบ้านต่างเมือง กลับช่วยสร้างแรงศรัทธาได้เป็นอย่างมากที่ท่านมาอยู่ ไม่ใช่จะสะดวกสบายเหมือนอยู่เมืองไทย การเป็นพระธรรมทูตไม่ใช่ของง่ายเลย คำสอนของท่านเจ้าคุณอาจารย์นั้นสั้นๆ แต่ว่ามีประโยชน์มาก เช่น “การเอาเงิน หยอดใส่ตู้ เท่ากับการเก็บขยะใส่ถัง” หรือจะเป็น “ดอกไม้ที่ใส่พานถวายพระ เท่ากับไม้กวาดที่กวาดทำความสะอาด (ไม้กวาดทำจากดอกหญ้า)” เป็นต้น

ณ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ด้วยแรงอธิษฐานในใจ หวังว่าจะได้ใบโพธิ์กลับมา เป็นที่ระลึก ก่อนกลับตาสวดมนต์พร้อมกับคณะ ยังไม่เห็นอะไรใดๆ ทั้งสิ้น แต่เมื่อลิ้มตาขึ้นมา มองไปรอบๆ ก็เห็นใบโพธิ์ขนาดใหญ่ที่สมบูรณ์แบบมากหนึ่งใบ วางนอนอยู่บนพื้นใกล้ๆ เมื่อข้าพเจ้าไม่เห็นใครอยู่บริเวณนั้น แสดงว่านี่คงเป็น ใบโพธิ์ที่อธิษฐานแน่ๆ สาธุ สาธุ สาธุ

ในวันสุดท้ายก่อนจะกลับเมืองไทย ณ พุทธคยา ช่วงเวลาพลบค่ำที่ พระอาจารย์ปล่อยให้ไปซื้อของกลับเมืองไทย ระหว่างที่รอเพื่อนๆ อยู่ นั้น เห็นเด็กๆ ขอทาน ๓ คน มาเรียกอาจารย์ฯ ขอเงิน (อีกแล้ว) ข้าพเจ้าเห็นร้านขนมอยู่ใกล้ๆ เลยให้ไปเลือกขนมแล้วจ่ายค่าขนมให้ นื่องๆ ก็เลือกถุงขนาดใหญ่สุด เห็นแล้วก็ อดขำไม่ได้ เมื่อเด็ก ๓ คนนี้ได้ขนม หลังจากนั้นข้าพเจ้าก็ไม่ต้องไปไหนแล้ว เพราะ ตกอยู่ในวงล้อมของเด็กๆ จนต้องงดวิธีที่อาจารย์แนะนำไว้ คือ ขอเงินกลับบ้าง

พอพูดกับเด็กๆ ว่า “อาจารย์ ขอเงินให้ฉันหน่อย อาจารย์” ตามที่เด็กๆ พูดมาก่อน วงก็เริ่มแตก วิธีนี้ให้ผลดีทีเดียว หากแต่ก็ยังมีเด็กน้อยอีก ๒ คนที่เดินตามข้าพเจ้าตลอด เป็นการวัดใจกันว่าใครจะใจอ่อนก่อนกัน สุดท้ายแล้วกลายเป็นว่า ไปๆ มาๆ ข้าพเจ้ากลับได้เงินจากเด็กน้อยหนึ่งในสองคนนั้นมา ๑๐ รูปี อ้าว... แล้วพอเรียกจะให้เงินคืน เด็กน้อยนั้นกลับไม่ต้องการคืน แต่ก็ยวงเวียนอยู่ใกล้ๆ ข้าพเจ้าอยู่ ถ้าเป็นคุณผู้อ่าน จะทำอย่างไรกับเหตุการณ์นี้? สิ่งที่ข้าพเจ้านั้นคือการคืนเงินให้เด็กน้อยไปพร้อมแถมไปอีก ๑๐ รูปี ทั้งๆ ที่ตอนแรกจะไม่ให้เงิน เพราะว่าจ่ายค่าขนมไปแล้ว ๑๐๐ รูปี ข้าพเจ้าอยากรู้ว่าเด็กน้อยนั้นคิดอะไรตอนหยิบเงิน ๑๐ รูปีใบใหม่เอี่ยมให้ข้าพเจ้า ไม่รู้ว่าสิ่งที่เขาทำนั้น ได้ทำให้ความคิดบางอย่างของเขาเปลี่ยนไปหรือไม่ แต่สำหรับข้าพเจ้าแล้ว ประสบการณ์ครั้งนี้ ได้สร้างความสันตะเสน่หาเล็กๆ ในใจไปในทางที่ดีมากมาย

ความสวยงามของการเดินทาง ไม่ใช่อยู่ที่จุดหมายปลายทางตอนจบว่า ได้ไปครบแล้ว หากแต่อยู่ที่ระหว่างทางนั้น เราได้เก็บเกี่ยวอะไรไว้มากกว่า สำหรับพุทธสถานทุกที่ที่ได้ไป พระอาจารย์ผู้นำการเดินทางในครั้งนี้ ได้บอกไว้ทุกครั้งที่นำสวดมนต์และนั่งสมาธิในแต่ละแห่งว่า ให้มองภาพที่อยู่ข้างหน้า แล้วหลับตาลงให้หนักถึงภาพนั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สถานที่ทุกแห่ง เมื่อหลับตาลงแล้วนั้นก็ปรากฏขึ้นมาในใจทันที นอกจากนี้ สิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามา คือการได้มากราบพุทธสังฆะนียสถานทั้ง ๔ แห่ง ได้ก่อให้เกิดความสังเวช^๔ คือ ความรู้สึกสลดใจ การได้เห็นสถานที่ที่เคยเจริญรุ่งเรืองเมื่อหลายพันปีก่อน แต่ในปัจจุบันนี้ ความเจริญรุ่งเรืองเหล่านั้น กลับเหลือแค่ซากปรักหักพัง ไว้ให้คนรุ่นหลังดูว่าครั้งหนึ่งเคยมีความเฟื่องฟูเพียงใด ทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึงว่า ตนเองนั้นยังอยู่ในความประมาทเป็นอย่างมาก จะต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นไปทางกุศลมากกว่านี้

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพฯพมทานคร : บ.เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), ข้อ [๑๘๘], หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

การได้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ได้มากราบสถานที่ที่พระพุทธองค์เคยประทับ อยู่เมื่อสองพันกว่าปี ทำให้ข้าพเจ้าเห็นโลกมากขึ้น โลก ณ ที่นี้ คือ โลกธรรม ^๘ คือ ธรรมดาของโลก ที่จะต้องมีต้องเป็น ได้แก่ ได้ลาภ-เสื่อมลาภ ได้ยศ-เสื่อมยศ นินทา-สรรเสริญ สุข-ทุกข์ สิ่งเหล่านี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ล้วนไม่เที่ยง มีความเป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ซึ่งความธรรมดาเหล่านี้อยู่กับโลกเรามาแล้ว เพียงแต่เราเท่านั้นแหละที่มองไม่เห็นโลก มองไม่เห็นความเป็นจริงที่แสนธรรมดา อันน่าอัศจรรย์นี้ ความเบิกบานใจเมื่อได้ระลึกถึงสิ่งดังกล่าวนี้ สามารถแต่งเป็น บทกลอนได้ว่า

“ดอกไม้ ผลิบาน ร่วงโรย สายฝน ปรายโปรย แห่งแล้ง
ขอบซัง สุขขึ้น ทุกข์ตรม จากฟ้า สูงสุด สู่ดิน”

เพียงเท่านี้ ก็คุ้มค่าแล้ว กับการที่ได้มาอินเดีย...

เมื่อการเดินทางในครั้งนี้นี้สิ้นสุดลง คำจำกัดความสำหรับชาวอินเดียของ ข้าพเจ้ายังคงเหมือนเดิม แต่ว่ามุมมองที่มีต่อชาวอินเดียและประเทศอินเดียนั้น เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมาก นอกจากนี้คำถามในความคิดตั้งแต่แรกเริ่มจาก “ทำไม ต้องไปอินเดีย” ก็เปลี่ยนไปกลายเป็น “ทำไมถึงจะไม่ไปอินเดียล่ะ” เพราะการ ไปอินเดียในครั้งนี้ (ซึ่งรวมเนปาลด้วย แต่ว่าอยู่ไม่ถึง ๒๔ ชั่วโมง) ทำให้ข้าพเจ้า มองเห็นโลก เห็นกิเลส เห็นความคิดของตนเองชัดเจนขึ้น เหมือนหัวข้อที่กล่าวว่า “ย่อโลกไว้... ในสังเวชนียสถาน” นั่นเอง

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์มหาดวงจันทร์ คุณตสีโล, ดร. พระคุณเจ้าทุกรูป อาจารย์ดร. ไพฑูรย์ รื่นสัตย์ เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา และ กัลยาณมิตรทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ เป็นอย่างดีเสมอมา และ ทำให้ทัศนคติของข้าพเจ้าที่มีต่อ India นั้น กลายเป็น In Dear ไปอย่างน่าน้ำหทัยจรรัย.

^๘ เล่มเดียวกัน, ข้อ [๒๙๖], หน้า ๒๑๖-๒๑๗.

การพิจารณาใจตัวเองภายใต้ความเป็นอินเดีย

นายชิษณุพงษ์ พิบูลย์

ทั้งนี้รากศัพท์ของความหมายของการเดินทางหรือ Travel นั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน โดยคำว่า นี้หมายความว่า ผู้ที่ต้องทนทุกข์ทรมานด้วย Travail อันเป็นคำที่มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า tripalium อันเป็นเครื่องมือในการทรมาน การเดินทางจึงเป็นการทรมานตัวเอง การจาริกแสวงบุญทางศาสนา (เพื่อให้ได้ปัญญาทางศาสนา) ไปสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ก็เป็นตัวอย่างที่ดี ความเป็นสิ่งที่อยู่แดนไกล ความคิดแบบนี้ดูจะเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ทั้งในกรอบความคิดแบบคริสเตียนและอิสลาม เพราะในศาสนาอิสลามเองการเดินทางจาริกแสวงบุญ และหาความรู้ก็มีคำแนะนำให้ไปไกลถึงประเทศจีน^๑

แม้บทความนี้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับจีน หากแต่ผูกพันโดยตรงกับการท่องเที่ยว ผมรู้ตัวเลยว่าตกหลุมรัก ทักษมาฮาล (Taj Mahal) แม้จะพอรู้ว่า ทักษมาฮาลคือสุสานของความรัก คือสุสานของแรงงาน เสียชีวิตในหนึ่งปีในครั้งสุดท้ายที่ได้เห็นไปมองทัชมมาฮาลในทัชมมาฮาลเอง มันรู้สึกว่่าสิ่งก่อสร้างนี้เผยแสดงให้รู้ว่า มีคนตายจากการสร้าง การได้รู้ว่ามีคนตายจากการสร้างสุสานให้คนตายนั้น มันมีคุณค่ามากกว่าที่จะไม่รู้และชื่นชมมันจากความงดงามและความรักในด้านเดียว ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ผ่านไปแล้วไม่ได้ก็ตาม

^๑ ธเนศ วงศ์ยานนาวา, ความรัก ความรู้ ความตาย รวม ๔ บทความทางปรัชญาของมนุษย์ที่จัดประเภทไม่ได้, (กรุงเทพฯ: ศยาม, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๒-๑๘๓.

นักท่องเที่ยวชาวซามาลและหลุมฝังศพกษัตริย์พระเจ้าซามาลและพระมเหสี
คือพระนางมุตลมาฮาล

ที่ Agra Fort (อีก) ครั้งสุดท้ายที่ผมละสายตาจาก ซามาลฮาล ผมพยายามจินตนาการว่าตัวเองเป็นเจ้าของก้อนหินที่เรียงรายเป็นพื้นเป็นผนังให้ผมยืนและฟังอยู่นี้ อย่างที่รู้จักกัน ชีวิตทาสในสมัยนั้นแทบไม่ได้มีความหมายหรือคุณค่าใดนอกจากการเป็นแรงงานทาส ผมละความคิดลงพักหนึ่งแล้วเฝ้ามองไปที่หลังคาโดมขาวอีกครั้งก่อนที่จะจากมันไปจริงๆ (อีกครั้ง) มันยากจริงๆ ที่จะอดมีเชื้อใยกับมันไม่ได้ (ก็คงแค่อารมณ์อยากโรเมนติกกับเขาบ้าง) และเสียวนาที่นั่นเองความคิดหนึ่งก็เกิดขึ้น คือมันอาจจะมึทาสบางคนที่เต็มใจก่อสร้างให้ด้วยความเต็มใจ แม้จะไม่รู้ว่าทำไปเพื่ออะไร หรือไม่เคยมีความคิดที่จะคิดอะไรเช่นนี้เลย (และในทางตรงกันข้ามล่ะ)

ครอบครัวที่สูญเสียสมาชิกไปในการสร้างซามาลฮาลนั้น อาจจะมิ Concept บางอย่างในความคิดตามวิถีอิสลามหรือฮินดู (เนื่องจากแรงงานทาสน่าจะมีทั้งชาวอิสลามและชาวฮินดู) คือการได้ไปอยู่กับพระเจ้า กล่าวคือไม่ว่าจะตายด้วยวิธีการใดก็ตามแต่ แต่ก็จะได้ไปอยู่กับพระเจ้า ซึ่งนี่คือสิ่งดี ฉะนั้น Concept เกี่ยวกับศาสนานี้ไม่ได้ให้พื้นที่กับความเป็นมนุษย์ของทาส (เพราะมนุษย์ในความเป็นฮินดูและย้อนกลับไปจนถึงพราหมณ์นั้น มนุษย์มิได้เสมอภาคหรือเท่าเทียมกันมาตั้งแต่ต้น/บรรพกาล) หากแต่ประการสำคัญคือการเปิดพื้นที่ให้กับมนุษย์ (อย่างน้อยก็ทาส) ในโลกหน้า เมื่อตายไปแล้วก็ได้ไปอยู่กับพระเจ้าในฐานะผู้กระทำความดีต่อตัวเอง

สังคม หน้าที่ และศาสนาของตน หรือแม้กระทั่งรัฐ (หรือเหล่านี้ มันอาจทำให้เขา
เชื่อไปอย่างนั้น ฯลฯ)

วิธีคิดเหล่านี้อาจมีส่วนกำหนดให้มนุษย์ที่ถูกกดทับนั้นเรียบง่ายแบบพื้นๆ
กล่าวคือ เพราะชีวิตที่มีอยู่ถูกกำหนดให้ไม่มี แต่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่มีอยู่
ให้ได้ (แม้จะไม่มีความสุข แต่ก็อาจสุขใจที่มี God) สิ่งเหล่านี้อาจเรียกได้ว่า ความงาม
ที่มีความตายในความตาย

ส่วนในบางครั้งที่ผิดต่อการกำหนดหรือถูกกำหนดคือการขอ แน่นนอนว่า
ด้านหนึ่งคือผู้ขอคือผู้ได้รับ อีกแง่คือผู้ขอคือผู้ให้ ที่ขออย่างน้อยที่สุดก็เพราะ
ไม่มี/มีไม่พอ หรือจริงๆ แล้ว มันอาจจะเป็นว่าไม่มีขอทานคนใดเคยจน (จนเงิน) และ
ส่วนหนึ่งที่พุทธศาสนากับฮินดูก็เกี่ยวกัน ในแง่หนึ่งคือสังคมฮินดูมีส่วนที่เป็นผู้รับ
เพราะมีชนชั้นและระดับชั้นชัดเจนตามวรรณะและ God กำกับอยู่ ส่วนพุทธศาสนา
โดยพื้นฐานคือเสมอภาคเท่าเทียมซึ่งใครก็สามารถเป็นได้ทั้ง ๔ ลักษณะ (ให้รับ/รับ/
ให้/รับให้)

ระหว่างเส้นทางจากสังกัสสะกับสาวตถิ ก็เหมือนหลายเมืองที่เคยไปใน
อินเดีย ผู้คนชาวอินเดียชอบนั่งจับกลุ่มคุยกัน ดากแดดตามอารมณื ทำงานตาม
ประสา อุปกรณ์สำคัญคือเก้าอี้ประเภทต่างๆ ซึ่งวางเรียงรายเป็นวง กลางๆ คือ
ท่าทางชาวอินเดียชอบที่จะอยู่เป็นกลุ่มมากกว่านั่งมองฟ้ามองน้ำมองผู้คนเหมือน
ปัจเจกบุคคลในโลกทุนนิยมพื้นๆ

ถึงกับซิม เมื่อเขาพูด/ถามกับศูทรผู้หนึ่งว่า “นี่ เรเบอร์หรือเปล่า” ผม
หันไปมองศูทรเพื่อนร่วมทางคนนั้น สีหน้าเขาที่ดำลึบตามสีผิวกลับซีดเผือก เขา
ให้ศูทรไปนอนอีกที่หนึ่ง ด้วยเหตุผลเพราะชนชั้นแรงงานหรือศูทรนั้นกลืนตัวแรง
ทั้งๆ ที่เราก็คงเต็มใจให้นอนร่วมห้องกับเราได้ เพื่อนร่วมทางของเราเป็นเหมือนไกด์
นำเที่ยว/เจ้าของทัวร์เสียมากกว่า ที่สำคัญเขาดูเป็นเพื่อนที่มีน้ำใจอย่างลึกซึ้ง (แม้
จะรู้ว่ามนุษย์มีกรรมเป็นของตนเอง แต่สิ่งนี้มันไม่ได้สอดคล้องกับหลักการใดๆ ของตน
ที่เป็นอยู่ทั้งปวง) และแม้จะเข้าใจว่ากฎระเบียบต้องรักษาไว้ แต่เหตุผลเรื่องกลืนตัว
กับความเป็นแรงงานนั้นมันฟังไม่ขึ้น

ย้อนกลับมามองที่ใจของผมเอง ลูกศิษย์ของขงจื้อบอกกับขงจื้อว่า “ถ้าเปลี่ยนโลกไม่ได้ก็ให้เปลี่ยนที่ใจของเราเอง” ครั้งนั้นลูกศิษย์เห็นขงจื้อเศร้ากับสังคมที่ไม่ได้เป็นไปตามใจ ความหมายหนึ่งลูกศิษย์ไม่ได้หมายความว่าให้ขงจื้อเปลี่ยนใจให้เป็นไปตามโลก โลกจะเป็นอย่างไรก็ให้ขงจื้อปรับเปลี่ยนกันไป หากแต่ (ในการตีความของผมในขณะนั้น) ความหมายของลูกศิษย์คนนั้นคือให้ขงจื้อเชื่อมั่นในสิ่งที่ตัวเองคิด/เชื่อและปฏิบัติตาม เพราะคิดว่าสิ่งที่ตัวเองคิดและทำนั้น ปฏิบัติดีแล้ว ถูกแล้วตามแนวทางของตนแล้วโลกก็จะปรับตามอย่างจีนในปัจจุบันที่ลัทธิขงจื้อยังมั่นคงอยู่ (ส่วนหนึ่งที่ผมเข้าใจตรงนี้ก็เพราะเพื่อนศูทรผู้นั้น และผู้พูดกับศูทรผู้นั้นคือผู้ชี้มาให้ผมพบ) หรือแม้แต่การแสดงไมตรีและมอบความรู้สึกไว้วางใจว่า ฝ่ายปฏิบัติจะจะเป็นที่ยอมรับและอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมเดียวกัน เป็นวิธีการที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนความโกรธของผู้อื่น กรณีพระองค์สิมมาล (ม.ม. ๑๓/๕๒๑-๕๒๕) ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเผชิญกับองค์สิมมาล สิ่งที่ทำให้องค์สิมมาลกลับใจวางดาบนั้น ไม่ใช่เฉพาะปาฏิหาริย์ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเท่านั้น แต่เป็นเพราะคำสนทนาที่แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาด้วยความปรารถนาดีอย่างแท้จริง เราสามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกขององค์สิมมาลในช่วงเวลาที่เป็นโจรอยู่เพียงลำพังได้ดีว่า ในฐานะมหาโจร องค์สิมมาลเป็นคนนอกสังคม ผู้คนทั้งหลายที่พบ ถ้าไม่วิ่งหนีก็มุ่งเป็นศัตรูเพื่อกำจัด พระราชาส่งกองทัพมากี่เพื่อปราบปราม ทุกคนล้วนเป็นศัตรู องค์สิมมาลคือบุคคลที่ต้องถูกกำจัดออกจากสังคมมนุษย์ แต่เมื่อเผชิญหน้ากับพระพุทธเจ้าและได้ฟังสิ่งที่พระองค์ตรัส องค์สิมมาลรู้สึกได้ว่า พระองค์ไม่ได้หวาดกลัวและไม่ได้มาเพื่อกำจัด แต่ทรงมาเพื่อจะรับเข้าไปสู่สังคมแห่งความดีงาม พระพุทธองค์ทรงแสดงความประสงค์ที่จะดึงองค์สิมมาลจากชีวิตอันน่ากลัว เต็มไปด้วยความโกรธเกลียดสู่ชีวิตอันสงบระงับ องค์สิมมาลจึงวางดาบเพื่อเปลี่ยนรูปแบบชีวิตใหม่^๖

ฉะนั้นทั้งหมดทั้งมวลที่เกิดขึ้น (ในใจ) มันก็แค่การเลือกที่จะมองและพิจารณาความคิดความอ่านในใจให้ถ่วงถี่

^๖ ชาญณรงค์ บุญหนุน, อารมณ์กับจริยศาสตร์, (กรุงเทพฯ: วิชาษา, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘.

ที่พุทธคยา ผมยืนมองหาร้านหนังสืออยู่ข้างถนนและข้างร้านครัมจาย (จารสลิตของอินเดีย) เนื่องด้วยชาวอินเดียจะมาเปิดร้านค้าก่อนข้างเป็นเวลากว่าคือ ร้านค้าจะเปิดพร้อมๆ กัน ราวๆ เก้าโมงเช้า แต่ในขณะนั้นเพิ่งแปดโมงเศษ ฉะนั้นการมองของผมจึงไม่เป็นประโยชน์แต่อย่างใด แต่จนแล้วจนรอดผมก็ไม่รอดสายตาของชาวอินเดีย เมื่อหนุ่มวัยกลางคนสองคนเดินเข้ามาคุยกับผม ประมาณว่าเป็นชาวอะไร มาเที่ยวหรือมาทำอะไร แล้วต้องการสิ่งใด ผมก็ตอบไปตามภาษา คือเป็นคนไทย มาเที่ยว แล้วตอนนี้ที่ต้องการคืออยากไปร้านหนังสือ สองหนุ่มก็อธิบายตามที่ผมอธิบายเมื่อก่อนหน้านี้ คือร้านต่างๆ จะเปิดกันราวเก้าโมง ฉะนั้นถ้าผมมีเวลาก็ยืนรอกับเขานี้แหละ จากนั้นเราสามคนก็คุยกันถึงเรื่องหนังสือประเภทต่างๆ เขาถามผมว่าต้องการหนังสือประเภทไหน ผมตอบปรัชญาที่เป็น Text เขาก็ตอบว่าไม่แน่ใจว่าจะมีไหม แต่ที่เขารู้คือ จิตวิทยา เพราะเขาชอบอ่านหนังสือจิตวิทยา ที่สุดแล้วสองหนุ่มวัยกลางคนก็พาผมเดินเที่ยวตลาดขายของย่อยๆ ซึ่งมีร้านหนังสือที่ยังปิดอยู่สองสามร้าน หลังจากดูร้านหนังสือที่ยังปิดอยู่เรียบร้อยแล้วเราก็กลับกันมาที่เดิม หนึ่งในสองหนุ่มวัยกลางคนชาวอินเดียนครัมจายอันอบอุ่นให้ผมแก้วหนึ่ง ผมดื่มมันด้วยอมยิ้ม แล้วกล่าวขอบคุณพร้อมกับจะล่องกระเป๋ายาเงินค่าครัมจาย แต่มีสิ่งหนึ่งที่หยุดผมไว้คือ มือข้างหนึ่งของชายทั้งสองแสดงภาษาากว่าว่าไม่ต้อง เขาเลี้ยงผม ขณะนั้นเองที่ส่วนหนึ่งในใจรู้สึกผิดพลาด คือการเปลืองใจไปคิดว่าที่เขาทำทุกอย่างเพราะเงินที่อยู่ในกระเป๋านักท่องเที่ยวอย่างผม

ทีหลังผมจะระวังใจหรือความรู้สึกนึกคิดของตัวเองให้ดีกว่าที่เคย ถึงแม้จะเตือนตัวเองอยู่เสมอให้ระวัง แต่มันก็ยังผิดพลาดจึงหนีไม่พ้นการฝึกจิตใจ ให้สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นบทเรียนหนึ่ง และแม้ (อีกครั้ง) ถึงผมจะมีเจตนาที่ดีหรือเจตจำนงเสรีตามที่ผมเข้าใจตัวเอง แต่ยังไงแล้วผมก็ต้องพึงระวัง

จริยศาสตร์สำหรับเดส์การ์ตส์ไม่ใช่การศึกษาความรู้ที่ชัดเจนและโดดเด่น แต่ทั้งจริยศาสตร์และความเป็นเลิศทางจริยธรรมล้วนต้องอาศัยประสบการณ์และการยอมรับในเทวลิขิตทั้งสิ้น ดังจะได้อธิบายต่อไป ความสุขที่แท้จริงต้องอาศัยการทำงานของ “อารมณ์หลัก” ซึ่ง *générosité* ในการฝึกฝนเพื่อให้บรรลุพัฒนาการทางจริยธรรมได้ *The Passions of the Soul* ให้ทางออกที่เรียบง่ายกับปัญหาเรื่องแรงจูงใจในการกระทำทางจริยธรรม (อันเป็นผลของการถูกระทบด้วยแรงปรารถนา) คำถามที่สำคัญประการหนึ่งใน *The Passions of the Soul* คือเราจะกระทำสิ่งใดๆ โดยมีเหตุผลเป็นแรงจูงใจหรือเป็นตัวนำทางได้อย่างไร ในเมื่อการกระทำของเราขึ้นอยู่กับความปรารถนา แต่ความปรารถนาเหล่านั้นไม่ได้เป็นผลมาจากกระบวนการแห่งการใช้เหตุผล เนื่องจากสำหรับเดส์การ์ตส์ความปรารถนาเป็น “อารมณ์” ชนิดหนึ่ง คำตอบที่เสนอใน *The Passions of the Soul* ก็คือเราต้องอาศัยการฝึกฝนร่วมกันระหว่างจิตหรือเหตุผลกับกาย โดยการควบคุมสิ่งที่เราปรารถนา ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำ และการควบคุมสิ่งที่เราปรารถนาก็คือการควบคุมสิ่งที่เราให้ค่าหรือยกย่องหรือชื่นชมนั่นเอง ทางออกนี้ทำให้เราเห็นได้ว่า จริยศาสตร์ของเดส์การ์ตส์นั้น มีรากฐานอยู่บนแนวคิดเรื่องเจตจำนงเสรี ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีในตัวเอง^๔

ฉะนั้น (ย่อหน้านี้) แต่มิตรภาพกับซาสามแก้ว และเป็นแก้วที่ไม่ต้องपालงพินให้มันแตกด้วยความหมายทางวรรณะหรือการกลับคืนสู่ธรรมชาติ เพราะมันอาจสิ้นเปลืองเวลาของแรงงานโดยใช้เหตุ) สุดท้ายแล้ว

^๔ สุกวดี อมาตยกุล, *อารมณ์กับจริยศาสตร์*, (กรุงเทพฯ: วิชาษา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕๑-๑๕๒.

ความรู้ไม่ได้อยู่ที่ใกล้บ้านใกล้ตัว ความรู้จึงไม่ได้เป็นเรื่องของท้องถิ่น ในทางตรงกันข้ามความรู้แสดงนัยของ “ความเป็นต่างแดน” ดังเช่นการแสวงหาความรู้แบบพระอภัยมณี เป็นต้น แต่การเดินทางไปต่างแดนไม่ใช่เรื่องง่ายที่เต็มไปด้วยความสะดวกสบาย การจะได้ความรู้มาจึงต้องเผชิญกับความทุกข์ยาก ความลำบาก ร่างกายของคนที่แสวงหาความรู้จึงเปรียบได้กับเรือสำเภาที่ต้องทนทานต่อคลื่นลมพายุ ร่างกายที่พร้อมจะแบกรับน้ำหนัก จนอาจจะเรียกได้ว่า “กรรมกรทางปัญญา”^๓

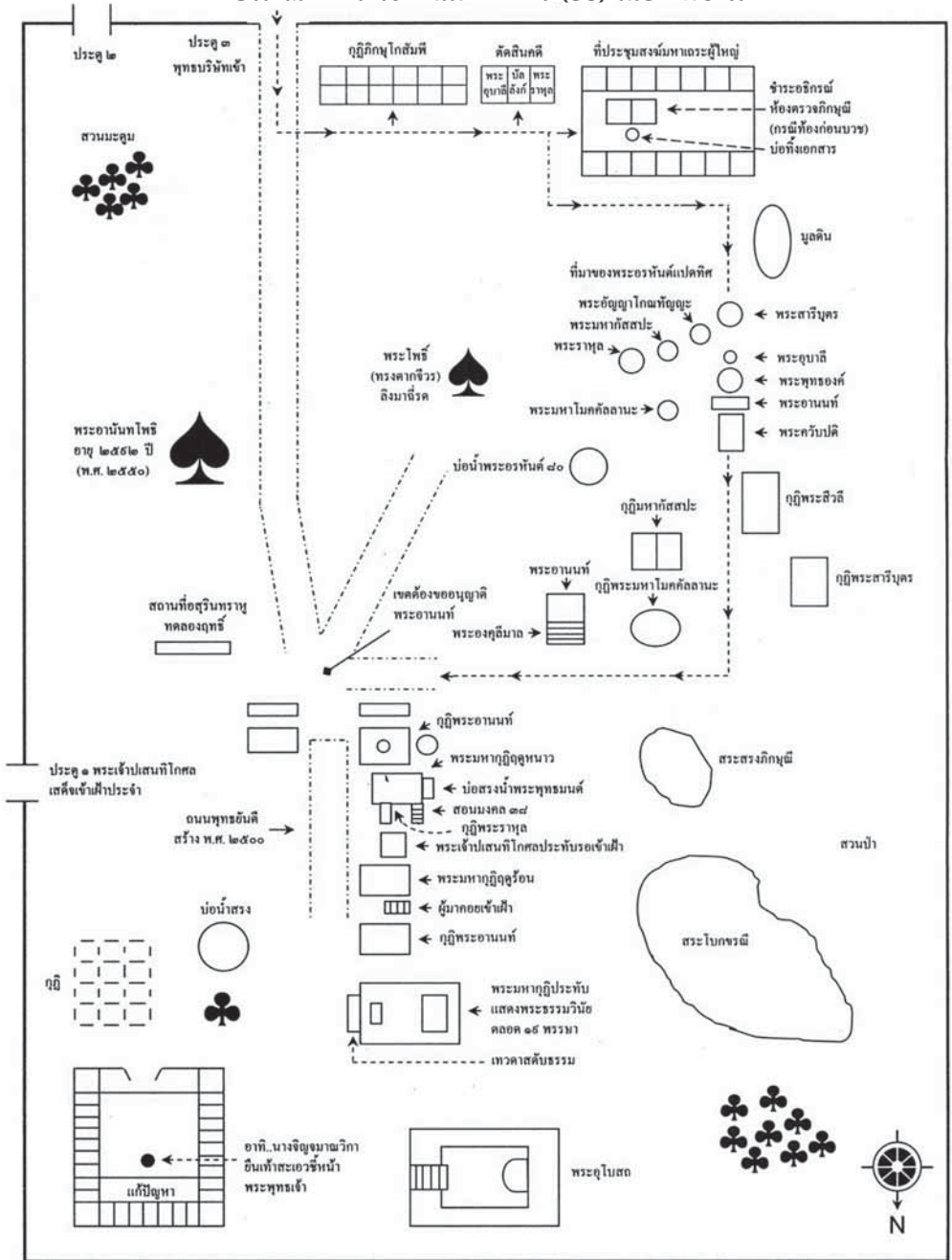
^๓ ธเนศ วงศ์ยานนาวา, ความรัก ความรู้ ความตาย รวม 4 บทความทางปรัชญาของมนุษย์ ที่จัดประเภทไม่ได้, (กรุงเทพฯ: ศยาม, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๐.

รายชื่อคณาจารย์-นิสิต-เจ้าหน้าที่ และผู้ร่วมเดินทาง
โครงการทัศนศึกษา – ดูงาน
ณ พุทธสังเวชนียสถาน ประเทศอินเดีย – เนปาล (รุ่นที่ ๓)
ระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๕ – ๘ มกราคม ๒๕๕๖
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่	ชื่อ – ฉายา/นามสกุล	สถานะ
๑	พระมหาดวงจันทร์ บุญเทียม	อาจารย์
๒	พระนคร ปริงฤทธิ์	อาจารย์
๓	พระภูเมธ พุนสุวรรณ	นิสิตปริญญาเอก
๔	พระคณัย บุญชัย	นิสิตปริญญาเอก
๕	พระताल สิงห์ทอง	นิสิตปริญญาเอก
๖	พระปลัดประจวบ พุนผลงาม	นิสิตปริญญาเอก
๗	พระมานิตย์ สีทะ	นิสิตปริญญาเอก
๘	พระอชิรพรรณ อินทรประสิทธิ์	นิสิตปริญญาโท
๙	พระวิชัย ชัยเจริญวรรณ	นิสิตปริญญาโท
๑๐	พระอนุพงษ์ ตันหยี	นิสิตปริญญาโท
๑๑	ดร.ไพฑูรย์ รื่นสัตย์	อาจารย์
๑๒	นายณัฐพล ลีกลิงห์แก้ว	อาจารย์
๑๓	นายศิริศักดิ์ นันตี	นิสิตปริญญาเอก
๑๔	ผศ.สัญญา สะสอง	นิสิตปริญญาเอก
๑๕	ว่าที่ร้อยตรี ศรารุณี เมืองอินทร์	นิสิตปริญญาเอก
๑๖	นายชิษณุพงษ์ พิบูลย์	นิสิตปริญญาเอก
๑๗	นายศรีมูล แสนเมืองมา	เจ้าหน้าที่
๑๘	พ.ต.ท.บงการ เจริญสุข	ผู้สนใจ

ที่	ชื่อ - ฉายา/นามสกุล	สถานะ
๑๙	นายสมอาจารย์ วิจารณ์ปรีชา	ผู้สนใจ
๒๐	นายวรการ ตั้งวินิต	ผู้สนใจ
๒๑	นายจิตตกร จันท์ศิลป์	เจ้าหน้าที่
๒๒	นายบุญมี แก้วตา	เจ้าหน้าที่
๒๓	พ.อ.หญิง ฟองสมุทร วิชามูล	นิสิตปริญญาเอก
๒๔	นางภารดี พูลประภาเอี่ยมเจริญ	นิสิตปริญญาเอก
๒๕	นางสาวกรณิพัทธ์ สุธธิพรมณีวัฒน์	นิสิตปริญญาเอก
๒๖	นางพรรณนา จาตุรพาณิชย์	นิสิตปริญญาเอก
๒๗	นางสาวศรีไพร จันท์เขียว	นิสิตปริญญาเอก
๒๘	นางสาวฟองแก้ว บัวลูน	นิสิตปริญญาเอก
๒๙	นางสาวกัลยา อัดชู	นิสิตปริญญาเอก
๓๐	นางสาวอลิษา ตรีโรจนานนท์	นิสิตปริญญาเอก
๓๑	นางจุติรัตน์ วิสิทธิ์พลพงศ์	นิสิตปริญญาเอก
๓๒	นางนภาพร วิจารณ์ปรีชา	นิสิตปริญญาเอก
๓๓	นางสาวธันลภร สิ้นพรพญา	นิสิตปริญญาเอก
๓๔	นางสาวอิสริพัชร์ จงเปี่ยมบวรชัย	นิสิตปริญญาเอก
๓๕	นางเสาวภา มณีเชษฐา	นิสิตปริญญาเอก
๓๖	นางนิตา ตั้งวินิต	นิสิตปริญญาเอก
๓๗	นางสาววราลี ตั้งวินิต	นิสิตปริญญาเอก
๓๘	นางมาลา นันตี	นิสิตปริญญาเอก
๓๙	นางชุติมันต์ สะสอง	นิสิตปริญญาเอก
๔๐	นางสาวกัญญารัตน์ ภาวงศ์	ผู้สนใจ
๔๑	นางสาวราตรี วงศ์เครธา	เจ้าหน้าที่

บริเวณวัดพระเชตะวันมหาวิหาร (ย่อ) เนื้อที่ ๘๐ ไร่

ภาพการทำศนศึกษาเชิงประจักษ์ของคณะนิสิตพุทธศาสตร์

การทำเอกสารเข้าประเทศอินเดียที่สนามบินนิวเดลี

ก้าวแรกในแผ่นดินพุทธภูมิ

รวมพลถ่ายรูปก่อนขึ้นรถในสนามบินนิวเดลี

สภาพตัวเมืองนิวเดลี

อาหารแบบอินเดีย
นิยมรับประทานผักเป็นหลัก

เด็กนักเรียนชาวอินเดีย

สภาพบ้านเรือนในชนบทของอินเดีย

มิตรภาพต่างแดน สุดแสนสบายใจ

สุขสดชื่นในแดนภารตะ